

Sámedikki dievasčoahkkin Čoahkkingirji 04/15

Ávjuvárgaidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Áigi: 01.12.2015 - 04.12.2015
Báiki: Kárašjohka

Sajis

Johan Vasara
John Kappfjell
Jørn Are Gaski
Knut Store
Mariann Wollmann Magga
Marit Kirsten Anti Gaup
Per Mathis Oskal
Ronny Wilhelmsen
Vibeke Larsen
Hartvik Hansen

Inger Eline Eriksen
Vars Laila Susanne
Isak Mathis O. Hætta
Per Andersen Bæhr
Arthur Tørfoss
Aud Helen Marthinsen
Ellen K. Saba
Kjellrun Wilhelmsen
Kjetil Romsdal
Toril Bakken Kåven
Anita Persdatter Ravna
Inger Elin Kristina Utsi

Kirsti Guvsám
Laila Nystad
Mathis Nilsen Eira
Nora Marie Bransfjell
Piera Heika Muotka
Sandra Márjá West
Tor Gunnar Nystad
Viktor Inge Paulsen
Beaska Niillas
Christina Henriksen
Marie Therese Nordsletta Aslaksen
Jovna Zakarias Dunfjell

Várreláhttu

Gunhild Synnøve Engstad
Kåre Ivar Olli
Stein Are Olsen
Per Erik Mudenia
Torbjørg Haldis Leirbakken
Nils Ante Oskal Eira
Ol Johan Gaup
Olof Anders Kuhmunen
Kirsten Ellinor G. Utsi
Lilly Jonita Roska

Jon Tomas Bransfjell
Malin Kristina Sandvik Wilks

Permišuvnnat

Lisa-Katrine Mo
Lars Oddmund Sandvik
Lars Filip Paulsen

Čállit:
Ellen Aina Eira

Bellodat

AP/BB Permišuvdna 02. - 04.12.15
AP/BB
AP/BB
AP/BB

AP/BB li lean čoahkkimis 04.12.15

AP/BB
AP/BB
AP/BB
AP/BB
Árja

Permišuvdna 03.12.15 dii.18.00 -
04.12.15

Árja

Árja

FBL

Válddii saji 01.12.15 dii.11.00

FL

Frp

Frp

H

NORD

NORD

NORD

NSR

NSR

Permišuvdna 03. - 04.12.15. li oktage
várrelahttu sáhttán boahit

NSR

NSR

NSR

NSR

NSR

NSR

NSR

NSR

NSR/Sáb

Permišuvdna 01. - 03.12.15 dii.17.45

NSR/Sáb

SS

Permišuvdna 03.12. dii.15.00 - 04.12.15

ÅaSG

Bellodat

AP/BB

Ronny Wilhelmsen ovddas áššis 50/15

AP/BB

Johan Vasara ovddas 02. - 04.12.15

AP/BB

Árja

Hartvik Hansen ovddas áššis 50/15

Árja

H

NSR

Mathis Nilsen Eira ovddas áššis 50/15

NSR

NSR/Sáb

Christina Henriksen ovddas áššis 49/15

NSR/Sáb

Beaska Niillas ovddas 01. - 03.12.15
dii.17.45

ÅaSG

ÅaSG

Jovna Z. Dunfjell ovddas áššis 49/15

Bellodat

AP/BB

Árja

H

Sadjásaš:

Stein Are Olsen

Torbjørg Haldis Leirbakken

Nils Ante Oskal Eira

Saksliste

040/15	Vuodđudeapmi
041/15	Ođđa áššiid dieđiheapmi
042/15	Sámediggeráđđi doaibmadieđáhus
043/15	Gažaldagat Sámediggeráđđái
044/15	Sámediggeráđi čilgehus areála ja birra birra
045/15	Gielddaođastus mii nannešii sámi giela, kultuvrra ja servvodateallima
046/15	Duoji ealáhusšiehtadusa dohkkeheapmi 2016
047/15	Sámedikki cealkámuš boazodoallošiehtadussii 2016/2017
048/15	Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddárráđi ja 2016 Dáiddáršiehtadus
050/15	Finnmárkkuopmodaga evttohus strategijjadokumeantan
049/15	Sámedikki bušeahtta 2016
051/15	Gaske-Nørjen Samienskovle - gáibádus bisuhit oahpahusfálaldaga
052/15	Sámedikki fágálávdegottiid ovtastusa rievdadeapmi

Ášši 040/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Vuodđudeapmi

	Áššennr. 15/5572
--	---------------------

Dievasčoahkkinjodihangotti árvalus:

06.11.15 beaiváduvnon gohččun árvaluvvon áššelistu, prográmma ja sárdnunáigi dohkkehuvvo, čuovvovaš lasseáššiiguin:

Ášši 051/15 Gaske-Nørjen Saemienskovle - gáibádus bisuhit oahpahusfálaldaga.
Ášši 052/15 Sámedikki fágálávdegottiid ovtastusa rievdadeapmi.

Sámedikki dievasčoahkkin - 040/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.12.15 dii. 09.00

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 38 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

Sáhkavuorru	Replihkka
Vibeke Larsen, čoahkkinortnegii	
Kirsti Guvsám, čoahkkinortnegii	
Anita Persdatter Ravna, čoahkkinortnegii	
Jovna Zakarias Dunfjell, čoahkkinortnegii	
Kirsti Guvsám, čoahkkinortnegii	

DC - Mearrádus:

06.11.15 beaiváduvvon gohččun árvaluvvon áššelistu, prográmma ja sárdnunáigi dohkkehuvvo, čuovvovaš lasseáššiiguin:

Ášši 051/15 Gaske-Nørjen Saemienskovle - gáibádus bisuhit oahpahusfálaldaga.
Ášši 052/15 Sámedikki fágálávdegottiid ovtastusa rievdadeapmi.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 01.12.15 dii. 09.20

Ášši 041/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Ođđa áššiid dieđiheapmi

	Áššennr. 15/5572
--	---------------------

Sámedikki dievasčoahkkin - 041/15

Ášši ovddideapmi 01.12.15 dii. 09.20. Debáhtta álggahuvvui 04.12.15. dii. 09.00.

- Evttohus 1: Áirras Hartvik Hansen, Árja
- Evttohus 2: Áirras Beaska Niilas, NSR, NSR-Sáb

Čállit:

Ellen Aina Eira

- Evttohus 3: Árras Christina Henriksen, NSR, NSR/SáB
- Evttohus 4: Árras Arthur Tørfoss, Frp
- Evttohus 5: Árras Kirsti Guvsám, NSR
- Evttohus 6: Árras Laila Susanne Vars, Árja
- Evttohus 7: Árras Mariann Wollmann Magga, Ap
- Evttohus 8: Árras Marit Kirsten A. Gaup, Ap

Evttohus 1: Árras Hartvik Hansen, Árja

Sámediggi bivdá Ráđđetusa rievdadit mohtorjohtolatlága lánkaásahusa ahte mo gálgá beassat geavatit mohtorfievrruid ávkkálaš vuodjimii árbevirolaš meahccásteamis, eanadoalus ja lotnolasealáhusa.

Evttohus 2: Árras Beaska Niilas, NSR, NSR-SáB

Oktasaš Sámi demokratiija.

"Mii sámit leat okta álbmot eaige riikkaráját galgga botket min oktasašvuoda"

(Sáme konferánssa julggaštus, Jiellevárri 1971)

Mii sámit ássat njealjji iešguđet stáhtas ja mii fertet álo geahččalit bargat oktasaš Sámi vuogádagaid, demokratiija ja ovttasbarggu guvlui, nannen dihtii iehčamet oktasaš álbmogin. Vaikko davviriikkalaš sáme konvenšuvnna bokte sáhttit olu rájástideaddji hástalusaid čoavdit, de leat ankkre dihto áššit maid ieža sáhttit ja galgat mearridit dál jo dego álbmogin. Sámi golmma Sámedikkis leat dál iešguđetlágan válgalogahatmeroštallama ja válganjuolggadusa. ON Álgoálbmotjulggaštus nanne Sámiid iešmearrideami dáin gažaldagain:

"Article 3

Indigenous peoples have the right to self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

Article 4

Indigenous peoples, in exercising their right to self-determination, have the right to autonomy or self-government in matters relating to their internal and local affairs, as well as ways and means for financing their autonomous functions."

(United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, 2007)

NSR dáhttu Sámedikkeráđi loktet dáid áššiid Sámi Parlamentarálaš ráđđái:

Sámi Parlamentarálaš ráđđi bidjá johtui barggu mas mihtomearri lea ovttastit dan golbma Sámedikki válgalogahatnjuolggadusaid.

Sámi Parlamentarálaš ráđđi bidjá johtui barggu heivehit oktasaš válgabeaivvi buot golbma Sámediggái.

Mihtomearri berre leat čielggadit ja ráhkkanahhtit áššiid parlamentariihkkárkonferansii mii lágiduvvo 2017 Troandimis. Oktasaš Sámi mearráduš, Sámi demokratijahuksema čuohtejagiávvudeamis, livččii symbolálaš ja dehálaš dahkku mii ovttastahtašii ja nannešii Sámi álbmoga.

Evttohus 3: Árras Christina Henriksen, NSR, NSR/SáB

GULAHALLANOKTAVUOHTA SÁMEDIKKI JA STUORRADIKKI PARLAMENTARIHKKARIID GASKKA

Stuorradiggi mearrida stáhtabušehta, ja nu maiddá Sámedikki ekonomalaš rámmaid. Deatalaš lea ahte stuorradikki politihkkarat eai dušše dovdda sámi áššiid, muhto ahte sii áddejit sámi áššiid nu Čállit:

Ellen Aina Eira

5/177

bures ahte áddejit manne sámi áššit leat deatalaččat, vai buoremus lági mielde sáhttet leat mielde ovddideamen sámi servodaga.

Sámedikkis ja Stuorradikkis eai leat makkárge áсахuvvon formála gulahallanoktavuođat, lea dušše oktavuohta Sámedikki čoahkinjođihangotti ja Stuorradikki presideantagotti gaskka.

NSR-NSR/SÁB evttoha čuovvovaš gulahallanoktavuođa Sámedikki ja Stuorradikki parlamentariihkkariid gaskka:

- hospiterenortnet sámedikki lávdegoddepolitiikkaariid várás mii vástida ovttaskas áirasa Sámedikki fágálávdegotti
- hospiterenortnet stuorradikki lávdegoddepolitiikkaariid várás mii vástida ovttaskas áirasa Stuorradikki fágálávdegotti
- jahkásaččat oktasaš fágaseminárat áigejuovdilis sámi áššiid birra iešguđege fágasurggiid siskkoalbealde, gehččojuvvon fárolaga Sámedikki bušeahttadárbbuiguin
- jahkásaš čoahkimat Sámedikki fágálávdegottiid ja guoskevaš fágálávdegottiid gaskka Stuorradikkis
- oktasaš lávdegoddemátkkit Sámedikki ja Stuorradikki lávdegottiid várás guovlluide gos sámi áššit ja álgoálbmotáššit leat áigejuovdilat

NSR-NSR/SÁB bivdá Sámedikki čoahkinjođihangotti ovddidit evttohusa Stuorradikki presideantagoddái čielggadan dihte ášši viidáseappot ja buoremus vejolaš vuogi mielde buoridit gulahallama Sámedikki ja Stuorradikki parlamentariihkkariid gaskka.

Evttohus 4: Áirras Arthur Tørfoss, Frp

Rievdadit Sámedikki stivrenmálla parlamentarismmas ovdagoddemodellii

Ovddádusbellodat ovddida dáikko bokte evttohusa rievdadit sámedikki stivrenmálla parlamentarismmas ovdagoddemodellii.

Dat bargovuohki mii ovdagoddemodeallas lea, orru leame lagabus sámi kultuvrra go dálá parlamentarisma. Sáhtta maid jearrat leat go sámedikki barggut doarvái olu ja stuorrát dasa ahte govttohit parlamentáralaš stivrenmálla, ja lea go dárbu nu mángga ollesáiggi politiikkaariid ja ráđdeaddái go dálá modealla gáibida.

Ovddádusbellodat oaidná ahte orru leame nu ahte buot politiikkalaš dásit sámedikkis rahčet sihke rollaipmárdusain ja bargovuogiin. Leaš dál sihke ráđđi, čoahkinjođihangoddi, dievasčoahkin ja lávdegottit.

Ovddádusbellodaga mielas ovdagoddemodealla váldolávdegottiin ovdalii lávdegottiid, ealáskahtta politiikkalaš barggu sámedikkis. Dan sadjái ahte lávdegottiin dušše lea árvalusrieki dievasčoahkimii, de sáhtta dievasčoahkin addit fápmuduvvon mearridanválddi váldolávdegoddái. Dat mearkaša earret eará ahte doarjjaáššit meannuduvvojit ja mearriduvvot áššáiguoski váldolávdegottiin nu go ealáhus- kultur-, fuolahus- ja bajásšaddanáššiin, ja plána- ja finánsa doibmet ovdagoddin.

Ortnet mas lea váldolávdegoddi, dahká politiikkalaš barggu eanet gelddolažžan ovttaskas áirasii, ja váldolávdegottit šaddet arenan hábmet duohta politiikka.

Ovddádusbellodat bivdá ráđi ovddidit ášši mii ráhkkanahhtá ahte sámediggi manjil 2017 válgga rievda ovdagoddemodeallan mas lea váldolávdegoddi.

Evttohus 5: Áirras Kirsti Guvsám, NSR

Sámedikki bearráigeahččanvuogádaga viidáseappot ovddideapmi

Sámedikki doibmii lea buorre bearráigeahččan deatalaš. Das lea sáhka Sámedikki luohttámuša, beaggima ja legitimizehta birra.

Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea gieskat bovden seminárii Sámedikki gos beasaimet álggahit digaštallama movt mii sáhttit ovddidit min bearráigeahččanvuogádaga. Das lea buoridan munni ja lea deatalaš ahte mii dál geahčadit movt dan sáhtášii buoridit.

NSR sámediggejoavku háliida ahte Sámediggi dál geahčada movt mii sáhtášeimmet viidásetovddidit min bearráigeahččanvuogádaga. Sámediggi ferte bargat dan ala ahte oččošeimmet iežamet revišuvnna. Mii fertet digaštallat ahte sáhtta go dan dahkat Riikarevišuvnna bokte, dahje movt eará láhkai. Riikarevišuvnna leat ollu gelbbolašvuohta ja guhkes hárráheapmi, mii lea ávkkálaš. Dat fertešii oažžut sámi kultuvrralaš ja gielalaš gelbbolašvuođa. Deatalaš lea ahte mis lea revišuvdna sorjankeahhtá Sámedikki hálddahas ja oktavuodas dasa. Dát bargu čađahuvvo maiddái dál nu ahte bearráigeahččanlávdegoddi oastá bálvalusaid olggobeale advokáhtafitnodagas, muhto dat ii sihkaraste midjiide gelbbolašvuođa, go dat jeavddalaččat galgá mannat fáladaga vuodul.

Dás leat ollu bealit maid birra sáhtta ja berre digaštallat, ja NSR sámediggejoavku háliida ahte álggahuvvo bargu sierralágan molssaeavttuid ja vejolašvuođaid árvoštallamiin ja čielggademiin, ja ahte mii oažžut ášši dievasčoahkkimii dán birra nu johtilit go lea vejolaš.

Evttohus 6: Árras Laila Susanne Vars, Árja

Sámi dáruiduhttinhistorjá Norgga Álbmotmuseai

Sámit leat gártan gillát garra dáruiduhttinpolitihka Norggas. Goassige ii leat čielggaduvvon dát sevdnjes bealli norgga ja sámi historjjás. Dáruiduhttinhistorjá lea ain hui čihkosis arenain gos norgga historjá ovdan buktojuvvo. Eará riikkat maiguin sáhttit buohtastahttit, gos leat álgoálbmogat, leat ásahan iežaset soabahanproseassaid ja nationála museaid soabahanulbmiliin buoridan dihte máhtu ja áddejumi váikkuhusaid birra maid bágoassimileren lea dagahan álgoálbmogiidda ja ain dagaha álgoálbmogiid kultuvrii, sin ealáhusaide, gillii, sosiála ja politihkaš stáhtusii ja servodateallimii.

Sámediggi berrešii evttohit sierra plána dahje ovtasbarggu man oktavuodas searvvahit ja oainnusmahttit sámi dáruiduhttinhistorjjá nationála ásahusain maid ulbmilin lea gaskkustit nationála historjjá, ja buoridit áddejumi dan birra ahte sámit leat álgoálbmot Norggas, sierra olahusjoavkkuide norgga servodagas. Dát berre dahkkojuvvot ovtas relevánta sámi ásahusaiguin. Norgga Álbmotmusea, Nationála biblioteka ja eará nationála ásahusat berrejit eanet reflekeret maiddái sámi historjjá lassin čájáhusaide ja bissovaš doaimbabiijuide, ovdánahttin dihte dieđuid sámi kultuvrra ja servodateallima birra dálá áiggis. Sámit ja dážat leat Norgga stáhtavuoddeaddji álbmogat, ja dát berre buorebut oidnot sierranas nationála ásahusain.

Berrešii ásahuvvot sierra bissovaš čájáhus Álbmotmuseas dasa gullevaš doaimmaiguin mii sáhtta buoridahttit máhtu dáruiduhttinproseassa váikkuhangaskaomiid ja váikkuhusaid birra sámiide, geat leat riikka álgoálbmot.

Evttohus 7: Árras Mariann Wollmann Magga, Ap

A'vv Saami Musea

A'vv Saami Musea i Neiden var valgt til Tusenårssted, og bygget var ferdig i 2008. Av ulike årsaker har ikke bygget åpnet formelt, og potensiale for bruken står på vent.

Sametinget må nå gjøre sitt ytterste for å bistå slik at A'vv Saami Musea kan åpne, og bli et senter for den østsamiske kultur.

Evttohus 8: Árras Marit Kirsten A. Gaup, Ap

Čállit:

Ellen Aina Eira

Oahppoplána sámi guluhemiid várás

Máhttoloktema bokte leat ráhkaduvvon sierra oahppoplánat dáža guluhemiid várás. Dat lea stuorra veahkkín dasa ahte addit guluhis mánáide ja nuoraide buoret skuvlafálaldaga.

Sámi guluhemiin ii leat seamma fálaldat, go dakkár oahppoplána ii leat ráhkaduvvon sámi guluhemiid várás.

Oahpaheaddjit fertejit geavahit dárú oahppoplána, ii ge dat leat heivehuvvon sámi guluhemiid dárbbuide skuvllas.

Mun ávžžuhan Sámedikki oažžut ráhkaduvvot dakkár oahppoplána mii dahká ahte sámi guluhis mánát ja nuorat ožžot dan oahpahusfálaldaga maid sii lága vuodul sáhttet gáibidit oažžut.

Evttohus 7 , Mariann Wollmann Magga gessojuvvui eret.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 28 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Jørn Are Gaski, áššejođiheadji	
2	Per Erik Mudenia	
	Thomas Áhrén	
	Per Erik Mudenia	
3	Beaska Niillas	
	Aili Keskitalo	
	Beaska Niillas	
4	Christina Henriksen	
	Jørn Are Gaski	
	Christina Henriksen	
	John Kappfjell	
	Jørn Are Gaski	
5	Arthur Johan Tørfoss	
	Jørn Are Gaski	
	Arthur Johan Tørfoss	
	John Kappfjell	
	Láilá Susanne Vars	
	Christina Henriksen	
	Jørn Are Gaski	
6	Kirsti Guvsám	
	Jørn Are Gaski	
	Kirsti Guvsám	
	John Kappfjell	
	Jørn Are Gaski	
7	Láilá Susanne Vars	
	Henrik Olsen	
	Láilá Susanne Vars	
	Henrik Olsen	
8	Marit Kirsten Anti Gaup	

Čállit:

Ellen Aina Eira

	Silje Karine Muotka	
	Marit Kirsten Anti Gaup	

DC - Mearrádus:

Ođđa áššit 1 - 6 ja 8 sáddejuvvojit Sámediggeráđđái čuovvleapmái.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 04.12.15 dii. 10.00.

Ášši 042/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Sámediggeráđđi doaibmadieđáhus

	Áššenr. 15/5384
--	--------------------

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:

Sámediggi váldá Sámediggeráđi dán áigodaga doaibmadieđáhusa diehtun.

1 Álggahus

Dát dieđáhus válddaha áigodaga 25.08.15 - 02.11.15 ja lea čadnojuvvon Sámedikki 2015 bušehtti. Dieđáhusas dieđihuvvo daid mihttomeriid ja strategijaid birra mat leat válddahuvvon bušehtas, ja eará bargamušaid birra.

Sámediggeráđđi lea áigodagas doallan ovttá fysalaš čoahkkima ja mánga telefončoahkkima ja lea meannudan 94 ášši.

Nugo oidno geahčastagas www.sametinget.no/kaleanddar lea ráđđi dasa lassin searvan ollu čoahkkimiidda ja ovddastemiide.

2 Giella

- Eanet giellageavaheaddjit ja eanet sámegeielaid geavaheapmi.

2. 2 Ovddasvástádus sámegeiela

Sámi giellalávdegoddi

Sámi giellalávdegoddi lea dahkamin almmolaš guorahallama lágaid, doaibmabijuid ja ortnegiid mat čatnasit sámegillii. Lávdegoddi galggai geiget čielggadusas manjimusat guovvamánus 15. b. 2016.

Giellalávdegoddi vásiha hástalusaid gerget čielggadusa áigemearrái, ja lea dáhtton guhkiid áiggi dán bargui. Sámediggi doarju giellalávdegotti dás, ja oaidná ahte lea dehálaš ahte lea doarvái áigi ollašuttit mandáhta. Sámediggi deattuha maid dan ahte lea dehálaš bidjat áiggi čielggadusa jorgalit buot sámegeielaide. Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanta lea guhkidan áigemeari borgemánu 15. b. 2016 rádjái dan vuođu ahte geigejuvvo oasseraporta guovvamánu 15. b. 2016, mii sisttisoallá prinsihpalaš veardideamit ja bajitdási doaibmabijut mat gullet gielddaid geatnegasvuhtii ja struktuvrii sámegeiela ektui.

Sámediggeráđis leamaš čoahkkin giellalávdegottiin čakčamánu 22. b. 2015 Oslos, gos sámedikki rolla ja ovddasvástádus digaštallojuvvui. Sámedikkis leat stuora vuordámušat lávdegotti čielggadeapmái ja lea buktán čálalaččat cealkámuša boahttevaš rolla- ja ovddasvástádus juohkimii.

Guovttegielatdoarjaga evalueren

Sámediggi lea álggahan gielddaid ja fylkkagielddaid guovttegielatvuođadoarjaga evaluerenbarggu. Duogáš dán evalueremii lea ahte Sámediggi 2011 ráhkadii ođđa doarjjamodealla gielddaide ja fylkkagielddaide. Ođđa doarjjamodealla álggaheami ektui mearriduvvui ahte doarjjamodealla galggai evaluerejuvvot golmma jagi manjá. Dát bargu lea álggahuvvon. Nordlandsforskning lea ožžon barggu čađahit evaluerema ja raporta vurdojuvvo gárvánit juovlamánus 2015.

2.3. Sámegeiela rámmaeavttut

Dulkon almmolaš suorggis

Ráđđehus lea bargagoahtán sierra dulkalága ráhkademiin nugo evttohuvvo NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor/Dulkon almmolaš suorggis. Sámediggeráđđi bivddii iežas gulaskuddancealkámušas NOU 2014:8:i konsulterejuvvot dán lága sisdoalu birra, ja sáddii čakčamánu konsultašuvdnagáibádusa Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartementii. Láhkabargu lea áibbas álgodásis, muhto go proseassa lea joavdán guhkiid ja konkrehta áššebáhpirat leat dahkkon de áigu departemeanta bovdet konsultašuvdnačoahkkimii.

Teknologalaš čovdosat mat leat heivehuvvon sámi bustávaide

Sámedikkis leamaš čoahkkinn Politidirektoráhtain čakčamánu sámegeala čálamearkkaid geavaheami birra pássas ja ođđa ID-koarttain mat bohtet geavahussii 2017. Pássaidda ja ID-koarttaidda dieđut vižžojit álbmotregistaris. Sámediggi lea deattuhan ahte ferte leat vejolašvuohta beassat geavahit sámi bustávaidda vai namat čállojit riektá.

Sámediggi lea sádden geassemánu gulaskuddancealkámuša ođđa álbmotregistarlága birra Finánsadepartementii gos váldojuvvo ovdan sámegeala geavaheami registreren ja sámegeala čálamearkkaid geavaheami almmolaš registariin. Sámediggi lea čuovvolan ášši ráđđádallančoahkkimis. Ráđđádallančoahkkinn dáhpáhuvai čakčamánu Finánsadepartemeanttain ođđa álbmotregistarlága birra ja sámegeala čálamearkkaid geavaheamis almmolaš registariin.

Áigeguovdilis gihppagat mat leat olámuttus ja main leat rávvagat movt čállit davvisámegealli.

Čállinrávagiirji mii lea ođasmahttima vuolde, lea leamaš gulaskuddamis Sámis, gulaskuddanáigemeari lei čakčamánu 30.b.2015. Sámediggi lea ožžon vástádusaid ásaheamis ja olbmui. Gulaskuddancealkámušaid galgá dál Čállinrávagiirji bargjoavku geahčadit ja meannudit, ovdal go Čállinrávagiirji manná dohkeheapmái Giellagáldu davvisámegealljuhkossii.

Sámi báikenamat

Sámediggi lea addán rávvagiid áššiide mat gustojit sámi báikenamaidda čállinvuohkái ja makkár mearkkašupmi dain lea. Sámediggi lea earret eará addán rávvagiid Sálttoduoddara suodjalanguovllu nammadeapmái, ja maiddái buktán rávvagiid earret eará nammaáššiide mat leat jođus Ulbbis, Deanus, Gálssas ja Álttás.

Sámediggi lea oassálastán čoahkkimii Stáhta Kártadoaimmahagain, Giellaráđiin ja Kulturdepartemeanttain. Čoahkkima fáddá lei earret eará báikenammalága lahkaásahusa rievdeapmi.

Sámediggi lea oassálastán UNGEGN Norden Division čoahkkimis čakčamánu gos lea rapporteren sámi báikenamaidda barggu birra ja makkár hástalusat leat earret eará báikenammalága hárrái.

Sámi Giellagáldu

Sámi Giellagáldu –joatkkaprošeakta álggahuvvui borgemánu álggus. Sámi Giellagáldu lea sámi Čállit:
Ellen Aina Eira

álbmoga oktasaš ja seammás bajimuš mearridanorgána giellagažaldagaide guoski áššiin. Giellagáldu bargá ođđa terminologijain ja normeremiin. Lulli-, julev-, davvi-, anáraš- ja nuortalašgiela giellajuhkosa galget dohkkehit ja addit ávžžuhusaid ođđa terminologija geavaheamis. Sámi Giellagáldu bargá fágalaš áššedovdiorgánan, fállá giellaveahki ja rávve giellageavaheddjiid beivválaččat sámeielaid geavaheapmái guoski gažaldagain. Ásahusa bargguide gullá maiddái giellagáhtten. Dasa lassin Giellagáldu bargun lea juohkit dieđuid sámeielaid birra ja sámeiela fágalaš jearaldagain. Giellagáldu hálddahus lea válbmeogohtán áššiid giellajuhkosiid čoahkkimiidda.

Sámi Giellagáldu lágidii golggothmánu 6. beivve Anáris seminára giellagáhttema, normerema ja terminologijabarguid birra sámeielain. Sámediggepresideanta doalai sáhkavuoru dán semináras, mii lei seammás joatkkaprošeavtta álggahančoahkkaneapmi. Seminára čuvvo báikki alde 40 olbmo ja 206 olbmo streama bokte neahtas.

Sámi Parlamentáralaš Ráđi stivrra válljii borgemánu loahpas áššis SPR s 75/2015 lahtuid Sámi Giellagáldu giellajuhkosiidda.

Sámediggi vuolláičálii ovttasbargošiehtadusa Ruota ja Suoma sámedikkiin golmma jahkásaš davviriikkalaš giellaovttasbargoprošeavttas ovdalgo prošeakta álggahuvvui. Sámi Giellagáldu álggahuvvui prošeaktan ođđajagis 2013:s, muhto dan doaibma nogai 2014 loahpas. Ásahus ii šaddan bistevažžan go ásahusa Suoma ja Ruota beale goluide ii gávdnon fásta ruhtadeapmi. Suoma ja Ruota stáhtat eai čuovvolan Norgga ráđdehusa Giellagáldu bistevaš ruhtadeami ektui. Sámi Parlamentáralaš ráđdi mearridii bidjat johtui ođđa prošeavtta ja čoavdit dáinna lágiin gaskaboddosaččat Sámi Giellagáldu ruhtadeami. Joatkkaprošeakta dahká vejolažžan rájaid rasttildeaddji giellaovttasbarggu joatkima. Seammás prošeakta addá sámedikkiide golbma jagi áiggi láchit Sámi Giellagáldui bistevaš ruhtadeami, vai ásahus šaddá bistevažžan.

2. 5. Sámeiela geavaheapmi

Ovttasbargošiehtadusat guovttegielatvuoda doarjaga geavaheamis

Sámeiela hálddašanguovllu gielddat ja fylkkagielddat leat dehálaš ovttasbargoguoimmit sámeiela nannemis báikkálaš dásis. Sámediggi ja ovttaskas gielddat leat dahkan ovttasbargošiehtadusaid guovttegielatvuoda doarjaga geavaheamis. Dát šiehtadusat gustojit olggos 2015, ja lea mielde sámeiela hálddašanguovllus gielddaid ja fylkkagielddaid doarjjaortnega evalueremis. Gielddat rapporterejit guovttegielatvuoda doarjaga geavaheamis. Áigemearri geiget raportta, rehketoalu ja 2016 aktivitehtaplána ovddas lei borgemánu 31. b. 2015. Sámediggi lea dađistaga máksán nuppi oasi guovttegielatvuoda doarjagis.

Sámi giellaguovddážat

Sámedikki ulbmil lea ahte sámi giellaguovddážiin galget leat buorit rámmaeavttut ja ahte barget aktiivvalaččat giellaovddidemiin iežaset doaibmaguovlluin. Sámediggi lea hálddahus dásis doallan čoahkkimii, gos leat čuovvolan sámedikki strategiijaid sámi giellaguovddážiid ektui. Fáddán čoahkkimiidda leamaš doarjjamodealla rievdadeapmi ja golmma jagi doaibmaplánat. Sámediggi lea lágidan golbma regionála čoahkkimii, ja leat leamaš maiddái individuála čoahkkimat giellaguovddážiin dárbbu mielde.

Giellagiisá rahpan

Sámediggepresideanta oassálasti Guovdageainnu suohkana giellaguovddáža, Giellagiisá, rahpamis golggotmánus. Giellaguovddáš leamaš jođus ovttá áigodaga, ja bargá aktivitehtaiguin ja bargguin mat ovddidit sámegeiela geavaheami suohkanis.

Giellaprošeavttaid doarjja

Sámediggi lea dán rádjai meannudan 41 giellaprošeavttaid ohcamušaid. Guhtta prošeavtta leat ain meannudeamen.

Bušehta ja juolludemiid oppalaš geahčastat:

Bušehtta	Juolluduvvon	Gessojuvvon	Ruovttoluotta máksojuvvon		Báhccán	
Giellaprošeavttat	6 460 000	4 657 500	480 100	28 000	2 310 600	
Sámeálbmot foanda 300	1 700 000	923 000	42 700	0	819 700	3 130

Ohcamušat maid leat

meannudeamen 1 560 000

Árjjalaš čállin- ja lohkanveahkki vuorasolbmuide.

Sámediggi lea ovttasráđiid Guovdageainnu ja Kárášjoga gielddain sádden reivve Bargo- ja čálgodirektoráhtii, gos lea ávžžuhus ásahit čállin- ja lohkanveahkki sápmelaččaide sámi gielddain.

3 Kultuvra

Váldomihttomearri:

- Ealli ja juohkelágan sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta ja lea buohkaid olámuttus.

Tráante 2017

Sámediggi, Troandin suohkan ja Lulli-Trøndelága fylkkasuohkan leat vuolláičállán ovttasbargošiehtadusa – Tráante 2017 – Našunála ávvudeapmi ja oktasaš sámi ávvudeapmi, vuolláičállojuvvon golggotmánu 21.b.2015.

Ovttasbargošiehtadusa duogáš lea čalmmustahttit go lea čuođi jagi áigi dan rájes go vuosttaš sámi riikačoahkkin dollojuvui Troandimis geassemánu 6.b.1917. Ulbmilin Tráante 2017 lea «čalmmustahttit, máhtu gaskkustit sápmelaččaid birra, sámi kultuvrra ja historjjá 100-jagi perspektiivvas». Dat galgá leat mielde váikkuheame árvvuid demokratiija, govttolašvuoda ja girjái vuoda, ja searvama ja ángiruššama. Tráante 2017 lea našunála sámi ávvudeapmi, ja vaikko váldodoalut leat Troandimis, de bargojuvvo maid dasa ahte ávvudeamit leat maid muđui Sámis. Dás gáibida organisašuvdna Tráante 2017 ahte maiddái eará aktevrrat servet, ja Sámediggi lea danin doarjjareivves kulturásahusaide mat ožžot njuolggodoarjaga, hástalan ahte sii maid plánejit čalmmusteami jagis 2017.

Šiehtadallanbealit leat bidjan vuodđun ahte almmolaš ruhtadeami ávvulágidemiid oktavuodas máksojuvvo stáhtas. Lea ohccojuvvon 12,5 miljovna ruvno Kulturdepartemeanttas iešguđet lágán lágidemiide, ja 3 miljon ruvno Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanttas doaimmahit prošeaktakantuvrra ja plánemii.

Sámediggi lei vuordán ahte ávvudeamit namuhuvvojit Ráđđehusa árvalusas 2016 Stáhtabušehtas, maŋgil go lei čoahkkinastán departemeanttaiguin sihke politihkalaš ja hálddahaslaš dásis ja Stuoradikki presideantagottiin. Ráđđehus ii leat namuhan ávvudeami sátnegežiin ge 2016 Stáhtabušehtas. Dát mielddisbuktá stuora hástalusaid ávvudeami barggus, ja ávvudeapmi lea leamaš okta čuoggáin maid Sámediggeráđđi lea vuoruhan váldit ovdan čoahkkimiiguin mat leat čađahuvvon stuoradiggepolitihkkáriiguin 2016 stáhtabušehta oktavuodas.

Sámi girjjálašvuodabeaivvit

Sámediggeráđđi lea oassálastán sámi girjjálašvuodabeivviin maid Sámedikki bibliotehka lágidii golggothmánu 13.-14.b.2015 Kárášjogas. Sámediggeráđđi almmuhii doppe ahte bargu hábmet ođđa girjjálašvuodástrategiija galgá biddjot johtui ja ovdanbuktojuvvot dievasčoahkkimis 2016:s.

Museačoahkkin Hamaris

Norgga museasearvi lágidii jahkásaš museačoahkkima čakčamánu 9.-11.b.2015 Hamaris. Dán jagi lei museaid servodatrolla fáddán. Sámediggeráđđi lei ovddastuvvon paneladigaštallamis seamma fáttá birra. Norgga museasearvi doaibmaplánaš 2016-2018 čuožžu ahte searvi galgá bargat earret eará dainna ahte álgoálbmogiid kultuvra nannejuvvo museain, ja buoridit sámi museaid rámmaeavttuid.

Bååstede – Sámi kulturárbbi ruovttoluotta máhcaheapmi

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii Bååstede-ášši – Sámi kulturárbbi ruovttoluotta máhcaheapmi. Ášši joatkašuvvá. Lea nammaduvvon referánsajoavku ja stivrenjoavku, ja dássilit dollojuvvo čoahkkin Norgga álbmotmuseain/ Kulturhistorjjálaš museain.

22.-23.10.15 dollojuvvui oktasašseminára Norgga álbmotmuseain, kulturhistorjjálaš museain, sámi museaiguin ja eará museaiguin Álttás. Plánejuvvo maid duollet dálle doallat čoahkkima belliiguin ovdal 2017 loahpa.

Dál ii gávdno ruhta fysalaš ruovttoluotta máhcaheapmái (konserveremii, fievrrideapmái jna.), nu ahte bargun dál lea geahčadit materiálaid ja juridihkalaš fievrrideapmi eaiggátvuoigatvuođas.

3.2 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Luodji ja sámi musihka bargajoavkkus lei goalmmát čoahkkin borgemánu 25.b.2015

Oslos.

Oassin bargojoavkku barggus lei Sámediggi diŋgon dásseaportta Kreativ Industri:s. Raporttas bohtá ovdan dávjodatanalysa sámi musihkafidnu árvomannolagas, mas lea fokus báddemii, doarjjaapparáhttii ja gaskkusteapmái. Dasa lassin leat jearahallan 8 juoigi ja sámi musihkkára.

Seminára Folkelarm oktavuodas

Sámediggi lágidii seminára Folkelarm oktavuodas Oslos čakčamánu 24.b.2015. Seminára fáddá lei: Mii dárbbasuvvo nu ahte sámi musihka olaha riikkaidgaskasaččat?

Sámediggeráđđi Henrik Olsen rabai seminára. Elin Kåven ja Elle Márjá Eira muitaleigga iežaska geainnu riikkaidgaskasaš gehččiide ja Music Norway muitalii iežaset ortnegiid birra ja maid dat sáhttet mearkkašit sámi musihkkii. Loahpas lei digaštallan Henrik Olseniin, Juogiid Searvi, Samiske Komponister, Elle Márjá Eira ja Music Norway. Sullii 30 guldaleaddji ledje bohtán sálie.

Seminára lágiduvvui oassin barggus maid Sámediggi lea bidjan johtui nannet, ovddidit ja vuovdalit luođi ja sámi musihka, ja lea maid oassin Sámedikki barggus kulturealáhusaiguin. Cealkámušat semináras váldojit mielde viidáset barggus.

Girječállioahppu

Sámediggi lea mielde girječállioahpu stivrenjoavkkus. Stivrenjoavkkus lei čoahkkin Kárášjogas golggotmánu 13.b.2015, doppe meannuduvvui proševtta čuoovvoleapmi movt lea mannan 2015:s. Viidáset digaštallojuvvui 2016 bušeahtadárbu ja fágalaš čadahanplána prošektii 2016:s

Sámedikki girječállioahpus lea leamaš nubbi čoagganeapmi Kárášjogas čakčamánu 18.-20.b.2015 gos oassálastit leat geahčadan novealla-fáttá. Dat maid beasaimet gullat girječállioahpu oasseváldiin lea ahte sii ná guhkás leat duhtavaččat hommáin ja iežaset bagadalliiguin. Juohke oasseváldis lea sierra fágalaš bagadalli/mentor mii

galgá addit dieđuid oasseváldiid mánusa birra ja dat galgá dahkkot čoagganemiid gaskkas. Oahpu prošeaktajođiheaddji dieđiha ahte oasseváldit leat áŋgirat ja sis leat áigumušat oahpu ektui ja iežaset doaimmaheapmái dan ektui.

Čoahkkin Bearaš- ja kulturlávdegottiin Stuoradikkis

Sámediggeráđis lei čoahkkin Bearaš- ja kulturlávdegottiin Stuoradikkis bušeanttameannudemiid oktavuodas čakčamánu 22.beaivvi. Čoahkkimis válddii Sámediggeráđi bajás ášši hástalusaid ja dárbbuid birra mat leat Saemien sijte huksemis, Beaivváš, Tråaente 2017, mediadoarjja ja Bååstede. Ráđđi válddii maid bajás diliid mat gusket obbalaš bušeahhtaovdáneapmái.

Savio-bálkkašumi juohkin

Sámediggeráđi searvvai vuosttaš aitto ásahuvvon Savio-bálkkašumi juohkimii, mii geigejuvvui dáiddárii Geir-Tore Holm Davvi-Norgga dáiddamuseas čakčamánu 12.beaivvi. Bálkkašumi juohkit leat Dáiddáriid veahkkefoanda ja Sámi dáiddárráđđi. Juohkima oktavuodas geigii Sámediggeráđi originála Saviodeaddileami sutnje gii oaččui bálkkašumi.

Halti ja Davvi-Romssa musea ođđa fásta čájáhusa rahpan

Sámediggeráđi lei mielde almmolaš rahpamis Davvi-Romssa musea ođđa fásta čájáhusas Haltis Ráissas. Čájáhus rahppui Halti ođđa vistii rahpama oktavuodas. Čájáhus lea golmma kultuvrra deaivvadeami birra Davvi-Romssas.

Galledeapmi Sáččas – Sážžá luonddu ja kulturguovddáš

Sámediggeráđi lea maid galledan Sážžá álbotmeahcceguovddáža Sáččas, doppe čájehedje ođđa čájáhusa, ja seammás lei čoahkkin singuin geat jođihit guovddáža. Guovddáš háliida maid ahte eanet sámevuolta gávdno guovddážis.

3.3. Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan.

Saemien Sijte

Sámediggeráđđi deaivvadii Saemien Sijte:in čakčamánu 21.b.2015 gos fáddán ledje sin ekonomalaš dárbbut ja huksenplánaid stáhtus. Saemien Sijte:s lea dárbu eanet ekonomalaš rámmaide, maddái danin go mannet nu ollu resurssat huksenáššái.

Saemien Sijte ja Sámediggi deaivvadeigga Statsbyggain ja Kulturdepartemeanttain čakčamánu 22.b.2015 ja golggotmánu 21.b.2015 huksenproseassa birra. Bargojuvvvo viidáseappot viessosaji ohcamiin ja gollomeroštallamiin čáhcai, luddii ja duolvačáhcerusttegiidda.

Beaivváš Sámi Našunálateáhter

Sámediggeráđđi deaivvadii Beaivvášiin čakčamánu 21.b.2015 goas teáhter buvtii ovdan iežas sávaldagaid boahit johtui ođđa teáhtervistti huksema ovdaprošeavttain. Dál leat fysalaš bargodilit ja hárhellanlanjat hui heitodat. Teáhteris leat áigumušat eanet čájálmasaide jahkásaččat, ja eanet fokus mánáide ja nuoraide. Lea plánejuvvon álgočájálmas ovttá bihtái Oslos guovvamánu 6.b. Det norske teaterbáikkis, mii lea ovttasbargu ráppáriiguin/ dásuiguin Sámis ja Guatemalas.

Várdobáiki –Sámi guovddáš

Sámediggeráđis lei čoahkkin čakčamánu 21.b.2015 Várdobáikkiin mas huksenproseassa lei fáddán. Sii muitaledje dárbbu birra ođđa vistái Várdobáikái. Sii čujuhedje latnja- ja doaibmanplánii, dan vuođul makkár dárbbut galget gokčojuvvot, eanas leat dakkár doaimmat mat leat juo ásahuvvon. Sis lei maid sávaldat oazžut ruđa Sámedikki 2016 bušeahta bokte, oazžut Statsbygg hábmet huksenprográmma.

Riddu Ridđu festivála

Sámediggeráđđi lea reivves kulturministarii Thorhild Widvey bivdán konsultašuvnna Riddu Riđđu festivála ortnega birra, maŋŋil go stáhtabušehta árvalus geigejuvvui mas šattai dovddusin ahte evttohuvvu ahte guovddášfestiválaortnet heaittihuvvo dálá hámis. Sámediggeráđđi háliida konsultašuvnnaid dan birra ahte makkár ortnegat boahpteáiggis sihkkarastet Riddu Riđđu einnostahttivuođa dehálaš arenan ja institušunála resursan eará sámi festiválaide.

Vástádusas stáhtačállis Vinje Borgundvaag čujuhuvvo ahte stáhtabušehta evttohus ii leat prosedyraid siskkobealde konsultašuvdnaáššin, ja seammás ahte Norgga kulturráđđi bivdojuvvu čađahit konsultašuvnnaid Sámedikkiin. Sámediggeráđđi searvvai skábmamánu 1.b.2015 čoahkkimii stáhtaráđiin, ovttas Riddu Riđđu jođiheddjiin, Gáivuona sátnejodiheddjiin ja Romssa fylkaráđiin boahpteáiggi ortnegiid birra Riddui.

Dán čoahkkimis čujuhii sámediggeráđđi ahte reivves maid stáhtačállis lea sádden, boahotá čuovvoluvvot ja vástiduvvot Sámedikki bealis, muhto ahte dat nanne dan maid Sámediggi lea čuoččuhan, ahte lea okta ortnet mii heaittihuvvo, ii ge dušše okta bušeahhtapoasta. Go departemeanta guođđá Kulturráđđái veardidit galgá go ođđa ortnet biddjot johtui, de lea juo departemeanta dahkan bajit mearrádusa das, almmá konsulterema haga, ja dat lea konsulterengeatnegasvuoda vuostá.

Čoahkkin Riddoduottar Museaiguin (RDM) ja Sámiid Vuorká-Dávviin (SVD)

Sámediggeráđdis lei oktasaš čoahkkin RMD:in ja SVD:in borgemánu 26.beivvi, go ráđđi oaččui dieđuid barggu birra ođđa ovttasbargošiehtadusain ja ovdánemiin muđui institušuvnnain. Sámediggeráđđi lea duhtavaš go stivrrat leat ovttaoavilis ovdáneami birra ovddos guvlui, ja doaimmaid birra mat leat biddjon johtui oažžundihte buoret ovttasbargobirrasa RMD siskkobealde.

3.4 Mediat

Mediagirjái vuodálávdegoddi

Sámediggeráđđi lea reivves stáhtačállis Widvey, mas lea kopijja mannan Dásseárvo- ja vealahanáittardeaddjái, cuiggodan go váilu sámi ovddasteaddji Mediagirjái vuodálávdegottis maid Ráđđehus lea nammadan, čielggadandihte makkár ekonomalaš váikkuhangaskaoamit mediasuorggis buoremusat sáhttet heivehuvvot movttiidahttit eanet mediagirjái vuhtii. Sámediggeráđđi bivdá dieđuid makkár

árvoštallamat leat vuodđun lávdegotti miellahtuid nammadeapmái, ja man muddui lea árvoštallojuvvon movt sihkkarastit sámi ovddasteami doppe.

4 Mánáidgárddit

Váldomihttomearri

- Sámi giella, kultuvra, árbevierut ja vuodđoárvvut oidnosis mánáidgárddis.

Doarjja mánáidgárddiide

Sámediggeráđđi lea ođasmahttán mánáidgárddiid doarjjaortnegiid njuolggadusaid.

Sámi mánáidgárdedoarjagis lea juolluduvvon 100 000 ru Sandnes mánáidgárdái

Mátta-Várjjaga gielddas.

Dán áigodagas lea juolluduvvon 362 000 ru sámi giellaoahpahussii ovcci mánáidgárddis. Das lea juolluduvvon giellaoahpahusruhta čieža mánáidgárdái davvisámegiela oahpahussii, ja guovtti mánáidgárdái máttasámegiela oahpahussii. 10 ohcama leat meannuduvvomin.

Dán áigodagas lea bohtán okta váidda biehttanmearrádussii ortnegis pedagogalaš ávdnasat ja duhkorasat. Dát lea meannuduvvomin.

Lágádussii GROM juolluduvvui ovddit áigodagas doarjja prošehtii Troll i ord – sámi máinnasskáhppu. Sii háliidedje deaivvadit Sámedikkiin ja muitalit prošeavtta stáhtusa birra. Dalle ledje sii joavdan bures johtui prošeavttain, ja barge gávdnat heivvolaš sámi máidnasiid máinnasskáhppu vuodđun. Dasto čájehedje sii movt máidnasiid konkrehtat leat ráhkaduvvon ja heivehuvvon eará máinnasskáhpuid Troll i ord - prošeavttas. Dán mátkkis háliidedje sii oažžut dieđuid sámi gielas ja kultuvrras vai sáhtašedje ráhkadit jurddagova das movt hábmet sámi máinnasskáhppu.

Norlánda fylkkamánni guossin

Norlánda fylkkamánni ja julevsámegiela guovllu mánáidgárddiid bargit fitne oahppomátkkis Finnmárkkus ja Sámedikkis 30.09.15. Sin galledeami ulbmilin Sámedikkis lei gullat sámediggedieđáhusa sámi mánáidgárdefálaldaga ja gullelaš doaibmabidjoplánaid birra. Sii gallededje maiddái Sámedikki oahpponeavvoguovddáža.

Ovttasbargočoahkkin Máhttodepartemeanttain

Sámedikkis leat leamaš čoahkkimat Máhttodepartemeanttain 02.09.15 ja 13.10.15. Vuosttaš čoahkkimis ledje ovdan dušše mánáidgárdeáššit, ja nubbi lei fas stuorračoahkkin gos maiddái vuodđooahpahasáššit ledje ovdan.

Máhttodepartemeanta muitalii ahte leat ráhkadeamen ođđa Stuorradiggedieđáhusa man fáddán leat mánáidgárddi kvalitehta ja sisdoallu. Dasto barget mánáidgárddiid rámmaplána ođasmahttimiin. Sávvat ahte Sámediggi buvttášii rávvagiid proseassas dáinna bargguin.

Sámediggi ovddidii notáhta mas ledje árvalusat/rávvagat dasa movt háliidivččiimet rievdadit dáláš mánáidgárdelága go guoská sámi mánáid vuogatuhtii oazžut saji mánáidgárddis. Nugo lánka dál lea de lea sámi mánáin vuogatuhtta oazžut saji mánáidgárddis, muhto sis ii leat riekti oazžut sámi mánáidgárdefálaldaga. Dát lea hábmejuvvon hui eahpečielgasit dáláš lánkaaddimis. Máhttodepartemeanta válddii dán diehttevassii.

Ođđa mánáidgárdeoahpaheaddjioahpu čuovusjoavku

Ođđa mánáidgárdeoahpaheaddjioahpu čuovusjoavkkus leat leamaš golbma regionála konferánssa čakčat. Sámediggi searvvai konferánsii mii dollojuvvui Drammenis 05.-06.10.15. Konferánssa mihttomearrin lea čohkket fágabirrasiid dain universitehtain ja allaskuvllain main lea mánáidgárdeoahpaheaddji oahppofálaldat. Ja nubbi čuovusjoavkku jahkeraporta ovdan buktojuvvui konferánssas.

5 Vuodđooahpahus

Váldomihttomearri

Sámi álbmogis lea dat máhttu, gelbbolašvuohta ja gálggat mat dárbbášuvvojit vai sáhtá gáhttet ja ovddidit sámi servodagaid .

5.1 Sámi ohppiid vuoigatvuođat ja skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu.

Ludvigsenlávdegotti čielggadus

Sámediggi lea addán gulaskuddancealkámuša Ludvigsenlávdegotti čielggadussii NOU 2015:8 Fremtidens skole, fornyelse av fag og kompetanser.

Lávdegoddi lea čujuhan deatalaš gelbbolašvuođasurggiid vuodđun dasa ahte nannet ja ođasmahttit skuvlla sisdoalu, dat mearkkaša fágaguoskevaš gelbbolašvuođa, máhttit oahppat (metakognišuvnna ja iežas heivehuvvon oahppama), ja máhttit gulahallat, ovtasdoaimat ja oassálastit (lohkan-, čállin- ja njálmmálaš gelbbolašvuohta, ovtasdoaiman, oassálastin ja demokrátalaš gelbbolašvuohta), máhttit dutkat ja hutkat (hutkiáivuota, innovašuvdna, kritihkalaš jurddašeapmi ja čuolmmaid čoavdin).

Viidáseappot rávve lávdegoddi ahte fágaođasmahttin álggahuvvo fágasurggiin skuvllas ii ge ovttaskas fágain. Dat mearkkaša ahte juohke fágasuorggi iešguđet fágat gehččojuvvojit oktanaga go gelbbolašvuohta galgá oainnusindahkkojuvvot. Njeallje fágasuorggi mat leat evttohuvvon, lea matematihkka, luonddufágat ja teknologiiija, giella, servodatfágat ja etihkkafágat ja geavatlaš ja estetihkalaš fágat. Lávdegoddi oaivvilda ahte fágasuorggi fágaid gelbbolašvuođa mihttomeriid oktiordnen galgá geahpedit fágasajihisvuođa ja addit buoret vejolašvuođa čiekŋudeapmái. Lávdegoddi aiddostahtá ahte čielggadusa rávvagat gusket dáža ja sámi skuvlla sisdollui.

Sámediggi lea gulaskuddancealkámušastis čujuhan muhtun čuolbmačilgehusaid maid berre čuovvolit jus Ludvigsenlávdegotti evttohus dohkkehuvvo nu mo dat dál lea.

Ludvigsenlávdegotti čielggadus boahttevaš skuvlla birra mielddisbuktá várra oahppoplánaid stuorra ođasmahttimiid boahhte jagiin. Sámediggi oaivvilda ahte berre ráhkadit strategiijaid oahppoplánajoavkkuid čoahkádusaide. Sámediggi galgá leat mielde válljemin lahtuid fágajoavkkuide. Sámediggi vuordá ahte nátionála ja sámi oahppoplánat ráhkaduvvojit oktanaga.

Ođđa oahppoplánaid váikkuhus lea earret eará ahte dat vuolggahit ođđa oahpponeavvodárbbu. Lávdegoddi neavvu ahte golut ođasmahttojuvvon oahpponeavvuide buhtaduvvo sierra doarjagiin. Sámediggi oaivvilda ahte ruđat sámi oahpponeavvuid ráhkadeapmái fertejit spesifiserejuvvot evttohusa čuovvoleamis.

Lávdegoddi neavvu ahte skuvlla sisdoalu rievdadusat galget vuodđuduvvot duodaštuvvon máhttui. Sámediggi lea čujuhan dasa ahte mis lea hui uhccán dutkanvuodđu sámi skuvlafálaldaga birra. Sámediggi lea viidáseappot čujuhan dasa ahte dát, ja oahpponeavvováili, Sámi lohanguovddáža kapasitehtaváili ja sámi oahpaheddjiid váili – vuolggaha strategiijadárbbu sihkkarastin dihtii kvalitehta boahttevaš sámi skuvlafálaldahkii.

Sámediggi lea bivdán konsultašuvnnaid Ludvigsenlávdegotti evttohusa oktavuodas čuovvovaš čuoggáin:

- barggu proseassa
- guđe čielggadandárbbuid dát proseassa gáibida, ja
- doaibmajijut

Karášjoga ja Guovdageainnu sámi joatkkaskuvllaid stivrra instruvssa ođasmahttin

Máhtodepartemeanta lea bargan Karášjoga ja Guovdageainnu stáhtalaš sámi joatkkaskuvllaid instruvssa ođasmahttimiin. Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid instruvssa ođasmahttima birra, ja háliida rievdaduvvot 5 § 3 “Stivrra nammadeapmi”.

Dál lea Sámedikkis vuoigatvuoha evttohit evttohasaš joatkkaskuvllaid stivrrii, muhto Sámediggi oaivvilda ahte instruksa galgá dadjat ahte Sámedikkis lea vuoigatvuoha nammadit evttohasaid. Instruvssa ođasmahttima oktavuodas lea Máhtodepartemeanta miehtan Sámedikki oaivilii. Sámediggi lea ožžon vuoigatvuoda

nammadit evttohasa Kárášjoga ja Guovdageainnu sámi joatkkaskuvllaid stivrii.

Sámegieloahpahusa oahpponeavvuid davviriikkalaš bargojoavku

Sámegieloahpahusa oahpponeavvuid Davviriikkalaš bargojoavku ásahuvvui 2014:s, ja geigii raporttas čakčamánu 2015. Bargojoavku galgai kártet sámi oahpponeavvuid Norggas, Ruotas ja Suomas, ja evttohit mo riikat sáhtašedje lasihit ovttasbarggu sámegieloahpahusas. Bargojoavkku ásaheami duogáš lea raporta jagi 2011 mannosáš raporta "Forslag til tiltak for å øke samarbeidet mellom Norge og Sverige for å styrke samiskopplæringen – med særlig vekt på sør- og lulesamisk" ja davviriikkalaš čoahkkinn sámi áššiid birra mii dollojuvvui Helssegis juovlamánu 5. b. 2013.

Sámediggi lei mielde bargojoavkkus. Bargojoavku lea raporttas geahčadan Norgga, Ruota ja Suoma oahpahusstruktuvrraid. Sii čujuhit muhtun beliide mat hehttejit ovttasbarggu riikkaid gaskkas ja evttohit doaibmajuid mat lasihivčče ovttasbarggu. Raporta biddjui ovdan golggotmánus daid davviriikkalaš departemeanttaide main lea ovddasvástádus oahpahusas.

Dán golmma riikka skuvlaeiseválddit dolle čoahkkima 27.10.15 mas ságaškušše raportta ja evttohusaid. Sámediggi ii leat bovdejuvvon dáidda čoahkkimiidda, muhto áigu bivdit oažžut dieđuid čoahkkimis. Dán ášši eará bealli lea ahte Sámediggi ii leat duhtavaš dainna ahte ii beasa oassálastit dakkár arenai, gos sámi oahpponeavvodilli ságaškuššojuvvo hálddahušlaš skuvlaeiseválddi dásis. Sámediggi áigu dán čuoovvolit.

Gáiddusoahpahus

Romssa fylkkas lea eanaš joatkkaskuvllain gáiddusoahpahusfálaldat sámegielas. Eai lea galli joatkkaskuvllas sierra sámi oahpaheaddjit. Mánnga váhnema Romssa fylkkas leat váldán oktavuodá Sámedikkiin sámegieloahpahusa oktavuodas. Ohppiid mielas sii eai oaččo oahpahusfálaldaga sámegiela go skuvla álgá, sáhtta váldit guhkes áiggi čakčat ovdalgo sii ožžot fálaldaga. Lea dušše Davvi-Romssa joatkkaskuvla, mii lea sámegieloahpahusa resursaskuvla, mii fállá gáiddusoahpahusa. Dat guokte eará resursaskuvlla Romssa fylkkas leat heaittihuvvon.

Sámediggeráđđi lea bivdán čoahkkima Romssa fylkka oahpahussuorggi fylkkaráđiin skábmamánus ságaškuššat fáldadaga.

Sámediggeráđi oahpponeavvoseminára

Sámediggeráđđi lea oahpponeavvodoaimaplána čuovvolemis, golggothmánu 28 beaivvi lágidan seminára sámi oahpponeavvoráhkadeddjiide. Seminárii lágiduvvui Guovdageainnus ja dasa serve 34 oasseváldi.

Fáddát semináras ledje oahpaheddjiid jurdagat sámi oahpponeavvuid birra, oahpponeavvo- ráhkadeddjiid hástalusat oahpponeavvoráhkadeamis, sámegeiella oahppogirjegiellan, teknikalaš gáibádusat digitála oahpponeavvuide, digitála oahpponeavvuid vejolašvuođat Ovtta/Akta/Aktesne bokte ja Sámedikki doarjjanjuolggadusat.

Oasseváldiid árvvoštallamin lohkat ahte lea beroštupmi dákkár deaivvademiide ja lei sávaldat ain beasset deaivvadit ja gulahallat hástalusaid birra ieš guđet fágalaš beliid birra mat gusket oahpponeavvoráhkadeapmái.

Sámediggeráđđi oaidná seminára ávkkálaš vuođđun Sámedikki ovdáneapmái ovddidit sámi oahpponeavvuid ja lea ožžon ollu evttohusaid dasa movt joatkit oahpponeavvobuvttadan bargguin.

Struktuvrariievdeameit fidnofágalaš joatkkaskuvlla oahppoprográmmain

Máhtodepartemeanta lea addán Oahppodirektaráhtii bargun nannet fága- ja fidnooahpu kvalitehta ja guoskevašvuođa dakko bokte ahte guorahallat fáldatstruktuvrra ovtta bargoeallimiin. Dát lea St. dieđáhusa 20 (2012-13) Pá rett vei čuovvoleapmi.

Máhtodepartemeanta lea bovden Sámedikki buktit oainnuidis earret eará evttohussii ásahit bargujoavkkuid daid ealáhusaid ja surggiid vuođul main lea lagas gelbbolašvuođadárbbu/bargomárkan. Dát bargujoavkkut galget árvvoštallat dan gelbbolašvuođadárbbu maid dálá skuvlastruktuvra joatkkaoahpu fitnofágalaš dássi ii

govčča.

Dát vihtta bargojoavkku leat:

Joavku 1: Dearvvašvuohta, bajásšaddan ja čálgu

Joavku 2: Kantuvra, gávpi ja bálvalus

Joavku 3: Vásáhusat, luondu ja biebm

Joavku 4: Huksen, industriija, teknologijja ja fievrredeapmi

Joavku 5: Eahpeávnnaš kulturárbi ja suodjalanveara fágat (proseassa lasseeavttuiguin)

Dán prosessii lea Sámediggi 21.01.15 beaiváduvvon reivves Máhttodepartementii bivdán ahte bargojoavkkuid ásaheami oktavuodas berre leat sámi ovddasteaddji dain fágajoavkkuin gos leat sámi fágat, dat mearkaša joavkkus 3. Vásáhusat, luondu ja biebm, mas boazodoallofága lea, ja joavkkus 5 Eahpeávnnaš kulturárbi ja suodjalanveara fágat, mas duodjefága lea.

Sámediggi beasai nammadit ovddasteaddji jovkui 5 Eahpeávnnaš kulturárbi ja suodjalanveara fágat. Sámediggeráđi nammadii Ellen Marit Nilsdatter Eira, gii bargá oahpaheaddji Sámi joatka- ja boazodoalloskuvllas Guovdageainnus. Bargojoavkkut galget geiget raporttaset oktan rávvagiiguin njukčamánu 1. b. 2016.

5.2 Oadjebas oahppanbiras

Ovttasbargu Vuodđooahpahusa váhnenlávdegottiin/VVL:in

Sámediggeráđi mielas lea deatlaš ahte sámi váhnenjietna gullo ja ahte sámi váhneiin lea báiki gos sagastallet sámi skuvlafálaldaga birra. Dat lea VVL mielas maid deatlaš. Dán vuodul sohpe sámediggeráđi ja VVL lágideat seminára sámi váhneiid várás Romssas 28.08.15. Čoahkkima fáddán lei ságastallat áššiid birra mat váhneiid mielas leat deatlaš, ja ságaškuššat sierra sámi váhnenfierpmádaga dárbbu. Váhneiid sávaldat lei ahte berre ásahuvvot sierra sámi váhnenfierpmádat.

Sámedikki VVL ovddasteaddji áigodagas 2011-2015 lea leamaš Laila Aleksandersen Nutti. Máhttodepartemeanta galgá nammadit ođđa lávdegotti áigodahkii 2016-2019 ja lea bovden sámediggeráđi evttohit ovddasteaddji lávdegoddái.

Sámediggeráđi lea evttohan namalassii Henrik Gaup Romssas ja May-Britt Halonen Loabágis lávdegoddelahttun áigodahkii 2016 – 2019. Sámedikki dálá ovddasteaddji ii háliidan joatkit. Ovdal nammademiid bovdi sámediggeráđi Sámedikki politihkalaš bellodagaid evttohit ođđa evttohasaid. Golbma bellodaga evttohedje evttohasaid

6 Alit oahppu ja dutkan

Váldomihttomearri

- Dakkár oahppofálaldat ja dutkan mii duhtada sámi servodaga dárbbuid ja mii váikkuha servodatovddideami Sámis nugo mii háliidit.

6.1 Sámi alit oahppu

Masterdási vuodđoskuvlaoahpaheddjiidoahpuid sámi rámmafálaldat

Sámediggi lea čađahan e-poastakonsultašuvnna sámi rámmafálaldat lávdegotti mandáhta birra. Sámediggi vástidii Máhttodepartemanta mandáhtaevttohusii 20.10.15. 02.11.15 muttus ii leat Sámediggi ožžon loahpalaš mandáhta mearriduvvot. Máhttodepartemeanta lea 13.10.15 beaiváduvvon e-poasttas Sámediggái lohpidan sáddet reivve ásausaide mas dat bivdojuvvojit ovddidit evttohasaid lávdegoddái. Rámmafálaldat lávdegotti čoahkádus mearriduvvo ráđđádallamiid maŋŋá gaskal departemanta ja Sámedikki.

Stipeanda alit ohppui

Daid dieđuid vuodul ahte studeantaid sisaváldin dahkkojuvvo maiddá maŋŋá 01.09.15, maŋdii sámediggeráđi stipeandaohcanáigemeari alit ohppui 01.10.15 rádjai. Oktiibuot 159 ohcama leat boahtán, dain leat 5 olggobealde vuoruhemiid. Ohcanmeannudeapmi ii leat válmmas. Ohcamat juohkásit ná vuoruhemiid mielde:

Vuoruheamit	Ohcamii lohku	Vurdojuvvo juolluduvvot čakčat 2015
Lullisámegealla	5	57 000

Julevsámegiella	3	28 500
Davvisámegiella	44	608 000
Bachelor boazodoalus	4	52 500
Buhcciiddikšu	27	375 000
Mánáidgárdeoahpaheaddji	27	345 000
Vuođđoskuvlaoahpaheaddji 1-7	10	135 000
Vuođđoskuvlaoahpaheaddji 5-10	23	345 000
Geavatkáš-pedagogalaš oahppu PPU	11	82 500
Oktiibuot čakčat 2015	154	2 028 500

Dán jagi bušehtas lea várrejuvvon ru. 2 850 000 alit oahpu stipeanddaide. 2015 giđa juolluduvvui oktiibuot ru. 1 753 500 stipeanddaide. Dat mearkkaša ahte bušehttajagis 2015 geavahuvvo sullii 932 000 ru menddo ollu bušehta ektui.

6.2 Sámi perspektiiva alit oahpus nationála dásis

Masterdási vuodđoskuvlaoahpaheddjiidoahpuid rámmaplánalávdegoddi

Rámmaplánalávdegoddi lea geigen Máhtodepartementii evttohusas lánkaásahussan ođđa 5-jagi masterdási vuodđoskuvlaoahpaheddjiidoahpuide. Árat proseassas lea šiehtaduvvon ahte čađahuvvo konsultašuvdna gaskal departemeantta ja Sámedikki ovdalگو lánkaásahusat sáddejuvvojit gulaskuddamii. Jus leš dárbu, de galgá konsultašuvdna čađahuvvot 24.11.15.

6.3 Sámi dutkan

Regionála dutkanfoanddat

Ođđa stivrrat galget vállejuvvot regionála dutkanfoanddaide áigodahkii 2016-2019. Sámediggi nammada ovttá lahtu oktan várrelahtuin Regionála dutkanfoandda Gaska-Norgga ja Regionála dutkanfoandda Davvi-Norgga stivrraide. Gaska-Norgga stivrras leat muđui 2 lahtu fylkkasuohkaniin Davvi-Trøndelága, Lulli-Trøndelága ja Møre og Romsdal ja 2 stáhtalahtu nammaduvvo Norgga dutkanráđi evttohusa vuodul, ja Davvi-Norgga stivrras leat fas 2 lahtu fylkkasuohkaniin Finnmárku, Romsa ja Nordlándá, ja 2 stáhtalahtu nu mo Gaska-Norggas ge.

Goappašiid foanddaid bealis evttoha válgalávdegoddi stivralahtuid ja várrelahtuid. Evttohus ovddiduvvo juohke oassálasti fylkkasuohkaniin mii dasto nammada iežas lahtuid. Guossoheaddji fylkkasuohkan, Lulli-Trøndelága ja Romsa, nammadit lahtuid maid Sámediggi ja dutkanráđi leat evttohan.

Sámediggi lea ovddastuvvon Regionála dutkanfoandda Gaska-Norgga válgalávdegottis ossodatdirektevrra Eline Eira Buljo bokte. Sámediggeráđi áigu dál fargga nammadit ovddasteaddjit Regionála dutkanfoandda Davvi-Norgga válgalávdegoddi.

Sámediggeráđi nammada stivralahtuid sihke Gaska-Norgga ja Davvi-Norgga bealis ovdal skábmamánu 10. b.

Sámediggeráđđi doalai 26.08.15 čoahkkima Sámedikki RDFGASKA ja RDFDAVVI stivrraid lahtuiguin ja várrelahtuiguin. Čoahkkimis ságastalle stivralahtuid vásáhusaid dán stivraáigodagas.

7 Dearvvašvuohta ja sosiála

Váldomihttomearri

- Ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, maid vuolggasadjin leat sámi giella ja kultuvra. Bálvalusat heivehuvvon sámi álbmoga vuoigatvuođaide ja dárbbuide.

7.1 Ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat

Čoahkin stáhtaráđiin Høie

Dan oktavuođas go dearvvašvuođa- ja fuolahusministtar galledii Finnmárkku, de bovdii Sámediggeráđđi ministara Sámediggái guossin. Čoahkkima fáddán ledje hástalusat maid sámi pasieanttat deaividit go sis lea oktavuohta spesialistadearvvašvuođabálvalusain, spesialistadearvvašvuođabálvalusa ovddideami oktavuođas sámi pasieanttaide, ja go váilu vejolašvuohta geavahit sámegeiela go lea oktavuohta dearvvašvuođabálvalusain. Čoahkkimis gessojuvvui maiddái ovdan dulkabálvalusa ovddideapmi.

Dearvvašvuođaministtar mitalii ahte dál lea lámččojuvvomin nu ahte pasieantajournálain registrerejuvvo giella vai dulkka geavaheami sáhtta plánet. Dearvvašvuođaministtar čujuhii maiddái sámi dearvvašvuođapárkka ovddideapmái mii lea okta doaibmabidju sámi pasieanttaid bálvalusa buorideamis.

Nationála dearvvašvuohta – ja buohcciviessoplána

Sámediggi lea konsulteren ráđdehusain Nationála dearvvašvuođa- ja buohcciviessoplána birra. Sámedikki posišuvdna váldá vuolggasaji das ahte sámi bálvalusdárbbaseddjiin lea vuoigatvuohta ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaide seamma dásis muđui álbmogiin, ja hástalusain mat leat válddahuvvon Sámedikki mearrádušas áššis 059/15.

Sámediggi lea earret eará váldán ovdan ahte dárbbášuvvo stuoat guovddáš ángiruššan ja searvan das mot eiseválddiid geatnegasvuođat ovttaárvosaš dearvvašvuođabálvalusain sámi pasieanttaide galget gozihuvvot. Dán oktavuođas čujuheimmet ahte nationála ovddasvástádus bálvalusfálaldagaid čađaheamis sámi pasieanttaid várás oalle guhkás lea fápmuduvvon vuollásaš dearvvašvuođadoaimmahakkii (Finnmárkku buohcciviessu DF) mas vuolggasajis lea ovddasvástádus dušše fállat bálvalusaid álbmogii iežas guovllus (Finnmárkkus). Dát dagaha dan ahte ásahuvvon fálaldagat sámi pasieanttaide dađistaga árvvoštallojuvvojit fálaldatdárbbu ektui muđui álbmogii, ja ođđasis organiserenproseassaid, sierra čielggadusaid ja ekonomalaš hástalusaid ektui. Dát dagaha maiddái dan ahte sámi fágaolbmot oppa áiggi fertejit sirdit fokusa pasieantadikšumis čielggadusaide ja duođaštanbargui main čilgejuvvo ja sihkkarastojuvvo bálvalusfálaldat sámi pasieanttaide sihke báikkálaš ja nationála dásis.

Dán vuodul čujuhii Sámediggi ahte nationála ovddasvástádusa goziheapmi sámi pasieanttaid ektui ii sáhte leat gitta muhtun vuollásaš dearvvašvuođadoaimmahagaid hástalusain áiggis áigái, ja ahte nationála eiseválddit fertejit bidjat rámmaid ja mihtomeriid movt fálaldat sámi pasieanttaide galgá gozihuvvot spesialistadearvvašvuođabálvalusas.

Danne lea Sámediggi duhtavaš go nationála ovddasvástádus spesialistadearvvašvuođabálvalusain sámi pasieanttaid várás boahhtá čielgasit ovdan nationála dearvvašvuođa- ja buohcciviessoplánas, ja

Čállit:

Ellen Aina Eira

29/177

go plánaosis boahdá ovdan ahte Dearvvašvuohta Davvin galgá gozihit spesialistadearvvašvuođabálvalusaid sámi álbmoga várás strategalaš viidásetovddideami. Dearvvašvuohta Davvin galgá maiddá gozihit dárbbášlaš ovttasdoaimma ja oktiordnet eará dearvvašvuođaguovlluiguin, vai sámi álbmoga dárbbut spesialistadearvvašvuođabálvalusain gozihuvvojit bures, ja ahte gelbbolašvuohta sámi dearvvašvuođas, kultuvrras ja gielas oainnusmahttojuvvo maiddá eará osiin riikkas.

Sámediggi lea maiddá duhtavaš go vuoigatvuohta geavahit sámegeiela bálvalusfálaldaga siskkobealde mii lea biddjojuvvon nationála dikšunguovddážiidda čujuhuvvo čielgaseappot pláνας ja ahte bálvalusaid ferte láchčit seamma buriin kvalitehtain ja seamma buriin bohtosiin go muđui álbmoga várás.

Sámediggeráđđi áigu čuovvolit dán barggus barggahandokumeanttaiguin.

Čielggadus spesialistadearvvašvuođabálvalusaid organiseremis boahtteáiggis

Dearvvašvuođaministtar lea bidjan lávdegotti mii galgá čielggadit molssaevttolaš málliid movt organiseret eaiggátvuođa buohcciviesuin. Sámediggeráđđi lea reivves dearvvašvuođaministarii čujuhan ahte stuorra dárbu lea maiddá lagabui čielggadit spesialistadearvvašvuođabálvalusaid mat leat sámi álbmoga várás, organiserema ja organisašuvdnagullelašvuođa ja šállošii go ovttasge lávdegotti lahtuin ii leat gelbbolašvuohta spesialistadearvvašvuođabálvalusaid birra sámi álbmoga várás.

Sámediggi čujuhii ahte dearvvašvuođabálvalusfálaldagaid ovddideamis sámi álbmogii lea nationála ovddasvástádus, ja oaidná lunddolažžan ahte oassi lávdegotti barggus lea nationála ovddasvástádusa goziheapmi, ja spesialistadearvvašvuođabálvalusaid organiseren sámi pasieanttaid várás. Dát hástala ahte lávdegottis lea vuođđomáhttu sámi álbmoga dárbbuid ja hástalusaid birra dearvvašvuođa siskkobealde.

Sámediggeráđđi lea danne bivdán dearvvašvuođa- ja fuolahusministara dievasmahttit lávdegotti lahtuiguin geain lea dárbbášlaš máhttu sámi dearvvašvuođa hástalusaid ja dárbbu birra. Sámediggi ii leat ožžon vástádusa dearvvašvuođa- ja fuolahusministeris.

Dutkanbeaivvit 2015

Dutkanbeivviid oktavuodas 2015:s almmuhii Sámi dearvvašvuođa dutkama guovddáš artihkalčoahkkádusa «Korsen e det med hels di?/Gokte don leak rupmaha bearri?» Sámediggái. Dat almmuhuvui ovttasbargguin Sámedikkiin, ja artihkalčoahkkádusa čállit muitaledje oanehaččat iežaset dutkangávdnosiid birra. Gihppagis leat SAMINOR dutkanbohtosat dearvvašvuođa- ja eallineavttuid iskkadeamis, boazu olbmo biebmun, ruovddi váilun ja menddo ollu ruovdi Davvi-Norgga álbmoga gaskkas, man viššalit ieža diedihit dearvvašvuođa ja váibmo/varrasuotnadávddaid birra, dáruiduhttin ja etnikkalaš vealaheapmi sámiid gaskkas davvin, gárrenávnnasgeavaheapmi ja dearvvašvuohta davvinorgga nuoraid gaskkas, ja iešsoardinmeanuid birra sámiid gaskkas Davvi-norggas.

Čoahkin Dearvvašvuohta Davvin RHF:in

Sámediggeráđđi lea doallan čoahkkima Dearvvašvuohta Davvin:n mas fáddán lei SANAG viidásetovddideapmi ja sámi dearvvašvuođapárkka huksen. Sámediggeráđđi muitalii sámi dearvvašvuođapárkka huksema birra, ja SANAG viidásetovddideami birra mat sáhttet leat muhtun Sámedikkiit momeanttat nationála dearvvašvuođa- ja buohcciviessopláνας. Jagi 2015 barggahandokumeanttaid čuovvoleapmi, daid gaskkas geriatriijajoavkku ásaheapmi ovdan buktojuvvojedje maiddá čoahkkimis. Dearvvašvuohta Davvin muitalii ahte doaimmahaga ulbmilin lea hukset sámi dearvvašvuođapárkka, ja ahte bargu geriatriijafálaldagain sámi pasieanttaide lea

Čállit:

Ellen Aina Eira

30/177

álggahuvvon.

Vuođđodearvvašvuođadieđáhus

Sámediggeráđđi lea searvan gulaskuddamii Stuorradikki dearvvašvuođa- ja fuolahuslávdegottis ja doalai sáhkavuoru sámi perspektiivva birra boahttevaš vuođđodearvvašvuođadieđáhusas. Sámediggeráđđi válddii ovdan sáhkavuorustis ahte sámi pasieanttain lea vuoigatvuohta oažžut ovttárvosaš bálvalusaid mat leat lámččojuvvon sin kultuvrralaš ja gielalaš duogáža mielde.

Seminára gárrendili birra – Dat jaskadis jienat

Sámediggeráđđi lea searvan Sáráhká Sámi nissonorganisašuvnna lágidan seminárii Jaskadis jienaid birra, gos doalai sáhkavuoru Álttás. Seminára fáddán lei gárrendilleváttisvuohta Sámis, ja lagadeamit gárrenbargui sámiid gaskkas. Deattuhuvvui movt sámevuohta, sihke bajásšaddan, bearašstruktuva, kultuvra, maskulinvuohta ja sámeláhka sáhttet heađuštit dán barggu ja veahki dán barggus. Ságastuvvui maiddá geavaheaddjiorganisašuvnna rolla birra. Seminára háliidii ahte Sámedikki sáhkavuorru livččii lean sámi pasieantaid bálvalusfálaldaga organiserema birra. Sáhkavuorus deattuhuvvui ahte sámi dearvvašvuođadoaimmahat sáhtášii lea dárbbalaš gozihan dihte sámi pasieantaid, ja ahte sámi dearvvašvuođapárkka huksen lea oassin buoret dearvvašvuođafálaldaga ovddideamis sámi álbmoga várás. Sámediggi háliida dakkár sámi dearvvašvuođapárkka gos sámi pasieanttat sáhttet oažžut gielalaš ja lámččojuvvon dikšunfálaldaga eanaš vejolaš surggiid siskkobeaalde, ja mii lea organiserejuvvon nu ahte sámi pasieanttat dovdet ahte ožžot ovttárvosaš fálaldaga beroškeahtá gos riikkas orrot.

Dearvuodat bismaoahppaladdamis Snoasas

Sámediggeráđđi searvai bismaoahppaladdamii ja doalai doppe sáhkavuoru, mii Nidaros bismmas lei Snoasas. Prográmmas lei earret eará fáddáčoahkkin dearvvašvuođa birra. Sámediggeráđđi muitalii Sámedikki mihttomeari ja rámmaid birra dearvvašvuođabargui, politiikalaš árvovuoru birra ja vuoigatvuođa vuođu birra nationála ja riikkaidgaskasaš dásis sámiid ektui go lea álgoálbmot.

7.2 Ovttárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Dieđáhus biebmománáruovttu birra

Sámediggeráđđi lea bivdán Ráđđehusas konsultašuvnnaid Stuorradiggedieđáhus ráhkadeami ektui biebmománáruovttu birra. Ráđđehusa lea váldán vuhtii ávžžuhusa, ja Sámediggeráđđi áigu dan čuovvolit viidáseappot.

Gulahallančoahkkin BUFETAT:in

Sámediggeráđđi lea doallan gulahallančoahkkima BUFETAT:in 31.08.15. Čoahkkima fáddán lei diehtujuohkin goappašiid beliid beales proseassaid birra mat leat jođus mánáidsuodjalanbálvalusas. Fáttáid gaskkas sáhttit namuhit: Geahččalanortnet mas lea stuorát gielddalaš ovddasvástádus mánáidsuodjalanbálvalusas ođđajagimánu 2015 rájes ja dárbu kártet sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš rivttiid ovdal go mánáidsuodjalanbálvalus vállje fuolahusbáikki ja hámi.

Čállit:

Ellen Aina Eira

8 Areálat ja biras

Váldomihttomearri

Guoddilis luonddu ja resursavuodu hálddašeami vuodul sihkkarastit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima.

Resursajoavku mehciid várás

Sámediggeráđđi lea nammadan resursajoavku mehciid várás. Resursajoavku sáhtá buktit cealkámušaid ja mearkkašumiid álgoárvoštallamiidda ja álgoevttohusaidemat leat hábmejuvvon Sámedikki areála ja birasdieđáhusa oktavuodas mii guoská meahcceresurssaid geavaheapmái, hálddašeapmái ja gáhttemii.

Resursajoavkkus leat dát lahtut.

Johan Ingvald Hætta - Sámibivdo- ja meahcástansearvi, Guovdageaidnu
Nancy Charlotte Porsanger, NBR Deatnu
Jan Erik Henriksen, Áltta JJF, Áltá
Sigvald Persen, Mearrasámi diehtoguovddáš, Billávuotna
Unni Fjellheim, Prahke
Siss Heidi Hansen, Molta AS, Gádde-lččát
Steinar Pedersen, Deatnu, lea biddjojuvvon resursajoavku čállin.

Eanet dieđuid resursajoavku birra sáhtát gávdnat Sámedikki ruovttusiiddus go čuovut dán linjka: <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Areal/Etablerer-ressursgruppe-for-utmark>

8.1 Areálahálddašeapmi

Romsa-regiovnna riddoavádatplána

Romsa-regiovnna riddoavádatplána Romssa, Mátatvuomi, Báhcavuona, Gálssa ja Ivgu (nuorta) suohkaniid várás lei gulaskuddamis njukčamánu 2015 ja lea dál dohkkehuvvon buot dain suohkaniin maid dat guoská. Sámediggi lei 20.03.15ovddidan gávccii vuostecealkámuša plána oktiibuot 16 akvakultuvraguovlluide maid suohkanat ledje nevvon. Mis ledje dasa lassin mearkkašumiid plánaevttohusa eanaš eará guovlluide. Romssa ja Báhcavuona suohkanat mieđihedje 3 vuostecealkagii. Okta guovlu Gálssa suohkanis masa mis ledje mearkkašumiid, gessojuvvojedje eret plánas. Buot evttohuvvon akvakultuvraguovllut ledje dakkár riddolagas guovlluin gos rusttegiid huksen čuočá garrasit árbevirolaš guolásteapmái.

Min cealkámušas plánii ja gulahallančoahkkimiin suohkaniiguin, geaidda mis ledje vuostecealkagat, deattuhuvvojedje suohkanat dahje guovllut mat gullet Sámedikki ealáhusdoaimmaguovlluide. Dat guoská Báhcavuona, Gálssa ja Ivgu suohkaniidda ja osiide Romssa suohkanis. Sámediggi lea plánaproseassas, dasa lassin ahte lea leamaš oktavuotta báikkálaš ja regionála guolástusservviiguin, gulahallan guolástusdirektoráhtain lasihan dihtii deattu ja áddejumi dan areáladárbbus mii árbevirolaš guolásteapmi lea. Sámediggi lea dán áššis lihkestuvvan njeljiin dain gávccii vuostecealkámušas ja mearkkašumiid maid mii leat ovddidan iežamet gulaskuddancealkámušas. Dasa lassin lea Sámediggi dain eará akvakultuvraguovlluin Romssaregiovnnaplánas, mii guoská árbevirolaš guolásteapmái, váikkuhan garrasit dasa ahte rievdadit guovlluid nu ahte dat ain galget sáhttit doaimmat ovtta árbevirolaš guolástemiin.

Rieppi bieggafápmorusttet

Sámediggi ovddidii 2014.s vuostecealkaga Troms Kraft konsešuvdnaohcamii ásahit Rieppi bieggafápmorusttega Omasvuona suohkanii. Guovlu gosa áiggošedje hukset bieggamillopárkka lea Basevuovddi orohaga birrajagidoalu deatalaš váldoguovlu. Dasa lassin čuhcet maiddái dán orohakkii dálá ja plánejuvvon sisabahkkemat mat hehtejit sin vejolašvuođa doaimmahit gánnáhahtti doalu.

Sámediggi oassálasttii golggotmánus 2015 konsultašuvnnaide NČE:in, mii meannuda Rieppi vejolaš konsešuvdnaohcama. Eai leat vel čađahuvvon duohta konsultašuvnnat dan dáfus ahte NČE lea almmuhan iežaset mearrádusevttohusa, muhto NČE gaskaboddasaš árvvoštallamat váikkuhusain boazodollui leat boahtán ovdan. Sámediggi lea miehtan láchit čoahkkimii orohagain ja Troms Kraft dan vejolašvuođa birra ahte čađahit lasseárvvoštallamiid ollislaš váikkuhusain. Sihke orohat ja Troms Kraft háliidit dán. Dakkár árvvoštallamat eai leat dattege guoskevaččat jus NČE dál jo lea gávnnan ahte sis leat doarvái dieđut dasa ahte biehttalit konsešuvdnaohcama. NČE áigu jus leš nu, dahkat mearrádusa dán jagi. Maŋná telefovdnaoktavuođa NČE:in leat mii ádden nu ahte sii vahkus 45 áigot vástidit midjiide lea go nu ahte sii dahket mearrádusa hui fargga ja vejolaččat lea go dat biehttalus. Mii vuordit dán vástádusa ovdalgo mii bovdet orohaga ja Troms Kraft ságastallamiidda lasseárvvoštallamiid čađaheami birra. Basevuovddi orohakkii dát bealit leat oahppásat.

Ođđa dieđut maŋná raporterenaigodaga: NČE lea biehttalan Rieppi bieggafápmoohcama dainna ákkain ahte dat noađuha boazodoalu menddo sakka. Troms Kraft sáhtá váidit mearrádusa viidáseappot Oljo- ja energiijadepartementii.

Čoahkkinn dálkkádat- ja birasministariin Tine Sundtoft

Sámediggeráđđi doalai čoahkkima dálkkádat- ja birasministariin Tine Sundtoft 02.09.15 Kárášjogas. Čoahkkima váldofáddán lei evttohuvvon Muvrrešáhpri álbmotmeahci/Goahteluoppal eanasuodjalanguovllu loahppameannudeapmi ja Anárjoga álbmotmeahci viiddideapmi. Sámedikki vuolggasadji lei ahte ovttamielalašvuohta báikkálaččat lea eaktun dasa ahte Sámediggi sáhtá miehtat vejolaš guovlosuodjaleapmái.

Dasa lassin ságaškuššojuvvui Finnmárkku nješšiid suodjalanplána ovdáneapmi ja resurssat suodjalanguovlluid dohkálaš hálldašeapmái báikkálaš hálldašemiin.

Eará fáttát áššelisttas ledje mearraluossamuddemat ja soahpamuš Suomain bivdohálldašemi birra Deanus, mearravuorká Riehppovuonas, gielddalaš ja gielddaidgaskasaš bivdoserviid ruhtadeapmi ja ovdáneapmi ohcamis oažžut Várjjatsiidma máilmmiárbesadjin.

Čoahkkinn lei oassin stáhtaráđi galledeamis Finnmárkkus mas váldodeaddu biddjojuvvui evttohuvvon suodjalanguovlluid báikediđoštallan Kárášjoga gielddas ja Guovdageainnu suohkanis. Sámediggepresideanta lei mielde diđoštallamiin ovttas Kárášjoga ja Guovdageainnu sátnjeođiheddjiiguin. Báikediđoštallamiid oktavuođas lágiduvvojedje álbmotčoahkkimat badjin Anárjogas ja Guovdageainnus, gos guovlluid báikkálaš geavaheaddjit besse buktit oainnuideaset stáhtaráđđái.

Sørfjorden ja Skogvatnet bieggafápmorusttet

Sámedikki leat leamaš konsultašuvnnat Oljo- ja energiijadepartemeanttain 02.10.15 Sørfjorden ja Skogvatnet bieggafápmorusttega birra Divtasvuona suohkanis, Nordlánddas. Nordkraft Vind AS háliida hukset bieggafápmorusttega Sørfjordenii enemusat 37 turbiinnain ja oktiibuot 110 MW beavttuin. Guovlu lea Unna Čeroša/Sørkaitum sámesiidda konvenšuvdnaguhtun.

Sohppojuvvui ahte huksen ráddjejuvvo Riehppi-vákki guvlui ja ahte konsešuvdnaeaiggát ferte geahččalit soahpat sámesiiddain huksema oktavuodas. Statskog SF lea Skogvatnet bieggafápmorusttega doaibmabidjoeaiggát. Lei ovttamielalašvuohta gaskal Sámedikki ja OED das ahte NČE biehttalus bisuhuvvo dán doaibmabiju oktavuodas.

OED lea maŋŋá konsultašuvnnaid mearridan ahte Skogvatnet bieggafápmorusttet biehttaluvvo ja ahte Sørjfjorden bieggafápmorusttet gáržžiduvvo. Biddjojuvvui maiddái eaktun ahte konsešuvdnaeaiggát galgá gulahallat sámesiiddain dainna áigumušain ahte soabadit doaibmabiju oktavuodas.

Almmolaš lávdegoddi guorahallat stáhtaalmennetlágaid

Sámedikkis lea leamaš konsultašuvdna Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttain dan almmolaš lávdegotti mandáhta birra mii galgá guorahallat meahccelága ja stáhtaalmennetlága. Meahcceláhka mudde geavahanvuoigatvuođaid stivrema ja hálddašeami stáhtaalmennehiin máttabealde Nordlándda fylkka, ja stáhtaalmennetláhka fas mudde muorračuohppanvuoigatvuođa vuvddiin mat gullet eanandoalloopmodagaide. Dakkár guorahallan guoskkaha Sámi vuoigatvuođalávdegotti árvvoštallamiid ja evttohusaid.

Dan geažil go Sámedikki mearrádus Sámi vuoigatvuođalávdegotti čielggadussii NOU 2007:13 rahpá dan vejolašvuođa ahte stáhtaalmennetláhka sáhtá bisuhuvvot, mearkkašahtti rievdadusaiguin sihkkarastin dihtii sámi vuoigatvuođaid Davvi-Trøndelága rájes lulásguvlui, lea sámediggerádis leamaš konsultašuvdna Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttain láchkaguorahallama mandáhta birra. Mandáhta čatnasa čielgasit dasa ahte stáhtaalmennehiin leat sámi geavahanvuoigatvuođat ja ahte guorahallama vuolggasadjin lea sámi kultuvrra, vuoigatvuođaid ja beroštusaid vuođus galgá vuhtiiváldojuvvot. Álbmotrievtti njuolggadusat álgoálbmogiid ja unnitloguid birra galgá maid leat vuođđun bargui ja lávdegoddi galgá geahčadit mo Sámi vuoigatvuođalávdegotti evttohusa sáhtá heivehit ođđa lágaide. Lávdegotti láchkaevttohus lea ráddjejuvvon stáhtaalmennehiidda (Davvi-Trøndelága ja lulásguvlui).

Sámediggerádi mielas lea deatalaš ahte lávdegotti čoahkádus sihkkarastá ovddastusa ja gelbbolašvuođa sámi servodaga bealis. Sámediggi ja NBR ožžot guhte ge ovtta áirasa lávdegodái. Departemeanta máhccá ruovttoluotta lávdegotti lahtuid nammadeapmái sierra reivves maŋŋeleappos.

Doarjagiid juogadeapmi dan ortnegii ahte čuovvolit vuoigatvuođaid areálaide ja resurssaide

Sámediggeráđdi lea meannudan oktiibuot 14 doarjjaohcama bušehttapoasttas 30500. Ortnega ulbmiljoavkun leat organisašuvnnaš ja ásahusat main lea áigumuš ovddastit ja fuolahit sámi vuoigatvuođaeaggáid beroštusaid ja vuoigatvuođaid eatnamiid ja resurssaid hálddašeami, geavaheami ja suodjaleami oktavuodas.

Doarjja lea juolluduvvon Unjárgga gilisearvá, SaemienSijte:i, Zorrovođđudussii, Kalvvatnan bieggafápmorusttega ovttasbargoráđđái, Sámiráđđái ja Protect Sápmi vuođđudussii.

Sámediggeráđdi áigu váldit oktavuodá guovddáš oassálastiiguin dainna áigumušain ahte ságaškuššat dakkár ortnega hábmema, mii addá buoremus vejolašvuođa daidda vuoigatvuođaeaggáidida ja beroštusaide oazžut ekonomalaš riekteveahki, geat vásihit ahte sin vuoigatvuođat eai adnojuvvo árvvus gulahallanproseassain ja/dahje eiseváldemearrádusain.

Seminára ráhkkanemiid birra dálkkádatnjunuščoahkkimii Pariissas, COP 21

Sámediggi oassálasttii Sámiráđi lágidan seminárii Murmánskkas 10-11.10.15 ráhkkanemiid birra dálkkádatnjunuščoahkkimii Pariissas, COP 21. Buot Sámedikkit ja Sámiráđi ledje ovddastuvvon, ja ságastallamat semináras galget leat Sámiráđi posišuvdnadokumeantta vuodđun COP 21:i.

Dálkkádatnjunuščoahkkinn čađahuvvo áigodagas 30.11.15 - 11.12.15. Sámediggi oassálastá Norgga sáttagoddái, ja lea ovddastuvvon alladási oasis áigodagas 07.-09.12.15 presideantta Aili Keskitalo ja áirasa Vibeke Larsen bokte. Seammás lea sierra árktalaš beaivi, 08.12.15, COP 21 álgoálbmot čájáhusvистtis, go inuihtain ja sámiin lea sáhkavuorru dálkkádatrievdamiid, ealáhusaid ja kultuvrra birra. Sámedigeráđi áigu oahpásmahttit sámii artistta álgoálbmottávddis dien beaivi.

9 Kulturmuitosuodjalus

Váldomihttomeari

Duodaštit, gaskkustit ja hálddašit daid dieđuid vássánaiggis boahhteáiggi várás, maid sámii kulturmuittu ja kulturbirrasat ovddastit.

9.1 Kulturmuittuid hálddašeapmi

Snillfjord/Hemne sámii kulturmuittuid registreren

Báikediđoštallamiid duogáš lea ahte Statnett lea ožžon loahpalaš lobi hukset ođđa 420 kV fápmolinnjá Namsosas Davvi-Trøndelágas Trollheimenii Møre og Romsdalas. 2015 báikediđoštallan guoská oassái gaskkas Storheias Trollheimenii mii lea máttabealde Troandinvuona.

Guovlu mii diđoštallojuvvui lea guovlu gos mis eai leat ovddežis nu ollu dieđut sámii kulturmuittuid birra. Ovdal diđoštallamiid ledje mis dieđut boazosápmelačča Thorkel Jonassen birra (gii maid gohčoduvvui Thorkel Jonassen Rutfjell) gii ásai Hemnesas áigodagas 1881-1888. Mis ledje maid dieđut vejolaš sámii báikenamaid birra, nu go ovdamearkka dihtii Finnrráa ja Finnhøtthaugen.

Maŋŋá gáldogorahallamiid ja ovdabarggu čađaheami oaččuimet dieđuid olbmuid birra geat soite diehtit eanet Thorkel Jonassen birra, ja čájehuvvui ahte eanebut Hemnea dihte bures su ja su bearraša ássama birra Hemnes. Čájehuvvui viidáseappot ahte earret eará lea biddjojuvvon diehtjuohkingalba su birra Snipmyrai, Rutfjell vuolde gos Jonassen ásai dálvet. Lea maidáii artihkal Jonassen birra Rindal Heimbygdslaga 2006 mannosáš jahkečállošis. Moadde eará dieđut gávdnojedje maidáii mat muiataledje ahte sápmelaččat leat leamaš guovllus.

Plánaguovllus eat gávdnan sámii kulturmuittuid, muhto báikediđoštallan buvttihii dattetge muhtun ođđa registreremiid. Finneráas gávnnaimet goahtesaji ja gaaltjie (gáldu), lassin dasa ahte mii oaččuimet njálmmálaš dieđuid dan birra ahte goahtesadi lea leamaš doppe gos Finnrráa boarráseamos barta huksejuvvui. Krogstadøras registrerejuvvui bakteluopmu stuorra sirdolaigosa vuolde mii gohčoduvvo Finnsofiasteinen. Dat geavahuvvo dál poastan kulturbálgá oktavuodas. Doppe galgá Sofia Nilsen leat orron muhtun osiid jagis. Son ásai ovdal Finnbuenget guovllus, Kokksteinen nuorttabealde ovttaš isidiinnis Jonas Nilseniin. Veaháš davábealde Krogstadøra lea maidáii bákti mii čatnasa muiatussii

Čállit:

Ellen Aina Eira

35/177

sápmelačča Hovolek birra. Muitaluvvo ahte Hovolek lei ožžon lohpadussii oasi gilis jus son nagodii čierastit vulos várrevieltti sabehiiguin. Luohká vuolde čierastii báktaí ja nu son duššai. Dát mitalus lei oahpis mángasii Krogstadøras. Báktaí lei ovdal dakko gokko ođđa geaidnu dál manná bajás Ulvstubbakkan, muhto go báikkálaš áŋgiruššan háliidii áimmahuššat bávtti, de dat sirdojuvvui ja lágiduvvui ođđa geainnu gurrii.

Iskkadeami lea buvttihan ollu ođđa dieđuid sápmelaččaid ássama birra Hemne guovlluin. Ovdal iskkadeami dát lei “guoros” guovlu min kárttas. Dál lea čielgan ahte maiddáí dáppe vuohtta sápmelaččaid leahkima. Ii leat luottat dušše ovttá olbmo geahččaleamis álggahit boazodoalu, muhto mángga buolvva joatkevaš leahkimis.

Go Sámediggi lea fitnan guovllus ja gulahallan báikkálaš olbmuiguin, de mii leat háhkat ođđa ja árvvolaš máhtu, ja duddjon luohitevaš gaskavuoda. Mii leat čájehan ahte Sámediggi hálddaša buot sámi kulturmuittuid sihke sámi álbmoga bealis ja álbmoga bealis muđui. Oktasaš historjá dat galgá mitaluvvot. Mii vásihit ahte báikkálaš olbmot geasuhuvvojit ja čájehit stuorra beroštumi sápmelaččaid historjái iežaset guovllus, ja sii atnet árvvus Sámedikki barggu. Dat čájeha maiddáí ahte mii čađat fertet viiddidit iežamet guovllu sámi kulturmuittuid oktavuodas ja nu geahččat olggobeallái daid areálaid gos dál lea boazodoallu.

9.2 Oainnusmahttin

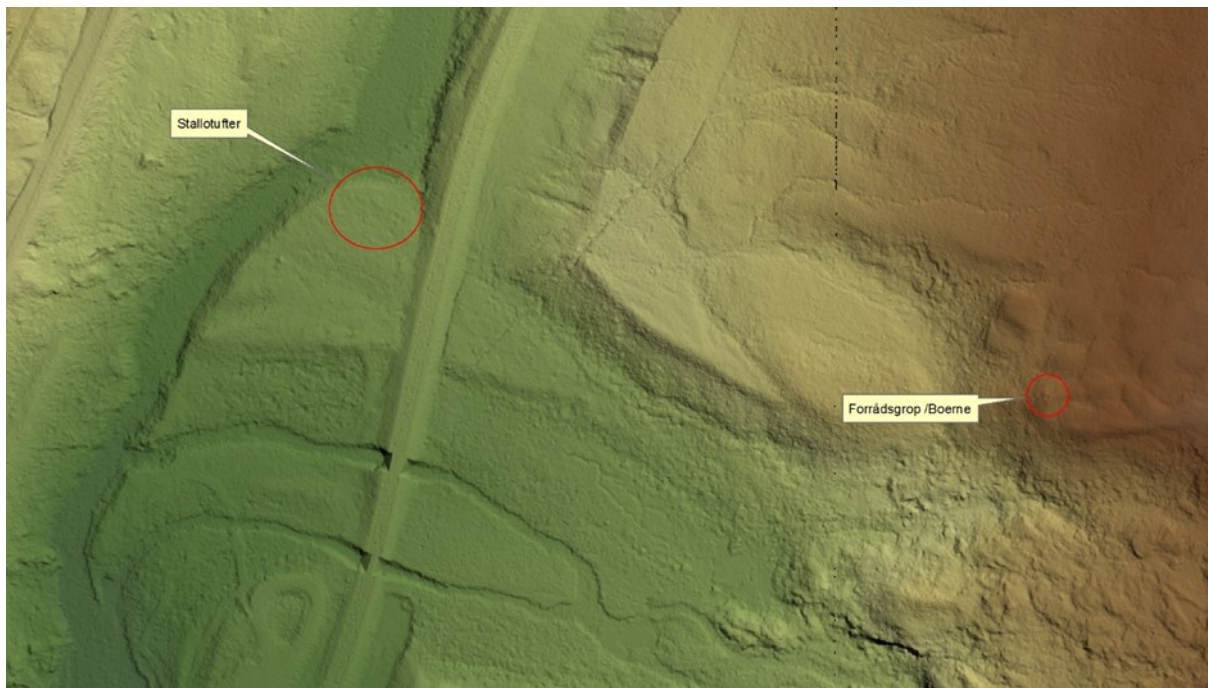
Sámi kulturmuittuid dárkkisteapmi laserskánema (LIDAR) vehkiin

Okta Sámedikki jagi 2015 áŋgiruššamiin guoská Riikkaantikvára áimmahuššanprográmma heivehandaibmajuide välljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid (BARK) várás.

BARK mihttomearri lea ahte arkeologalaš kulturmuittuid ja kulturbirrasiid välljejuvvon ovddasteaddji oassi galgá sihkkarastojuvvot guhkesáiggi dikšumiin ja dahkkojuvvo buorebut olahat álbmogii ovdal 2020.

Dan oktavuoda välljejuvvojedje guhitta sámi kulturmuittobáikki E6 guoras Sáltoduoddaris oassin BARK áŋgiruššamis. Okta dain lea Stokkbekken lahka Sáltoduoddara vuolde. Doppe leat guhitta nu gohčoduvvon Stálloduktásajit geađeáiggi/gaskaáiggi (dm. ahte stálloduktásajit leat sullii 1000 jagi boares sámi kulturmuittut).

Gieddebarggu oktavuodas ii leat Sámediggái vieris geahččaladdat ođđa vugiid mat guhkit áiggi vuollái sáhttet beavttálmahtit Sámedikki resursageavaheami sámi kulturmuittuid hálddašeamis. Ovdalgo Sámediggi álggahii gieddebarggu dárkkistit/registreret stálloduktásajiid, iskkaimet danne LIDAR-dieđuid. LIDAR-dieđut lea oanehaččat mitaluvvon eanadaga dárkilis skánnen, mii dahkkojuvvo dakkár girdiin mii sádde mánga laserravkasa vulos eatnamii. Nu sáhtta LIDAR-dieđuid vuodul ráhkadit dárkilis 3D modeallaid eanaolgožis ja eanadagas, ja dat leat nu dárkilat ahte oaidná vaikko smávva struktuvrraid eatnama alde:

Dán vuodul oažžu eanadatmodealla ja kártadieđuid main sáhtá sirret iešguđet eanadat hábmehusaid ja maiddái iešguđet kulturluottaid, dm. dakkáriid mat eai leat lunddolaččat šaddan. Dan vuodul sáhtá dasto čađahit dárbbaslaš gieddediđoštallamiid guoskevaš guovllus. Stálloduktásajit oidnojit dán ovdamearkkas “gohpin eatnamis”, ja kártaprográmmain (GIS) sáhtá mearridit struktuvrraid govvodaga, čikŋodaga ja saji, ovdal go lea kantuvrras vuolgán juo.

Vuohki lea geahččaluvvon iešguđet ovddasmanniprošeavttain ja dat lea čájehuvvon doaibmat bures dasa ahte čujuhit ja šládjamearridit ovdamearkka dihtii iešguđet lágan duktásajiid, bivdorokkiid ja koallarokkiid. Dikšuma oktavuodas lea maiddái LIDAR-dieđut deatalaš reaidun, dannego dalle sáhtá buohtastahttit iešguđet áigodagaid skánnemiid, nu ahte kulturmuittuid vejolaš rievdadusaid sáhtá oaidnit guhkit áiggi vuollái.

10 Ealáhusat

Váldomihttomearri

- Nana ja juohkelágan ealáhuseallin mii vuodđuduvvá sámi kultuvrii, lundui ja birrasii ja vuhtii váldá daid, ja lea vuodđun eallinfámolaš báikegottiide gos olbmot háliidit ássat.

10.1 Vuodđoealáhusaid rámmaeavttut

Boazodoallu:

Čállit:
Ellen Aina Eira

Norgga- Ruota boazoguohtonkonvenšuvdna

Norgga ja Ruota Sámedikkit, Ruota Sámiid riikkasearvi, Norgga Sámiid Riikkasearvi ja Boazoeaiggádiid oktavuoha deaivvadedje norgga ja ruota ráđđehusain golgotmánu 19. b. 2015.

Čoahkkima fáddá lei gulahallan stáhtain sámi bargjoavkku rievdadusaid birra norgga- ruota boazoguohtunkonvenšuvnnas. Sámediggi muiittuhii konvenšuvnna ratifiserema oktavuodas de lea konsultašuvdnageatnegasvuoha gaskal ráđđehusa ja sámedikki.

Sámediggi deattuhii ahte riikkaidrasttildeaddji boazodoallu lea gitta mángga áššis. Fáttát dego eanaduhtadeami suodjaleapmi ja boraspire, eaktudit boahtevaš riikarájaid rasttildeaddji boazodoalu. Boazodoalu vuoigatvuodaid čielggadeapmi konvenšuvnnašguovllus lea dárbu vai lea einnotahttivuoha ja buorit rámmaeavttut. Dát gažaldagat čovdojuvvojit buori ovttasbarggu ektui stáhtaid gaska.

Sámediggi lea oassálastán Boraspirehálddašeami oktavuođalávdegottiin čakčamánu 7. ja 8. b. 2015. Oktavuođalávdegoddi doaibmá deaivvadanbáikin earret eará ealahusorganisašuvnnade, birasorganisašuvnnaide, departemeanttaide, Birasdirektoráhtii ja Sámediggái. Áššit mat lea biddjon ovdán lea diehtu Norgga boazodoalu organiserema birra ja hástalusat boazodoalus máttasámis. Mitaluvvui maiddá boraspirevahágiid, guovžžamáddaga ja boraspire ja bohcco dutkama birra.

Boraspiret

Sámediggeráđđi oassálastii 02.11.15 diehtujuohkinčoahkkimii Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas gumppiid máddodatmihtu birra ja gumpeavádaga birra. Departemeanta lea ráhkadan fáktavuodu 31.10.14 dán fáttá birra. Stáhtačáli Lars Andreas Lunde bijai ovdan Ráđđehusa oainnuid ja daid árvalusaid maid sii ledje ožžon. Sámediggi aiddostahtii ahte dat árvalusat maid Sámediggi sáddii 15.12.14, leat ain fámus.

Sámediggi ii sáhte dohkkehit ahte gumpeavádat viiddiduvvo davás sámi boazodoalloguovllu guvlui. Sámediggi čujuhii ahte Norgga boraspirepolitihkka ii váldde doarvái vuhtii daid geatnegasvuodaid maid Norgga stáhta lea váldán badjelasas sápmelaččaid ektui álgoálbmogin. Sámediggi čujuhii maiddá dasa ahte 2011 mannosáš boraspiresoahpamušas daddjojuvvo ahte boraspirepolitihkka galgá váldit vuhtii lullisámi kultuvrra.

Dat mii dáháhuvvá viidáseappot lea ahte Ráđđehus áigu dieđihit Stuorradikki bellodagaide barggu birra gumppiid máddodatmihtuin ja gumpeavádagain. Áigumuša lea juksat soahpamuša dan birra Stuorradikkis. Dat gullá Stuorradiggái mearridit viidásat proseassa boahtevaš gumpehálddašeami ektui.

Sámedikki dieđáhus boazodoalu birra

Sámediggeráđis lea leamaš álbmotčoahkkin lullisámi guovllus barggu oktavuodas ođđa sámediggedieđáhusain boazodoalu birra. Čoahkkin dollojuvvui Snoasas 08.10.15 ja Rørosas 09.10.15. Čoahkkimiin deattuhuvvui lullisámi boazodoalu hástalusat earret eará boazoguohtumiid massima, vuoigatvuođariiduid ja boraspirevahágiid oktavuodas. Čoahkkimiid oktavuodas galledii Sámediggeráđi maddái guokte sámi fitnodaga Røros-guovllus; Rørosrein ja Fjellvilt.

Čoahkkin NBR:in

Sámediggeráđis lea leamaš čoahkkin Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaservviin 14.10.15 Oslos. Fáddán ledje earret eará sámediggedieđáhus boazodoalu birra, stuorradiggedieđáhus boazodoalu birra, Sámedikki árvalusat boazodoallošiehtadussii ja politihkalaš ovttasbargu boazodoalloássiin.

Čoahkkimat regionála gulahallanforain

Sámediggi lea oassálastán čoahkkimiidda regionála gulahallanforain sámi ja boazodoallofágalaš oassálastima várás boazodoallohálddašeapmái 01.09.15 Finnmákkus ja 26.10.15 Davvi-Trøndelágas. Gulahallanforat leat arenat gulahallama várás, main válđoáigumuššan leat fágalaš digaštallamat ja gulahallan bajitdási čuolbmačilgehusaid birra jna. Forat eai leat konsultašuvdnaforat eančilássiid birra dahje eará áššemeannudeami birra.

Šiehtadusbealit mearridedje 2015/16 boazodoallošiehtadusas ahte galgá nammaduvvot bargojoavku mii viidáseappot ovddida siskkáldas bearráigeahču ja iešstivrejumi boazodoalus. Sámediggi oassálastá bargojovkui ovttas Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi ja boazodoallohálddahusa ovddasteddjiiguin. Boazodoallolága vuodul galgá boazodoalus siskkáldas iešstivrejumi bokte leat árrjalaš rolla ja sis galgá leat ovddasvástádus das ahte boazodoallu lea ekologalaččat, ekonomalaččat kultuvrralaččat ceavzil. Boazodoalloláhka lea dál leamaš fámus gávccii jagi. Dán áigodagas lea láhka čađahuvvon ja geavahuvvon. Seammás leat čađahuvvon rievvdadusat hálddahusas ja guovllustivrrat leat loahpahuvvon. Sihke eiseválddit ja geavaheaddjit leat beassan vásihit mo boazodoallolága mearrádusat iešstivrema ektui doibmet.

Stuorradiggedieđáhus ceavzilis boazodoalu birra.

Sámediggi lea sádden čálalaš árvalusaid bargui ođđa stuorradiggedieđáhusain ceavzilis boazodoalu birra. Dat ledje bajitdási ja gaskaboddasaš árvalusat, ja vuordámušat leat ahte departemeanttas lea lagas oktavuodas ja gulahallan sihke Sámedikkiin ja boazodoaluin buot muttuin barggus.

Eanadoallu:

Ávjovárri-prošeakta

Sámediggi oassálasttii čoahkkimii Ávjovárri-prošeavtta boahhteáiggi birra 06.10.15. Golmmajahkásaš prošeaktii gullá eanadoallu Porsáŋgu gielddas, Kárášjoga gielddas ja Guovdageainnu suohkanis, ja dat galgá bistit geassemánu 2016 rádjai. Prošeavtta jođihangoddi celkkii ahte lea stuorra dárbu joatkit prošeavtta ja ahte dárbbášuvvo čuovvolit sin geat leat huksen ja sin geain leat plánat hukset doaibmavistti. Gielddat áigot bidjat ovdan ođđa prošeaktaevttohusa jagis 2016. Dáid gielddaid hástalusson lea ahte bagadanbálvalus dáin gielddain ii leat nu bures ovdánan.

Mariidna ealáhusat:

Norgga-Ruošša guolástuskommišuvdna

Sámediggi oassálasttii seahkálas Norgga-Ruošša guolástuskommišuvdna 45. sešuvdnii mas dán jagi lea 45. sešuvdna Astrakhanas Ruoššas áigodagas 05. – 10.09.15.

Sámedikki evttohus bissehit šákšabivddu 2016.s lea ollásit dohkkehuvvon. Eará áššiin lea Sámediggi váikkuhan dasa ahte šiehtadallamat lihkostuvve ja ahte earit mearriduvvojedje gustovaš hálddašannjuolggadusaid vuođu dahje čielgasit “ovddalgihtii várrugasvuođa” dásis mii lea siskobealde guoddilis biologalaš dási. Dorskemáddodat lea ain alla dásis. Dorskeearri oktiibuot 2016 várás mearriduvvui veaháš badjelebbui go hálddašannjuolggadusa dannego earret eará šákšamáddodat mii lea dorski deataleamos biebmui, lea vuollegis dásis. Danne sohppojuvvui bivdit ICES (Riikkaidgaskasaš mearradutkanráđi) iskat gaskavuođa gaskal alla dorskemáddodaga ja vuollegis šákšamáddodaga dorske-, dikso- ja šákšahálddašannjuolggadusaid ođasmahttima oktavuodas.

10.2 Geasuheaddji báikegottit

Sápmi ealáhusgárddi

Sámediggi searvvai čoahkkimii 07.10.15 Sápmi ealáhusgárddi ásaheami birra. Proseassa manná áigetávvala mielde ja njeallje gieldda Porsáŋgu, Kárášjohka, Deatnu ja Unjárgga ovdan bukte ohcama Industriija ahtanuššama (SIVA) guovddáži skábmamánus. Sámediggeráđđi lea duhtavaš go sámi ealáhusgárddi organiseren lea hápmášuvvamin.

10.3 Kulturealáhusat

Dáhttu

Čállit:

Ellen Aina Eira

Sámedikki válđoáŋgiruššan kulturealáhusas lea fitnodatovddidanprográmma Dáhttu bokte. Dáhttu Romsa ja Dáhttu Duodji leat dál loahpaheamen iežaset prográmma. Dán rádjai leat 36 kulturealáhusaktevrra dan golmma prográmmas álggahuvvon jagi 2013 rájes. Lea čájehan ahte Dáhttu lea bures lihkestuvvan fitnodatovddidanmállen dán ealáhusa siskkobealde. Erenoamážit go jurddašit fitnodatovttasbargguid mat leat šaddan joavkku aktevrraid gaskka. Ain jearahuvvo hui ollu oažžut eanet prográmmaid. Sámedikki kulturealáhusprošeavttas galgá ovddiduvvot kulturealáhus oppalaččat sámi servodagas, earret eará gelbbolašvuođa bajideami, fierpmádathuksema ja gánnáhahttivuođa fokusa bokte sámi kulturealáhusas. Dát dahkkojuvvo Sámediggeráđi doaimaplána 2013-2016 kulturealáhusaid birra čuovvomeami bokte.

Mátkealáhusat

Sámedikki dievasčoahkkinnmearrádus áššis 36/15 – Sámi mátkealáhusat – strategijja viidáset ovddideapmái, lea čuovvoluvvon ruhtadančoahkkimiid bokte Sámedikki, Innovašuvdna Norga, Romsa, Norlánda ja Finnmárkku fylkkagiella, Davvi-Norgga mátkealáhusat ja Máhttopárkka Davvin, Origo gaskka 12.10.15. Davvi-Norgga mátkealáhusaid mihttomearrin lea oažžut sadjai ohcama skábmamánus, ja prošeavtta álggaheapmi lea plánejuvvon 01.01.16 rájes. Prošeakta Sámi mátkealáhusat Davvi-Norggas lea Máhttopárkka Davvin, Origo olis doallan maŋimus čoaikkima stivrenjoavkkus 27.10.15 Svolvær. Sámediggi čuovui osiid čoaikkimis. Vuordit ahte loahppa raporta boahhtá jagi loahpas. Sámediggi lea buktán vuosttaš čálalaš rávvagiid Ráđđehusa Stuorradiggedieđáhussii Mátkealáhusaid birra, mii galgá ovddiduvvot Stuorradiggái dálvit 2016.

Duodji:

Duodji ealáhusšiehtadus

Duodji 2016 ealáhusšiehtadus lea gárvvisin šiehtadallojuvvon. Ráđđi čujuha sierra áššái dán dievasčoahkkimis dán birra. Duodji 2015 ealáhusšiehtadusas sohpe bealit ahte álggahuvvo doaimadoarjjaortnega analyseren ja guorahallan dainna áigumušain ahte organisašuvnnat váldet badjelasaset dán ortnega. Consis lea válljejuvvon proseassajođiheaddjin dán barggus, ja vuosttaš čoaikkinn dollojuvvui Kárášjogas 25.08.15. Čoaikkimii serve Sámediggi, Duojáriid Ealáhussearvi ja Sámiid Duodji. Boahhte čoaikkinn dollojuvvo Kárášjogas 17.11.15.

Duodji fágálávdegoddi

Duodji fágálávdegoddi lea doallan čoaikkimiid 01.09.15 ja 23.10.15 árvvoštallan dihte váldit eanet duojáriid duodjeregistarii. Sámediggi ráhkkanahhtá áššiid dáid čoaikkimiidda. Duodji fágálávdegoddi árvvoštallá váldima sáddejuvvon ohcamiid vuodul.

Mearkagálvohuksen duojis

Čállit:

Ellen Aina Eira

Duojáriid Ealáhussearvi ja Sámiid Duodji leat fas bargagoahtán duoji mearkagálvohuksema prošeavttain. Sámediggi ja Innovašuvdna Norga serve čoahkkimiidda 08.09.15 ja 14.10.15. Innovašuvdna Norga ja Sámediggi veahkehit prošeavttas, ja Sámediggi áigu searvat maiddái čoahkkimiidda prinsihpalaš čielggademiid birra. Sámediggi lea ovdal addán doarjaga dán prošeaktii

11 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

Váldomihttomearri

Álgoálbmogat mearridit iežaset ahtanuššama ja sis lea vejolašvuhta gozihit iežaset beroštumiid riikkaidgaskasaččat.

Sámi parlamentáralaš ráđdi:

Jorbabeavdeságastallamat Hemavan:s 25.-27.08.15

Borgemánus dán jagi lágidii Sámi parlamentáralaš ráđi stivra jorbabeavdeságastallamiid Hemavan báikkis Ruota bealde, davviriikkaid sámedikkiid, Suoma, Norgga ja Ruota stáhta eiseválddiid ja ON erenoamášdieđiheadji Victoria Tauli-Corpuz gaskka. Erenoamášdieđiheadji bargun lea bearráigeahččat, dieđihit ja addit rávvagiid ráđđehusaide movt dat galget meannudit álgoálbmotáššiiguin iežaset riikkas. Erenoamášdieđiheadji ráhkada raportta čoahkkimis. Norgga beale Sámedikkis searvvai presideanta Aili Kesitalo, SPR lahttu ja sámedikki áirras Vibeke Larsen, ja ráđđelahttu Thomas Åhren. ON erenoamášdieđiheadji finai dál nuppe gearddi guossis Sámis guovlun. Victoria Tauli-Corpuz nammaduvvui geassemánus 2014 ja válddii doaimma badjelassas dalle go James Anaya heittii. 2010:s galledii son iežas kapasitehtas erenoamášdieđiheadjin Roavvenjárggas Suoma bealde, deaivvadan dihte davviriikkaid sámedikkiiguin ja ráđđehusaiguin. Su raporta loahppabohtosiiguin ja rávvagiiguin gávdno dákko:
http://www.ohchr.org/Documents/Issues/IPeoples/SR/A-HRC-18-35-Add2_en.pdf.

Jorbabeavdeságastallamat Hemavan/Bjerkis ledje Roavvenjárgga čoahkkima čuovvoleapmi, ja váldofokus lei 2011 raportta čuovvoleames mas ledje earret eará sámi iešmearrideapmi, davviriikkalaš sámekonvenšuvdna ja giella deatalaš čuoggán. Sámedikkít deattuhedje erenoamážit hástalusaid mat gusket luondduresurssaid geavaheapmái sámi guovlluin; ruvkedoaimma, bieggafápmu, oljoroggan, meahcegeavaheapmi jna. Konferánssa álggahuvvui gieddegalledemiin plánejuvvon ruvkeguvlui Rönnbäck nammasaš guovllus. Dasa lassin lei Voengel-Njaarke orohat bovdjuvvon čoahkkimii, gos sii ožžo vejolašvuoda mitalit Kalvatnan bieggafápmorusttega huksenplánaid birra Voengel-Njaarke geasseorohakkii, ja mainna lágiin dat váikkuhivččii sin boazodollui.

Victoria Tauli-Corpuz ieš gullá Kankana-ey, Igorot álbmogii Cordillera-guovllus Filippiinnain. Sus lei čovddarolla ON álgoálbmotjulggaštusa šiehtadallanbarggus. Áigodagas 2005-2009 lei son ON Álgoálbmogiid bissovaš foruma jodiheaddji. Sus lea duogáš álgoálbmotjodiheaddjin ja sus lea áššedovdi máhttu álgoálbmotrievttis, olmmošvuoigatvuođain, nisssonolbmuid vuoigatvuođain, birasáššiin, organisašuvnnas ja jodiheamis.

Sámi parlamentáralaš ráđi čoahkkín

Dál jodiha Suoma sámediggi Sámi parlamentáralaš ráđi. Sámi parlamentáralaš ráđi stivra lea doallan áigodagas ovtta stivračoahkkima. Čoahkkín dollojuvvui Hemavan báikkis erenoamášdieđiheddji galledeami oktavuodas. Stivračoahkkima váldofokus lei čoahkkín erenoamášdieđiheddjin.

Sámi parlamentáralaš ráđi stivrra cealkámuš

Sámi parlamentáralaš ráđi stivra lea addán cealkámušas dasa go Suoma Alimus hálddašanduopmostuollu 30.09.15 bajil stivrii Sámedikki mearrádusa, ja attii 93 ovttaskas olmui vuoigatvuođa registrerehit iežaset sámedikki jienastuslohkui. Sámi parlamentáralaš ráđđi doarjjui ahte Suoma Sámedikkis lea vuoigatvuohta meroštallat daid objektiivvalaš eavttuid jienastuslohkui registreremis, ja ávžžuha Suoma doahhtalit dán iešmearridanrievtti. Ovdan bohtá maiddái muittuhus ahte sámi álbmot lea okta álbmot, ja stáhtat ávžžuhuvvojit ovttasbargat sámedikkiiguin jienastusloguid dieđihaneavttuid birra. Cealkámuš lea earngalasgillii ja dat gávdno dás:
<https://www.sametinget.se/94355>

Davviriikkaráđi 67. sešuvdna

Vibeke Larsen ovddastii Sámi parlamentáralaš ráđi Davviriikkaid 67. sešuvnnas mii dollojuvvui Reykjavíkkas 27.-29.10.15. Son doalai sáhkavuoru váldoságastallamis mas váldofokus lei Sámi parlamentáralaš ráđi lahttuvuohta Davviriikkaid ráđis. Sáhkavuorru gávdno dás:
<http://www.norden.org/no/nordisk-raad/sesjoner-og-moeter/sesjoner/67.-session-2015/protokol-nordisk-raads-67.-session-2015/6.-generaldebat/vibeke-larsen-hovedindlaeg>

Šiehtadallamat Davviriikkaid sámekonvenšuvnnas

Davviriikkaid sámekonvenšuvnna birra dollojuvvui šiehtadallančoahkkin 08.-09.10.15. Bargu lea dál posiitivvalaččat ovdánišgohtán ja sáttagottit barget dál dainna čielga ulbmiliin ahte šiehtaduvvon evttohus gárvvistuvvo ovdal njukčamánu 2016 loahpa. Boahte šiehtadallančoahkkin lea plánejuvvon dollojuvvot 16.-18.12.15.

Barentsovttasbargu:

Čihččet Barents parlamentarihkarkonferánssa Helssegis 28.-30.09.15

Davviriikkaid ja ruošša beale politihkkárat Barentsguovllus serve konferánsii mii dollojuvvui Helssegis 28.–30.09.15 čihččet Barents parlamentarihkarkonferánssa oktavuodas. Sámi parlamentáralaš ráđi ovddasteigga presideanta Tiina Sanila-Aikio ja lahttu Vibeke Larsen. Presideanta doalai sáhkavuoru. Konferánsas ledje čuovvovaš fáttát: ekonomalaš ovttasbargu mas mielde fievrrideapmi; biras ja dálkkádatrievdamat; nuoraidpolitihkalaš áššit. Dán vuoru ii mearriduvvon resolušuvdna konferánsas, muhto konferánsaraporta lea ráhkaduvvon.

Barents parlamentarihkarkonferánssa dollojuvvu juohke nuppi jagi.

Ođđa raporta Barentsovttasbarggu ruhtadeamis almmuhuvvui virggálaččat konferánsas. Raporta gávdno dás: <http://www.beac.st/news/New-report-on-Financing-of-Barents-Cooperation/9629/e58bb6bc-2234-4f3b-81ad-9496ceac5ac1>

Barentsráđi 15. sešuvdna ja Barents Regionráđi čoahkkin 14.-15.10.15 Oulus

Barentsráđi 15. sešuvdna dollojuvvui Oulus 15.10.15. Suopma guđii ovdagotti Ruššii. Ruošša ovdagoddi vuoruhan čuovvovaččat hui bajás; ekonomalaš ovttasbargu, fievrrideapmi, biras ja dálkkádatrievdamat ja kultuvra ja turisma. Oktasaš kommuniké mearriduvvui. Gávdno dás:

<http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/BEACcommuniquedraft9-10-2015.pdf>

Barentsrádet/Barents Euro-Arctic Council (BEAC) lea forum stáhtaid gaskasaš ovttasbarggu Barents guovllus. Barentsovttasbarggu álgoálbmogat leat sámit, nenetsat ja vepsalaččat. Álgoálbmogiid bargujoavku (WGIP) searvá Barentsráđi čoahkkimiidda ja čoahkkimiidda virgeolbmuidlávdegottis. Sámi parlamentáralaš ráđđi nammada sámi lahtuid Suomas, Norggas ja Ruotas WGIP:ii. Boahte sešuvdna dollojuvvu Ruoššas 2017:s.

Čállit:

Ellen Aina Eira

Beavvi ovdal Barentsráđi čoahkkima, 14.10.15, doalai Barents Regionráđđi (BRC) čoahkkimis. Kainuu guovlu, Suoma bealde, válddii badjelasas Regionráđi jodiheami maŋŋá Arkhangelsk Oblast (Russia). Kainuu áigu jodihit BRC jagi 2017 lohppii. Barents Regionráđđi lea Suoma, Norgga ja Ruota ja davvi-oarje Ruošša ja Barentsovttasbarggu álgoálbmogiid fylkkagielddaid, leanaid ja oblasttaid guovlugaskasaš ovttasbargoforum. Barentsprogramma 2014-2018, mearriduvvui BRC:s geassemánu 2. b. 2013, bidjá čanastagaid bargui BRC:s. Programma gávdno dás:
http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/Barents_Programme_2014_2018_adopted_2_June_2013.pdf

Árktalaš ráđi čoahkkin

Sámediggi searvvai Norgga sáttagottis vuosttaš regulára čoahkkimii amerihkálaš ovdagottis mas leat gávccii árktalaš stáhta ovddasteaddjit Árktalaš ráđis, Senior Arctic Officials (SAO) ja guđa álgoálbmogiid ovttasteaddjit. Čoahkkin dollojuvvui Anchorage báikkis Alaskas 20-22.10.15.

Amerihkálaš ovdagoddi evttoha ahte SAO čoahkkin Árktalaš ráđis eanet galggašii ovddiduvvot strategalaš lagadeapmin vuoruhuvvon ovttasbargosurggiin. Dán ráđjai leat dál bargojoavkkuid raporttat leamaš váldofokusis čoahkkimis ja leat hui guhkáš stivren beaiveortnega ráđis. Dán čoahkkimii lei várrejuvvon áigi eanet strategalaš ságastallamiidda fáttáid nugo dálkkádatrievdamat, biras ja biodiversitehta, mearrahálddašeapmi, ja árktalaš servodat birra, das mielde maiddái álgoálbmogat. Dasto guorahallojuvvui movt Árktalaš ráđi sáhtášii nannet, ja maiddái movt álgoálbmotorganisašuvnnaid kapasitehta sáhtášii nannet.

Kanadalaš ovdagoddi deattuheami čuovvoleapmin ahte searvvahit árbevirolaš ja báikkálaš máhtu Árktalaš ráđi prošeavttain, ja Iqaluits ministtarčoahkkima prinsihpalaš guorraseami dasa, evttohii Kanada ahte buot oktasaš prošeavttain Árktalaš ráđi olis galgá árvvoštallojuvvot leago relevánta searvvahit árbevirolaš ja báikkálaš máhtu. Norgga beales čujuhuvvui ahte Árktalaš ráđis ferte leat vuogádat ja ásausat main lea gelbbolašvuohta čuovvolit dán. Kanada beales eai leat dahkan maidege dan ektui ahte evttohit vuogádatlaš lagadeami earret go ahte álgoálbmotovddasteaddjit ráđis galget oažžut buot prošeaktaevttohusaid. Sohppojuvvui ahte SAO:t jagi maŋŋá geahčadiid ođđasit movt árbevirolaš ja báikkálaš máhtu searvvaheapmi lea čuovvoluvvon. Sámediggi ja Olgoriikadepartemeanta leat soahpan ja oaidnán deatalažžan ahte dán áiggi siste sáhttit gávnnaht oktasaš evttohusa dán čuovvoleapmái Árktalaš ráđi oktavuodas. Norga fertešii vuoruhit oažžut sadjai vuogádaga movt árbevirolaš ja báikkálaš máhtu sáhtášii searvvahit relevánta vuogi mielde Árktalaš ráđi prošeavttaide. Ja ahte dat dahkkojuvvo rahpasit, maid lea vejolaš iskkadit ja čađahit.

Dasto lea viimmat mearriduvvon, maŋŋá golbma jagi guorahallamiid, ahte álgoálbmogiid čállingoddi (Indigenous Peoples Secretariat - IPS) galgá fárrehuvvot eret Københámmanis ja biddjojuvvot seamma lokálaide gos Árktalaš ráđi čállingoddi Romssas lea 01.01.16 rájes. Norga ja Danmárku ruhtadit IPS golmma vuosttaš jagiin. Seamma lokálaide fárren Romssas plánejuvvo čalmmustuvvot Arctic Frontiers oktavuodas ođđajagimánus.

12 Eará doaimbajut

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi - SáNul

SáNul čuovui Sámedikki dievasčoahkkima Oslos 39. vahkus.

SáNul doalai čoahkkima Sámedikki vuorrasiidráđiin, ja sii leat buktán oktasaš cealkámuša sámi bagadanortnegii/prošektii man ulbmilin lea suodjalit árbedieđuid. Cealkámuš sáddejuvvui Sámediggeráđđái.

SáNul lea sádden cealkámuša 16-jahkásaččaid jienastanvuogitvuodas dievasčoahkkinjodihangoddái ja sámediggeráđđái.

Sii leat addán rávvagiid sámedikki 2016 bušehttii. SáNul lea cealkámuša bokte mii lea sáddejuvvon departementii, oahppolávdegoddái, Mánáidáittardeaddjái, Norlánda fylkkaráđđái, Sámediggái, mediaide jna., dovddahan ahte leat hui fuolas stáhtabušehta evttohusa geažil Gaska-Norgga sámeskuvlla heaittiheames.

Vuorrasiidráđi

Sámedikki vuorrasiidráđi lea doallan čoahkkima Gáivuonas, gos vuorrasiidráđis lei čoahkkin maiddái Sámediggeráđiin. Áššit maid birra ságastuvvui čoahkkimis vuorrasiidráđi ja Sámediggeráđi gaska ledje earret eará skuvlavázzima massin, vuoiŋŋalaš veajuiduhttin, sámi vuorasolbmuidáittardeaddji, ja vuorrasiidráđi njuolgadusat.

Vuorrasiidráđi mearridii sáddet evttohusa viđa davimus fylkka fylkkavuorrasiidráđiid ođđa sámi ovddasteddjiide. Sámedikki vuorrasiidráđi deaivvadii Gáivuona, Ivgu ja Omasvuona suohkaniid vuorrasiidráđiid ovddasteddjiiguin. Čoahkkimii serve maiddái Gáivuona suohkana ovddasteaddjit. Čoahkkima fáddán lei sámi vuorasolbmuid dili gielddain, ja movt gielddat váldet sámi vuorasolbmuid dili gielddain gielddalaš plánaide ja gielddalaš bálvalusain. Dat leat golbma sierra gieldda, ja bargu sámi gielain ja kultuvrrain lea maiddái sierralágan dán golmma gielddas.

Sámedikki vuorrasiidráđi galledii maiddái Gáivuona buohcciruovttu Birtaváris, gos sii ožžo čájeheami ja dieđuid doaimma birra, earret eará doaimmaid ja biebmofálaldaga birra ássiide ja vuorasolbmuide geat ássat ruovttus.

Sámedikki vuorrasiidráđis ja Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis lea leamaš oktasaščoahkkin mas fáddán lei sámi bagadusortnet.

Nationála olmmošvuogitvuodainstitušvudna

Nationála olmmošvuogitvuodainstitušvudna lea ásahuvvon stivrrain. Stuvradiggi lea Sámediggeráđi evttohusa vuodul válljen Gro Dikkanen stivralahtun. Sámedikki presideanttas lei čoahkkin stivrajodiheddjiin Cecilie Østensen Berglund:in ja stivralahtuin Gro Dikkanen 21.10.15. Čoahkkimis ságastuvvui movt Nationála olmmošvuogitvuodainstitušvudna buori vuogi mielde barggašii maiddái bearráigeahččamiin, ráđdeaddimiin, diehtjouhkimiin ja oahpahasain sámi vuogitvuodaid birra.

Galgá álggahuvvot proseassa man ulbmilin lea siskildit Gáldu doaimmaid Nationála olmmošvuogitvuodainstitušvudnii. Dat ferte dahkkojuvvot dainna lágiin ahte dat goziha ja buorida gelbbolašvuoda mii Gáldus Guovdageainnus lea ásahuvvon, ja nana fakki bokte sámi organisašuvnnain ja ásašusain.

Čállit:
Ellen Aina Eira

Čoahkkin energijaservviin Tullow Oil

Sámediggi lea doallan diehtujuohkinčoahkkima Tullow Oil:in Kárašjogas 08.08.15. Dát irlándalaš fitnodat bargá oljo- ja gássabohkamiin Afrihkás. Dál fokusere dat ohcama Atlánttas, ja dain leat 44 ohcanlobi Norggas, máŋga ohcanlobi maiddái Barentsábis. Dat áigot ohcat ođđa lobiid Barentsábis 23. ohcanvuorus mii lea almmuhuvvon ja mas ohcanáigemearri lea 02.12.15.

Tullow Oil dovddahii ahte sii leat rehálaččat, rahpasat ja gulahallet Sámedikkiin. Ja áigot ovddalgihtii dieđihit ja gulahallat jos gávdnet rogganveara gávdnosiid Barentsábis. Sámediggi čilgii Sámedikki miellaguottu birra ohcandoibmii, ja čilgii ahte sámi beroštumit gozihuvvojit gulahallamiin fitnodagaiguin, ja konsultašuvnnaiguin stáhta eiseválddiiguin, ovdal go konkrehta prošeavttat bohtet rogganmuddui.

The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) deaivvadii Sámedikkiin

The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) guorahallá Northern Sparsely Populated Areas Association (NSPA) territoriála beali. Norgga galledeami oktavuodas lágidiid OECD seminára Girkonjárdgas golgotmánus 2015, ja Sámediggi deaivvadii maŋŋá OECD ovddasteddjiiguin. Sámediggi áigu sáddet notáhta maid mii bivdit sin árvvoštallat váldit mielde OECD raportii territoriála guorahallama várás. Fáttát maid háliidit guoskkahit leat:

- Čilgehus movt Sámediggi doaibmá ja Sámedikki gealbosuorggit.
- Orrubehtet go dii bures ovddastuvvon ja gávdnojit go vejolašvuodát dieđihit mearrádusaid dahkkiide deatalaš áššiid birra regionála dásis, maid vejolaččat sáhtášii buoridit?
- Mat juste dál leat deataleamos áššit sámi servodateallimis?

Čoahkkin dásseárvoorganisašuvnnaiguin

Sámediggeráđđi doalai jahkásaš gulahallančoahkkima Sámi Nisson Forumiin 30.10.15. Čoahkkima fáddán ledje earret eará ođđa dutkan veahkaválddi birra lagaš oktavuodain sámi servodagas, Sámedikki viidáseappot bargu dásseárvoáššiiguin ja ovttasbargu dásseárvoorganisašuvnnaiguin.

Gierdoruda almmuheapmi

Norgga bánku lea mearridan 2017:s almmuhit erenoamášmerkejuvvon 20-ruvnnu čalmmustahttin dihtii vuosttaš sámi riikačoahkkima 100-jagi ávvudeami. Dát lea njealját iešguđege lágan ávvudeamiid ráiddus 2014-2017. Ruđas sáhtá leat sámegeielteaksta. Bánkku árvvoštallanlávdegoddi addá rávvagiid guovddášbánkui áššiin mat gusket Norgga ruovderuđaid motiiva hábmemii ja válljemii. Dát bođii ovdan čoahkkimis Sámedikki ja Norgga bánkku gaskka miessemánu viđát beaivve.

Sámediggi háliida ahte gierdoruhta lea dovddaheamen boahpteáiggi ja váldá vuolggasaji demokratiijas – rievttalašvuodas – eatnatgeardáivuodas, mas luondu, biras ja resurssaid vuhtii váldin, riekti giela ja kultuvrra suodjaleapmái, sámi eaiggáduššan- ja geavahusriehti, iešmearridanvuoigatvuohta – dahkat iežas vuoruhemiid ja ahte Norga lea ásahuvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala, leat guovddázis.

Sámedikkis lei ođđa čoahkkin 24.09.15 Norgga bánkkuin. Sohppojuvvui ahte čađahuvvo gilvu mas

Čállit:

Ellen Aina Eira

47/177

evttohuvvo makkár motiiva ruđas galgá leat, gáržžiduvvon 8-10 dáiddáriidda, ja ahte Sámediggi galgá buktit evttohusa. Sámediggi lea bivdán dása veahki Sámi dáiddárráđis, ja lea dáhtton buktit 8-10 nammaevttohusa, ja ahte sáhttet ja berrejit leat iešguđege lágan šanŋerat, ovdamearkka dihte govvamálejeaddjit, govvatevdneaddjit, hábmejeaddjit, govvačuollit jna. Norgga bánjku árvvoštallanlávdegoddi addá rávvagiid guovddášbánkui áššiin mat gusket Norgga ruovderuđaid motiiva hábmemii ja válljemii. Sámedikkis lea ovddastus Árvvoštallanlávdegottis.

Sámedikki dievasčoahkkin - 042/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.12.15 dii. 09.25

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 39 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Aili Keskitalo, áššejođiheaddji	Mariann Wollmann Magga
		Per Mathis Oskal
		Inger Eline Eriksen
	Aili Keskitalo	
2	Vibeke Larsen	Aili Keskitalo
		Inger Eline Eriksen
		Kirsti Guvsám
	Vibeke Larsen	
3	Kirsti Guvsám	Mariann Wollmann Magga
		John Kappfjell
		Aili Keskitalo
	Kirsti Guvsám	
4	Per Mathis Oskal	Nils Ante Oskal Eira
		Aili Keskitalo
		Inger Eline Eriksen
	Per Mathis Oskal	
5	Marit Kirsten Anti Gaup	Inger Eline Eriksen
		Henrik Olsen
	Marit Kirsten Anti Gaup	
6	Johan Vasara	Inger Elin Kristina Utsi
		Aili Keskitalo
	Johan Vasara	

Čállit:

Ellen Aina Eira

7	Láilá Susanne Vars	Silje Karine Muotka
		John Kappfjell
		Vibeke Larsen
	Láilá Susanne Vars	
8	Sandra Márjá West	Mariann Wollmann Magga
		Marit Kirsten Anti Gaup
		Ann-Mari Thomassen
	Sandra Márjá West	
9	Viktor Inge Paulsen	Láilá Susanne Vars
		Ann-Mari Thomassen
		Mariann Wollmann Magga
	Viktor Inge Paulsen	
10	Per Andersen Bæhr	
11	Hartvik Hansen	
12	Jovna Zakarias Dunfjell	
13	Mathis Nilsen Eira	
14	Anita Persdatter Ravna	
15	Lilly Roska	
16	Mariann Wollmann Magga	
17	John Kappfjell	
18	Aili Keskitalo	
19	Silje Karine Muotka	
20	Ann-Mari Thomassen	
21	Henrik Olsen	
22	Hartvik Hansen	
23	Thomas Áhrén	
24	Ann-Mari Thomassen	
	Jovna Zakarias Dunfjell, čoahkkinnortnegii	

DC - Mearrádus:

Sámediggi váldá Sámediggeráđi dieđáhusa dán doaibmaáigodagas diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 01.12.15 dii. 12.10

Ášši 043/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Gažaldagat Sámediggeráđđái

	Áššenr. 15/5572
--	--------------------

- **Gažaldat 1:** Áirrasis John Kappfjell, Bb – Ruođa ja Norgga gaskasaš boazoáiddit
- **Gažaldat 2:** Áirasis Johan Vasara, Bb – Sámi meahcásteami láhkasuodjalus

Čállit:

Ellen Aina Eira

49/177

- **Gažaldat 3:** Áirasis Torbjørg Leirbakken, Árja – Omasvuona sámi giellaguovddáš
- **Gažaldat 4:** Áirasis Mariann W. Magga, Bb – Boraspirepolitihkka
- **Gažaldat 5:** Áirasis Hansen, Árja – Sámi lotnolas- ja meahcceealáhusat eai leat vuodđoealáhusat?
- **Gažaldat 6:** Áirasis Inger Eline Eriksen, Árja – Sámediggi rihkku giellalága njuolggadusaid
- **Gažaldat 7:** Áirasis Vibeke Larsen, Bb – Almmolaš lávdegoddi mii geahčada stáhtaalmennetlága
- **Gažaldat 8:** Áirasis Ronny Wilhelmsen, Bb – Áirrasjuohkin
- **Gažaldat 9:** Áirasis Jon Tomas Bransfjell, ÅaSG – Boazodoalu dilli lullisámi guovllus
- **Gažaldat 10:** Áirasis Laila Susanne Vars, Árja – Sámi Allaskuvlla Árbediehtoguovddáš / prošeakta ja Sámedikki meannudeapmi

Sámedikki dievasčoahkkin - 043/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.12.15 dii. 15.00.

Jienasteapmi

Dán áššis ii jienastuvvon.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

Sáhkavuorru	
1	John Kappfjell
	Thomas Åhren
	John Kappfjell
	Thomas Åhren
2.	Johan Vasara
	Aili Keskitalo
	Laila Susanne Vars
	Hartvik Hansen
	Inger Eline Eriksen
	Johan Vasara
	Aili Keskitalo
3.	Torbjørg Leirbakken
	Aili Keskitalo
	Sandra Márjá West
4.	Mariann W. Magga
	Thomas Åhren
	Mariann W. Magga
10	Laila Susanne Vars
	Silje Karine Muotka

Čállit:

Ellen Aina Eira

50/177

	Laila Susanne Vars	
	Silje Karine Muotka	
5.	Hartvik Hansen	
	Silje Karine Muotka	
	Hartvik Hansen	
	Silje Karine Muotka	
6.	Inger Eline Eriksen	
	Aili Keskitalo	
	Ellen Kristina Saba	
	Jørn Are Gaski	
	Inger Eline Eriksen	
	Aili Keskitalo	
7.	Vibeke Larsen	
	Silje Karine Muotka	
	Vibeke Larsen	
	Silje Karine Muotka	
8.	Ronny Wilhelmsen	
	Ann Mari Thomassen	
	Hartvik Hansen	
	Ronny Wilhelmsen	
	Ann Mari Thomassen	
9.	Jon Tomas Bransfjell	
	Thomas Åhren	
	Jon Tomas Bransfjell	
	Thomas Åhren	

DC - Mearrádus:

Ášši meannudeapmi loahpavuuvui 01.12.15 dii. 16.30.

Ášši 044/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Sámediggeráđi čilgehus areála ja birra

	Áššennr. 15/1927
--	---------------------

Meannudeamit

Politiikkaš dássi
Sámediggeráđi

Beaivi
20.10.15

Áššennr.
SR 148/15

Čállit:
Ellen Aina Eira

51/177

Mildosat

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi lea ságaškuššan sámediggeráđi čilgehusa areála ja birrasa birra. Čilgehus lea biddjojuvvon mielddusin protokollii.

Sámediggeráđi areála ja birasčilgehus

1. Sámedikki areála- ja birasdieđáhusa duogáš

Sámedikki ovddit biras- ja areáladieđáhus, *Leve i landet på landets vis*, mearriduvvui 2009:s. Dan dieđáhusa vuolggasadjin ledje sámi árvvut vuodđun areálaid ja birrasa hálddašeapmái sámi guovlluin. Sámi kultuvrras lea álohii leamaš lávga oktavuoha lundui. Sorjjasvuoha luonddus lea addán máhtu dan birra ja lea oahpahan árvvus atnit dan čiekŋalit. Resurssaiguin ávkkástallan lea árbevirolaččat leamaš nu ahte váldit dušše dan maid dárbbáša birgejupmái, almmá ahte dat galggai čuohcat boahktevaš sohkabuolvvaide. Dát lagadeapmi lea ain árvovuodđun sámedikki areála- ja biraspolitihkkii, seammás go áddet ahte sámi ealáhusain, luonddugeavaheamis ja eallinvugiid ferte leat munni ođasmahttimii ja ovdáneapmái. Luonddubirrasa galgá vuhtii váldit dainna lágiin ahte geavahit, bajásdoallat ja fievrredit máhtu min iežamet kultuvrra ja historjjá birra boahktevaš sohkabuolvvaide.

Ovddit areála- ja birasdieđáhusa ráhkadeami maŋŋá lea Sámediggi ožžon vásihusaid plána- ja huksenlágas, luondduvulljodatlágas ja minerálalágas. Mii vásihit ahte sámi kultuvrra luondduvuodus ja ealáhusat leat deattu vuolde ođđaáigásaš servodaga ovddidandárbbuid geažil. Luondduressurssaid nugo minerálaid, čáhce- ja bieggafápmu ohcaleapmi lassána, seammás go áddejupmi sámi eallinvuohkái ja luondduressurssaiguin ávkkástallamii unnu. Dán geažil šaddet eanet lihkahallamat das mii gohčoduvvo árbevirolaš sámi guovlun. Danne ferte Sámedikkis, sámiid álbmotválljen orgánan leat čielga jietna areála- ja biraspolitihkas.

Sámediggi oaidná ahte lea dárbu geahčadit ja árvvoštallat politihkkasuorggi, ja movt hábmet čielga mihttomeriid ja rámmaid min politihka várás jagiin ovddos guvlui. Sámediggi galgá leat deatalaš eavttuidbiddji, váldedoaimmaheaddji ja konsultašuvdna oasebealli areála- ja birasáššiid hástalusaid ektui mat sámi servodagas leat oanehis ja guhkes áiggi badjel. Sámit galget beassat mearridit dan movt min árbevirolaš guovllut

Čállit:

Ellen Aina Eira

52/177

galget hálddašuvvot boahteáiggis.

Dát čilgehus ovddiduvvo Sámedikki dievasčoahkkimii ja lea oassi ođđa areála- ja birasdiedáhusa ráhkadanbarggus. Dieđáhusas galget biddjojuvvot bajimuš ja guhkes áiggi vuoruheamit Sámedikki areála- ja biraspolitihkalaš áššiide.

2. Mieldeváikkuheapmi ja máhtovuodđu dieđáhusbarggus

Sámediggi áigu lámčit viiddis mieldeváikkuheami ja máhtu viežžama dieđáhusbarggus. Sávaldahkan lea ahte sihke sámi báikegottit ja dutkanbirrasat, ja dasto regionála ja stáhta eiseválddit servet digaštallamiidda areála- ja biraspolitihka hástalusaid birra Sámis.

Dieđáhusbarggu oassin ráhkaduvvo fágalaš artihkalčoahkkádus areála- ja biraspolitihka áigeguovdilis fáttáid birra árbevirolaš sámi guovlluin. Sámediggi háliida bovdet dutkiid ja máhtobirrasiid buktit dieđuid publikašuvdnii, ja dieinna lágiin lámčit viiddis ja máhtovuodot ságastallama. Máhtovuodđu doaibmá gulahallančoahkkimiid duogážin ja vuolggasadjin Sámediggeráđi ja sámi báikegottiid ja organisašuvnnaid gaska.

Sámi meahcceávkkestallan lea deatalaš fáddá dieđáhusas. Sámediggeráđi lea bidjan resursajoavkku mii galgá geahčadit movt meahcceresurssat dál hálddašuvvojit ja leat heivehuvvon meahcásteddjiid dárbbuide. Resursajoavkku mandáhtan lea buktit iežas evttohusa dasa movt politihkka sámi meahcceávkkestallama siskkobealde galggašii ovddiduvvot. Joavkku evttohus šaddá maiddái leat oassin sámediggedieđáhusa máhtovuodus.

3. Áŋgirusšansuorggit dieđáhusas

Sámedikki areála- ja biraspolitihkka galgá sihkkarastit sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuodđosa dainna lágiin ahte lágga fakkastit sámi kultuvrra ja sámi árvvuid. Sámedikki bargu galgá váikkuhit eanet áddejumi árvovuodđui ja geavahussii mii čatnasa luonddu geavahepmái ja ávkkestallamii, ja dalle maiddái norgalaš stuorra servodagas.

Dát čilgehus boahtá ovdal sámediggedieđáhusa areála- ja biraspolitihka birra. Čilgehus bidjá fuomášumi áigeguovdilis áššiide arealahálddašeami siskkobealde nannámis ja mearas, suodjalanguovlluid hálddašeami ja luondduvalljodaga, luondduresurssaid ávkkestallama, meahccegeavaheami ja árbedieđuid hálddašeami siskkobealde. Dáid fáttáid birra válddahuvvo čiekŋaleappot ieš sámediggedieđáhusas. Bajimuš fáttát nugo dálkkádatrievdamat ja birasáššit bidjet rámmaid ja perspektiivvaid dieđáhussii. Boraspirehálddašeapmi ii váldojuvvo ovdan dán dieđáhusas muhto dan birra digaštallojuvvu eará oktavuodain, earret eará Sámediggedieđáhusas boazodoalu birra.

Ságastallan, ruovttoluotta dieđut ja signálat Sámedikki dievasčoahkkimis bidjet vuođu viidáseappot bargui dieđáhusain.

3.1. Eatnamiid geavaheapmi ja hálddašheapmi

Eallinfámolaš báikegottit, eatnamiid suodjaleapmi ja vejolašvuohta daid geavahit árbevirolaš vuogi mielde leat deađalaš sámedipolitiikalaš mihttomearit. Danne áigu Sámediggi sihkkarastit sámi báikegottiide vejolašvuođa geavahit árbevirolaš guovlluid ja johttit doppe ja ávkástallat daiguin. Oktalašvuohta árbevirolaš ávkástallanguovlluid geavaheamis sihkkarastá maiddá dan ahte ain lea oktavuoha ja gullevašvuohta sámi oktasašvuhtii.

Sámi beroštumiin ja vuoigatvuođaoamasteddjiin lea vuoigatvuohta konsulterejuvvot doaibmabijuid birra mat sáhttet váikkuhit sin njuolga, ja sámiin lea dasto vuoigatvuohta searvat luondduresurssaid geavaheapmái, suodjaleapmái ja hálddašheapmái. Dát lea nannejuvvon earret eará ILO konvenšuvnna 169 guđát artihkkalis. Eatnamat hálddašuvvojit váldoáššis báikkálaččat gielddain, mas plána- ja huksenláhka lea deađaleamos stivrengeašvuođapmi. Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuođaide dávistettiin galgá plána- ja huksenláhka váikkuhit dan ahte buot almmolaš plánen sihkkarastá sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuođosa. Sámedikki riekti ovddidit vuostehágu plánaide main lea stuorra mearkašupmi sámi kultuvrii dahje ealáhusbargui, lea vuohki movt gozihit dan konsultašuvdnageatnegasvuođa mii lea plánaeiseválddiin.

Gieldaođastusas mainna dál bargojuvvo sáhttet leat váikkuhusat dasa movt sámi beroštumiid sáhtta gozihit gielddalaš plánemis vejolaš ođđa gieldatastruktuvrras. Váikkuhusat leat sorjavaččat das leago gielddain dál sámi eanetlohku vai sámi unnitlohku. Várra lea ahte sámi beroštumit, árbevirolaš geavaheapmi ja máhttu guovlluid birra sihke go guoská eatnamiidda ja čáziide láivuduvvo jos sámi eanetlohkogielddat jávket. Mieldeváikkuhan vejolašvuohta sáhtta maiddá fuotnánit jos gaska báikkálaš geavaheddjiid geain leat árbedieđut, ja gielddaid plánaeiseválddiid gaska stuorru. Dasto sáhtta stuorát gielddain leat dat ovdamunni ahte sáhttet geahčadit eanet ollislaččat boazodoalu areálageavaheami. Deađalaš fáddá dieđáhusas lea movt hábmet Sámedikki vuordámušaid gielddalaš plánemii maiddá maŋŋá gieldaođastusa.

Sámedikkis lea ovddasvástáduš fuolahit ahte sámi beroštumit árvvoštallojuvvot ollislaš perspektiivva vuođul plánemis plána- ja huksenlága mielde. Sámediggi lea ráhkadan earret eará plánabagadusa vai sáhttit searvat plánaproseassaide einnostahtti vuogi mielde. Dieđáhusas árvvoštallojuvvo maiddá ahte leago dárbu revideret plánabagadusa.

Ođđa areálageavahusvuogit váikkuhit eanet bahkkemiid árbevirolaš sámi guovlluide. Dát sáhtá leat hui hástaleaddji sámi ealáhusaide, ja buktit muhtin oktavuodain soahpameahttunvuodaid beroštumiid ektui. Dasto lea dálá ráđđehus buktán signálaid das ahte gielddalaš iešstivren galgá deattuhuvvot dalle go regionála- ja stáhtalaš eiseválddit árvvoštallet vuostehágu ovddideami. Ollu doaibmabijut leat álggahuvvon vuosteháguid ovttastahttima várás, muhto Sámediggi lea sámiid álbmotválljen orgánan válljen ahte ii searvva vuosteháguid ovttastahttinproseassaide dahje ii áiggo váikkuhit daid proseassaide. Sámedikki vuostehágu geavaheapmi áššiin mat gusket sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuđđosii dáhpáhuvvá iešheanalis vuoduin sorjjakeahtá stáhta njuolggadusain. Sámediggi hálddaša iežas vuosteháhkoválddi dohkálaš vugiin buoremusat ávkin sámi servodahkii. Dieđáhusas eai guorahallojuvvo Sámedikki vuosteháhkoválddi geavahanvejolašvuodát eaige rámmat ovddos guvlui.

Gielddalaš plánemis gos boazodoalloberoštumit guoskkahuvvojit, geatnegahttojuvvojit gielddat árvvoštallat plánaid ja doaibmabijuid oktasaš váikkuhusaid ovttaskas orohaga siskkobealde. Orohagat gullet dávjá mángga gildii ja Sámediggi lea vásihan ahte gielddat hárve lihkestuvvet čielggadit dahje válddahit makkár váikkuhusat leat oktiibuot boazodollui. Seammás oaidnit ahte guovllustivrraid loaHPaheapmi sáhtá leat mielde váikkuheamen dan vuogi movt boazodoalu beroštumit deattuhuvvojit ja gozihuvvojit plánaproseassain. Ealáhus ieš ballá ahte fylkkamannit, regionála boazodoalloeiseváldin, eai geavat vuosteháhkoválddi nu árrjalaččat go guovllustivrrat dahke. Sámedikki rolla boahtteáiggis boazodoalu areálaberoštumiid suodjaleamis plánaáššiin guorahallojuvvo dieđáhusas.

Eanadoallu sámi guovlluin lea sorjavaš areálain sihke gieddin ja meahcis stuorra ja smávvaelliid doaluin, ja dárbbáša danne einnostahtti areálahálddašeamii goziha eanagáhttema. Gieltit geavahuvvojit sihke láddjemii ja guođoheapmái, go fas meahcci geavahuvvo válđoáššis sávzaguhtoneanan ja unnit gáicaguhtoneanan. Sávzaealáhus gáibida ollu areálaid man oktavuodas meahci geavaheapmi lea vealtameahttun deatálaš ekonomalaš bohtosii. Sávzaguhtun lea maiddá buorre biologalaš valljodahkii meahcis go sávzzat seammás dikšot kultureanadaga. Areálaid beaktilis suodjaleapmi ávkkástallama ja guohtuma várás sihkkarasttášii eanadolliide sihke biologalaš ja ekonomalaš vuodui. Strategiiat dán várás guorahallojuvvojit areála- ja birasdiedáhusas.

Plána- ja huksenláhka lea deataleamos stivrenreaidu areálaid suodjaleamis sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodui ovddideamis ja viidáseappot fievrrideamis. Sámediggi áigu oktilaččat atnit čalmmis movt plánaeiseválddit geavahit lága. Sámediggi áigu árrjalaččat geavahit iežas vuosteháhkoválddi sihkkarastin dihte sámi luondduvuđđosa, stuorraservodaga ovddidandárbbuid ektui ja erenoamážit go jurddašit boahttevaš sohka buolvvaid vejolašvuodaid joatkit sámiid eallinvuogi ja bisuhit kultuvrra.

3.2. Mearraareálaid geavaheapmi ja hálddašeampi

Ealli mearrasámi gilit, buhtes vuonat ja mearraressat leat deatalaš sámepolitihkalaš mihttomearit. Danne áigu Sámediggi sihkkarastit ahte dát ressursat ja areálat boahteáiggis eai biliduvvo, nuoskkiduvvo dahje gáržžo gilvaledji areála gáibideaddji doaimma beales. Sámi báikegottiin galget leat buhtes riddo- ja mearraguovllut mat sihkkarastet eallinfámolaš vuotna- ja riddobivdui vuođu, muhto maiddá ahte olbmot besset bivdit guliid borramuššan ja geavahit guovlluid rekreakšuvdnaulbmili.

Ráđđehus lea áigumin viđa geardásažžan duppalastit mearrageavahusealáhusa jagi 2050 guvlui. Ollu dás sáhtá dáhpáhuvat árbevirolaš sámi riddoservodagas. Mearrageavahusealáhusa dainna lágiin lasiheapmi sáhtá danne álkidit šaddat vuostálaga árbevirolaš báikkálaš resursaávkástallamiin, ja ángiruššan sáhtá lasihit nuoskkidanvára vuonain mealgat.

Areálaplánain ja riddoguovloplánain meroštallet gielddat gos háliidat ahte galgá leat akvakultuvra ja makkár šlájaid lea lohpi biebmat. Ieš konsešuvnna biebmanii, mas maiddá meroštallojuvvo doaimma viidodat, addet fylkkagielddat. Sámediggi diehtá ahte dávjá lea váttis báikkálaš guolástusberoštumiin gulduvot plánaproseassain mearraareálaid geavaheamis. Báikkálaš servodatlaš mearkkašumi ja dietnasiid vuotnabivddus ii leat seamma álki oainnusmahttit go dietnasiid ja bargosajiid maid mearrageavaheapmi buvttiha. Buot gielddain eai leat doarvái buorit dahje váilot rutiinnat árbedieđuid viežžamii plánaproseassaid oktavuodas. Dát dagaha dávjá dan ahte biebmanrusttegat vuoruhuvvojit ovddabeallái árbevirolaš bivdovejolašvuođaid. Danne lea deatalaš ahte gielddalaš areálaplánaid ja riddoguovloplánaid barggu oktavuodas gáibiduvvo ahte báikkálaš bivdiide mearrasámi guovlluin sihkkarastojuvvo mieldeváikkuheapmi ja maiddá vejolašvuohta váikkuhit plánaproseassaid.

Deataleamos stivrengekaskaoapmi mii Sámedikkis lea dákkár áššiin otnáš nammii lea vejolašvuohta buktit cealkámuša ja ovddidit vuostehágu areálaplánaide ja riddoguovloplánaide. Konsešuvnnaid meannudeami oktavuodas lea baicce hástalussan dat go fylkkagielddat oaivvildit ahte eai leat geatnegahttojuvvon konsulteret Sámedikkiin guollebiebmankonsešuvnnaid juolludemiid oktavuodas. Sámedikkis lea dušše cealkinvuoigatvuohta dákkár áššiin. Mii sáhttit dattetge addit cealkámuša diliid birra mat sáhttet leat vuostálaga sámi beroštumiiguin ja gáibidit ahte dat čuvgejuvvojit lagabuidda ovdal go mearrádus dahkkojuvvo. Sámediggi eaige sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit ge sáhte gáibidit konsultašuvnnaid biebmanrusttegiid ásaheami oktavuodas.

Sámediggi áigu nannet báikkálaš riddoservodagaid ja sihkkarastit vuoigatvuođa mearraareálaid árbevirolaš geavahepmái. Go dainna galggaš lihkostuvvat, de ferte hehttet mearrageavahusealáhusa heađušteames árbevirolaš geavaheami. Dasto ferte leat čavga nuoskkidanbearráigeahčču. Sámediggi áigu geavahit vuostehákkorievtti árjjalaččat sihkkarastin dihte ealli vuotna- ja riddogiliid main lea buorre vejolašvuohta

geavahit mearraresurssaid ja mearraareálaid mat eai leat nuoskkiduvvon. Sámedikki mihttomearrin lea sáhttit konsulteret stáhta eiseválddiiguin ollu eanet go dál sihkkarastin dihte ahte konsešuvdnajuolludeami mearrageavahusas eai goaridivčče árbevirolaš riddoealáhusa.

3.3. Suodjalanguovlluid hálddašeapmi ja luondduvalljodat

Deaŋalaš sámpolitihkalaš mihttomearri lea ahte suodjalanguovlluid buot hálddašeapmi Sámis galgá váldit vuolggasaji ja sihkkarastit árbevirolaš guovlluid sámi geavahusa. Dasto galgá juohkehaš gii geavaha meahci ja luonddu dovdat iežas ovddasvástádusa ja suodjalit luonddu boahttevaš sohkabuolvvaid várás. Sámediggi áigu fuolahit ahte sámi ovddastus suodjalanguovlostivrrain bisuhuvvo ja nannejuvvo. Sámi árbedieđut galget leat seamma árvvus go formála máhttu suodjalanguovlluid hálddašeami oktavuodas sámi guovlluin.

Bargu luondduvalljodagain čatnasa lávga álbmotriektái ja Sámedikki bargui riikkaidgaskasaš barggus ON konvenšuvnna biologalaš márggadáfotvuodá bokte ja dán barggu čuovvoleami bokte nationála dásis. Sámedikkis lea maiddá šiehtadus Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain suodjalanplána njuolggadusaid birra sámi guovlluin. Berre árvvoštallojuvvot movt Norgga stáhta lea lihkestuvvan riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid heivehemiin nationála láhkaaddimis, earret eará luondduvalljodatlága ja šiehtadusaid bokte Sámedikkiin.

Ornet álbmotmehciid ja stuorat suodjalanguovlluid báikkálaš hálddašemiin váldojuvvui atnui 2010:s. Dat galgá gozihit ILO-konvenšuvnna 169 álgoálbmogiid birra 15. artihkkala nr 1, mii geatnegahtá stáhta sihkkarastit sámi searvvaheami sámi guovlluid resurssaid geavaheami, hálddašeami ja suodjaleami oktavuodas. Sámediggi lea nammadan 39 ovddasteaddji buohkanassii 20 álbmotmeahcce- ja suodjalanguovlostivrraide miehtá riikka.

Stivralahtut leat muitalan ahte sámi váikkuhanfápmu stivrabarggus sáhtá leat gárži ja stivrabargu muhtumin váldá ollu návccaid. Sámi stivralahtut leat unnitlogus stivrrain. Álohii ii leat iešalddis čielggas ahte sámi Leahkin dohkkehuvvo álbmotmehciin nugo boazodoallu ja eará árbevirolaš meahccegeavaheapmi. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu oainnusmahttit hástalusaid ja vejolašvuodaid mat sámi báikegottiin leat váikkuhit suodjalanguovlluid ja álbmotmehciid hálddašeapmái gustovaš hálddašanmáles.

Luondduvalljodatlága ulbmilparagráfas nannejuvvo ahte luondu galgá vuhtii váldojuvvot ceavzilis geavaheami ja suodjaleami bokte, maiddá sámi kultuvrra luondduvuođus. Vásihusat dálá suodjalanguovlluid ektui leat ahte areálasuodjaleapmi sáhtá áddejuvvot guovlluid árbevirolaš sámi geavaheami gáržžideapmin. Dávjjimusat dat guoská

mohtorjohtalussii boazodoallobarggu dahje meahcceávkkestallama oktavuodas. Seammás registrere Sámediggi ahte muhtun boarráset suodjalanláhkaásahusain eai dohkkehuvvo sámi vuoigatvuođat dahje sámi beroštumiid goziheapmi buori vuogi mielde. Sámedikki oainnu mielde ferte dáid ođasmahttit.

Sámediggi oaivvilda ahte oktilášvuohta luonddu ceavzilis geavaheamis maiddá sihkkarastá sámi kultuvrra luondduvuđđosa boahteáiggis. Sámediggi bargá dan ala ahte árbevirolaš sámi geavaheapmi bisuhuvvošii ja ovddiduvvošii dainna lágiin ahte luondduvalljodat suodjaluvvo maiddá suodjaluvvon guovlluin. Dán barggus leat riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid čuovvoleapmi ja heiveheapmi Norgga lágaide deatalaš stivrengeaskaoamit.

3.4. Luondduriggodagaiguin ávkkestallan árbevirolaš sámi guovlluin

Deatalaš sámeapolitihkalaš mihttomearrin lea ahte buot resursa- ja energiijaávkkestallan sámi guovlluin galgá leat mielde nannemin sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima. Dakkár ávkkestallan ferte seammás doaimmahuvvot ovttas, ii ge vuostálaga, árbevirolaš sámi ealáhusaiguin ja luondduriggodagaid árbevirolaš sámi kulturvuđot ávkkestallamiin. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte resursaávkkestallama bajimus dási ja ollislaš heiveheapmi ja plánen nannejuvvo. Dat sámi vuoigatvuođaeaggádat ja earát geaidda dat guoská, galget oažžut duohta vejolašvuođa váikkuhit dakkár proseassaide.

Manjimus jagiid leat ođđa industriijahuksema dihtii geavahuvvon dakkár ákkat ahte ferte eanet ávkkestallat luondduresurssaiguin ja eatnamiiguin sámi guovlluin. Dat lea erenoamážit dáhpáhuvvan mineraála- ja energiijadoaimmaid oktavuodas. Minerálaávkkestallamii guoski lágain ja lágain mat muddejit energiijadoaimmaid nannámis, eai baljo leat ge vuogádagat mat doibmet bajimus dási ja ollislaš muddemii ja plánemii. Dat mielddisbuktá ahte ollu oassálastit háliidit iskat huksenvejolašvuođaid sámi guovlluin. Sápmelaččaide, geat geavahit dáid guovlluin, dát ovdáneapmi vásihuvvo hui sahtedohko ja vuorjašuhtti. Stuorát vuordámušat dasa ahte beassat fárrui iešguđet iskan- ja plánaproseassaide ii dávis daid áiggi dáfus ja ekonomalaš návccaide mat sámi vuoigatvuođaeaggádiin leat. Hástalussan lea maid ahte oktasaš ja oktagaslaš sámi vuoigatvuođat eatnamiidda ja resurssaide leat dál kártejuvvomin Finnmárkkus eai ge leat vel čielggaduvvon. Finnmárkku olggobealde eai leat sámiid oamastuvvon eana- ja resursavuoigatvuođat dohkkehuvvon prinsihpalaččat lága bokte. Sámedikki mielas lea unohas go lea vássán 8 jagi dan rájes go Sámi vuoigatvuođalávdegoddi ovddidii čielggadusas NOU 2007:13 almmá čuovvoleami haga stáhta eiseválddiid bealis.

Sámediggi oaivvilda ahte dáid bajimus hástalusaid ferte dustet dakkár strategijain mii fátmasta sihke eiseválddiid, industriijaoassálastiid, sámi beroštusaid ja vuoigatvuođaeaggádiid, ja Sámedikki iežas.

Lagat mat galget dohkkehit sámi vuoigatvuođaid ja fuolahit sámi beroštusaid, fertejit ovddiduvvot viidáseappot ja hábmejuvvot nu ahte dat dávistit riikkaidgaskasaš riektegeatnegasvuođaide. Stáhta galgá buriin dáhtuin konsulteret Sámedikkiin ja njuolggga guoskevaš sámi beroštusaiguin juksan dihtii friija ja dieđiheami vuodul ovddalgihtii miehtama ovdalgo addojuvvošii lohpi dakkár prošeavttaide mat gusket min eanaguovlluide, mearraguovlluide, ja eará resurssaide. Dát guoská buot doaibmabijuide mat gusket midjiide, muhto erenoamážit ávkkástallama oktavuođas minerála-, čáhce-, dahje eará resurssaiguin. Stáhta galgá ásahit ortnegiid mat ráddjejit vejolaš biraslaš, ekonomalaš, servodatlaš, kultuvrralaš dahje vuoiŋjalaš vahágiid.

Daid guovlluid várás mat leat olggobealde Finnmárkku, fertejit ráhkaduvvot lágat mat dohkkehit ja kártejit sámi oktasaš ja oktagaslaš vuoigatvuođaid. Minerálalága rievdadeapmi ferte álggahuvvot vai lea vejolaš ovttasbargat mineráladoaimmaid oktavuođas sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte ferte árvvoštallat rievdadit energijjalágaid vai sáhtta energijahuksemaid oktavuođas čađahit ollislaš ja einnostañvejolaš plánema mas maiddái váldojuvvojit mielde čielgasat rievttálaš mearrádusat sámi vuhtiiváldima oktavuođas. Oljo- ja energijadepartemeantta mañimus jagiid váiddameannudeamet bieggafápmorusttethuksemaid sámi guovlluin lea ásahan buori vuodu dasa ahte dat álbmotrievttálaš geatnegasvuođat maiddái sáhttet váldojuvvot mielde lágaide.

Mañimus jagiid leat ráhkaduvvon máŋga iešguđet njuolggadusat riikkaidgaskasaččat dasa mo ealáhuseallin galgá árvvusatnit ja nannet olmmošvuoigatvuođaid, dás maiddá álgoálbmotvuoigatvuođaid. Sámediggi oaivvilda ahte ain váilu ollu ovdalgo erenoamážit smávva ja gaskasturrosaš industriijaoassálastit árjjalaččat váldet vuhtii dáid ieš heiveheaddji njuolggadusaid. Sámedikki mielas lea seammás nu ahte huksejeddjit ja almmolaš eiseválddit dávjá eai ane árvvus sámi vuoigatvuođat. Earret eará áššis SP 007/14 *Mineráladoaimmat sámi guovlluin* lea sámediggeráđđi ráhkadišgoahtán bagadusa mo meannudit plánaid sisabahkkemiid birra árbevirolaš sámi guovlluin. Dakkár bagadusa ferte ráhkadit lagas gulahallamiin sámi beroštusaiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin ja huksenindustriija ovddasteddjiiguin.

Jus industriija galggaš sáhttit ovttasdoaimmat dásseárvosaččat sámi beroštusaiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin huksemaid oktavuođas, de lea hui deatálaš ahte sámi vuoigatvuođaeaggádiin ja beroštusain lea máhttu ja návccat dasa. Danne lea deatálaš ahte sámi vuoigatvuođaeaggádiin leat ekonomalaš vejolašvuođat oažžut dan riekteveahki maid sii dárbbášit. Sámediggi lea 2015 bušeahtas ásahan doarjjaortnega dan várás. Vásáhusaid dainna galget leat vuodđun árvvoštallamii ferte go heivehit ortnega ja berre go dan nannet eanet. Sámedikki mielas ferte árvvoštallat eanet molssaektosaš ruhtadvugiid go dušše doarjaga Sámedikkis nannen dihtii sámi vuoigatvuođaeaggádiid gelbbolašvuođa ja návccaid dákkár proseassain.

Sámediggi bargá dan ala ahte buot resursa- ja energijaávkkestallan sámi guovlluin galgá leat mielde nannemin sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima. Dat dahkkojuvvo viidásat barggu bokte dohkkehemiin sámiid vuoigatvuođaid eatnamiidda ja čáziide ja dakkár lágaid ráhkadeami bokte mat muddejit resursaávkkestallama sámi guovlluin. Dasa lassin oaivvilda Sámediggi ahte sámi vuoigatvuođaeaggádat galget sáhttit čađahit dásseárvosaš proseassaid daid doaimbidjoeaiggađiiguin main lea beroštupmi álggahit doaimmaid sin guovlluin.

3.5. Meahccegeavaheapmi

Beassan meahccái ja vejolašvuohta dan geavahit sámi guovlluin lea deatalaš dasa ahte nannet ja ovddidit sámi kultuvrra. Sámedikki áigumuš boahttevaš dieđáhusain lea kártet ja ságaškuššat árbevirolaš sámi meahccegeavaheami rámmaeavttuid. Mii áigut sihkkarastit ahte árbevirolaš geavaheapmi galgá biddjojuvvot vuođđun meahcceguovlluid almmolaš hálddašeapmái.

Meahccegeavahanhálddašeami hástalussan lea ahte árbevirolaš ávkkestallama dálldollui ii sáhte gohčodit “ealáhusdoaimmaheapmin” seammás go dan kultuvrralaš mearkkašupmi lea eanet go dušše “astoáiggedoaimma”. Meahccegeavaheddjiid mielas sii gehččojuvvojit rihkolažžan go Norgga lágat eai leat heivehuvvon sin doaimmaide. Meahcceávkkestallama joatkin ja ovddideapmi váttásmahttojuvvo earret eará mohtorjohtolaga gáržžidemiid bokte meahcis.

Dieđáhusas gieđahallojuvvo dat čuolbmačilgehus mo báikkálaš sámi meahccegeavaheapmi váldojuvvo vuhtii eatnamiid ja resurssaid hálddašeamis odne, ja lea go dálá hálddašanvuohki heivehuvvon meahccegeavaheddjiid dárbbuide. Dat gieđahallá earret eará hástalusaid mat čatnasit mohtorjohtolaga muddemii meahcis. Dieđáhus geahčada guđe reaidut eiseválddiin ja hálddašeddiin leat mat heivejit sámi kultuvrra ja eallinvuogi viidáseappot fievrredeapmái. Dasa lassin gieđahallojuvvo makkár vejolašvuođa sierralágat, mat muddejit ođasmuvvi resurssaid hálddašeami, addet báikkálaš heivehemiide dasa ahte váldit vuhtii sámi kultuvrra ja boares vieruid.

Oainnusmahttin ja konkretiseren dihtii čuolbmačilgehusaid lea Sámediggeráđđi nammadan resursajoavkku. Joavkku mandáhta lea geiget sierra politihkkaovddideami evttohusaid sámi meahccegeavaheapmái, mat galget leat dieđáhusa máhttovuođđun.

Sámediggi áigu čalmmustahttit ahte lea deatalaš vuhtiiváldit árbevirolaš meahccegeavaheami hálddašeamis. Sámedikki areála- ja birasdiedáhus geahčada guđe eavttuiguin Sámediggi berre bargat viidáseappot sihke iežas ovddidanbarggus ja guovddášeiseválddiid ektui vai meahccegeavaheapmi ain sáhtá deatalaš sámi kultuvrii

ja ealáhusvuđđosii.

3.6. Árbediehtu hálddašeamis

Sámediggi ja sámi ásašusat leat guhká bargan dainna mihttomeriin ahte árbediehtu galgá leat ovtadássásaš dutkanvuđot máhtuin. Árbediehtu galgá oahpásmahttojuvvot, dohkkehuvvot ja atnuiváldojuvvot areála- ja resursahálddašeamis sámi guovlluin.

Areáladieđáhus ii gieđahala čuolbmačilgehusaid árbedieđu duođašteami oktavuodas. Dat gieđahaljojuvvo eará oktavuodain, earret eará diedáhusas alitoahpu ja dutkama birra.

Biologalaš šládđjivuođa konvenšuvdna (CBD), artihkal 8j, deattasta ahte stáhtat galget árvvusatnit, gáhttet ja bisuhit álgoálbmot- ja báikkálaš servodagaid máhtu, hutkamiid ja geavada das mo geavahit ja gáhttet biologalaš šládđjivuođa. Gielddat galget luonddušládđjivuođalága § 8 vuodul buot mearrádusain mat gusket luonddušládđjiivuhit, deattuhit máhtu mii lea vuodđuduvvon sohkačuolvvaid vásáhusaide luonddu geavaheami bokte ja ovttasdoaimbama bokte luondduin, dás maidái sámi geavaheami. Go sámi árbediehtu uhccán lea duođaštuvvon almmolaš diehtovuoduin, de berre biddjojuvvot eanet deaddu buriid báikkálaš proseassaide vai árbediehtu guovlluid geavaheami birra sáhtá geavahuvvot plánaproseassain. Sámedikki mielas lea hástalus dat ahte sámi ealáhusdoaimmaheddjiid ja árbevirolaš meahcegeavaheddjiid máhttu ii geavahuvvo eanet ja ii váldojuvvo vuhtii plánaid ja mearrádusaid oktavuodas.

Sámediggi oaidná dárbbu oazžut ovdan guđe reaiddut hálddašeamis leat dasa ahte geavahit sámi árbedieđu plánaproseassain ja mearrádusain luonddu geavaheami ja suodjaleami oktavuodas. Dasa lassin berre árvvoštallat čuovvoluvvojit go álbmotrievtti geatnegasvuodát, ja dahkkojuvvo go árbediehtu oainnusin ja váldojuvvo go dat doarvái bures vuhtii hálddašangeavadis.

Mihttomearrin lea ahte Sámedikki areála- ja birasdiedáhus bidjá dakkár strategijaid mat nannejit árbedieđu geavaheami daid mearrádusain mat gusket ja main lea mearkkašupmi areálageavaheapmái árbevirolaš sámi guovllus.

Sámedikki dievasčoahkkin - 044/15

Mearkkašupmi - Dáloniid liistu Isak Mathis O Hætta bokte ja Árja Láilá Susanne Vars bokte

Dáloniid riektesihkarvuotta
Mohtorjohtolat

Čállit:
Ellen Aina Eira

61/177

Dakkár servodatovdáneapmi mas olbmot fárrejit eret giliin, dagaha ahte árbevirolaš sámi luondduávkkástallan lea garrasit áitojuvvon. Árbevirolaš kulturmáhttu ferte adnojuvvot deatalažžan kulturgáhttemii, dakkár máhttu mii maiddái boahpteáiggi ealli sámi servodagain lea.

Sámediggi áigu loktet áššin fylkkamánni hálddašangeavada mohtorjohtolaga oktavuodas mehciin. Fylkkamánni lea diggeáššiin ja čoahkkimiin dadjan ahte “fylkkamánni hálddašangeavadis ii vuhtiiváldojuvvo dárbu sámi kulturdoaimmaheapmái”. Dan ii sáhte Sámediggi dohkkehit, meahccegeavaheapmi ja meahcceealáhusat lea lávga oktiičadnojuvvon ja lea vuodđun sámi kultuvrii ja ealáhusaide ollu regiovnain.

Sámediggi oaidná ahte ealáhusaid ja kulturdoaimmaheami oktavuodas dárbbášuvvo stuorát einnostanvejolašvuotta mohtorjohtolagas go dan maid lea vejolaš oažžut fylkkamánni ohcanprosedyras.

Suodjalanproseassat

Suodjalanproseassat leat guhká čađahuvvon, earret eará Finnmárkku njuoskaeananguovllut. Dan lea fylkkamánni geavahan ollásit guhká, ja ollu jagiid gielán meahcásteddjiid ávkkástallat daid guovlluiguin ealáhusas, earret dainna lágiin ahte giddet daid guovlluid dassáziigo evttohuvvon suodjalus lea loahpalaččat mearriduvvon. Dan sivas eat beasa ge iežametárbevirolaš guovlluide bivdit ja čoakkildit, ja nu mii massit deatalaš sisaboađuid.

Dat njulgestaga vealaha meahcceealáhusaid mat leat leamaš árbevirolaš ealáhussan márggaid čuđiid jagiid, ja Sámediggi ii sáhte dohkkehit ahte dán lánkai sihkastuvvojit eret hui deatalaš ja rašis ealáhusat. Meahcceealáhusain lea vuoigatvuotta, ja dárbu, oažžut seamma suodjalusa go boazodoallu, muhto dás vállje fylkkamánni dulkot njuolggadusaid hehttehussan meahcceealáhusaide. Dán ášši áigu Sámediggi váldit ovdan Fylkkamánniin farggamusat.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.12.15 dii. 17.05.

Debáhtta álggahuvvui 04.12.15 dii. 10.30.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 28 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Thomas Åhrén, saksordfører	
2	Mathis Nilsen Eira	
3	Vibeke Larsen	Per Andersen Bæhr
	Vibeke Larsen	
4	Nora Marie Bransfjell	John Kappfjell
	Nora Marie Bransfjell	
5	Marit Kirsten Anti Gaup	Beaska Niillas
	Marit Kirsten Anti Gaup	
6	Per Erik Mudenia	Isak Mathis O. Hætta
	Per Erik Mudenia	
7	Isak Mathis O. Hætta	Láilá Susanne Vars
		Beaska Niillas
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Isak Mathis O. Hætta	
8	Ronny Wilhelmsen	
9	Láilá Susanne Vars	

Čállit:

Ellen Aina Eira

62/177

10	Per Andersen Bæhr	Marit Kirsten Anti Gaup
		Láilá Susanne Vars
11	Kjetil Romsdal	
12	Nora Marie Bransfjell	John Kappfjell
13	Christina Henriksen	Per Mathis Oskal
		John Kappfjell
		Inger Eline Eriksen
	Christina Henriksen	
	Thomas Áhrén, áššejođiheadji	

DC - Mearrádus:

Sámediggi lea ságaškuššan sámediggeráđi čilgehusa areála ja birrasa birra. Čilgehus lea biddjojuvvon mielddusin protokollii.

Sámediggeráđi areála ja birasčilgehus

1. Sámedikki areála- ja birasdieđáhusa duogáš

Sámedikki ovddit biras- ja areáladieđáhus, *Leve i landet på landets vis*, mearriduvvui 2009:s. Dan dieđáhusa vuolggasadjin ledje sámi árvvut vuodđun areálaid ja birrasa hálddašeapmái sámi guovlluin. Sámi kultuvrras lea álohii leamaš lávga oktavuoha lundui. Sorjjasvuoha luonddus lea addán máhtu dan birra ja lea oahpahan árvvus atnit dan čiekŋalit. Resurssaiguin ávkkástallan lea árbevirolaččat leamaš nu ahte váldit dušše dan maid dárbbáša birgejumái, almmá ahte dat galggai čuohcat boahttevaš sohkabuolvvaide. Dát lagadeapmi lea ain árvovuodđun sámedikki areála- ja biraspolitihkkii, seammás go áddet ahte sámi ealáhusain, luonddugeavaheamis ja eallinvugiid ferte leat munni ođasmahttimii ja ovdáneapmái. Luondubirrasa galgá vuhtii váldit dainna lágiin ahte geavahit, bajásdoallat ja fievrredit máhtu min iežamet kultuvrra ja historjjá birra boahttevaš sohkabuolvvaide.

Ovddit areála- ja birasdieđáhusa ráhkadeami maŋŋá lea Sámediggi ožžon vásihusaid plána- ja huksenlágas, luondduvulljodatlágas ja mineráallágas. Mii vásihit ahte sámi kultuvrra luondduvuodus ja ealáhusat leat deattu vuolde ođđaáigásaš servodaga ovddidandárbbuid geažil. Luondduressaid nugo minerálaid, čáhce- ja bieggafápmu ohcaleapmi lassána, seammás go áddejummi sámi eallinvuohkái ja luondduressaiguin ávkkástallamii unnu. Dán geažil šaddet eanet lihkahallamat das mii gohčoduvvo árbevirolaš sámi guovlun. Danne ferte Sámedikkis, sámiid álbmotválljen orgánan leat čielga jietna areála- ja biraspolitihkas.

Sámediggi oaidná ahte lea dárbu geahčadit ja árvvoštallat politihkkasuorggi, ja movt hábmet čielga mihttomeriid ja rámmaid min politihka várás jagiin ovddos guvlui. Sámediggi galgá leat deatalaš eavttuidbiddji, váldedoaimmaheadji ja konsultašuvdna oasebealli areála- ja birasáššiid hástalusaid ektui mat sámi servodagas leat oanehis ja guhkes áiggi badjel. Sámit galget beassat mearridit dan movt min árbevirolaš guovllut galget hálddašuvvot boahtteáiggis.

Dát čilgehus ovddiduvvo Sámedikki dievasčoahkkimii ja lea oassi ođđa areála- ja birasdieđáhusa ráhkadanbarggus. Dieđáhusas galget biddjojuvvot bajimuš ja guhkes áiggi vuoruheamit Sámedikki areála- ja biraspolitihkalaš áššiide.

2. Mieldeváikkuheapmi ja máhttovuoddu dieđáhusbarggus

Sámediggi áigu láchčit viiddis mieldeváikkuheami ja máhtu viežžama dieđáhusbarggus. Sávaldahkan lea ahte sihke sámi báikegottit ja dutkanbirrasat, ja dasto regionála ja stáhta eiseválddit servet digaštallamiidda areála- ja biraspolitihka hástalusaid birra Sámis.

Dieđáhusbarggu oassin ráhkaduvvo fágalaš artihkalčoahkkádus areála- ja biraspolitihka áigeiguovdilis fáttáid birra árbevirolaš sámi guovlluin. Sámediggi háliida bovdet dutkiid ja máhttobirrasiid buktit dieđuid publikašuvdnii, ja dieinna lágiin láchčit viiddis ja máhttovuodot ságastallama. Máhttovuoddu doaibmá gulahallančoahkkimiid duogážin ja vuolggasadjin Sámediggeráđi ja sámi báikegottiid ja organisašuvnnaid gaska.

Sámi meahcceávkástallan lea deačalaš fáddá dieđáhusas. Sámediggeráđi lea bidjan resursajoavkku mii galgá geahčadit movt meahcceresurssat dál hálddašuvvojit ja leat heivehuvvon meahcásteddjiid dárbbuide. Resursajoavkku mandáhtan lea buktit iežas evttohusa dasa movt politihkka sámi meahcceávkástallama siskkobealde galggašii ovddiduvvot. Joavkku evttohus šaddá maiddá leat oassin sámediggedieđáhusa máhttovuodus.

3. Áŋgiruššansuorggit dieđáhusas

Sámedikki areála- ja biraspolitihkka galgá sihkarastit sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuoddoosa dainna lágiin ahte lávga fakkastit sámi kultuvrra ja sámi árvvuid. Sámedikki bargu galgá váikkuhit eanet áddejumi árvovuoddui ja geavahussii mii čatnasa luonddu geavaheapmái ja ávkástallamii, ja dalle maiddá norgalaš stuorra servodagas.

Dát čilgehus bohtá ovdal sámediggedieđáhusa areála- ja biraspolitihka birra. Čilgehus bidjá fuomášumi áigeiguovdilis áššiiide arealahálddašeami siskkobealde nannámis ja mearas, suodjalanguovlluid hálddašeami ja luondduvalljodaga, luondduresurssaid ávkástallama, meahccegeavaheami ja árbedieđuid hálddašeami siskkobealde. Dáid fáttáid birra válddahuvvo čiekŋaleappot ieš sámediggedieđáhusas. Bajimus fáttát nugo dálkkádatrivedamat ja birasáššit bidjet rámmaid ja perspektiivvaid dieđáhussii. Boraspirehálddašeapmi ii váldojuvvo ovdan dán dieđáhusas muhto dan birra digaštallojuvvo eará oktavuodain, earret eará Sámediggedieđáhusas boazodoalu birra.

Ságastallan, ruovttoluotta dieđut ja signálat Sámedikki dievasčoahkkimis bidjet vuođu viidáseappot bargui dieđáhusain.

3.1. Eatnamiid geavaheapmi ja hálddašeapmi

Eallinfámolaš báikegottit, eatnamiid suodjaleapmi ja vejolašvuohta daid geavahit árbevirolaš vuogi mielde leat deačalaš sámeapolitihkalaš mihttomearit. Danne áigu Sámediggi sihkarastit sámi báikegottiide vejolašvuođa geavahit árbevirolaš guovlluid ja johttit doppe ja ávkástallat daiguin. Oktilašvuohta árbevirolaš ávkástallanguovlluid geavaheamis sihkarastá maiddá dan ahte ain lea oktavuoha ja gullelašvuohta sámi oktasašvuhtii.

Sámi beroštumiin ja vuoigatvuođaoamasteddjiin lea vuoigatvuohta konsulterejuvvot doaibmabijuid birra mat sáhttet váikkuhit sin njuolga, ja sámiin lea dasto vuoigatvuohta searvat luondduresurssaid geavaheapmái, suodjaleapmái ja hálddašeapmái. Dát lea

nannejuvvon earret eará ILO konvenšuvnna 169 guđát artihkkalis. Eatnamat hálddašuvvojit válđoáššis báikkálaččat gielddain, mas plána- ja huksenláhka lea deataleamos stivrengekaoapmi. Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaide dávistettiin galgá plána- ja huksenláhka váikkuhit dan ahte buot almmolaš plánen sihkkarastá sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuđđosa. Sámedikki riekti ovddidit vuostehágu plánaide main lea stuorra mearkašupmi sámi kultuvrii dahje ealáhusbargui, lea vuohki movt gozihit dan konsultašuvdnageatnegasvuoda mii lea plánaeiseválddiin.

Giellačođastusas mainna dál bargojuvvo sáhttet leat váikkuhusat dasa movt sámi beroštumiid sáhttá gozihit gielddalaš plánemis vejolaš ođđa giellastruktuvrras. Váikkuhusat leat sorjavaččat das leago gielddain dál sámi eanetlohku vai sámi unnitlohku. Várra lea ahte sámi beroštumit, árbevirolaš geavaheapmi ja máhttu guovlluid birra sihke go guoská eatnamiidda ja čáziide láivuduvvo jos sámi eanetlohkogiellat jávket. Mieldeváikkuhan vejolašvuolta sáhttá maiddá fuotnánit jos gaska báikkálaš geavaheddjiid geain leat árbedieđut, ja gielddaid plánaeiseválddiid gaska stuorru. Dasto sáhttá stuorát gielddain leat dat ovdamunni ahte sáhttet geahčadit eanet ollislaččat boazodoalu areálageavaheami. Deatálaš fáddá dieđáhusas lea movt hábmet Sámedikki vuordamušaid gielddalaš plánemii maiddá maŋŋa giellačođastusa.

Sámedikkis lea ovddasvástádus fuolahit ahte sámi beroštumit árvoštallojuvvojit ollislaš perspektiivva vuodul plánemis plána- ja huksenlága mielde. Sámediggi lea ráhkadan earret eará plánabagadusa vai sáhttit searvat plánaproseassaide einnostahtti vuogi mielde. Dieđáhusas árvoštallojuvvo maiddá ahte leago dárbu revideret plánabagadusa.

Ođđa areálageavahusvuogit váikkuhit eanet bahkkemiid árbevirolaš sámi guovlluide. Dát sáhttá leat hui hástaleaddji sámi ealáhusaide, ja buktit muhtin oktavuodain soahpameahtunvuodaid beroštumiid ektui. Dasto lea dálá ráđđehus buktán signálaid das ahte gielddalaš iešstivren galgá deattuhuvvot dalle go regionála- ja stáhtalaš eiseválddit árvoštallet vuostehágu ovddideami. Ollu doaibmabijut leat álggahuvvon vuosteháguid ovttahttima várás, muhto Sámediggi lea sámiid álbmotválljen orgánan válljen ahte ii searvva vuosteháguid ovttahttinproseassaide dahje ii áiggo váikkuhit daid proseassaide. Sámedikki vuostehágu geavaheapmi áššiin mat gusket sámi kultuvrra ja ealáhusbarggu luondduvuđđosii dápáhuvvá iešheanalís vuoduin sorjjakeahtta stáhta njuolggadusain. Sámediggi hálddaša iežas vuostehákoválddi dohkálaš vugiin buoremusat ávkin sámi servodahkii. Dieđáhusas eai guorahallojuvvo Sámedikki vuostehákoválddi geavahanvejolašvuodát eaige rámmat ovddos guvlui.

Gielladalaš plánemis gos boazodoalloberoštumit guoskkahuvvojit, geatnegahttojuvvojit gielddat árvoštallat plánaid ja doaibmabijuid oktasaš váikkuhusaid ovttaskas orohaga siskkobealde. Orohagat gullet dájvja mángga gildii ja Sámediggi lea vásihan ahte gielddat hárvve lihkestuvvet čielggadit dahje válddahit makkár váikkuhusat leat oktiibuot boazodollui. Seammas oaidnit ahte guovllustivrraid loahpaheapmi sáhttá leat mielde váikkuheamen dan vuogi movt boazodoalu beroštumit deattuhuvvojit ja gozihuvvojit plánaproseassain. Ealáhus ieš ballá ahte fylkkamannit, regionála boazodoalloeiseváldin, eai geavat vuostehákoválddi nu árrjalaččat go guovllustivrrat dahke. Sámedikki rolla boahtteáiggis boazodoalu areálaberoštumiid suodjaleamis plánaáššiin guorahallojuvvo dieđáhusas.

Eanadoallu sámi guovlluin lea sorjavaš areálain sihke gieddin ja meahcis stuorra ja smávvaelliid doaluin, ja dárbbáša danne einnostahtti areálahálddašeami mii goziha eanagáhttema. Gieltit geavahuvvojit sihke láddjemii ja guođoheapmái, go fas meahcci geavahuvvo válđoáššis sávzaguhtoneanan ja unnit gáicaguhtoneanan. Sávzaealáhus

Čállit:

Ellen Aina Eira

65/177

gáibida ollu areálaid man oktavuodas meahci geavaheapmi lea vealtameahtun deatlaš ekonomalaš bohtosii. Sávvaguohtun lea maidái buorre biologalaš valljodahkii meahcis go sávzzat seammás dikšot kultureanadaga. Areálaid beaktilis suodjaleapmi ávkkástallama ja guohtuma várás sihkkarasttášii eanadolliide sihke biologalaš ja ekonomalaš vuođu. Strategijat dán várás guorahallojuvvojit areála- ja birasdiedáhusas.

Plána- ja huksenláhka lea deataleamos stivrenreaidu areálaid suodjaleamis sámi kultuvrra ávnnaslaš vuođu ovddideamis ja viidáseappot fievrrideamis. Sámediggi áigu oktilaččat atnit čalmmis movt plánaeiseválddit geavahit lága. Sámediggi áigu árijalaččat geavahit iežas vuostehákoválddi sihkkarastin dihte sámi luondduvuđđosa, stuorraservodaga ovddidandárbbuid ektui ja erenoamážit go jurddašit boahttevaš sohka buolvvaid vejolašvuođaid joatkit sámiid eallinvuogi ja bisuhit kultuvrra.

3.2. Mearraareálaid geavaheapmi ja hálldašeapmi

Ealli mearrasámi gilit, buhtes vuonat ja mearraressurssat leat deatlaš sámedipolihkalaš mihttomearit. Danne áigu Sámediggi sihkkarastit ahte dát ressursat ja areálat boahtteáiggis eai biliduvvo, nuoskkiduvvo dahje gáržžo gilvaledji areála gáibideaddji doaimma beales. Sámi báikegottiin galget leat buhtes riddo- ja mearraguovllut mat sihkkarastet eallinfámolaš vuotna- ja riddobivdui vuođu, muhto maidái ahte olbmot besset bivdit guliid borramuššan ja geavahit guovlluid rekreakšuvdnavbmilii.

Ráđđehus lea áigumin viđa geardásažžan duppalastit mearrageavahusealáhusa jagi 2050 guvlui. Ollu dás sáhtá dahpáhuvvat árbevirolaš sámi riddoservodagas. Mearrageavahusealáhusa dainna lágiin lasiheapmi sáhtá danne álkidit šaddat vuostálaga árbevirolaš báikkálaš resursaávkkástallamiin, ja ángiruššan sáhtá lasihit nuoskkidanvára vuonain mealgat.

Areálaplánain ja riddoguovloplánain meroštallet gielddat gos háliidat ahte galgá leat akvakultuvra ja makkár šlájaid lea lohpi biebmat. Ieš konsešuvnna biebmanii, mas maidái meroštallojuvvo doaimma viidodat, addet fylkkagielddat. Sámediggi diehtá ahte dávjá lea váttis báikkálaš guolástusberoštumiin guldaluvvot plánaproseassain mearraareálaid geavaheamis. Báikkálaš servodatlaš mearkkašumi ja dietnasiid vuotnabivddus ii leat seamma álki oainnusmahttit go dietnasiid ja bargosajiid maid mearrageavaheapmi buvttiha. Buot gielddain eai leat doarvái buorit dahje váilot rutiinnat árbedieđuid viežžamii plánaproseassaid oktavuodas. Dát dagaha dávjá dan ahte biebmanrusttegat vuoruhuvvojit ovddabeallái árbevirolaš bivdovejolašvuođaid. Danne lea deatlaš ahte gielddalaš areálaplánaid ja riddoguovloplánaid barggu oktavuodas gáibiduvvo ahte báikkálaš bivdiide mearrasámi guovlluin sihkkarastojuvvo mieldeváikkuheapmi ja maidái vejolašvuohta váikkuhit plánaproseassaid.

Deataleamos stivrengeaskaoapmi mii Sámedikkis lea dákkár áššiin otnáš nammii lea vejolašvuohta buktit cealkámuša ja ovddidit vuostehágu areálaplánaide ja riddoguovloplánaide. Konsešuvnnaid meannudeami oktavuodas lea baicce hástalussan dat go fylkkagielddat oaivvildit ahte eai leat geatnegahttojuvvon konsulteret Sámedikkiin guollebiebmankonsešuvnnaid juolludemiid oktavuodas. Sámedikkis lea dušše cealkinvuoigatvuohta dákkár áššiin. Mii sáhttit dattetge addit cealkámuša diliid birra mat sáhttet leat vuostálaga sámi beroštumiiguin ja gáibidit ahte dat čuvgejuvvojit lagabuidda ovdal go mearrádus dahkkojuvvo. Sámediggi eaige sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit ge sáhte gáibidit konsultašuvnnaid biebmanrusttegiid ásaheami oktavuodas.

Sámediggi áigu nannet báikkálaš riddoservodagaid ja sihkkarastit vuoigatvuođa mearraareálaid árbevirolaš geavaheapmái. Go dáinna galggaš lihkestuvvat, de ferte hehttet mearrageavahusealáhusa headušteames árbevirolaš geavaheami. Dasto ferte leat čavga nuoskkidanbearráigeahčču. Sámediggi áigu geavahit vuosteháhkorievtti árjjalaččat sihkkarastin dihte ealli vuotna- ja riddogiliid main lea buorre vejolašvuohta geavahit mearraresurssaid ja mearraareálaid mat eai leat nuoskkiduvvon. Sámedikki mihttomearrin lea sáhttit konsulteret stáhta eiseválddiiguin ollu eanet go dál sihkkarastin dihte ahte konsešuvdnajuolludeamit mearrageavahusas eai goaridivčče árbevirolaš riddoealáhusa.

3.3. Suodjalanguovlluid hálddašeapmi ja luondduvalljodat

Deatalaš sámeapolitihkalaš mihttomearri lea ahte suodjalanguovlluid buot hálddašeapmi Sámis galgá váldit vuolggasaji ja sihkkarastit árbevirolaš guovlluid sámi geavahusa. Dasto galgá juohkehaš gii geavaha meahci ja luonddu dovdat iežas ovddasvástádusa ja suodjalit luonddu boahttevaš sohka buolvvaid várás. Sámediggi áigu fuolahit ahte sámi ovddastus suodjalanguovlostivrrain bisuhuvvo ja nannejuvvo. Sámi árbedieđut galget leat seamma árvvus go formála máhttu suodjalanguovlluid hálddašeami oktavuođas sámi guovlluin.

Bargu luondduvalljodagain čatnasa lávga álbmotriektái ja Sámedikki bargui riikkaidgaskasaš barggus ON konvenšuvnna biologalaš mánggadáfotvuođa bokte ja dán barggu čuovvolemii bokte nationála dásis. Sámedikkis lea maiddá šiehtadus Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain suodjalanplána njuolggadusaid birra sámi guovlluin. Berre árvvoštallojuvvot movt Norgga stáhta lea lihkestuvvan riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid heivehemiin nationála láhkaaddimis, earret eará luondduvalljodatlága ja šiehtadusaid bokte Sámedikkiin.

Ornet álbmotmehciid ja stuorat suodjalanguovlluid báikkálaš hálddašemiin váldojuvvui atnui 2010:s. Dat galgá gozihit ILO-konvenšuvnna 169 álgoálbmogiid birra 15. artihkkala nr 1, mii geatnegahtta stáhta sihkkarastit sámi searvvaheami sámi guovlluid resurssaid geavaheami, hálddašeami ja suodjaleami oktavuođas. Sámediggi lea nammadan 39 ovddasteaddji buohkanassii 20 álbmotmeahcce- ja suodjalanguovlostivrraide miehtá riikka.

Stivralahtut leat muitalan ahte sámi váikkuhanfápmu stivrabarggus sáhtta leat gárži ja stivrabargu muhtumin váldá ollu návccaid. Sámi stivralahtut leat unnitlogus stivrrain. Álohii ii leat iešalddis čielggas ahte sámi leahkin dohkkehuvvo álbmotmehciin nugo boazodoallu ja eará árbevirolaš meahccegeavaheapmi. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu oainnusmahttit hástalusaid ja vejolašvuođaid mat sámi báikegottiin leat váikkuhit suodjalanguovlluid ja álbmotmehciid hálddašeapmái gustovaš hálddašanmálles.

Luondduvalljodatlága ulbmilparagráfas nannejuvvo ahte luondu galgá vuhtii váldojuvvot ceavzilis geavaheami ja suodjaleami bokte, maiddá sámi kultuvrra luondduvuođus. Vásihusat dálá suodjalanguovlluid ektui leat ahte areálasuodjaleapmi sáhtta áddejuvvot guovlluid árbevirolaš sámi geavaheami gáržžideapmin. Dávjjimusat dat guoská mohtorjohtalussii boazodoallobarggu dahje meahcceávkástallama oktavuođas. Seammás registrere Sámediggi ahte muhtun boarráset suodjalanláhkaásahusain eai dohkkehuvvo sámi vuoigatvuođat dahje sámi beroštumiid goziheapmi buori vuogi mielde. Sámedikki oainnu mielde ferte dáid ođasmahttit.

Sámediggi oaivvilda ahte oktalašvuohta luonddu ceavzilis geavaheamis maiddá sihkkarastá sámi kultuvrra luondduvuđđosa boahteáiggis. Sámediggi bargá dan ala ahte árbevirolaš sámi geavaheapmi bisuhuvvošii ja ovddiduvvošii dainna lágiin ahte luondduvalljodat suodjaluvvo maiddá suodjaluvvon guovlluin. Dán barggus leat riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid čuovvoleapmi ja heiveheapmi Norgga lágaide deatlaš stivrengeaskaoamit.

3.4. Luondduriggodagaiguin ávkkástallan árbevirolaš sámi guovlluin

Deatlaš sámepolitihkalaš mihttomearrin lea ahte buot resursa- ja energijaávkkestallan sámi guovlluin galgá leat mielde nannemin sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima. Dakkár ávkkástallan ferte seammás doaimmahuvvot ovtas, ii ge vuostálaga, árbevirolaš sámi ealáhusaiguin ja luondduriggodagaid árbevirolaš sámi kultuvruđot ávkkástallamiin. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte resursaávkkestallama bajimus dási ja ollislaš heiveheapmi ja plánen nannejuvvo. Dat sámi vuoigatvuođaeaggádat ja earát geaidda dat guoská, galget oažžut duohta vejolašvuođa váikkuhit dakkár proseassaide.

Manimus jagiid leat ođđa industriijahuksema dihtii geavahuvvon dakkár ákkat ahte ferte eanet ávkkástallat luondduresurssaiguin ja eatnamiiguin sámi guovlluin. Dat lea erenoamážit dáhpáhuvvan minerála- ja energijadoaimmaid oktavuodas. Minerálaávkkestallamii guoski lágain ja lágain mat muddejit energijadoaimmaid nannámis, eai baljo leat ge vuogádagat mat doibmet bajimus dási ja ollislaš muddemii ja plánemii. Dat mielddisbukta ahte ollu oassálastit háliidit iskat huksenvejolašvuođaid sámi guovlluin. Sápmelaččaide, geat geavahit dáid guovlluid, dát ovdáneapmi vásihuvvo hui sahtedohko ja vuorjašuhti. Stuorat vuordámušat dasa ahte beassat fárrui iešguđet iskan- ja plánaproseassaide ii dávis daid áiggi dáfus ja ekonomalaš návccaide mat sámi vuoigatvuođaeaggádiin leat. Hástalussan lea maid ahte oktasaš ja oktagaslaš sámi vuoigatvuođat eatnamiidda ja resurssaide leat dál kártejuvvomin Finnmárkkus eai ge leat vel čielggaduvvon. Finnmárkku olggobealde eai leat sámiid oamastuvvon eana- ja resursavuoigatvuođat dohkkehuvvon prinsihpalaččat lága bokte. Sámedikki mielas lea unohas go lea vássán 8 jagi dan rájes go Sámi vuoigatvuođalávdegoddi ovddidii čielggadusas NOU 2007:13 almmá čuovvoleami haga stáhta eiseválddiid bealis.

Sámediggi oaivvilda ahte dáid bajimus hástalusaid ferte dustet dakkár strategiijain mii fáttmasta sihke eiseválddiid, industriijaoassálastiid, sámi beroštusaid ja vuoigatvuođaeaggádiid, ja Sámedikki iežas.

Lagat mat galget dohkkehut sámi vuoigatvuođaid ja fuolahit sámi beroštusaid, fertejit ovddiduvvot viidáseappot ja hábmejuvvot nu ahte dat dávistit riikkaidgaskasaš riektegeatnegasvuođaide. Stáhta galgá buriin dáhtuin konsulteret Sámedikkiin ja njuolggá guoskevaš sámi beroštusaiguin juksan dihtii friija ja dieđiheami vuodul ovddalgihit miehtama ovdalgo addojuvvošii lohpi dakkár proševttaide mat gusket min eanaguovlluide, mearraguovlluide, ja eará resurssaide. Dát guoská buot doaimbajijuide mat gusket midjiide, muhto erenoamážit ávkkástallama oktavuodas minerála-, čáhce-, dahje eará resurssaiguin. Stáhta galgá ásahit ortnegiid mat ráddjejit vejolaš biraslaš, ekonomalaš, servodatlaš, kultuvrralaš dahje vuoigatvuođalaš vahágiid.

Daid guovlluid várás mat leat olggobealde Finnmárkku, fertejit ráhkaduvvot lágat mat dohkkehut ja kártejit sámi oktasaš ja oktagaslaš vuoigatvuođaid. Minerálaš rievdateapmi ferte álggahuvvot vai lea vejolaš ovtasbargat mineráldoaimmaid

oktavuođas sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte ferte árvvoštallat rievdadit energijjalágaid vai sáhttá energijahuksemaid oktavuođas čađahit ollislaš ja einnostonvejolaš plánema mas maiddái váldojuvvojit mielde čielgasat rievttálaš mearrádusat sámi vuhtiiváldima oktavuođas. Oljo- ja energijadepartemeantta manjimus jagiid váiddameannudeamit bieggafápmorusttethuksemaid sámi guovlluin lea ásahan buori vuođu dasa ahte dát álbmotrievttálaš geatnegasvuođat maiddái sáhttet váldojuvvot mielde lágaide.

Manjimus jagiid leat ráhkaduvvon mánja iešguđet njuolggadusat riikkaidgaskasaččat dasa mo ealáhuseallin galgá árvvusatnit ja nannet olmmošvuoigatvuođaid, dás maiddá álgoálbmotvuoigatvuođaid. Sámediggi oaivvilda ahte ain váilu ollu ovdalgo erenoamážit smávva ja gaskasturrosaš industriijaoassálastit árjjalaččat váldet vuhtii dáid ieš heiveheaddji njuolggadusaid. Sámedikki mielas lea seammás nu ahte huksejeaddjit ja almmolaš eiseválddit dávjá eai ane árvvus sámi vuoigatvuođat. Earret eará áššis SP 007/14 *Mineráldoaimmat sámi guovlluin* lea sámediggeráđdi ráhkadišgohtán bagadusa mo meannudit plánaid sisabahkkemiid birra árbevirolaš sámi guovlluin. Dakkár bagadusa ferte ráhkadit lagas gulahallamiin sámi beroštusaiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin ja huksenindustriija ovddasteddjiiguin.

Jus industriija galggaš sáhttit ovttasdoaimmat dásseárvosaččat sámi beroštusaiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin huksemaid oktavuođas, de lea hui deatalaš ahte sámi vuoigatvuođaeaggádiin ja beroštusain lea máhttu ja návccat dasa. Danne lea deatalaš ahte sámi vuoigatvuođaeaggádiin leat ekonomalaš vejolašvuođat oažžut dan riekteveahki maid sii dárbbasit. Sámediggi lea 2015 bušehtas ásahan doarjaortnega dan várás. Vásáhusaid dainna galget leat vuođđun árvvoštallamii ferte go heivehit ortnega ja berre go dan nannet eanet. Sámedikki mielas ferte árvvoštallat eanet molssaektosaš ruhtadanvugiid go dušše doarjaga Sámedikkis nannen dihtii sámi vuoigatvuođaeaggádiid gelbbolašvuođa ja návccaid dákkár proseassain.

Sámediggi bargá dan ala ahte buot resursa- ja energijjaávkkestallan sámi guovlluin galgá leat mielde nannemin sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima. Dat dahkkojuvvo viidásat barggu bokte dohkkehemiin sámiid vuoigatvuođaid eatnamiidda ja čáziide ja dakkár lágaid ráhkadeami bokte mat muddejit resursaávkkestallama sámi guovlluin. Dasa lassin oaivvilda Sámediggi ahte sámi vuoigatvuođaeaggádat galget sáhttit čađahit dásseárvosaš proseassaid daid doaimbaidjoeaggádiiguin main lea beroštupmi álggahit doaimmaid sin guovlluin.

3.5. Meahccegeavaheapmi

Beassan meahccái ja vejolašvuohta dan geavahit sámi guovlluin lea deatalaš dasa ahte nannet ja ovddidit sámi kultuvrra. Sámedikki áigumuš boahttevaš dieđáhusain lea kártet ja ságaškuššat árbevirolaš sámi meahccegeavaheami rámmaeavttuid. Mii áigut sihkkarastit ahte árbevirolaš geavaheapmi galgá biddjojuvvot vuođđun meahcceguovlluid almmolaš hálddašeapmái.

Meahccegeavahanhálddašeami hástalussan lea ahte árbevirolaš ávkkestallama dálldollui ii sáhte gohčodit “ealáhusdoaimmaheapmin” seammás go dan kultuvrralaš mearkkašupmi lea eanet go dušše “astoáiggedoaimma”. Meahccegeavaheddjiid mielas sii gehččojuvvojit rihkolažžan go Norgga lágat eai leat heivehuvvon sin doaimmaide. Meahcceávkkestallama joatkin ja ovddideapmi váttásmahttojuvvo earret eará mohtorjohtolaga gáržžidemiid bokte meahcis.

Dieđáhusas gieđahallojuvvo dat čuolbmačilgehus mo báikkálaš sámi meahccegeavaheapmi váldojuvvo vuhtii eatnamiid ja resurssaid hálddašeamis odne, ja lea go dálá hálddašanvuohki heivehuvvon meahccegeavaheddjiid dárbbuide. Dat gieđahallá earret eará hástalusaid mat čatnasit mohtorjohtolaga muddemii meahcis. Dieđáhus geahčada guđe reaidut eiseváldiin ja hálddašeddjiin leat mat heivejit sámi kultuvrra ja eallinvuogi viidáseappot fievrredeapmái. Dasa lassin gieđahallojuvvo makkár vejolašvuoda sierraláogat, mat muddejit ođasmuvvi resurssaid hálddašeami, addet báikkálaš heivehemiide dasa ahte váldit vuhtii sámi kultuvrra ja boares vieruid.

Oainnusmahttin ja konkretiseren dihtii čuolbmačilgehusaid lea Sámediggeráđđi nammadan resursajoavkku. Joavkku mandáhta lea geiget sierra politihkkaovddideami evttohusaid sámi meahccegeavaheapmái, mat galget leat dieđáhusa máhttovuodđun.

Sámediggi áigu čalmmustahttit ahte lea deatalaš vuhtiiváldit árbevirolaš meahccegeavaheami hálddašeamis. Sámedikki areála- ja birasdieđáhus geahčada guđe eavttuiguin Sámediggi berre bargat viidáseappot sihke iežas ovddidanbarggus ja guovddášeiseválddiid ektui vai meahccegeavaheapmi ain sáhtá deatalaš sámi kultuvrii ja ealáhusvuodđosii.

3.6. Árbediehtu hálddašeamis

Sámediggi ja sámi ásahusat leat guhká bargan dainna mihttomeriin ahte árbediehtu galgá leat ovtadássásaš dutkanvuodot máhtuin. Árbediehtu galgá oahpásmahttojuvvot, dohkkehuvvot ja atnuiváldojuvvot areála- ja resursahálddašeamis sámi guovlluin.

Sámedikki mihttomearrin lea ahte areála- ja birasdieđáhusas galgá kártejuvvot ja guorahallojuvvot problemahtihka árbedieđuid geavaheami ektui hálddašanproseassain areála- ja birasáššiid oktavuodas.

Areáladieđáhus ii gieđahala čuolbmačilgehusaid árbedieđu duođašteami oktavuodas. Dat gieđahallojuvvo eará oktavuodain, earret eará dieđáhusas alitoahpu ja dutkama birra.

Biologalaš šládđjivuoda konvenšuvdna (CBD), artihkal 8j, deattasta ahte stáhtat galget árvvusatnit, gáhttet ja bisuhit álgoálbmot- ja báikkálaš servodagaid máhtu, hutkamiid ja geavada das mo geavahit ja gáhttet biologalaš šládđjivuoda. Gielddat galget luondušládđjivuodálága § 8 vuodul buot mearrádusain mat gusket luondušládđjivuhtii, deattuhit máhtu mii lea vuodđuduvvon sohka buolvvaid vásáhusaide luondu geavaheami bokte ja ovttasdoaimbama bokte luondduin, dás maidái sámi geavaheami. Go sámi árbediehtu uhccán lea duođaštuvvon almmolaš diehtovuoduin, de berre biddjojuvvot eanet deaddu buriid báikkálaš proseassaide vai árbediehtu guovlluid geavaheami birra sáhtá geavahuvvot plánaproseassain. Sámedikki mielas lea hástalussan dat ahte sámi ealáhusdoaimmaheddjiid ja árbevirolaš meahccegeavaheddjiid máhttu ii geavahuvvo eanet ja ii váldojuvvo vuhtii plánaid ja mearrádusaid oktavuodas.

Sámediggi oaidná dárbbu oazžut ovdan guđe reaidut hálddašeamis leat dasa ahte geavahit sámi árbedieđu plánaproseassain ja mearrádusain luondu geavaheami ja suodjaleami oktavuodas. Dasa lassin berre árvvoštallat čuovvoluvvojit go álbmotrievtti geatnegasvuodat, ja dahkkojuvvo go árbediehtu oainnusin ja váldojuvvo go dat doarvái

bures vuhtii hálddašangeavadis.

Mihttomearrin lea ahte Sámedikki areála- ja birasdiedáhus bidjá dakkár strategiijaid mat nannejit árbedieđu geavaheami daid mearrádusain mat gusket ja main lea mearkkašupmi areálageavaheapmái árbevirolaš sámi guovllus.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 04.12.15 dii. 11.45.

Ášši 045/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 007/15	Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi

Gielddaođastus mii nannešii sámi giela, kultuvrra ja servvodateallima

	Áššennr. 15/1757
--	---------------------

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	20.10.15	SR 150/15
Bajásšaddan-, fuolahus ja oahppolávdegoddi	17. – 20.11.15	BFOL
Sámedikki dievasčoahkkin	01. – 04.12.15	DC 45/15

Mildosat

Ášši SR 150/15 Gielddaođastus mii nannešii sámi giela, kultuvrra ja servvodateallima

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi čujuha gielddaproposišuvdnii 2015 (Prop. 95 S, 2013-2014) stuorát ja unnit gielddaid barggu ja mihttomeriid birra ja stuorradiggediedáhussii 14 (2014-2015) «Gielddaođastus – ođđa doaimmat stuorát gielddain». Dasto čujuhit Sámedikki mearrádussii áššis SF 42/14 “Gielddaođastus – sámi perspektiivvat” ja Sámedikki guorahallamii “Suohkanodastus ja sámi

Čállit:

Ellen Aina Eira

71/177

beroštumit.

Sámediggi *atná vuodđun* ahte gielddaođastus váikkuha njuolga sámi gillii, kultuvrii ja servodateallimii. Sámediggi eaktuda danne ahte buot rievdadusat gielddastruktuivrras fertejit váikkuhit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannema.

Sámediggi *deattuha* ahte sámi eanetlohkogiellaid, dahje gielddaid gos sámit leat nu stuorra unnitlogus ahte dat báidná báikegottiid, ferte bisuhit. Dát gielddat leat áibbas guovddázis go guoská sámi almmolašvuhtii, demokratiijii ja sápmálaččaid vejolašvuoda searvat ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Dát gielddat eai galgga dárbbasit gillát ekonomalaččat dan sivas go bissot sámi eanetlogugieldan.

Sámediggi *deattuha* ahte gielddastruktuivra rievdan gielddain gos sápmelaččat leat mearkkašahti unnitlogus, sihke siskkobealde ja olggobealde sámi giellahálddašanguovllus, sáhtá addit vuoddu sámi giela, kultuvrra ja servodatealli nannemii. Sámediggi eaktuda ahte dán lágan gielddastruktuivredadusaid oktavuodas sihkkarastojuvvojit čadni šiehtadusat das ahte lánkačadnojuvvon giellageatnegasvuodát fievrriduvvojit viidáseappot dáláš dásis ollásit ođđa gildii. Sámediggi maiddái eaktuda ahte gielddat gos leat mearkkašahti olu sámi ássit, muhto geat leat válljen ahte eai hálit leat oassin sámi giellahálddašanguovllus, galget buoridit bálvalusaid sámi ássiide jus šaddet gielddaidovttastahttimat.

Sámediggi *oaivvilda* ahte gielddaid konsultašuvdnageatnegasvuodta ferte mearriduvvo lága bokte. Fertejit ásahuvvot mekanismmat movt gielddat galget čađahit konsultašuvnmaid ovdasteaddji sámi beroštumiiguin doaibmajuid ja mearrádusaid ektui main sáhtá leat njuolga mearkkašupmi sámi gillii, kultuvrii ja servodateallimii.

Sámediggi *muittuha* ahte sámi servodagain leat stuorra hástalusat mat čatnasit eretfárremii, ealáhusovddideapmái ja buriid almmolaš bálvalusaide sámegillii surggiin nugo oahpahuš, dearvvašvuodta ja areálageavaheapmi. Sámediggi julggašta ahte dáid hástalusaid unnán sáhtá čovdit gielddaođastusa bokte. Sámediggi čujuha Vuodđolága gáibádussii ahte stáhta galgá lánčit dili nu ahte sámi álbmot ieš beassá sihkkarastit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima, ja danne ferte Sámedikki doaibma sámi servodatovddideaddjin nannejuvvot. Dát ferte dahkkojuvvo searvevuodta bokte gielddaiguin ja regionála politihkalaš eiseválddiiguin.

Sámediggi *áiddostahtá* ahte ferte ásahuvvot sámi dulka- ja jorgalanbálvalusaid nationála orgána gielddaid ja eará almmolaš eiseválddiid várás.

Sámediggi *konstatere* ahte gielddat dál eai ollašuhit sámelága giellanjuolggadusaid ja relevánta lágaid mat gustojit giellahálddašanguovllus. Sámediggi vuordá ahte stáhta nannešii gielddaid ekonomalaš rámmaid bargat sámi gielain, oahpahušain ja eará bálvalusaiguin sámegillii ja sámi

kulturgelbbolašvuođain. Sámedikki lágalaš válddi sámegiela suodjaleamis ja ovddideamis ferte nannet, maiddá nu ahte gávdno árijalaš ortnet diehtjuohkima, bagadusa ja bearráigeahču várás dasa ahte almmolaš eiseválddit čuovvolit lágalaš vuoigatvuođaid.

Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi - 007/15

BFOL - Mearrádus:

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi árvárus:

Álggahus

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi lea meannudan ášši 45/15 Gieldaodastus mii sáhtta nannet sámi giela, kultuvrra ja servodateallima, ja ovddida čuovvovaš árvárusa:

Evttohusat

Evttohus Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Sandra Márjá West, Nanna Thomassen, Inger Elin Utsi ja Viktor Inge Paulsen, Bargiidbellodat Johan Vasara, John Kappfjell, Stein Are Olsen ja Jørn Are Gaski, Árja Hartvik Hansen ja Torbjørg Haldis Leirbakken ja Olgešbellodat Lars Filip Paulsen bokte:

Evttohus 1:

2. teakstaoassi

“Sametinget legger til grunnat...” divvojuvvo dánin; Sametinget legger til grunn at...

3. teakstaoassi sihkkojuvvo ja sadjái biddjojuvvo čuovvovaš:

Sámediggi deattuha ahte giellahálddašangielddat, sámi eanetlohkogiellat dahje giellat gos sámit leat unnitlogus, muhto dattetge báidnet báikkálaš servodaga, berrejit bisuhuvvot sierra giellan. Jos muhtun dán gielladain eaktodáhtolaččat háliidit ovttahttit eará gielladain, de eai leat Sámedikkis eahpádusat dasa, dainna eavttuin ahte sámelága giellanjuolggadusat eai geahnohuhtto ođđa stuorra gielladain. Sámediggi háliida deattuhit ahte giellahálddašangielddain gos sámit leat unnitlogus gustojit ain sámelága giellanjuolggadusat. Sámediggi háliida sakka ahte guovlluin gos sámelága giellanjuolggadusat unnit gustojit, ahte maiddá dán gielladain berrešii addojuvvot sámegielat fáldat nu ahte sámi mánat ja nuorat ožžot giellaoahpahusa vanhemiid sávaldaga mielde. Dasto berrešii leat ovttasbargu gielladain ja Sámedikki gaskka, man oktavuodas Sámediggi sáhtta addit fágalaš rávvagiid ja bagadusa go guoská gielladain lánkageatnegahttojuvvon doaimmaide, mat gusket sámi geavaheddjiide. Sámediggi čujuha ahte lea dárba dahkat ovttasbargu Gielladain Guovddášlihtu, Sámedikki ja stáhta gaskka sihkkarastin dihte ahte rievdadusat mat bohtet giellaodastusas, eai fuonit giellaguoski bálvalusaid dahje lánkageatnegahttojuvvon dábalaš bálvalusaid gielladain, maid giellat fáldat sámi álbmogii. Dan oktavuodas ferte gielladaide sihkkarastit oadjebas, einnostan vejolaš rámmafievrridemiid ja ahte Sámediggi ferte nannejuvvot kapasitehta dáfus čuovvut sámi beroštumiid giellaodastusas ja vejolaš ođđa čuovvolandoaimmaid gielladain ektui. Gáibádussan ferte leat ahte kvalitehtastandárda, mii giellahálddašangielddain lea sihkkarastojuvvo fievrriduvvot viidáseappot ođđa giellastruktuvrii. Lihkostuvvan ortnegat, organiserenvuogit ja vuogádagat mat leat biddjojuvvon vuođđun dán bálvalusfálaldahkii fertejit leat vuođđun gelbbolašvuođa doalvumii eará gielladaide gos sámit ássat.

Vuosttaš cealkka 4. teakstaoasis sihkkojuvvo ja sadjái biddjojuvvo čuovvovaš:

Dasto čujuha Sámediggi ahte vejolaš rievdadusat giellastruktuvrras gielladain gos sámit leat hui unna unnitlogus, sihke sámi giellahálddašanguovllu siskkoibealde ja dan olggobealde, sáhtta addit vuođu sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannemii.

Čállit:

Ellen Aina Eira

73/177

Loahppa teakstaoassi bisuhuvvo.

Vuosttaš cealkka 5.teakstaoasis sihkkovuvvo ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:
Sámediggi oaivvilda ahte gielddaid konsultašuvdnaovddasvástádus sámii beroštumiid ektui berre nannejuvvot lágas.

Loahppaoassi teakstaoasis bisuhuvvo.

6. teaksataoassi

Sametinget minner omat... divvojvuvvo dánin; Sametinget minner om at..., og siste del av tredje setning "...Sametinget må styrkes i sin funksjons som samisk samfunnsutvikler" divvojvuvvo dánin; ...Sametinget må styrkes i sin funksjon som samisk samfunnsutvikler.

7. teakstaoassi sihkkovuvvo ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:

Sámediggi oaivvilda ahte berre ášahuvvot nátionála orgána sámii dulka- ja jorgalanbálvalusaid várás gielddaide ja eará almmolaš eiseválddiide, mii ruhtaduvvo stáhta ruđaiguin.

8. teakstaoassi, vuosttaš cealkka sihkkovuvvon ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:

Sámediggi konstatere ahte gielddain dál leat stuorra hástalusat sámelága giellanjuolggadusaid ja relevánta lágaid ollašuhhtimis mat gusket giellahálddašanguvlui.

2. cealkka rievdaduvvo leat ná:

Sámediggi vuordá ahte stáhta nanne gielddaid ekonomalaš rámmaid barggus sámegielain,...

Evttohus Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen bokte:

Evttohus 2:

3. teakstaoassi sihkkovuvvo ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:

Sámediggi deattuha man deatalaš lea ahte gielddat iežaset árvvoštallamiin vejolaš ovttahttiimiin gielddaiguin, šiehtadit buriid rámmaeavttuid sihkkarastin dihte ahte sámii giella, kultuvra ja servodateallin oktilaččat nannejuvvo ja ovddiduvvo. Sámediggi oaivvilda ahte báikkálaš demokratiija ferte mearridit movt sámii beroštumit galget gozihuvvot ja organiserejuvvo ođđa gielddastruktuuris, ja ahte Sámediggi sáhtta váikkuhit dáid proseassaid ráđđeaddima ja fasiliatehtaid.

5. teakstaoassi, 1. cealkka sihkkovuvvo ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:

Sámediggi oaivvilda ahte gielddat mat ovttahttojuvvojit fertejit dovdat iežaset ovddasvástádusa ja láchit buori gulahallama sámii beroštumiiguin, dainna ulbmilin ahte sihkkarastit ja suodjalit sámii giella, kultuvra ja servodateallima.

7. teakstaoassi sihkkovuvvo ja sadjái biddjovuvvo čuoovvovaš:

Sámediggi vuordá ahte ráđđehus nanne ekonomalaš resurssaid gielddaide nu ahte dat álkibut sáhttet gozihit iežaset geatnegasvuodaid dulka- ja jorgalanbálvalusaid oktavuodas amas sámii giellageavaheaddjit dárbašit gillát.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuoovvovaččat: Muđui doarju Sámediggi Sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 045/15

Mearkkašupmi NSR:s Viktor Inge Paulsen bokte, Bargiidbellodat Vibeke Larsen bokte, Johttisámiid listu Per A. Bæhr ja Årjel Saemie Gielh Jovvna Zakarias Dunfjell bokte.

Čállit:

Ellen Aina Eira

74/177

Sámediggi oaivvilda leat váidalahttiin go ráđđádallan gaskal Sámedikki ja Gieldda- ja ođasmahttindepartemeantta go guoská áššái *gaskaboddasaš čovdosat ovttahttimis suohkaniid mat leat hálddašanguovllus suohkaniiguin mat leat olggobealdelea heaittihuvvon, almmá oasálaččaid ovttamielalašvuođa haga.*

Sámediggi deattuha ahte vejolaš suohkanovttastahttimis gos suohkan mii lea hálddašanguovllus ovttahtto suohkaniin mii lea olggobealde hálddašanguovllu, de eai ábut sámi giellavuoigatvuođat hedjonit. Jus visot dat stuora suohkan ii ovttahtto hálddašanguovlui, de hedjonit juste sámi giellavuoigatvuođat.

Jus suohkanođastus galgá buoridit bálvalusfálaldaga sámiide ja sámi vuoigatvuođat galget sihkkarastot suohkanođastusas, de oaivvilda Sámediggi ahte sámegiela hálddašanguovlu ferte viiddiduvvot. Dat maid dávista álbmotrievttálaš prinsihpaide. Departemeantta evttohusa mielde eai leat sámi álbmogii sihkkaraston ovttárvosaš vuoigatvuođat dan ođđa stuora suohkanis, muhto vuoigatvuođat leat čadnon olbmo orrunbáikái. Departemeantta árvalus gaskaboddasaš ortnegiidda mielddisbuktá ahte sámiin eai leat ovttárvosaš vuoigatvuođat seamma suohkana siskkobealde. Sámegiella ja dárogiella galget lága mielde leat ovtadássásaččat suohkanis mii lea sámegiela hálddašanguovllus, ja nu ferte maid leat dain ođđa suohkaniin main okta dahje eambo suohkanat leat leamašan hálddašanguovllu suohkanat. Jus nu ii leat, de hedjonit sámi álbmoga vuoigatvuođat.

Sullii 75 miljovvna Sámedikki 2014 bušehtas manná sámegillii, ja das manná guokte goalmadasoassi suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda mat leat hálddašanguovllus. Mánnga suohkana ánje dieđihit váilevaš ekonomalaš resurssaid, ja dat soaitá danne go guovttegielalašvuođa doarjja ii leat lassanan dábalaš haddegoargnuma mielde mii lea servodagas.

Sámediggi vuosttilda rievdadit sisabohtovuogádaga nu ahte sámi suohkanat masset sisaboađu. Dain suohkanin lea juo ráddjejuvvon ekonomalaš resurssat addit buori sámegiel bálvalusa sámi álbmogii. Giela bisuheami ja ovdánahttima sáhtá dušše sihkkarastit go giella geavahuvvo aktiivvalaččat juohke eallindásis ja buot servodatsurggiin. Dán bargui ferte almmolaš suorggis leat rámmat váldit earenoamáš ovddasvástádusa. Vuoi sápmelaččat galget sáhttit sihkkarastit ja ovdánahttit gielaset, kultuvrraset ja sin servodateallima, de lea dárbašlaš ahte gustovaš láhkačoahkit, našuvnnalaš politihkka ja álbmotstáda hálldahusvuogádat addet saji dasa.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.12.15 dii. 09.00.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 38 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 1 mearriduvvui 33 jienain 5 jiena vuostá
- Evttohus 2 hilgojuvvui 33 jienain 5 jiena vuostá
- Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui 33 jienain 5 jiena vuostá.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

Sáhkavuorru	Replihkka
Inger Elin Utsi, čoahkkinortnegii	

Čállit:
Ellen Aina Eira

	Jørn Are Gaski, čoahkkinortnegii	
	Aud Martinsen, čoahkkinortnegii	
1	Jørn Are Gaski, áššejođiheaddji	
2	Viktor Inge Paulsen	Vibeke Larsen
3	Inger Elin Utsi	
4	Kjellrun Wilhelmsen	Jørn Are Gaski
		Inger Elin Utsi
		John Kappfjell
	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Ronny Wilhelmsen	
6	Sandra Márjá West	
7	John Kappfjell	Aud Martinsen
	John Kappfjell	
8	Kirsti Guvsam	
9	Kåre Olli	Ellen Kristina Saba
		Hartvik Hansen
		Toril Bakken Kåven
	Kåre Olli	
10	Toril Bakken Kåven	Piera Heaika Muotka
	Toril Bakken Kåven	
11	Jovna Zakarias Dunfjell	John Kappfjell
	Jovna Zakarias Dunfjell	
12	Per A. Bær	
13	Jørn Are Gaski	
14	Sandra Márjá West	
15	Aud Martinsen	Jørn Are Gaski
		Inger Elin Utsi
		Mariann Wollmann Magga
	Aud Martinsen	
16	Vibeke Larsen	
17	Ann Mari Thomassen	John Kappfjell
		Ellen Kristina Saba
		Mariann Wollmann Magga
	Ann Mari Thomassen	
18	Hartvik Hansen	
19	Ellen Kristina Saba	
20	Laila Susanne Vars	
21	Jørn Are Gaski, áššejođiheaddji	

DC - Mearrádus:

Sámediggi čujuha gielddaproposišuvdnii 2015 (Prop. 95 S, 2013-2014) stuorát ja unnit gielddaid barggu ja mihtomeriid birra ja stuorradiggedieđáhusii 14 (2014-2015) «Gielddaođastus – ođđa doaimmat stuorát gielddain». Dasto čujuhit Sámedikki mearrádussii áššis SF 42/14

“Gielddaođastus – sámi perspektiivvat” ja Sámedikki guorahallamii “Suohkanodastus ja sámi beroštumit.

Sámediggi atná vuodđun ahte gielddaođastus váikkuha njuolga sámi gillii, kultuvrii ja servodateallimii. Sámediggi eaktuda danne ahte buot rievdadusat gielddastruktuivrras fertejit váikkuhit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannema.

Sámediggi deattuha ahte giellahálddašangiellat, sámi eanetlohkogiellat dahje giellat gos sámit leat unnitlogus, muhto dattetge báidnet báikkálaš servodaga, berrejit bisuhuvvot sierra giellan. Jos muhtun dáin gielddain eaktodáhtolaččat háliidit ovttastahttit eará gielldaiguin, de eai leat Sámedikkis Čállit:

Ellen Aina Eira

76/177

eahpádusat dasa, dainna eavttuin ahte sámelága giellanjuolggadusat eai geahnohuhtto ođđa stuorra gielddas. Sámediggi háliida deattuhtit ahte giellahálddašangielddain gos sámít leat unnitlogus gustojit ain sámelága giellanjuolggadusat. Sámediggi háliida sakka ahte guovlluin gos sámelága giellanjuolggadusat unnit gustojit, ahte maiddáí dán gielddain berrešii addojuvvot sámegielat fáladat nu ahte sámi mánát ja nuorat ožžot giellaoahpahusa vánhemiid sávaldaga mielde. Dasto berrešii leat ovttasbargu gielddaid ja Sámedikki gaskka, man oktavuodas Sámediggi sáhtta addit fágalaš rávvagiid ja bagadusa go guoská gielddaid láhkageatnegahttojuvvon doaimmaide, mat gusket sámi geavaheddjiide. Sámediggi čujuha ahte lea dárbu dahkat ovttasbarggu Gielddaid Guovddášlihtu, Sámedikki ja stáhta gaskka sihkkarastin dihte ahte rievdadusat mat bohtet gielddastastusas, eai fuonit giellaguoski bálvalusaid dahje láhkageatnegahttojuvvon dábalaš bálvalusaid gielddain, maid gielddat fáallet sámi álbmogii. Dan oktavuodas ferte gielddaide sihkkarastit oadjebas, einnostan vejolaš rámmafievrridemiid ja ahte Sámediggi ferte nannejuvvot kapasitehta dáfus čuovvut sámi beroštumiid gielddastastusas ja vejolaš ođđa čuovvolandoaimmaid gielddaid ektui. Gáibádussan ferte leat ahte kvalitehtastándárdda, mii giellahálddašangielddain lea sihkkarastojuvvo fievrriduvvot viidáseappot ođđa gielddastruktuurii. Lihkostuvvan ortnegat, organiserenvuogit ja vuogádagat mat leat biddjojuvvon vuodđun dán bálvalusfálaldahkii fertejit leat vuodđun gelbbolašvuoda doalvumii eará gielddaide gos sámít ássat.

Dasto čujuha Sámediggi ahte vejolaš rievdadusat gielddastruktuurras gielddain gos sámít leat hui unna unnitlogus, sihke sámi giellahálddašanguovllu siskkobealde ja dan olggobealde, sáhtta addit vuodá sámi giela, kultuvrra ja servodateallima nannemii. Sámediggi eaktuda ahte dán lágan gielddastruktuurievdadusaid oktavuodas sihkkarastojuvvojit čadni šiehtadusat das ahte láhkačadnojuvvon giellageatnegasvuodát fievrriduvvojit viidáseappot dáláš dásis ollásit ođđa gildii. Sámediggi maiddáí eaktuda ahte gielddat gos leat mearkkašahtti olu sámi ássit, muhto geat leat válljen ahte eai hálit leat oassin sámi giellahálddašanguovllus, galget buoridit bálvalusaid sámi ássiide jus šaddet gielddaidovttastahttimat.

Sámediggi oaivvilda ahte gielddaid konsultašuvdnaovddasvástádus sámi beroštumiid ektui berre nannejuvvot lágas. Fertejit áshuvvot mekanismmat movt gielddat galget čađahit konsultašuvnnaid ovddasteaddji sámi beroštumiiguin doaibmabijuid ja mearrádusaid ektui main sáhtta leat njuolga mearkkašupmi sámi gillii, kultuvrii ja servodateallimii.

Sámediggi muittuha ahte sámi servodagain leat stuorra hástalusat mat čatnasit eretfárremii, ealáhusovddideapmái ja buriid almmolaš bálvalusaide sámegillii surggiin nugo oahpahus, dearvvašvuhta ja areálageavaheapmi. Sámediggi julggašta ahte dáid hástalusaid unnán sáhtta čoavdit gielddastastusa bokte. Sámediggi čujuha Vuodđolága gáibádussii ahte stáhta galgá láhčit dili nu ahte sámi álbmot ieš beassá sihkkarastit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima, ja danne ferte Sámedikki doaibma sámi servodatovddideaddjin nannejuvvot. Dát ferte dahkkojuvvo searvevuoda bokte gielddaguin ja regionála politihkalaš eiseválddiiguin.

Sámediggi oaivvilda ahte berre áshuvvot nátionála orgána sámi dulka- ja jorgalanbálvalusaid várás gielddaide ja eará almmolaš eiseválddiide, mii ruhtaduvvo stáhta ruđaguin.

Sámediggi konstatere ahte gielddain dál leat stuorra hástalusat sámelága giellanjuolggadusaid ja relevánta lágaid ollašuttimis mat gusket giellahálddašanguovlui. Sámediggi vuordá ahte stáhta nanne gielddaid ekonomalaš rámmaid barggus sámegielain, oahpahusain ja eará bálvalusaiguin sámegillii ja sámi kulturgelbbolašvuodain. Sámedikki lágalaš válddi sámegiela suodjaleamis ja ovddideamis ferte nannet, maiddáí nu ahte gávdno árijalaš ortnet diehtjuohkima, bagadusa ja bearráigeahču várás dasa ahte almmolaš eiseválddit čuovvolit lágalaš vuogátvuodaid.

Ášši meannudeapmi loahpavuvui 02.12.15 dii. 11.25.

Ášši 046/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Ášši 007/15	Ealáhus- ja kulturlávdegoddi
-------------	------------------------------

Duoji ealáhusšiehtadusa dohkkeheapmi 2016

	Áššennr. 15/3809
--	---------------------

Meannudeamit

Politiikalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	20.10.15	SR 132/15
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	17. - 20.11.15á	EKL
Sámedikki dievasčoahkkin	01. - 04.12.15	DC 46/15

Mildosat

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi dohkkeha dahkkojuvvon šiehtadusa Sámiid duoji ja Duojáriid ealáhussearvvi ja Sámedikki gaskka, beaiváduvnon 1.10.2015. Sámediggi addá fápmudusa Sámediggeráđđái bidjat lagat njuolggadusaid daid sierra ortnegiidda lassin daidda mat bohtet ovdan Sámedikki 2016 bušehtas.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi - 007/15

EKL - Mearrádus:

ÁLGGAHUS

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan 2016 duodjeealáhusšiehtadusa dohkkeheami. Vuosttaš šiehtadus mii vuolláičállojuvvui gaskal Sámedikki, Sámiid Duodji ja Duojáriid ealáhussearvi lei giđđat 2005:s, ja doaibmagođii 1.1.2006. 2016 rámma lea 7 900 000 ruvno, mii lea 200 000 ruvno unnit go diibmá.

MEARKKAŠUMIT

Lávdegotti mearkkašupmi, Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) lahttu Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad ja Nora Marie Bransfjell, Norgga Sámiid Riikkasearvi/Sámeálbmot bellodaga (NSR/Sáb) lahttu Christina Henriksen, Bargiidbellodaga (Bb) lahttu Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten Anti Gaup ja Per Mathis Oskal, Nordkalottfolket lahttu Kjetil Romsdal, Johttisápmelaččaid listu lahttu Anders Somby jr., Sámit lulde lahttu Marie Therese N. Aslaksen ja Dáloniid listu lahttu Nils Anders Rasmus:

Ovddidit duoji mearkagálvun

Sámediggi juolludii 2015 čavčča 500 000 ruvno prošehtii, maid Sámeráđđi čađaha, man ulbmilin lea ođastit Sámi Duodji-mearkka, ja guorahallat ja hukset juridihkalaš beali ja suddjema sámi duojis.

Mearkagálvonamma Sámi Duodji lea doaibman juo 35 jagi ja galgá doaibmat duođastussan das ahte buvttá lea buvttaduvvon árbevirolaš sámi metodaidda mielde. Ulbmilin mearkkain lea bagadallat oasti das ahte gálvu lea duodji. Mearka galgá maid čájehit ahte buktagis lea kvalitehtalaš dássi.

Lávdegoddi ávžžuha geahččat dán barggu ealáhusšiehtadusaid sisdoalu hábmema oktavuodas, go ođđa šiehtadusat dahkkojit gaskal Sámedikki ja duodjeorganisašuvnnaid, sihkkarastin dihte kontinuehta ja ovtasbarggu duoji ovddideamis mearkagálvun ja duoji definišuvnna ovddideamis.

Lávdegoddi mearkkašupmi, Bargiidbellodaga (Bb) lahttu Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten Anti Gaup ja Per Mathis Oskal, Nordkalottfolket lahttu Kjetil Romsdal, Sámit lulde lahttu Marie Therese N. Aslaksen:

Duodjeealáhusšiehtadusa njuolggadusaid berre hábmet ovdal go Sámediggi meannuda 2017 duodjeealáhusšiehtadusa, nu ahte njuolggadusat ja Ealáhusšiehtadus dohkkehuvvojit Sámedikki dievasčoahkkimis juovlamánu 2016.

Šiehtadusain boahteáiggis berrejit bealit digaštallat vejolašvuođa juohkit ruđaid gaskal árbevirolaš duoji ja sámi designa. Sámi designa ja ođđajurddašeami duojis berre defineret sierra fágasuorgin. Lea dárbu ásahit prográmma Sámi Designa várás, vai sáhtta ovdánahttit ođđa dihtomárkanbuktagiid maid sáhtta jođihit.

Sámediggi berre ovtas duodjeorganisašuvnnaiguin bidjat searaid dasa ahte defineret mii sámi duodji ja sámi design lea.

Duodjebagadallivirggit Kárašjogas ja Nuorta-Finnmárkkus viidásetfievrriduvvojit fásta virgin.

Lávdegoddi mearkkašupmi, Nordkalottfolket lahttu Kjetil Romsdal

2016 duoji ealáhusšiehtadusa meannudeapmi

Ulbmil ealáhusšiehtadusain gaskal duodjeorganisašuvnnaid ja Sámedikki lea oččodit ceavzilis duodjeealáhusa mii lea eanet gánnáhahtti ja mas lea eanet sisaboahu iešbuvttaduvvon gálvvuin.

- Dát lahttu háliida eanet áŋgiruššama dasa ahte iešbuvttaduvvon duodji lea dat mii luvve doarjaga Sámedikkis.
- Dát lahttu háliida ealáhusšiehtadusa mas lea fokus buvttaovddideapmái, ja doaimadoarjjaortnet heaittihuvvo.
- Ođđaaigásaš sámi design ferte váldot mielde duodješiehtadussii.
- Gelbbolašvuođahuksen rehketoallo-, márkán- ja vuovdinbargguin vuoruhuvvo.
- Dát lahttu áigu ovddidit stipeandaortnegiid ođđa duojáriidda.
- Dát lahttu háliida ahte ain lea buorre dárkkisteapmi ortnegiin, sihkkarastindihte ahte doarja boahdá olahusjovkui geaidda lea oaivvilduvvon.
- Dát lahttu mielas galgá Sámediggi ain hálldašit juolludemiid mat leat ealáhusšiehtadusas.

Mearkkašupmi Ovddádusbellodagas, lahttu Arthur Tørfoss

Duoji ealáhusšiehtadeami dohkkeheapmi

Dát lahttu háliida buktit čuovvovaš cealkámuša ja láidesteami 2016 šiehtadussii. Dán hámis go dál lea, de ii mielddisbuvtte šiehtadus ealáhusovddideami sámi guovlluin. Nu go váikkuhangaskaoapmeapparáhtta doaimbá, de dat nanne astoáiggedoaimmaheami ja buvttadeami mii lea unnán boahhteáiggi guvlui.

Dát lahttu bivdá ráđi lohtet bajimus meari sisaboáđus viđa miljovdnii goas sáhtta doarjaga oazžut. Dát mielddisbuktá sihke dan ahte astoáiggedoaimmaheaddjit sáhttet joatkit ieažaset doaimmain, muhto maiddá ahte duođalaš fitnodagat mat buvttadit olu, sáhttet duođaleappot doaimmagoahtit ja investeret doaimmarusttegiid nu ahte eai dárbbas ballat manahit doarjaga go sisaboahu šaddá badjel dálá ráji mii lea 3 miljovna ruvnu.

EVTTOHUSAT

Evttohus Bargiidbellodagas (Bb), Norgga Sámiid Ríikkasearvvis (NSR), Norgga Sámiid Ríikkasearvvis/Sámeálbmot bellodagas (NSR/SáB), Nordkalottfolket lahtus, Sámit lulde lahtus, Dáloniid listtus:

Evttohus 1

Ođđa evttohus sámediggeráđi árvalussii

Vuosttas cealkka bisuhuvvo ja cealkka mii álgá ná: Sámediggi addá fápmudusa Sámediggeráđđái bidjat lagat njuolggadusaid ..." sihkkojuvvo ja lonuhuvvo čuovvovaččat:

Sámediggi rahkada njuolggadusaid ovttas duodjeorganisašuvnnain daid sierra ortnegiidda lassin daidda mat bohtet ovdan Sámedikki 2016 bušehtas.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai lean eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa

Sámedikki dievasčoahkkin - 046/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.12.15 dii. 11.25.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1.	Marit Kirsten A. Gaup, áššejođiheaddji	
2.	Kjetil Romsdal	Mariann Wollmann Magga Marit Kirsten A. Gaup
3.	Arthur Johan Tørfoss	Marit Kirsten A. Gaup Inger Elin Utsi Christina Henriksen
	Arthur Johan Tørfoss	
4.	Christina Henriksen Christina Henriksen	Marit Kirsten A. Gaup
5.	Mariann Wollmann Magga	
6.	Vibeke Larsen	
7.	Mathis Nilsen Eira	Marit Kirsten A. Gaup
8.	Silje Karine Muotka	Mariann Wollmann Magga Marit Kirsten A. Gaup
	Silje Karine Muotka	
9.	Per Mathis Oskal	
10	Inger Eline Eriksen	Kirsti Guvsám Vibeke Larsen Marit Kirsten A. Gaup

Čállit:
Ellen Aina Eira

	Inger Eline Eriksen	
11	Inger Elin Utsi	
12	Sandra Márjá West	
13	Jon Tomas Bransfjell	
14	Tor Gunnar Nystad	
15	Per A. Bæhr	

DC - Mearrádus:

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi dohkkeha dahkkojuvvon šiehtadusa Sámiid duoji ja Duojáriid ealáhussearvi ja Sámedikki gaska, beaiváduvvon 1.10.2015. Sámediggi ráhkada njuolggadusaid ovttas duodjeorganisašuvnnaiguin daid sierra ortnegiidda lassin daidda mat bohtet ovdan Sámedikki 2016 bušehtas.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.12.15 dii. 15.40

Ášši 047/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 008/15	Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Sámedikki cealkámuš boazodoallošiehtadussii 2016/2017

	Áššennr. 15/5217
--	---------------------

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđi	20.10.15	SR 131/15
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	17. – 20.11.15	EKL
Sámedikki dievasčoahkkin	01 – 04.12.15	DC 47/15

Mildosat

SR Sak 131/15 Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2016/2017

Prop. 68 S (2014-2015) Reindrifftsavtalen 2015/2016, og endringer i

statsbudsjetet 2015 m.m.

Totalregnskap for reindriftsnæringen – Regnskap 2013 – Budsjet 2014

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámedikki cealkámuš 2016/2017 boazodoallošiehtadussii

Álggahus

Sámediggái lea deatlaš ahte boazodoalus, sámi servodaga geađgejuolgealáhussan, leat buorit rámmaeavttut. Boazodoallošiehtadus gaskal stáhta ja boazodoalu maid Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi ovddasta, lea deatlaš gaskaoapmi boazodoallopoltiikka mihtomeriid čuovvoleapmái. Sámedikkis lea áici rolla boazodoallošiehtadallamiin, ja ovddida cealkámušaid beliide ovdal šiehtadallamiid ja čuovvu šiehtadallamiid.

Cealkámušastis 2016/2017 boazodoallošiehtadussii čujuha Sámediggi surggiide maid šiehtadusbealit erenoamážit berrejit čalmmustahttit šiehtadallamiin. Dasto čujuha Sámediggi muhtun boazodoallopoltiikkalaš áššiide maid erenoamážit berre čalmmustahttit ovddasguvlui.

Stáhtas lea ovddasvástádus bisuhit ja nannet boazodoalu bearašvuđot ealáhussan ja sámi kultuvrra geađgejuolgin. Boazodoallošiehtadus lea váldogaskaoapmi boazodoallopoltiikka čađaheapmái, ja danne oaivvilda Sámediggi ahte ferte leat vejolaš dán beali váldit vuhtii boazodoallošiehtadusas.

Boazodoallošiehtadusas lea manjimus jagiid ealáhusbealli deattuhuvvon erenoamážit, ja váikkuhangaskaoamit leat rievdan dan guvlui ahte lámčit daid boazodolliide geain lea boazodoallu váldodoaibman. Sámedikki mielas lea dakkár ovdáneapmi mii doarju ealáhusbeali buorre, muhto oaivvilda ahte dát ángiruššan ii galgga čuohcat ealáhusa kultuvrralaš beallái. Sámediggi bivdá lasáhusa boazodoallošiehtadusa bušeahttarámmii váikkuhangaskaomiide mat nannešedje boazodoalu bearašvuđot ealáhussan.

Jagiid 2014/2015 boazodoallošiehtadusas leat šiehtadusa oasebealit várren ruđaid doaibmabijuide buoret siskkáldas bearráigečču ja boazodoalu iešstivrejupmái. Sámedikki mielas lea dát hui deatlaš doaibmabidju vai oččošeimmet buriid proseassaid ealáhusas. Buriid čovdosiid oažžumii lea vealtameahtun deatlaš ahte boazodoallu daid bures dohkkeha. Barggu ferte čuovvolit maiddái eanet ruđaid juolludit orohagaide vai sii resurssaid dáfus nagodivčče

dahkat nu buori barggu go vejolaš.

Boazodoalu areálavuođu sihkarastin

Boazodoallošiehtadusas, mii lea okta deaŋaleamos gaskaomiin boazodoallopolitihka duohtan dahkamis, ferte vuoruhit nannet barggu man bokte sihkarastit boazodoalu areálavuođu. Areála- ja guohtunressat lea boazodoalu deaŋaleamos resursavuodđu. Eaktun dálá árbevirolaš doaimmaheami bisuheapmái, lea stuorra čalmmusteapmi areálasuodjaleapmái. Boazodoallu vásiha eanet ja eanet sisabahkkemiid eará areálageavaheamis, ja oktiibuot dát lea stuorra áitta boazodoalu birgejupmái. Dat dáhpáhuvvá almmá dan haga ahte sisabahkkemiid ollislaš váikkuhus árvvoštallojuvvo, ja almmá dan haga ahte boazodoallu oažžu resurssaid ja gelbbolašvuođa beassat leat čoavddusdiđolaš oassálasti mearrádusproseassaide.

Sámediggi čujuha ON Álgoálbmogiid máilmmikonferánssa loahppadokumentii mas Norga ohpit lea geatnegahtán iežas háhkat sámiiid ovddasteaddji ásahusain friija ja ovddalgihtii dieđiheami vuodul miehtama. Sámediggi čujuha maid dása ahte UN Committee on Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD) lea dál addán raportta maŋŋá go lea geahčadan movt Norga lea doahtalan nállevealahankonvenšuvnna. Raporttas daddjojuvvo earret eará ahte leat fuolas dan geažil go dáláš hálddahuš- ja lánkaaddi mekanismmat eai dohkálaččat ane árvvus sámiiid vuoigatvuođaid eatnamiidda ja luondduresursaide. CERD lea earret eará bivdán Norgga stáhta ollásit sihkarastit duohta konsultašuvnnaid guoskevaš sámii oasebeliiguin, erenoamážit friija ja ovddalgihtii dieđiheami vuodul miehtama, váidudeaddji doaibmabijuid, buhtadusa ja badjelbáhčaga juohkima ektui.

Sámediggi oaivvilda ahte stáhta eiseváldiin fertejit leat čielga strategiiat movt ollašuttit álbmotrievttálaš geatnegasvuođa mii Norggas lea boazodoalu areálaid suodjaleamis. Erenoamáš deaŋalaš lea geahččat movt sáhtá nannet boazodoalu oasebeallin mearrádusproseassain.

Sámedikki oainnu mielde lea mearrideaddji deaŋalaš ahte boazodoalus lea duohta vejolašvuohta searvat iežas eatnamiid hálddašeapmái. Nu ii leat dilli dál boazodoalus. Danne lea deaŋalaš nannet boazodoalu kapasitehta ja gelbbolašvuođa nu ahte duođas besset leat mielde váikkuheamen ja leat mielde konsultašuvnnaid dalle go mearrádusat mat váikkuhit sin njuolga dahkkojuvvojit, ja dalle erenoamážit areálaássiin. Stáhtas lea stuorra ovddasvástádus dan sihkarastimis ahte boazodoalus leat dohkálaš ekonomii ja sin iežaset areálaberoštumiid goziheapmái.

Danne ávžžuha Sámediggi šiehtadallanbeliid vuoruhit ruđaid resursa- ja gelbbolašvuođahuksemii fuolahat dihtii areálavuoigatvuođaid- ja beroštusaid vai sáhtá dustet ođđa areálagáibideaddji doaimmaid. Dan sáhtá maŋŋga lánkaai čoavdit, ja orohagat fertejit leat guovddáš aktevrrat dás. Danne oaivvilda Sámediggi ahte šiehtadallanbealit ovtas Sámedikkiin fertejit ságastallat mo dán barggu sáhtá organiseret nu ahte resurssat geavahuvvojit buoremus lági mielde.

Protect Sápmi bargui ii leat vel sihkkarastojuvvon vuodđoruhtadeapmi vai sáhttá fuolahit sámi vuoigatvuođaeaggádiid areálaberoštumiid ja eana- ja resursavuoigatvuođaid. Protect Sápmi lea okta mángga gaskaoami gaskkas guhkes áiggi barggus boazodoalu areálaberoštumiid sihkkarastimis. Sámediggi lea Protect vuodđudeami rájes juolludan ruđaid dasa jahkásaččat, ja vuordá ahte eará ge almmolaš eiseválddit leat mielde sihkkarastimin Protect Sápmái guhkesáiggi ruhtadeami.

Ekonomalaš ovdáneapmi boazodoalus

Sámediggái lea deatalaš ahte láchčojuvvo ekonomalaš ovdáneapmái ja eanet árvoháhkamii boazodoalus. Maŋimus jagiid heajos sisaboađu ja gollolassáneami geažil lea deatalaš ahte boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaoamit ain leat mielde loktemin boazodoalu gánnáheami. Danne lea Sámedikki mielas riehta ahte vuoruhuvvo dat doarjja mii movttiidahttá njuovvat ja vuovdit eanet vai sisaboahtu lassána.

Sámedikki mielas lea buorre go boazodoallošiehtadusas lea nana ealáhusčalmmusteapmi, mii láchčá daidda ealáhusdoaimmaheddjiide geain lea boazodoallu váldodoaimman. Dát ii galgga eastadit čalmmusteames eará surggiid. Sámi oainnu mielde ii leat sávahahtti ángiruššat dušše biergobuvttademiin mii sáhttá rievdatit boazodoalu ealáhusstruktuvrra unnán ja stuorát ovttadagaide.

Sámediggi oaivvilda ahte boazodoallošiehtadusas fertejit leat váikkuhangaskaoamit mat movttiidahttet eanet ealáhusovddideami boazodoalus, mii attášii eanet bargosajiid. Sámediggi oaivvilda ahte šiehtadallanbealit fertejit váldit stuorát ovddasvástádusa ođđa bargosajiid ovddideamis ja háhkamis boazodoalu oktavuodas. Lotnolasealáhusat leat lunddolaččat sámi árbevirolaš boazodoalus, ja leat mielde doarjumin ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoalu.

Maŋimuš jagiin leat earret eará boazodoallošiehtadusa bokte dahkkojuvvon rievdadusat mat geahnohuhttet Sámedikki váikkuhanfámu boazodoalu ealáhuspolitiikalaš ovddideapmái. Ruhtafievrrideapmi Sámedikki doarjjahálddašeapmái boazodoallošiehtadusa bokte lea loahpáhuvvon ja Sámediggi maid ii ožžon ovddastusa Ovddidanprográmmii eanadoalu- ja boazodoaluvuodot ahtanuššamii ja árvoháhkamii maŋŋá go ovttahttojuvvui boazoprográmmain. Sámedikkis maid ii leat ovddastus bohccobiergomárkanlávdegottis iige Boazodoalu Ovddidanfoanddas.

Boazodoalu buktagat leat vuodđuduvvon sámi kulturábái, ja dát oktavuoha dagaha ahte buktagat leat áidnalunddot ja ahte daid jođiha. Danne lea hui deatalaš ahte ángiruššan dáhpáhuvvá sámi servodaga ja boazodoalu iežas eavttuid vuodul, ja ahte dat vuosttažettiin lea ávkin boazodollui. Dalle go sámi kultuvra deaivida ealáhusdoaimmain de leat ollu maid fertet vuhtii váldit, earret eará ehtalaš áššečuolmmaid mat sáhttet čuožžilit buvttavovddidemiin. Dát

Čállit:

Ellen Aina Eira

85/177

bohtet ovdan erenoamážit boazodoallovuđot turismmas. Boazodoalu berret geahččat oktii sámi kulturealáhusaid ángiruššamiin, man ovddas Sámediggi árijjalaččat bargá ja lea gelbbolašvuohta dán suorggis. Dát mearkkaša dan ahte Sámedikkis ferte leat stuorát rolla ja ferte doaibmat eavttuidbiddjin bargus ealáhusovddidemiin boazodoalus.

Sámediggi lea duhtavaš dainna go šiehtadallit mánggaid jagiid leat bures čalmmustahtán vuovdaleami. Bohccobierggu márkandillái lea deađalaš ahte boazodoalu beaggin vuoruhuvvo, seammás go geahččaluvvo gávdnat buriid čovdosiid njuovvanstruktuvrra, vuovdinovddideami doaibmabijuid ja juogadančovdosiid ektui. Deađalaš lea viidáseappot ovddidit ja bisuhit Boazodoalu márkánlávdegotti.

Boazodoalu oppalašrehketdoalu dieđuid mielde lea boazodoalus leamaš stuorra gollolassáneapmi 2001 rájes. Golut čatnasit eanaš vuodjinfiervruide ja daid doaimmaheapmái. Sihke boazodoallu ja Sámediggi leat mángii gáibidan divatgeahpádusaid dakkár mohtorfievrruin ja doallobiergasiin boazodoalus mat dál adnojuvvojit persovdnafievrun. Berre ásahit rievdadusaid lágain mat dál hehttejit addimis ealáhusgessosiid lasseárvodivada, ovttagearddedivada ja boaldámušdivadiid oktavuođas. Sámediggi čujuha ráđđehusjulggaštussii mas čielgasit boahtá ovdan ahte boanddaid ja boazoeaiggádiid galgá meannudit seamma láchkai doallobiergasiid divadiid oktavuođas, ja bivdá EBD váldit álgaga guoskevaš departemeanttaid ektui gávdnat čovdosa áššái hui fargga.

Boazodoalu sihkarastin bearašvuđot ja kulturguoddi ealáhussan

Sámedikki mielas lea deađalaš bisuhit boazodoalu árbevirolaš málle bearašvuđot ealáhussan. Boazodoalu oktavuohta sámi kultuvrii dagaha ealáhusa áidnalunddoga. Boazodoalu boahteáigái lea hui deađalaš ahte nana oktavuohta ealáhusdoaimma ja kulturilbmadeami gaska bisuhuvvojit.

Sámediggi lea fuolastuvvon go politihkalaš ovdáneapmi áiggiid čađa lea dagahan earret eará dan ahte ortnegat mat sihkarastet kultuvrralaš árvvuid ja máhtu sirdima leat váldojuvvon eret boazodoallošiehtadusas. Stáhtas lea ovddasvástádus boazodoalu bisuheamis ja nannemis bearašvuđot ealáhussan ja sámi kultuvrra geađgejuolgin, ja danne ferte dán beallái gávdnot buoret sadji boazodoallošiehtadusas.

Šiehtadallanbealit fertejit danne čielggadit movt boazodoallošiehtadallamiid sáhtá heivehit Váldošiehtadusa prinsihpaide, lagabui guorahallama bokte gávnnahit makkár ortnegat dorjjošedje kultuvrralaš ceavzilvuođa mihttomeari.

Kultuvrralaš ceavzilvuođas lea sáhka das ahte sealluhit sámi kulturárbbi. Das lea earret eará sáhka árbevirolaš máhtus, árbevirolaš doaibmanmáliin, ealli gielas, boazodoalu kultureanadaga

áimmahuššamis ja kulturmuittuin. Dárbu lea čielggadit daid váikkuhangaskaoapmeortnegiid mat sáhttet áimmahuššat daid oktasaš buriid maid boazodoallu buvttada ja mat váikkuhit boazodoalu árbevirolaš struktuvrra bisuheapmái bearašvuđot ealáhussan.

Guovddáš reaiddu boazodoalu sihkarastimis bearašvuđot ja kulturguoddi ealáhussan leat váikkuhangaskaoamit mat bisuhit dássidis rekrutterema ealáhussii, nannejit nisssonolbmuid rolla boazodoalus ja váikkuhangaskaoamit mat nannejit ja seailuhit árbedieđuid.

Deađalaš lea maiddá ahte doarjjaortnegat boazodoallošiehtadusa bokte eai geahnohuhte boazodoalu árbevirolaš organiserema bearašvuđot ealáhussan. Siidaosiid doarjaga oppalaš eavttuid vuodul oaniduvvojit doarjagat jos siidaosi eaggát ja náittosguoimmi ja bearraša njuolga bajás guvlui dahje vuolás guvlui linnjás, ja dasto siidaosi jođiheaddji vieljain ja oappáin, oamastit vuollel 85 % giđđaealu ollislaš boazologus. Maŋŋá go stáhta boazodoallošiehtadallamiid 2014/2015 fáldadagas evttohii vel eanet gáržžidit dán eavttu, sohpe šiehtadusbealit bidjat bargojoavku árvvoštallat dán ortnega beaktivuođa. Čielggadeapmi galgá dahkkojuvvot ovdal boahte šiehtadallamiid. Sámediggi váruha šiehtadusbeliid vel eanet gáržžideamis dán eavttu, go das sáhttet leat heittot váikkuhusat árbevirolaš bearašvuđot boazodollui. Dán árbevrrui gullet áinnas oappát ja vieljat stuorrabearrašis geat barget boazodoaluin ovttas. Sámedikki oaivila mielde ferte leat nu ahte bearrašat ieža mearridit movt boazolohku galgá juohkásit siskkobealde.

Dásseárvu:

Sámediggái lea deađalaš bargat plána mielde ja ulbmillaččat dásseárvvuin. Boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaomiid bokte ferte láchit nu ahte eanet nisssonolbmot sáhttet oassálastit boazodoalus, earret eará buoret árvoháhkama bokte lassiealáhusaid ásaheami bokte boazodoalus. Dát sáhtášii addit ođđa bargosajiid boazodoalus, ja dasto nannet bearašvuđot beali ealáhusas.

Stuorámuš oassi dálá boazodoallonissoniin leat ollesáiggi dahje oasseáiggi barggus olggobealde boazodoalu. Eanaš diliin leat bearrašat sorjavaččat dán bivevaš sisaboađus. Danne berrejit ovddiduvvot ortnegat ja fievrriduvvot varas ruđat boazodoallošiehtadussii vai beassá láchit dasa ahte nisssonolbmot eanet sáhttet searvat boazodoallobargguide. Jus dan ii daga, de sáhtta boazodoallonissoniid árvvolaš árbediehtu jávkat, ja nu maiddá hedjona nuoraid rekrutteren ealáhussii.

Rekrutteren ja buolvamolsun:

Boazodoalus lea dat erohus eará vuodđoealáhusain ahte rekrutteren lea oalle buorre. Buorre rekrutteren lea deađaleamos eaktun dasa ahte boazodoallu galgá seailut ja ovddiduvvot. Danne lea áibbaš deađalaš ahte boazodoallošiehtadusas, mii lea deađaleamos boazodoalopolitihkalaš reaidu, leat váikkuhangaskaoamit mat leat mielde bisuheamen dássedis rekrutterema ealáhussii. Danne lea deađalaš ahte leat oiddolaš doarjjaortnegat nuoraide sihke ođđaásahemiid ja buolvamolsumiid oktavuodas. Deađalaš lea maiddá viiddidit perspektiiva boazodoalus dainna lágiin ahte láchit ja háhkat eanet ođđa bargosajiid boazodoalu oktavuodas, ovdamearkka dihte mátkeealáhusaid siskkobealde, nállašuhhtima ja oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusaid

siskkobealde.

Ollu nuoraide geat háliidit bargat boazodoalus, lea hástalussan ahte sis ii leat siidaoassi. Láhčín dihtii árat buolvamolsumiidda boazodoalus oaivvilda Sámediggi ahte lea hui deatalaš láhčit buriid penšuvdnaortnegiid. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid árvvoštallat leat go dálá ortnegat hábmejuvvo nu ahte dat movttiidahttet buolvamolsumiidda.

Čálgoortnegat:

Boazodoallit leat dat ealáhusdoaimmaheaddjit geaidda lea stuorámuš várra ahte fidnovahágit čuhcet ja -dávddat. Dasa lassin leat boazodoalus stuorra hástalusat mat čuhcet sin árgabeaivái. Dutkanprošeakta *Boazodoalu árgabeaivi* addá deatalaš dieđuid boazodolliid psykososiála eallineavttuid ja bargobirrasa birra.

Sámediggi oaivvilda ahte šiehtadallanbealit fertejit buorebut vuoruhit boazodolliid čálgoortnegiid. Sámediggi čujuha dasa ahte eanadollui leat ásahuvvo márga čálgoortnega mat ruhtaduvvojit eanadoallošiehtadusa bokte. Dasa gullet doarjagat sadjásaččaide luomu ja astoáiggi oktavuodas ja sadjásaš buozalmasvuodá oktavuodas. Boazodollui ferte ásahit doarjjaortnega sadjásaččaide buozalmasvuodá oktavuodas.

Lassin cealkámuššii ieš boazodoallošiehtadussii čujuha Sámediggi čuovvovaš surggiide maid ferte erenoamážit čalmmustahttit:

Stuorradiggedieđáhus ceavzilis boazodoalu birra

Sámediggi lea duhtavaš go ráđdehus lea ráhkadišgoahtán ođđa stuorradiggedieđáhusa boazodoalu birra. Hirbmat deatalaš lea ahte stuorradiggedieđáhus vuodđuduvvo buori máhttovuđđui, Sámediggi vuordá ahte boazodoalu dilli dieđáhusbarggu oktavuodas analyserejuvvo ja čielggaduvvo vuđolaččat.

Sámediggi lea duhtavaš go ráđdehus áigu guorahallat makkár mearkkašupmi boazodoalus lea sámi kultuvrii ja servodateallimii. Dat mii dagaha ahte ealáhus lea áidnalunddot, lea boazodoalu oktavuodhta sámi kultuvrii. Boazodoalu boahteáiggi dáfus lea hui deatalaš ahte dát nana čatnašupmi ealáhusdoaimma ja kulturilbmadeami gaska bisuhuvvo.

Ráđdehusa politihkalaš geađgejuolggis daddjojuvvo ahte ráđdehus áigu ovddidit stuorradiggedieđáhusa ceavzilis boazodoalu birra. Sámediggái lea deatalaš ahte lea ollislaš áddejuvvo das mii ceavzilvuodhta lea, mas oassemihttomearit ekologalaš, ekonomalaš ja

Čállit:

Ellen Aina Eira

kultuvrralaš ceavzilvuodas gehččojuvvojit fárrolaga. Sámediggi deattuha ahte ekologalaš ja ekonomalaš ceavzilvuotta ealáhusas ii leat vuostálaga kultuvrralaš ceavzilvuodain. Dat leat baicce eaktun dasa ahte boazodoallu maiddá boahtheáiggis bissu sámi kulturguoddin. Ráđđehus áigu vuoruhit ekologalaš ceavzilvuoda. Deatalaš lea ahte dat vuhtto maiddá areála- ja boraspirepolitihkas. Sámediggi vuordá ahte stuorradiggedieđáhusas biddjojuvvojit čielga strategijiat das movt ollašuhttit Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuoda go guoská boazodoalloareálaid suodjaleapmái.

Sámiin, go lea álbmot, lea iešmearridanvuoigatvuohta. Iešmearridanvuoigatvuohta čatnasa artihkkalii 1 ON 1966 olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnnain. Dat boahotá dasto ovdan ON álgoálbmotjulggaštusas. Dán oktavuodas mearkkaša dat dan ahte boazodoalus lea vuoigatvuohta hálddašit ja ovddidit iežas luondduressursaid ja ieš daid vuoruhit. Danne oaivvilda Sámediggi ahte boahtte stuorradiggedieđáhusas ferte geahčadit hálddašuvvo go boazodoallu álbmotrievtti gáibádusa mielde go guoská sámi iešmearrideapmái.

Ođđa boazodoalloláhka bođii fápmui 2007:s, ja dan vuođu lea boazodoalus stuorát váikkuhanfápmu iežas siskkáldas organiseremii. Áigumuššan lei ahte dat oasis boazodoallolágas mat eai ođasmahttojuvvon, galge jođáneamos lági mielde geahčaduvvot. Sámediggi vuordá ahte dat dahkkojuvvo stuorradiggedieđáhusa oktavuodas. Sámediggi čujuha erenoamážit Sámi vuoigatvuođalávdegotti II rievdadusevttohusaide boazodoallolágas. Sámediggi oaidná maiddá ahte lea dárbu geahčadit jagi 2007 boazodoallolága, ja lága sisafievrrideami.

Boazolohkoheiveheapmi

Boazologu geahpedeapmi muhtun guovlluin Finnmárkkus lea guhká leamaš boazodoallopoltihkalaš beaiveortnegis. Maŋimuš jagiin leat čađahuvvon gorálaš unnideamit stuorra osiin guoskevaš orohagain. Stáhtus čakčat 2015 lea ahte eanaš siidaoasit leat čuvvon boazodoallostivrra mearrádusaid ahte unnidit boazologu, ja sidjiide geat eai leat unnidan boazologu leat dieđihuvvon bággodoaimbajut.

Guoskevaš boazodolliide lea dát leamaš lossa proseassa. Boazodoalus lea stuorra eahpesihkarvuohta váikkuhusaid ja viidáseappot čuovvoleami ektui maŋŋá geahpedanáigodaga. Ollugat ballet ođđa gorálaš geahpedusain jos boazolohku fas lassána. Sámediggi oaivvilda ahte fokus dál ovddas guvlui ferte leat das movt ovttas boazodoaluin sáhtášii ovddidit stabiila ja guhkes áiggi čovdosiid boazolohkočulbmii. Deatalaš lea geahčadit čovdosiid ahte sii geat eai lasit bohccuid eai šatta fas ođđasis ráŋggáštuuvot boazologu geahpedemiin. Viidáseappot proseassas lea maiddá vealtameahtun deatalaš ahte siiddaid gaskasaš vuoigatvuođa rájiid čielggadeapmi vuoruhuvvo.

Áiggiid čađa, erenoamážit eiseválddiid beales, lea čujuhuvvon ahte leat menddo ollu boazodoallit dain guovlluin maidda boazolohkoheiveheapmi guoská. Sámediggi diehtá ahte eiseválddit eai hálit ásahit ođđa heaittihan- dahje nuppástuhttinortnegiid boazodoalu várás. Boazolohkoregulereamiid geažil ii šatta nu ollu boazodolliide go ovdal ekonomalaš ceavzilvuotta.

Sámediggi geardduha oainnus das ahte fertejit gávdnot ortnegat sin várás geat dál válljejit heaitit boazodoalus. Boazodoalu nana oktavuolta sámi kultuvrii ja ovttaskas olbmo kulturilbmadeapmái mearkkaša ahte ollugiidda šaddá váttis válljet. Danne lea dárbu ovddidit ortnegiid mat sihkkarastet einnostahttivuođa boahtteáiggi dietnasis ja ahte ovttaskas olbmo eallinkvalitehta sihkkarastojuvvo. Dán lágan ortnegiid sáhtá geahčadit fárrrolaga ealáhusovddidanáŋgiruššamiin boahtteáiggi sámi guovlluin.

Boraspiredilli

Sámediggi lea fuolastuvvan lassánan boraspirevahágiid geažil boazodoalus. Boraspiremáddodagaid laskan lea manimus jagiid dagahan stuorra vahágiid ja sisabođu njiedjama, erenoamážit guovlluin máttabealde Finnmárkku. Boraspirelogu ferte uhcidit mealgadit boazoguhtunguovlluin sihkkarastin dihtii ceavzilis doalu.

Sámi árbedieđut fertejit deattuhuvvot máddodatmihtuid mearrideamis ja bidjat vuodu boahtteáiggi boraspirehálldašeapmái. Nugo boraspiredilli dál lea, de leat válđoáššis earát go boazodoallu mat bidjet eavttuid dasa movt ealáhus sáhtá unnidit boraspirevahágiid guohtunguovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte boazodollui ferte addojuvvot duohta váikkuhanfápmu boraspirehálldašeamis.

Sámediggái lea deatalaš ahte go ekologalaččat ceavzilis boazodoallu árvvoštallojuvvo, de ferte maiddái geahččat boraspirevahágiid váikkuhusaid. Ii oáččo rivttes gova ii ceavzilis boazodoalus ii ge ceavzilis boraspiremáddodagain ge go dát bealli ii leat mielde árvvoštallamiin.

Máddodatregistreremiid ferte eanedit sihke kvalitehta ja návccaid geavaheami dáfus vai oažžut rivttes loguid iešguđet boraspirejoavkkuin. Almmá dakkár duođaštusaid haga, de ii leat birasgáhtteneiseválddiin jáhkehahttivuohta go ráhkadit máddodatmihtuid. Sámediggi oaivvilda ahte nu mo máddodatregistreremat leat dahkkojuvvon guovžžaid várás, sáhtá maid geavahit eará boraspiriid várás. Go guoská goaskimiidda, de ferte álggahuvvot máddodaga regulerenbivdu, danne go goaskimat leat laskan sakka ja dagahit stuorra vahágiid bohccuide ja sávzzaide.

Juohkin mas bealli boazodoalu guohtonareálas Norggas lea siskkobealde vuoruhuvvon boraspireguovllu, A-guovlu, dagaha stuorra váttisvuođaid maiddái guovlluin siskkobealde mat leat vuoruhuvvon guohtonelliide, mii gohčoduvvo B-guovlun. Dat dagaha dan ahte Sturradikki guovtjejuogut mihttomeari boránávddiid ja guohtonealáhusaid hárrái, ii leat vejolaš ollašuhttit. Ferte geahččat eará čovdosiid boraspireguovlojuogus.

Norgga-Ruođa boazoguohtunkonvenšuvdna

Norgga ja Ruota beale Sámedikkit, Ruota Sámiid Riikasearvi, Norgga Boazosámiid Riikasearvi ja Boazoeaigggátsearvi, deaivvadedje Norgga ja Ruota ráđđehusaiguin čoahkkimis 19.10.2015. Čoahkkima fáddán lei gulahallan stáhtaiguin sámi bargjoavkku evttohusa, Norgga-Ruota boazoguohtkonvenšuvnna rievdadusa birra. Sámediggi muittuha ahte konsultašuvdnageatnegasvuotta guoská konvenšuvnna ratifiserema prosessii.

Sámediggi muittuha maiddá ahte rájárasttideaddji boazodoallu lea sorjavaš ollu beliin. Fáddá nugo areáladohtademiid ja boraspiriid vuostá suodjaleapmi, lea eaktun rájárasttideaddji boazodoalu bissumii. Dárbu lea maiddá čielggadit boazodoalu rivttiid konvenšuvdnaguovllus vai šattašii einnostahttivuohta ja šattášedje buorit rámmaeavttut. Dáid áššiid sáhtá čoavdit buori vuogi mielde aivve ovttasbarggu bokte stáhtaid gaskka.

Muđui čujuha Sámediggi dasa ahte áššiid boazodoalu birra sáhtá ovddidit jahkebeallásaš gulahallančoahkkimiidda.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi - 008/15

EKL - Mearrádus:

ÁLGGAHUS

Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan ášši Sámedikki cealkámuš boazodoallošiehtadussii 2016/2017 ja ovddida árvalusa.

MEARKKAŠUMIT

Lávdegotti mearkkašupmi, Bargiidbellodaga (Bb) lahtut Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten Anti Gaup ja Per Mathis Oskal, Norgga Sámiid Riikasearvi (NSR) lahtut Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad ja Nora Marie Bransfjell, Norgga Sámiid Riikasearvi/Sámeálbmot bellodaga (NSR/Sáb) lahttu Christina Henriksen, Nordkalottfolket lahttu Kjetil Romsdal, Johttisápmelaččaid listu lahttu Anders Somby jr., Sámit lulde lahttu Marie Therese N. Aslaksen, Dáloniid listu lahttu Nils Anders Rasmus ja Ovddádusbellodaga lahttu Arthur Tørfoss:

Sámedikki cealkámuš 2016/2017 boazodoallošiehtadussii

Lávdegoddi bivdá ealáhusa iežas ja departemeantta geahčadit boazodoallolága. Ulbmil ferte leat oažžut buoret ceavzima ja gánnáhahttivuođa boazodollui. Rájiid ja čielggademiid ferte gávdnat das mii lea ollesáiggi boazodoalli ja doallit main lea boazodoallu liige sisabohtun, ferte čielggadit. Ferte sihkkarasttit ahte boazodoallit geain lea boazodoallu váldosisabohtun ja geat dainna galget birget, ožžot buoret rámmaeavttuid iežaset doibmii.

Lávdegoddi bivdá fártta barggus sihkkarastit rámmaeavttuid mat mielddisbuktet ahte ealáhus áiggi mielde šaddá buoret ceavzi, ja maid meannudit boazodolliid ja boanddaid ovttá ládje mii guoská

Čállit:

Ellen Aina Eira

91/177

divadiidda doaibmarusttegiin.

Lávdegoddi bivdá Sámedikki bivdit ráđđehusa addit vejolašvuođa geahpedit boraspirelogu, dát guoská maid goaskimiidda. Boralottiid ja boraspiriid vaháguhttimat mielddisbuktet ollu gillámiid bohccui, ja čuohcá sihke elliidsuodjaleapmái ja gánnáhahttivuhtii.

EVTTOHUSAT

Evttohus Bargiidbellodagas (Bb), Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR), Norgga Sámiid Riikkasearvvis/Sámeálbmot bellodagas (NSR/SáB), Árjjas , Nordkalottfolket lahtus, Johttisápmelaččaid listtus, Sámit lulde lahtus ja Dáloniid listtus:

Evttohus 1

Ođđa vuosttas teakstaossi Álggus vuollái

Boazodoallošiehtadus ovddasta diliid main lea stuora mearkkašupmi boazosápmelaččaide. Sámediggi gáibida danin konsultašuvnna Ráđđehusain ovdal boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiid, dan birra movt boahtte šiehtadusa sisdoallu galgá hábmejuvvot.

Ođđa teakstaossi "Ekonomalaš ovdáneapmi boazodoalus" vuollái

Boazodoalus obbalaččat leat ekonomalaš bohtosat njiedjan. Muhtin muddui leat lassi golut ja unnit vuovdin sivvan dasa. Njuovvan- ja geasehangoluid lassáneapmi, eanet bohccot vaháguvvon boraspiriide, eanet bohccot vuojáhallon ja eará definerekeantes fáktorat váikkuhit vuolidit badjelbáhčaga boazodoalus. Bealálaččat berrejit danin bidjat johtui kártet fáktoriid, mat sáhttet čuohcat negatiivvalaččat ekonomalaš bohtosiidda iešguđet geográfalaš guovlluin, ja maid evttohit doaibmabijuid mat geahpedit dáid fáktoriid.

Sámediggi áigu mihttet muhtin čuoggáid mat fertejit čielggaduvvot nu ahte sáhttá buoridit ekonomálaš bohtosiid:

- Spiehkastaga opmodatvearus ealáhusvisttiin

Eanet suohkanat/gielddat boazodoalloguovlluin leat bidjame dahje leat juo bidjan opmodatvearu ealáhusvisttiide ja boazodaallorusttegiidda mat leat boazodoalus

Eanadoallu i dárbbat máksit opmodatvearu, dat boahtá ovdan "lov om eiendomsskatt til kommunene (eiendomsskatteloven) § 5.»

Dát ferte maid gustot boazodoallorusttegiidda

Sámediggi bivdá dán vuodul ahte deattuhuvvo lágas dahje johtočállosa bokte, ahte boazodoallu ii ge galgga dárbbahit máksit opmodatvearu ealáhusvisttiid ovddas dahje boazodoallorusttegiid ovddas, nu go muđui ge vuodđoealáhusat.

Bealálaččat berrejit ásahit ortnega mas lea heivehuvvon doaibmadoarjja, buhtendihte boazodolliid massima sisaboađus stáhta ásahuvvon boazologu geahpedeami gáibádusa oktavuođas Finnmárkkus.

Njuolggadusat ovdaláiggi ealáhahkii manname várás ja ovdaláigge penšunerema oktavuođas dalle go siidaoasus heaittihuvvo, ferte vuoruhuvvot sihkarastindihte oadjebas dili boazodolliide mat háliidit ávkkástallat ortnegis.

Ođđa kapihtal ovdalii Stuoradiggedieđáhus ceavzilvuoda birra

Eará ortnegat:

Doarjja guođohanbarttaide ferte fas doaimagoahtit.

Stipeandaortnegat:

Go heaitá boazodoalus, de ferte ásahuvvot stipeandaortnet buot boazodolliide geat válljejit heaitit boazodoaluin. Boazodoallit mat viiddis boazologu geahpedeami dihte dahje eará ákkaid dihte eai šat sáhte birget boazodoaluin váldosisaboahttun, berrejit oažžut fálaldaga gazzat eará oahpu dahje sullasaččaid. Ulbmil lea sihkkarastit boazodolliide oadjebas boahteáiggi ja váldit vára boazodolliid gelbbolašvuoda ja máhtus.

Oahpahalliortnet

Oahpahalliortnet ferte sihkkarastojuvvot ja dahkkot bistevažžan šiehtadusa bokte. Manjmuš 4-5 jagi gáibádus ahte ortnet galgá váldot eret šiehtadusas, lea mielddisbuktán stuora eahpesihkarvuoda sidjiide geat leat jurddašan váldit oahpu boazodoallofágas. Ealáhusas mas muhtin guovlluin leat stuora hástalusat menddo alla boazologuin ja ollu boazodolliiguin, berrejit bealálaččat láchit dili oahppovejolašvuodaide.

Diehtujuohkin

Stuoraservodat bahkke boazodoalu areálaide. Lea stuora dárbu diehtujuohkimii boazoealáhusa birra servodahkii, mii sáhtášii mielddisbuktit eanet áddejumi dasa ahte suddjet guohtoneatnamiid, go dan maid vuohttit otne. Šiehtadallit berrejit árvoštallat organiserema movt oažžut diehtujuohkkima boazoealáhusa birra.

Buot boraspiriid bivdin ferte spiehkastuvvot gáibádusas ahte oažžu lobi eanaeaggádis, go boraspiriid hálddašeapmi le stáhta ovddasvástádus, ja dát lea hehttehussan beaktilis nállereguleremii.

Evttohus Bargiidbellodagas (Bb), Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR), Norgga Sámiid Riikkasearvvis/Sámeálbmot bellodagas (NSR/SáB), Árijjas, Nordkalottfolket, Johttisápmelaččaid listtus, Sámiit lulde lahtus, Dáloniid listtus:

Evttohus 2

Boahotá Boazologu heiveheami kapihttala sadjái

Sámediggi lea oaidnán ahte eanas boazodoallit leat čuvvon Boazodoallostivrra gáibádusa geahpedit boazologu orohagain Finnmárkkus gos lohku lea leamaš beare allat. Leat álggahuvvon feará makkár ránggáštusat siidaossosiidda mat eai leat čuvvon gáibádusa, gč. Boazodoalloga mearrádusaid 11. kapihttalas.

Sámediggi lea dan oaivilis ahte láchka ii váldde vuhtii guhkitáigge perspektiivva boazologu vuolideamis. Boazosápmelaččat orohagain, siiddain ja siidaosusdásis geat leat ožžon gáibádusa geahpedit, lohket ballat makkár váikkuhusaid dat buktá jus obbalaš boazolohku lassána ja makkár njuolggadusat dalle gustojit. Sámedikki mielas lea mihttomeriide ávkin ahte eiseválddit mieđihit álggahit proseassa, vai sihkkarastá vuordehahttivuoda ja stabilitehta boazosápmelaččaide.

Jus alimus boazolohku galgá sáhttit biddjot dohkálaš ekologalaš ceavzilis málliin, de lea orohagaide/siiddaide vealtameahtun ahte gávdnojit čielggaduvvon rájít sin guohtoneatnamiidda miehtá jagi. Oktasaš guohtunguovlluid ásaheapmi ferte leat dehálaš fáktor dillái mas dál lea boazologu heiveheapmi. Jus dát rájít eai leat mearriduvvon háhkkojuvvon vuoigatvuodaide vuodul, de

Čállit:

Ellen Aina Eira

93/177

šaddá boazologu mearrideapmi váttis.

Áššebealit fertejit sihkkarastit ahte siidaossosat mat leat čuvvon geahpedangáibádusa eai vaháguhtto jus gáibiduvvot ođđa geahpedeamit boazologus. Ferte sihkkarastit ahte siidaossosiin mat leat čuvvon gáibádusaid, lea riekti oažžut doarjaga boazodoallošiehtadusa bokte.

Boazodoallošiehtadusas 2016/2017 ferte heaittihanortnet vuoruhuvvot siidaossosiidda mat háliidit heaitit boazodoalus. Dat veahkeha boazologu heiveheami jus dákkár earjkildoarjja vuoruhuvvo boazodoallošiehtadusas. Dat mielddisbuktá ahte boazodoallošiehtadusa ekonomáláš rámmát fertejit stuoriduvvot.

Lea dehálaš deattuhit Sámedikki bealis ahte boazologu heiveheapmi ii galgga leat áittan kultuvrralaš ceavzimii. Šiehtadallit fertejit bargat dan ala ahte vára váldit boazosápmelaččain geain ii šat sáhte leat boazodoallu ealáhussan dahje oassin iežaset doaimmas, ja sihkkarastit sin gullevažuođa boazodoallokultuvrii nu ahte leat doarvái olmmošlaš ressursat vuhtiiváldit kultuvrralaš ceavzilvuoda.

Evttohus Bargiidbellodagas (Bb), Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR), Norgga Sámiid Riikkasearvvis/Sámeálbmot bellodagas (NSR/SÁB), Árjjas, Johttisápmelaččaid listtus, Sámit lulde lahtus, Dáloniid listtus:

Evttohus 3

Ođđa teakstaovassi "Boazodoalu areálavuodu sihkkarasttin" vuollái, dát šaddá maŋemuš cealkka dán vuolde

Sámediggi háliida deattuhit boazodoalu árbevirolašmáhtu man vuoddu lea moanat buolvvaid ávkástallan iežaset guovlluid boazoguohtoneatnamiid. Dán vuodul galgá boazodoallu leat guovddáš aktevrá areálaáššiin boazodoalu boazoguohton guovlluin ja galgá leat duohta vejolašvuhta oassálastit. Boazodoalu árbevirolašmáhtu ja gelbbolašvuhta galgá buorebut deattuhuvvot áreálaproseassain mat čuhcet guohtoneatnamiidda. Dáinna lágiin sáhtá boazodoallu vaikkehit ceavcilit geavahit eatnamiid ja gáhttet eanan maŋgabealatvuoda.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai lean eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 047/15

Mearkkašupmi: Bargiidbellodat, NSR-NSR/SÁB, Johttisápmelaččaid listu, Nordkalottfolket, Olgešbellodat, Árja ja Áarjel-Saemiej Gielh, áirasiid Christina Henriksen, Toril Bakken Kåven, Nils Ante Oskal Eira, Inger Eline Eriksen ja Jon Thomas Bransfjell bokte

Boazosápmelaččaid riektesihkkarvuhta ja boazodoallolága rievdadeapmi

Sámediggi lea duođalaččat fuolas boazosápmelaččaid sihkkarvuoda geažil maŋŋágo Boazodoalloláhka lea mángii rievdaduvvon maŋŋá jagi 2007 oasseođasmahttima. Mánŋa riektemearrádusa čájehit ahte boazodoalu hálddašeapmi lea váilevaš, juridihkalaččat.

Sámedikki presideanta ferte bearráigeahččat ahte Stuorradiggi oažžu vuđolaš dieđuid Boazodoallolága § 60 evttohuvvon rievdadusa birra. Sámediggi konsultašuvnnaid ášši birra buori áiggi ovdal láhkarietvadusevttohusa duohtameannudeami. Dát rievdadus mielddisbuktá ahte boazologu geahpedeamit váldet vuođu jagi 2013 boazologus. Sámediggi oaivvilda ahte dát lea dohkketmeahttun čovddus, go dat sáhtá ipmirduvvot leat bálkkašupmin daid boazoeaiggádiidda geat eai leat čuvvon njuolggadusaid. Sámediggi gáibida dál ahte váikkuhusat čielggaduvvojit sihke hálddahuslaš ja politihkalaš dásis.

Sámediggi ii leat duhtavaš dainna ahte boazosápmelaččat olgguštuvvojit dán proseassas go boazolohku mearriduvvo. Iešstivrejupmi ja siskkáldas dárkkisteapmi lea čielggaduvvomin, muhto seammás badjelgehččojuvvojit sihke orohagat ja áidna orgána mas boazosápmelaččat leat mielde mearrideamen boazologu.

Boazologu lea váttis mearridit dušše geasseguohtuma vuođu, mu mo dál dahkkojuvvu. Go dálveguohtunráját eai leat mearriduvvon, de lea veadjemeahttun meroštallat man ollu bohccuid guohtun gierdá. Dát rámmat fertejit sadjái farggamusat ja Sámediggi eaktuda ahte boazosápmelaččat ja Sámediggi váldojuvvojit mielde dán bargui.

Markkašupmi: Árja, Johttisápmelaččaid listu ja Olgešbellodat, áirasiid Inger Eline Eriksen, Per A. Bæhr ja Nils nte Oskál Eira bokte

2016 boazologuheiveheapmái ođđa proseassa ja áitta bággensáhku birra váilevaš boazolohkama geažil.

Siiddas/orohagas lea mearriduvvon bajit boazolohku maid eanandoalldirektoráhta lea dohkkehan.

2013:s mearridii Boazodoallostivrra gohččuma gorálaš boazologu geahpideame 239 siidaosiide. Muhtun siidaosit eai leat geahpidan boazologu gohčuma ektui. Eanandoalldirektoráhtas lea diehtu geat sii leat.

Eanandoalldirektoráhta 02.10.2015 diehtočállošis bohtá ovdan ahte bidjet johtui ođđa geahpidanproseassa 2016:s. “Jus boazolohku siiddas/orohagas lea badjel boazologu bajit ráji 31.03.2016 muttus, de oažžu siida ieš vejolašvuođa ráhkadit geahpidanplána. Jus eai šatta ovttaoavilvuhtii geahpidanplána birra, sáhtá Boazodoallostivrra ođđasit mearridit gohčuma gorálaš geahpideami.”

Dát mielddisbuktá ahte dat siiddat main lea beare alla boazolohku ja main ii leat ovttaoavilvuođa geahpidanplána, dáidda mearriduvvo ođđa gorálaš geahpideapmi. Dát guoská buot siidaosiide siiddas, beroškeahhtá ležžet go geahpidan ovdal dehe eai. Geahpideapmi sáhtá dasto čuohcit maid daidda siidaosiide mat leat geahpidan ovdal njuolggadusaid ektui. Dasto sáhttet sii oažžut duppálgeahpideame ja dasto risikeret “duppalrangásteami”.

Sámediggi deattuha ahte boazologuheiveheapmi galgá dáhpáhuvvat dohkálaš juridihkalaš, kultuvrralaš, ekonomalaš ja sosiála rámmaid siskkobeaalde, ja lagas ovttasbargguin boazodoaluin.

Sámediggi lea dán rádjái garrasit moaitán geahpidanproseassa, ja oaivvilda ahte dát lea eahpegovttolaš ja summal. Dát lea kollektiivvalaš ránggásteapmi mii lea vuođđoolmmošvuoigatvuođaid vuostá. Sámediggi oaivvilda ahte ferte farggamusat álgit bargat rievdadit sánis sátnái boazodoalu § 60 mii dasto dagaha ahte geahpidanproseassa viidásit guoská dušše dáidda geat eai leat geahpidan dán rádjái. Eaktuduvvo ahte lágarievddanbargu dáhpáhuvvá ovtta boazodoaluin.

Sámediggi oaidná ahte boazologuheiveheapmi dáhpáhuvvá nu ahte boazosápmelaččaid riektesihkarvuohta ja vuođđoolmmošvuoigatvuohta eai fuolahuvvo. Dát dilli lea dohkketmeahttun ja ferte čovdojuvvot ovdal joatká proseassain.

Sámediggi reagere go Finnmárkku fylkkamánni lea loahpahan plánejuvvon boazolohkama muhtun siiddain ja áitán sáhkuihtjus eai leat lohkan bohccuideaset ovdal loahpageahčen juovlamánu 2015. Sámediggi oaivvilda ahte boazolohkan ferte dáhpáhuvvat eanet einnostahtti rámmaid siskkobeaalde.

Boazolohkama čadaheapmi ferte heivehuvvot ovttaskas siidii ja siiddaid premissaid mielde.

Doarjja lávdegotti mearkašupmái:

Áarjel-Saemiej Gièlh, áirras Jon Tomas Bransfjell bokte doarju lávdegotti mearkašumi.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.12.15 dii. 15.45

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 37 čoahtis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 1 mearriduvvui 35 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 2 mearriduvvui 35 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 3 mearriduvvui 32 jienain 5 jiena vuostá
- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui 35 jienain 2 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Nora Marie Bransfjell, áššejođiheaddji	
2	Per Mathis Oskal	
3	Marit Kirsten Anti Gaup	
4	Arthur Johan Tørfoss	Mariann Wollmann Magga Marit Kirsten Anti Gaup Hartvik Hansen
	Arthur Johan Tørfoss	
5	Christina Henriksen	Kjetil Romsdal Inger Eline Eriksen
	Christina Henriksen	
6	Mathis Nilsen Eira	
7	Per Andersen Bæhr	Inger Eline Eriksen
	Per Andersen Bæhr	
8	Inger Eline Eriksen	Marit Kirsten Anti Gaup Mariann Wollmann Magga Per Andersen Bæhr
	Inger Eline Eriksen	
9	Mariann Wollmann Magga	
10	Nils Ante Oskal Eira	
11	Olof Anders Kuhmunen	Inger Eline Eriksen Marit Kirsten Anti Gaup
12	Jon Tomas Bransfjell	Nora Marie Bransfjell
13	Christina Henriksen	Mariann Wollmann Magga
	Christina Henriksen	
14	Thomas Áhrén	
	Nora Marie Bransfjell	

DC - Mearrádus:

Álggahus

Boazodoallošiehtadus ovddasta diliid main lea stuora mearkkašupmi boazosápmelaččaide. Sámediggi gáibida danin konsultašuvnna Ráđđehusain ovdal boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiid, dan birra movt boahtte šiehtadusa sisdoallu galgá hábmejuvvot.

Sámediggái lea deatlaš ahte boazodoalus, sámi servodaga geađgejuolgealáhussan, leat buorit rámmaeavttut. Boazodoallošiehtadus gaskal stáhta ja boazodoalu maid Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi ovddasta, lea deatlaš gaskaoapmi boazodoallopoltiikka mihttomeriid čuovvoleapmái. Sámedikkis lea áici rolla boazodoallošiehtadallamiin, ja ovddida cealkámušaid beliide ovdal šiehtadallamiid ja čuovvu šiehtadallamiid.

Cealkámušastis 2016/2017 boazodoallošiehtadussii čujuha Sámediggi surggiide maid šiehtadusbealit erenoamážit berrejit čalmmustahttit šiehtadallamiin. Dasto čujuha Sámediggi muhtun boazodoallopoltiikkalaš áššiide maid erenoamážit berre čalmmustahttit ovddasguvlui.

Stáhtas lea ovddasvástádus bisuhit ja nannet boazodoalu bearašvuđot ealáhussan ja sámi kultuvrra geađgejuolgin. Boazodoallošiehtadus lea váldogaskaoapmi boazodoallopoltiikka čađaheapmái, ja danne oaivvilda Sámediggi ahte ferte leat vejolaš dán beali váldit vuhtii boazodoallošiehtadusas.

Boazodoallošiehtadusas lea mañimus jagiid ealáhusbealli deattuhuvvon erenoamážit, ja váikkuhangaskaoamit leat rievdan dan guvlui ahte láchit daid boazodolliide geain lea boazodoallu váldodoaimman. Sámedikki mielas lea dakkár ovdáneapmi mii doarju ealáhusbeali buorre, muhto oaivvilda ahte dát ánggiruššan ii galgga čuočcat ealáhusa kultuvrralaš beallái. Sámediggi bivdá lasáhusa boazodoallošiehtadusa bušeahhtarámmii váikkuhangaskaomiide mat nannešedje boazodoalu bearašvuđot ealáhussan.

Jagiid 2014/2015 boazodoallošiehtadusas leat šiehtadusa oasebealit várren ruđaid doaibmabijuide buoret siskkáldas bearráigeheččui ja boazodoalu iešstivrejupmái. Sámedikki mielas lea dát hui deatlaš doaibmabidju vai oččošeimmet buriid proseassaid ealáhusas. Buriid čovdosiid oazžumii lea vealtameahtun deatlaš ahte boazodoallu daid bures dohkkeha. Barggu ferte čuovvolit maiddá eanet ruđaid juolludit orohagaide vai sii resurssaid dáfus nagodivčče dahkat nu buori barggu go vejolaš.

Boazodoalu areálavuođu sihkkarastin

Boazodoallošiehtadusas, mii lea okta deataleamos gaskaomiin boazodoallopoltiikka duohtan dahkamis, ferte vuoruhit nannet barggu man bokte sihkkarastit boazodoalu areálavuođu. Areála- ja guohtunresurssat lea boazodoalu deataleamos resursavuođđu. Eaktun dálá árbevirolaš doaimmaheami bisuheapmái, lea stuorra čalmmusteapmi areálasuodjaleapmái. Boazodoallu vásiha eanet ja eanet sisabahkkemiid eará areálageavaheamis, ja oktiibuot dát lea stuorra áitta boazodoalu birgejupmái. Dat dáhpáhuvvá almmá dan haga ahte sisabahkkemiid ollislaš váikkuhus árvvoštallojuvvo, ja almmá dan haga ahte boazodoallu oazžu resurssaid ja gelbbolašvuođa beassat leat čoavddusdiđolaš oassálasti mearrádusproseassaide.

Sámediggi čujuha ON Álgoálbmogiid máilmmikonferánsa loahppadokumentii mas Norga ohpit lea geatnegahtán iežas háhkat sámiid ovddasteaddji ásašusain friija ja ovddalgihtii dieđiheami vuodul miehtama. Sámediggi čujuha maid dása ahte UN Committee on Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD) lea dál addán raportta mañnjá go lea geahčadan movt Norga lea doahttalan nállevealahankonvenšuvnna. Raporttas daddjojuvvo earret eará ahte leat fuolas dan geažil go dáláš hálddahas- ja láchkaaddi mekanismmat eai dohkálaččat ane árvvus sámiid vuoigatvuođaid eatnamiidda ja luondduresurssaide. CERD lea earret eará bivdán Norgga stáhta ollásit sihkkarastit duohta konsultašuvnnaid guoskevaš sámi oasebeliiguin, erenoamážit friija ja ovddalgihtii dieđiheami vuodul miehtama, váidudeaddji doaibmabijuid, buhtadusa ja badjelbáhcaga juohkima ektui.

Sámediggi oaivvilda ahte stáhta eiseválddiin fertejit leat čielga strategiijat movt ollašuttit álbmotrievttálaš geatnegasvuođa mii Norggas lea boazodoalu areálaid suodjaleamis. Erenoamáš deatlaš lea geahččat movt sáhtá nannet boazodoalu oasebeallin mearrádusproseassain.

Čállit:

Ellen Aina Eira

97/177

Sámedikki oainnu mielde lea mearrideaddji deatalaš ahte boazodoalus lea duohta vejolašvuohta searvat iežas eatnamiid hálddašeapmái. Nu ii leat dilli dál boazodoalus. Danne lea deatalaš nannet boazodoalu kapasitehta ja gelbbolašvuođa nu ahte duođas besset leat mielde váikkuheamen ja leat mielde konsultašuvnnain dalle go mearrádusat mat váikkuhit sin njuolga dahkkojuvvojit, ja dalle erenoamážit areálaássiin. Stáhtas lea stuorra ovddasvástádus dan sihkkarastimis ahte boazodoalus leat dohkálaš ekonomijja sin iežaset areálaberoštumiid goziheapmái.

Danne ávžžuha Sámediggi šiehtadallanbeliid vuoruhit ruđaid resursa- ja gelbbolašvuođahuksemii fuolahan dihtii areálavuoigatvuođaid- ja beroštusaid vai sáhtta dustet ođđa areálagáibideaddji doaimmaid. Dan sáhtta mángga láhkai čoavdit, ja orohagat fertejit leat guovddáš aktevrrat dás. Danne oaivvilda Sámediggi ahte šiehtadallanbealit ovttas Sámedikkiin fertejit ságastallat mo dán barggu sáhtta organiseret nu ahte resurssat geavahuvvojit buoremus lági mielde.

Protect Sápmi bargui ii leat vel sihkkarastojuvvon vuođđoruhtadeapmi vai sáhtta fuolahit sámi vuoigatvuođaeaggáid areálaberoštumiid ja eana- ja resursavuoigatvuođaid. Protect Sápmi lea okta mángga gaskaoami gaskkas guhkes áiggi barggus boazodoalu areálaberoštumiid sihkkarastimis. Sámediggi lea Protect vuođđudeami rájes juolludan ruđaid dasa jahkásaččat, ja vuordá ahte eará ge almmolaš eiseválddit leat mielde sihkkarastimin Protect Sápmái guhkesáiggi ruhtadeami.

Sámediggi háliida deattuhit boazodoalu árbevirolašmáhtu man vuođđu lea moanat buolvvaid ávkkástallan iežaset guovlluid boazoguohtoneatnamiid. Dán vuođu galgá boazodoallu leat guovddáš aktevra areálaássiin boazodoalu boazoguohton guovlluin ja galgá leat duohta vejolašvuohta oassálastit. Boazodoalu árbevirolašmáhtu ja gelbbolašvuohta galgá buorebut deattuhuvvot areálaproseassain mat čuhcet guohtoneatnamiidda. Dáinna lágiin sáhtta boazodoallu vaikkuhit ceavcilit geavahit eatnamiid ja gáhttet eanan maŋggabealatvuođa.

Ekonomalaš ovdáneapmi boazodoalus

Sámediggái lea deatalašahte lámččojuvvo ekonomalaš ovdáneapmái ja eanet árvoháhkamii boazodoalus. Maŋimus jagiid heajos sisabođu ja gollolassáneami geažil lea deatalaš ahte boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaoamit ain leat mielde loktemin boazodoalu gánnáheami. Danne lea Sámedikki mielas riehta ahte vuoruhuvvo dat doarjja mii movttiidahtta njuovvat ja vuovdit eanet vai sisabohtu lassána.

Sámedikki mielas lea buorre go boazodoallošiehtadusas lea nana ealáhusčalmmusteapmi, mii lámččá daidda ealáhusdoaimmaheddjiide geain lea boazodoallu váldodoaimman. Dát ii galgga eastadit čalmmusteames eará surggiid. Sámi oainnu mielde ii leat sávahahti ángiruššat dušše biergobuvttademiin mii sáhtta rievdadit boazodoalu ealáhusstruktuvrra unnán ja stuorát ovttagaide.

Sámediggi oaivvilda ahte boazodoallošiehtadusas fertejit leat váikkuhangaskaoamit mat movttiidahttet eanet ealáhusovddideami boazodoalus, mii attášii eanet bargosajiid. Sámediggi oaivvilda ahte šiehtadallanbealit fertejit váldit stuorát ovddasvástádusa ođđa bargosajiid ovddideamis ja háhkamis boazodoalu oktavuođas. Lotnolasealáhusat leat lunddolaččat sámi árbevirolaš boazodoalus, ja leat mielde doarjumin ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoalu.

Maŋimuš jagiin leat earret eará boazodoallošiehtadusa bokte dahkkojuvvon rievdadusat mat geahnohuhttet Sámedikki váikkuhanfámu boazodoalu ealáhuspolitihkalaš ovddideapmái. Ruhtafievrrideapmi Sámedikki doarjjahálddašeapmái boazodoallošiehtadusa bokte lea loahpahuuvon ja Sámediggi maid ii ožžon ovddastusa Ovddidanprográmmii eanadoalu- ja boazodoaluvuođot ahtanuššamii ja árvoháhkamii maŋná go ovttaštahttojuvvui boazoprográmmain. Sámedikkis maid ii leat ovddastus bohccobiergomárkanlávdegottis iige Boazodoalu Ovddidanfoanddas.

Boazodoalu buktagat leat vuođđuvuvvon sámi kulturábái, ja dát oktavuohta dagaha ahte buktagat leat áidnalunddot ja ahte daid jođiha. Danne lea hui deatalaš ahte ángiruššan dáhpuhuvvá sámi servodaga ja boazodoalu iežas eavttuid vuođu, ja ahte dat vuosttažettiin lea ávkin boazodollui. Dalle go sámi kultuvra deaivida ealáhusdoaimmain de leat ollu maid fertet vuhtii váldit, earret eará ehtalaš áššečuolmmaid mat sáhttet čuožžilit buvttavuođideamiin. Dát bohtet ovdan erenoamážit boazodoallovuođot turismmas. Boazodoalu berret geahččat oktii sámi kulturealáhusaid ángiruššamiin, man ovddas Sámediggi árijalaččat bargá ja lea gelbbolašvuohta dán suorggis. Dát mearkaša dan

ahte Sámedikkis ferte leat stuorát rolla ja ferte doaibmat eavttuidbiddjin barggus ealáhusovddideamiin boazodoalus.

Sámediggi lea duhtavaš dainna go šiehtadallit mánggaid jagiid leat bures čalmmustahtán vuovdaleami. Bohccobierggu márkandillái lea deatalaš ahte boazodoalu beaggin vuoruhuvvo, seammás go geahččaluvvo gávdnat buiid čovdosiid njuovvanstruktuvrra, vuovdinovddideami doaibmabijuid ja juogadančovdosiid ektui. Deatalaš lea viidáseappot ovddidit ja bisuhit Boazodoalu márkánlávdegotti.

Boazodoalu oppalašrehketdoalu dieđuid mielde lea boazodoalus leamaš stuorra gollolassáneapmi 2001 rájes. Golut čatnasit eanaš vuodjinfievrruide ja daid doaimmaheapmái. Sihke boazodoallu ja Sámediggi leat mángii gáibidan divatgeahpádusaid dakkár mohtorfievrruin ja doallobiergasiin boazodoalus mat dál adnojuvvojit persovdnafievrrun. Berre ásahtit rievdadusaid lágain mat dál hehttejit addimis ealáhusgessosiid lasseárvodivada, ovttagearddedivada ja boaldámušdivadiid oktavuodas. Sámediggi čujuha ráđdehusjulggaštussii mas čielgasit boahdá ovdan ahte boanddaid ja boazoeaiggáid galgá meannudit seamma láchkai doallobiergasiid divadiid oktavuodas, ja bivdá EBD váldit álgaga guoskevaš departemeanttaid ektui gávdnat čovdosa áššái hui fargga.

Boazodoalus obbalaččat leat ekonomalaš bohtosat njiedjan. Muhtin muddui leat lassi golut ja unnit vuovdin sivvan dasa. Njuovvan- ja geasehangoluid lassáneapmi, eanet bohccot vaháguvvon boraspiriide, eanet bohccot vuojáhallon ja eará definerekeahtes fáktorat váikkuhit vuoliidit badjelbáhčaga boazodoalus. Bealálaččat berrejit danin bidjat johtui kártet fáktoriid, mat sáhttet čuohtat negatiivvalaččat ekonomalaš bohtosiidda iešguđet geográfalaš guovlluin, ja maid evttohit doaibmabijuid mat geahpeditdáid fáktoriid.

Sámediggi áigu mihttet muhtin čuoggáid mat fertejit čielggaduvvot nu ahte sáhtta buoridit ekonomálaš bohtosiid:

- Spiehkastaga opmodatvearus ealáhusvisttiin

Eanet suohkanat/gielddat boazodoalloguovlluin leat bidjame dahje leat juo bidjan opmodatvearu ealáhusvisttiide ja boazodaollorusttegiidda mat leat boazodoalus

Eanadoallu i dárbbat máksit opmodatvearu, dat boahdá ovdan "lov om eiendomsskatt til kommunene (eiendomsskatteloven) § 5.»

Dát ferte maid gustot boazodoallorusttegiidda.

Sámediggi bivdá dán vuodul ahte deattuhuvvo lágas dahje johtočállosa bokte, ahte boazodoallu ii ge galgga dárbbahit máksit opmodatvearu ealáhusvisttiid ovddas dahje boazodoallorusttegiid ovddas, nu go muđui ge vuodđoealáhusat.

Bealálaččat berrejit ásahtit ortnega mas lea heivehuvvon doaibmadoarjja, buhtendihte boazodolliid massima sisaboađus stáhta ásahuvvon boazologu geahpedeami gáibádusa oktavuodas Finnmárkkus.

Njuolggadusat ovdaláiggi ealáhahkii manname várás ja ovdaláigge penšunerema oktavuodas dalle go siidaoasus heaittihuvvo, ferte vuoruhuvvot sihkkarastindihte oadjebas dili boazodolliide mat háliidit ávkkástallat ortnegis.

Boazodoalu sihkkarastin bearašvuđot ja kulturguoddi ealáhussan

Sámedikki mielas lea deatalaš bisuhit boazodoalu árbevirolaš málle bearašvuđot ealáhussan. Boazodoalu oktavuolta sámi kultuvrii dagaha ealáhusa áidnalunddogiin. Boazodoalu boahhteáigái lea hui deatalaš ahte nana oktavuolta ealáhusdoaimma ja kulturilbmadeami gaska bisuhuvvojit.

Sámediggi lea fuolastuvvon go politihkalaš ovdáneapmi áiggiid čađa lea dagahan earret eará dan ahte ortnegat mat sihkkarastet kultuvrralaš árvvuid ja máhtu sirdima leat váldojuvvon eret boazodoallošiehtadusas. Stáhtas lea ovddasvástádus boazodoalu bisuheamis ja nannemis bearašvuđot ealáhussan ja sámi kultuvrra geađejuolgin, ja danne ferte dán beallái gávdnot buoret sadi boazodoallošiehtadusas.

Šiehtadallanbealit fertejit danne čielggadit movt boazodoallošiehtadallamiid sáhttá heivehit Váldošiehtadusa prinsihpaide, lagabui guorahallama bokte gávnnaht makkár ortnegat dorjjošedje kultuvrralaš ceavzilvuoda mihttomeari.

Kultuvrralaš ceavzilvuodas lea sáhka das ahte seailluhit sámi kulturárbbi. Das lea earret eará sáhka árbevirolaš máhtus, árbevirolaš doaibmanmálliin, ealli gielas, boazodoalu kultureanadaga áimmahuššamis ja kulturmuittuin. Dárbu lea čielggadit daid váikkuhangaskaoapmeortnegiid mat sáhttet áimmahuššat daid oktasaš buriid maid boazodoallu buvttada ja mat váikkuhit boazodoalu árbevirolaš struktuvrra bisuheapmái bearávuđot ealáhussan.

Guovddáš readdut boazodoalu sihkarastimis bearávuđot ja kulturguoddi ealáhussan leat váikkuhangaskaoamit mat bisuhit dássidis rekutterema ealáhussii, nannejit nissonolbmuid rolla boazodoalus ja váikkuhangaskaoamit mat nannejit ja seailluhit árbedieđuid.

Deatalaš lea maiddá ahte doarjaortnegat boazodoallošiehtadusa bokte eai geahnohuhte boazodoalu árbevirolaš organiserema bearávuđot ealáhussan. Siidaosiid doarjaga oppalaš eavttuid vuodul oaniduvvojit doarjagat jos siidaoasi eaiggát ja náittosguoimmi ja bearraša njuolga bajás guvlui dahje vuolás guvlui linnjás, ja dasto siidaoasi jodiheaddji vieljain ja oappáin, oamastit vuollel 85 % giđđaealu ollislaš boazologus. Maŋŋá go stáhta boazodoallošiehtadallamiid 2014/2015 fálaldagas evttohii vel eanet gáržžidit dán eavttu, sohpe šiehtadusbealit bidjat bargojoavku árvvoštallat dán ortnega beaktilvuoda. Čielggadeapmi galgá dahkkojuvvot ovdal boahhte šiehtadallamiid. Sámediggi váruha šiehtadusbelliid vel eanet gáržžideamis dán eavttu, go das sáhttet leat heittot váikkuhusat árbevirolaš bearávuđot boazodollui. Dán árbevrrui gullet áinnas oappát ja vieljat stuorrabearrašis geat barget boazodoaluin ovttas. Sámedikki oaivila mielde ferte leat nu ahte bearrašat ieža mearridit movt boazolohku galgá juohkásit siskkobealde.

Dásseárvu:

Sámediggái lea deatalaš bargat plána mielde ja ulbmillaččat dásseárvvuin. Boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaamiid bokte ferte láchit nu ahte eanet nissonolbmot sáhttet oassálastit boazodoalus, earret eará buoret árvoháhkama bokte lassiealáhusaid ásaheami bokte boazodoalus. Dát sáhtášii addit ođđa bargosajiid boazodoalus, ja dasto nannet bearávuđot beali ealáhusas.

Stuorámuš oassi dálá boazodoallonissoniin leat ollesáiggi dahje oasseáiggi barggus olggobealde boazodoalu. Eanaš diliin leat bearrašat sorjavaččat dán bistevaš sisaboađus. Danne berrejit ovddiduvvot ortnegat ja fievrividuvvot varas ruđat boazodoallošiehtadussii vai beassá láchit dasa ahte nissonolbmot eanet sáhttet searvat boazodoallobargguide. Jus dan ii daga, de sáhttá boazodoallonissoniid árvvolaš árbediehtu jávkat, ja nu maiddá hedjona nuoraid rekutteren ealáhussii.

Rekutteren ja buolvamolsum:

Boazodoalus lea dat erohus eará vuodđoealáhusain ahte rekutteren lea oalle buorre. Buorre rekutteren lea deataleamos eaktun dasa ahte boazodoallu galgá seailut ja ovddiduvvot. Danne lea áibbaš deatalaš ahte boazodoallošiehtadusas, mii lea deataleamos boazodoalopolitiikalaš reaidu, leat váikkuhangaskaoamit mat leat mielde bisuheamen dássedis rekutterema ealáhussii. Danne lea deatalaš ahte leat oiddolaš doarjaortnegat nuoraide sihke ođđaásahemiid ja buolvamolsumiid oktavuodas. Deatalaš lea maiddá viiddidit perspektiiva boazodoalus dainna lágiin ahte láchit ja háhkat eanet ođđa bargosajiid boazodoalu oktavuodas, ovdamearkka dihte mátkeealáhusaid siskkobealde, nállašuhhtima ja oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusaid siskkobealde.

Ollu nuoraide geat háliidit bargat boazodoalus, lea hástalussan ahte sis ii leat siidaoassi. Láchin dihtii árat buolvamolsumiidda boazodoalus oaivvilda Sámediggi ahte lea hui deatalaš láchit buriid penšuvdnaortnegiid. Sámediggi bivdá šiehtadallanbelliid árvvoštallat leat go dálá ortnegat hábmejuvvon nu ahte dat movttiidahttet buolvamolsumiidda.

Čálgoortnegat:

Boazodoallit leat dat ealáhusdoaimmaheaddjit geaidda lea stuorámuš várra ahte fidnovahágat čuhcet ja -dávddat. Dasa lassin leat boazodoalus stuorra hástalusat mat čuhcet sin árgabeaivái.

Dutkanprošeakta *Boazodoalu árgabeaivi* addá deatlaš dieđuid boazodolliid psykososiála eallineavttuid ja bargobirrasa birra.

Sámediggi oaivvilda ahte šiehtadallanbealit fertejit buorebut vuoruhit boazodolliid čálgoortnegiid. Sámediggi čujuha dasa ahte eanadollui leat áсахuvvon mángga čálgoortnega mat ruhtaduvvojit eanadoallošiehtadusa bokte. Dasa gullet doarjagat sadjásaččaide luomu ja astoáiggi oktavuodas ja sadjásaš buozalmasvuoda oktavuodas. Boazodollui ferte áсахit doarjjaortnega sadjásaččaide buozalmasvuoda oktavuodas.

Lassin cealkámuššii ieš boazodoallošiehtadussii čujuha Sámediggi čuovvovaš surggiide maid ferte erenoamážit čalmmustahttit:

Eará ortnegat:

Doarjja guođohanbarttaideferte fas doaimbagoahtit.

Stipeandaortnegat

Go heaitá boazodoalus, de ferte áсахuvvot stipeandaortnet buot boazodolliide geat válljejit heaitit boazodoaluin. Boazodoallit mat viiddis boazologu geahpedeami dihte dahje eará ákkaid dihte eai šat sáhte birget boazodoaluin váldosisaboahttun, berrejit oažžut fáladaga gazzat eará oahpu dahje sullasaččaid. Ulbmil lea sihkkarastit boazodolliide oadjebas boahteáiggi ja váldit vára boazodolliid gelbbolašvuoda ja máhtus.

Oahpahalliortnet

Oahpahalliortneferte sihkkarastojuvvot ja dahkkot bivevažžan šiehtadusa bokte. Manimuš 4-5 jagi gáibádus ahte ortnet galgá váldot eret šiehtadusas, lea mielddisbuktán stuora eahpesihkarvuoda sidjiide geat leat jurddašan váldit oahpu boazodoallofágas. Ealáhusas mas muhtin guovlluin leat stuora hástalusat menddo alla boazologuin ja ollu boazodolliiguin, berrejit bealálaččat láchit dili oahppovejolašvuodaide.

Diehtujuohkin

Stuoraservodat bahkke boazodoalu areálaide. Lea stuora dárbu diehtujuohkimii boazoealáhusa birra servodahkii, mii sáhtášii mielddisbuktit eanet áddejumi dasa ahte suddjet guohtoneatnamiid, go dan maid vuohtit otne. Šiehtadallit berrejit árvoštallat organiserema movt oažžut diehtujuohkkima boazoealáhusa birra.

Buot boraspiriid bivdin ferte spiehkastuvvot gáibádusas ahte oažžu lobi eanaeigádis, go boraspiriid hálddašeapmi le stáhta ovddasvástádus, ja dát lea hehttehussan beaktilis nállereguleremii.

Stuorradiggedieđáhus ceavzilis boazodoalu birra

Sámediggi lea duhtavaš go ráđđehus lea ráhkadišgoahtán ođđa stuorradiggedieđáhusa boazodoalu birra. Hirbmat deatlaš lea ahte stuorradiggedieđáhus vuodđuduvvo buori máhttovuđđui, Sámediggi vuordá ahte boazodoalu dilli dieđáhusbarggu oktavuodas analyserejuvvo ja čielggaduvvo vuđolaččat.

Sámediggi lea duhtavaš go ráđđehus áigu guorahallat makkár mearkkašupmi boazodoalus lea sámi kultuvrii ja servodateallimii. Dat mii dagaha ahte ealáhus lea áidnalunddot, lea boazodoalu oktavuohhta sámi kultuvrii. Boazodoalu boahteáiggi dáfus lea hui deatlaš ahte dát nana čatnašupmi ealáhusdoaimma ja kulturilbmadeami gaska bisuhuvvo.

Ráđđehusa politihkalaš geađgejuolggis daddjojuvvo ahte ráđđehus áigu ovddidit stuorradiggedieđáhusa ceavzilis boazodoalu birra. Sámediggái lea deatlaš ahte lea ollislaš áddejupmi das mii ceavzilvuohhta lea, mas oassemihttomearit ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuodas gehččojuvvojit fárolaga. Sámediggi deattuha ahte ekologalaš ja ekonomalaš ceavzilvuohhta ealáhusas ii leat vuostálaga kultuvrralaš ceavzilvuodain. Dat leat baicce eaktun dasa ahte boazodoallu maiddái boahteáiggis bissu sámi kulturguoddin. Ráđđehus áigu vuoruhit ekologalaš ceavzilvuoda. Deatlaš lea ahte dat vuhtto maiddái areála- ja boraspirepolitihkas. Sámediggi vuordá ahte stuorradiggedieđáhusas biddjojuvvojit čielga strategiijat das movt ollašuhttit Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuoda go guoská boazodoalloareálaid suodjaleapmái.

Čállit:

Ellen Aina Eira

101/177

Sámiin, go lea álbmot, lea iešmearridanvuoigatvuohta. Iešmearridanvuoigatvuohta čatnasa artihkkalii 1 ON 1966 olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnnain. Dat bohtá dasto ovdan ON álgoálbmotjulggaštus. Dán oktavuodas mearkaša dat dan ahte boazodoalus lea vuoigatvuohta hálddašit ja ovddidit iežas luondduresurssaid ja ieš daid vuoruhit. Danne oaivvilda Sámediggi ahte bohte stuorradiggedieđáhusas ferte geahčadit hálddašuvvo go boazodoallu álbmotrievtti gáibádusa mielde go guoská sámi iešmearrideapmái.

Ođđa boazodoalloláhka bođii fápmui 2007:s, ja dan vuođul lea boazodoalus stuorát váikkuhanfápmu iežas siskkáldas organiseremii. Áigumuššan lei ahte dat oasit boazodoallolágas mat eai ođasmahttojuvvon, galge jođáneamos lági mielde geahčaduvvot. Sámediggi vuordá ahte dat dahkkojuvvo stuorradiggedieđáhusa oktavuodas. Sámediggi čujuha erenoamážit Sámi vuoigatvuođalávdegotti II rievdadusevttohusaide boazodoallolágas.

Sámediggi oaidná maiddá ahte lea dárbu geahčadit jagi 2007 boazodoallolága, ja lága sisafievrrideami.

Boazolohkoheiveheapmi

Sámediggi lea oaidnán ahte eanas boazodoallit leat čuvvon Boazodoallostivrra gáibádusa geahpedit boazologu orohagain Finnmárkkus gos lohku lea leamaš beare allat. Leat álggahuvvon feará makkár ránggáštusat siidaossosiidda mat eai leat čuvvon gáibádusa, gč. Boazodoallolága mearrádusaid 11. kapihttalas.

Sámediggi lea dan oaivilis ahte láhka ii váldde vuhtii guhkitáigge perspektiivva boazologu vuolideamis. Boazosápmelaččat orohagain, siiddain ja siidaosusdásis geat leat ožžon gáibádusa geahpedit, lohket ballat makkár váikkuhusaid dat buktá jus obbalaš boazolohku lassána ja makkár njuolggadusat dalle gustojit. Sámedikki mielas lea mihtomeriide ávkin ahte eiseválddit mieđihit álggahit proseassa, vai sihkkarastá vuorddehahttivuođa ja stabiliitehta boazosápmelaččaide.

Jus alimus boazolohku galgá sáhttit biddjot dohkálaš ekologalaš ceavzilis málliin, de lea orohagaide/siidaide vealtameahttun ahte gávdnojit čielggaduvvon rájit sin guohtoneatnamiidda miehtá jagi. Oktasaš guohtunguovlluid ásaheapmi ferte leat dehálaš fáktor dillái mas dál lea boazologu heiveheapmi. Jus dát rájit eai leat mearriduvvon háhkkojuvvon vuoigatvuođaid vuođul, de šaddá boazologu mearrideapmi váttis.

Áššebealit fertejit sihkkarastit ahte siidaossosat mat leat čuvvon geahpedangáibádusa eai vaháguhtto jus gáibiduvvojit ođđa geahpedeamit boazologus. Ferte sihkkarastit ahte siidaossosiin mat leat čuvvon gáibádusaid, lea riekti oažžut doarjaga boazodoallošiehtadusa bokte.

Boazodoallošiehtadusas 2016/2017 ferte heaittanortnet vuoruhuvvot siidaossosiidda mat háliidit heaitit boazodoalus. Dat veahkeha boazologu heiveheami jus dákkár earjildoarjja vuoruhuvvo boazodoallošiehtadusas. Dat mielddisbukta ahte boazodoallošiehtadusa ekonomáláš rámmát fertejit stuoriduvvot.

Lea dehálaš deattuhit Sámedikki bealis ahte boazologu heiveheapmi ii galgga leat áittan kultuvrralaš ceavzimii. Šiehtadallit fertejit bargat dan ala ahte vára váldit boazosápmelaččain geain ii šat sáhte leat boazodoallu ealáhussan dahje oassin iežaset doaimmas, ja sihkkarastit sin gullelašvuođa boazodoallokultuvrii nu ahte leat doarvái olmmošlaš ressursat vuhtiiváldit kultuvrralaš ceavzilvuođa.

Boraspiredilli

Sámediggi lea fuolastuvvan lassánan boraspirevahágiid geažil boazodoalus. Boraspiremáddodagaid laskan lea mañimus jagiid dagahan stuorra vahágiid ja sisabođu njiedjama, erenoamážit guovlluin máttabealde Finnmárkku. Boraspirelogu ferte uhcidit mealgadit boazoguohtunguovlluin sihkkarastin dihtii ceavzilis doalu.

Sámi árbedieđut fertejit deattuhuvvot máddodatmihtuid mearrideamis ja bidjat vuođu bohteáiggi boraspirehálddašeapmái. Nugo boraspiredilli dál lea, de leat váldoáššis earát go boazodoallu mat bidjet eavttuid dasa movt ealáhus sáhtta unnidit boraspirevahágiid guohtunguovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte boazodollui ferte addojuvvot duohta váikkuhanfápmu boraspirehálddašeamis.

Sámediggái lea deatalaš ahte go ekologalaččat ceavzilis boazodoallu árvvoštallojuvvo, de ferte maddái geahččat boraspirevahájiid váikkuhusaid. Ii oaččo rivttes gova ii ceavzilis boazodoalus ii ge ceavzilis boraspiremáddodagain ge go dát bealli ii leat mielde árvvoštallamiin.

Máddodatregistreremiid ferte eanedit sihke kvalitehta ja návccaid geavaheami dáfus vai oažžut rivttes loguid iešguđet boraspirejoavkkuin. Almmá dakkár duođaštusaid haga, de ii leat birasgáhtteneiseválddiin jáhkehahttivuohta go ráhkadit máddodatmihtuid. Sámediggi oaivvilda ahte nu mo máddodatregistreremat leat dahkkojuvvon guovžžaid várás, sáhttá maid geavahit eará boraspiriid várás. Go guoská goaskimiidda, de ferte álggahuvvot máddodaga regulerenbivdu, danne go goaskimat leat laskan sakka ja dagahit stuorra vahájiid bohccuide ja sávzzaide.

Juohkin mas bealli boazodoalu guohtonareálas Norggas lea siskkobealde vuoruhuvvon boraspireguovllu, A-guovlu, dagaha stuorra váttisvuodaid maddái guovlluid siskkobealde mat leat vuoruhuvvon guohtonelliide, mii gohčoduvvo B-guovlun. Dat dagaha dan ahte Sturradikki guovttejuogut mihtomeari boranávddiid ja guohtonealáhusaid hárrái, ii leat vejolaš ollašuttit. Ferte geahččat eará čovdosiid boraspireguovlojuogus.

Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna

Norgga ja Ruota beale Sámedikkit, Ruota Sámiid Riikasearvi, Norgga Boazosámiid Riikasearvi ja Boazoeaiggátsearvi, deaivvadedje Norgga ja Ruota ráđđehusaiguin čoahkkimis 19.10.2015. Čoahkkima fáddán lei gulahallan stáhtaiguin sámi bargojoavkku evttohusa, Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna rievdadusa birra. Sámediggi muittuha ahte konsultašuvdnageatnegasvuoha guoská konvenšuvdna ratifiserema prosessii.

Sámediggi muittuha maddái ahte rájárasttideaddji boazodoallu lea sorjavaš ollu beliin. Fáddá nugo areáladuohtademiid ja boraspiriid vuostá suodjaleapmi, lea eaktun rájárasttideaddji boazodoalu bissumii. Dárbu lea maddái čielggadit boazodoalu rivttiid konvenšuvdnaguovllus vai šattašii einnostahttivuohta ja šattášedje buorit rámmaeavttut. Dáid áššiid sáhttá čoavdit buori vuogi mielde aivve ovttasbarggu bokte stáhtaid gaskka.

Muđui čujuha Sámediggi dasa ahte áššiid boazodoalu birra sáhttá ovddidit jahkebeallásaš gulahallančoahkkimiidda.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.12.15 dii. 17.30

Ášši 048/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 008/15	Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi

Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddárráđi ja 2016 Dáiddáršiehtadus

	Áššennr. 15/4555
--	---------------------

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđi		
Bajásšaddan-, fuolahus ja oahppolávdegoddi	17. – 20.11.15	BFOL
Sámedikki dievasčoahkkin	- 4.12.15	DC 48/15

Mildosat

1. Ášši SR Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddáráđi ja 2016 Dáiddársiehtadus
2. Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd, avtaletekst
3. Samisk kunstnerráds krav til kunstnerforhandlingene 2016 av 29.06.2015
4. Sametingets tilbud av 22.09.2015
5. Protokoll Kunstneravtale 2016 av 07.10.2015

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi dohkkeha dáid šiehtadusaid gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddáráđi:

-Ovttasbargošiehtadus 2016-2019 gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddáráđi

-2016 Dáiddársiehtadus b. 07.10.2015.

Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi - 008/15

BFOL - Mearrádus:

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegotti árvalus:

Álggahus

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi leat meannudan ášši 048/15 - Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Sámi dáiddáráđi ja 2016 dáiddársiehtadusa.

Lávdegotti árvalus lea čuovvovaččat:

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju Sámediggeráđi árvalusa.

Čállit:

Ellen Aina Eira

Sámedikki dievasčoahkkin - 048/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.12.15 dii. 17.35

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Hartvik Hansen, áššejođiheaddji	
2	Sandra Márjá West	
3	John Kappfjell	
4	Marit Kirsten Anti Gaup	
5	Inger Elin Kristina Utsi	
6	Viktor Inge Paulsen	
7	Vibeke Larsen	Nora Marie Bransfjell
	Vibeke Larsen	
8	Henrik Olsen	Mariann Wollmann Magga
	Henrik Olsen	
	Hartvik Hansen	

DC - Mearráduš:

Sámediggi dohkkeha dáid šiehtadusaid gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddárráđi:

- Ovttasbargošiehtadus 2016-2019 gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddárráđi.
- 2016 Dáiddáršiehtadus b. 07.10.2015.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.12.15 dii. 18.05

Ášši 050/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 009/15	Plána- ja finánsalávdegoddi

Finnmárkkuopmodaga evttohus strategiijadokumeantan

Čállit:

Ellen Aina Eira

105/177

Bealálaš	Várrelahttu	
Hartvik Hansen	Per Erik Mudenia	
Marit Kirsten Anti Gaup		li oktage várrelahttu sáhttán boahit
Mathis Nilsen Eira	OI Johan Gaup	
Ronny Wilhelmsen	Gunhild Synnøve Engstad	

Meannudeamit

Politiikalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	26.10.05	R 109/05
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	21.–24.11.05	
Sámedikki dievasčoahkkin	05-08.12.05	057/05

Mildosat

Ášši SR 149/15 Finnmárkkuopmodaga evttohus strategiijadokumeantan

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámedikki mearrádusa vuodul áššis SP 19/14 Finnmárkkulága čuovvleapmi dovddaha Sámediggi bajimus dási vuordámušaid Finnmárkkuopmodaga strategiijadokumentii mii doaimbagoahatá 2016 rájes.

- Finnmárkkuopmodaga mihttomearrin lea ollásit dávistit finnmárkkulága ulbmila, ja ovdanboahit nu ahte lea govttolaš gaskavuohta ekonomalaš ceavzilisvuhtii, buoremussan fylkka ássiide ja erenoamážit vuodđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii (gč. fml §§ 1, 3, 5 og 21).
- Finnmárkkuopmodaga posiitiiva ovdáneapmi dainna ahte dahkkojuvvojit vuodustuvvon mearrádusat rievdaduvvon meahccegeavaheamis ja gittaopmodaga geavaheamis ja eará, jotkojuvvo (gč. fml § 10, jf. § 4). Árvvoštallamiid oktavuodas galgá biddjojuvvo erenoamáš deaddu sámi kultuvrra vuhtiváldimii (gč. fml § 3, gč. ILO 169 art. 15 nr. 1 ja mrl § 2, gč. SP art. 27).
- Báikkálaš álbmoga vuoigatvuodát ain beassat ávkkástallat luondduriggodagaiguin galget árvvusadnojuvvo ja sihkkarastujuvvo ođasmuvvi resurssaid hálddašeami oktavuodas (gč. fml §§ 5 ja 21 ja § 3, gč. ILO 169 art.14). Galgá lámččojuvvo báikkálaš čatnaseapmái ovttasbarggu ja šiehtadusaid bokte báikkálaš álbmogiin ja vuoigatvuodaeaggádiiguin ođasmuvvi resurssaid hálddašeami oktavuodas.
- Finnmárkkuopmodaga rolla lea doaimmat eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddašanorgánan finnmárkkulága vuodul. Servodat- ja ealáhusovddidanrolla fylkkas gullá politiikalaš dássái dahje orgánii maid dát leat ásahan dainna mearriduvvon mihtomeriin. Danne lea váldonjuolggadussan ahte badjebáza máksojuvvo Sámediggái ja Finnmárkku fylkkadiggái (gč. fml. § 15).
- Go eatnamiid vuovdin ja luohpan, ja ealáhusovddideapmi ođasmuvvi resurssaid vuodul, sáhttá dápáhuvvat (gč. Sámedikki mearrádusa Áššis SP 019/14 čuokkis 8), de galgá leat strategalaš fuomášupmi báikkálaš ovduide, báikkálaš eaiggátvuhtii ja oalgeváikkuhusaide

buorrin Finnmárkku ássiide ja earenoamážit vuodđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahcegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Dáid strategalaš árvvoštallamiid oktavuodas galgá biddjojuvvot vuodđun ahte Finnmárkkuopmodat ii galgga searvat doaimmaide main lea stuorra ruđalaš riska. Danne ferte leat vuogádat dakkár riskastivremii mii addá vuođu ságaškuššamii Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagiieldain.

- ILO-konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain ferte oazžut árijjalaš dulkonrolla Finnmárkkuopmodaga doaimmas. Dat guoská maiddá Finnmárkkuopmodaga oaiviliid dahkamii Finnmárkkukommišuvnna raporttaid ektui ja daid čuovvoleapmái. Sámediggeráđđi bidjá vuodđun dan vuodđooainnu ahte Finnmárkkuopmodat galgá váikkuhit dasa ahte sápmelaččaid ja eará oktagaslaš ja oktasaš vuoigatvuođat dohkkehuvvojit, ja ožžot nu nana báikkálaš stivrema go vejolaš.

- Doaimma dovdomearkan galgá leat stuorra rabasvuohta árvvoštallamiid ja mearrádusaid ektui. Jávohisvuođabákku julggaštusat dahje njuolggadusat eanet go dat mat čuvvot finnmárkkulágas ja hálddašanlágas eai leat ávkkálaččat. Doaimma- ja gávpediliid guoski jávohisvuođabákku mas lea gilvvohallamii guoski mearkkašupmi ii hehte ráđđádallamiid árvvoštallamiid birra Finnmárkku fylkkagiieldain ja Sámedikkiin nammaneiseváldin, ja masa guoská seamma jávohisvuođabákku (gč. fml § 18, gč. hálddašanlága § 13).

- Lagas ja rabas gulahallan galgá ovddiduvvot viidáseappot gaskal Sámedikki, Finnmárkku fylkkadikki ja Finnmárkkuopmodaga válggaid ja vuoruhemiid oktavuodas Finnmárkkuopmodaga doaimmas. Dasa gullá maiddá ráhkadit čuovvoleaddji doaimmaplánaid Finnmárkkuopmodaga strategalaš plánii.

Plána- ja finánsalávdegoddi - 009/15

PFL - Mearráduš:

Plána- ja finánsalávdegoddi evttohus

Álggahus

Sámedikki plána- ja finánsalávdegoddi lea meannudan Finnmárkkuopmodaga strategiijadokumeantaevttohusa álgodivodusa.

Mearkkašumit

Lávdegoddi Árja lahttu Laila Susanne Vars ja Olgeš bellodaga lahttu (H) Ellen Kristine Saba, ovddideigga čuovvovaš mearkkašumi:

Sámediggi ráhkada njuolggadusaid dasa mo nammadit Sámedikki stivralahtuid Finnmárkkuopmodaga stivrii. Njuolggadusaid galgá Sámedikki dievasčoahkkin meannudit 2016:s. Njuolggadusat galget leat láidesteadđjin dan ektui goas Sámediggi galgá nammadit lahtuid, guđe gelbbolašvuođagáibádusaid Sámediggi bidjá iežas stivraáirasiidda oppalaččat, dás maiddá máhttui guoskevaš lágaid, riikkaidgaskasaš álgoálbmotrievtti, resursahálddašeami ja politihkalaš mearridanproseassaid birra. Sámedikki stivralahtuin berre leat govddimus vejolaš gelbbolašvuohta ja sii berrejit ovddastit iešguđet geográfalaš guovlluid ja mánggalágan sámi vuoigatvuođaeaiiggáid ja beroštusjoavkkuid. Berre maid árvvoštallat lea go ulbmillaš vuhtiiválddettiin almmolašrievttálaš bealátkehtesvuođanjuolggadusaid ja Sámedikki rolla FeFo mieleaiiggádin, nammadit doaimmi sámediggeáirasiid stivrii. Njuolggadusat galget maiddá almmuhit dan proseassa mii Sámedikkis berre leat Finnmárkku fylkkadikki ektui FeFo stivralahtuid nammadeami oktavuodas.

Evttohus

Čállit:

Ellen Aina Eira

107/177

Evttohus 1

Evttohus boahdá lassin Sámediggeráđi mearrádusevttohusii. Sámediggi evttoha ahte FeFo strategiijadokumeantta sadjái boahdá:

Álggahus

Strategiija meroštallá guovddáš ulbmiliid, hástalusaid ja strategiijaid Finnmárkkuopmodahkii ja FeFoi Finnmárkolága rámmaid siskkobealde.

FeFo lea iešheanálaš ja ovddasvástideaddji doaimma Finnmárkkulága ektui, ja lea dat mii stivre olles FeFo doaimma. Strategiija guhkes áiggi ektui, nugo oassin seamma plánain, ráhkaduvvojit doibmii doaimbaidjoplánat mat áiggis áigái ođasmahttojuvvojit.

FeFo geavahuvvo organisašuvnna namahussan oktan stivrain ja bargiiguin. Finnmárkkuopmodat lea dat eatnamat ja resurssat maid FeFo hálddaša álbmoga bealis.

Višuvdna

FeFo galgá leat einnostañvejolaš ja ovddasvásttolaš hálddašeaddji, mii fuolaha eatnamiid ja resurssaid Finnmárkkus Finnmárkkulága mihttomeriid vuođul. FeFo galgá váikkuhit ceavzilis servodatovdáneapmái ja nannet kulturmánnggabealatvuođa ja identitehta Finnmárkkus.

Bajit dási mihttomearri

Einnostañvejolaš, ovddasvásttolaš eanaeaiggát, mas lea ekologalaš, servodatlaš ja ekonomalaš ceavzilvuođa fokus agibeiperspektiivvas, fylkka ássiid bealušteaddjin ja erenoamážit vuođđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii.

Váldomihttomearri

- FeFo galgá hálddašit Finnmárkkuopmodaga dainna lágiin ahte šaddet posiitiivva lassiváikkuhusat báikkálaš álbmogii ja sihkarastit sin ealáhusvuođu ja eallinvuogi Finnmárkkus.
- FeFo galgá fuolahit báikegottiid iešvuođaid, doarjut kulturvuđot ávkkástallama ja erenoamážit váikkuhit dasa ahte sámi servodagat sáhttet ovdánit iežaset eavttuid vuođul.
- FeFo galgá doaimmahuvvot beaktilit vai olaha dohkálaš ekonomalaš bohtosiid divrutkeahtá meahccebuktagiid.

Strategialaš guovddášárvvut

- Rabas

Deatalaš, jáhkehahti, einnostañvejolaš ja čalmmus servodatoassálasti

- Luohttámuša duddjon

Lága, fágalaš máhtu ja árbedieđu vuođul deattuhettiin kvalitehta buot dásiin

- Ovddasvásttolaš

Finnmárkkuopmodat galgá hálddašuvvot agibeaiiperspektiivvas boahttevaš buolvvaid bealis

1 Eanan ja vuoigatvuođat

FeFo galgá Finnmarkku álbmoga bealis hálddašit ja doaimmahit Finnmarkkuopmodaga das gullevaš resurssaiguin

1.1 FeFo galgá hálddašit Finnmarkkuopmodaga nu ahte šaddet posiitiivva lassiváikkuhusat báikkálaš álbmogii ja sihkkarastit sin ealáhusvuođu ja eallinvuogi Finnmarkkus.

1.2 FeFo galgá láchit báikegottiide kulturvuđot ávkkástallama ođasmuvvi resurssaiguin.

FeFo galgá láchit dakkár ceavzilis olgoáibmoeallimii, mii ii hehte árbevirolaš ealáhusaid ja meahccegeavaheami.

1.3 FeFo galgá searvágaid gielddaiguin, giliservodagaiguin, vuoigatvuođaeaggádiiguin ja eará guoskevaš oassálastiiguin sihkkarastit lága mihttomeari.

1.4 Finnmarkkuopmodaga hálddašeapmi galgá doaimmahuvvot dohkkehuvvon kommunála areálaplánaid mielde. FEFO galgá leat árjjalaš gulaskuddanbealli gielddaid areálaplánaid ektui.

1.5 Eanangeavaheami ektui galgá váldonjuolggadusaid mielde dáhpáhuvvat láigošiehtadusa bokte.

1.6 FeFo galgá aktiivvalaččat váldit mearrádusa buot daid doaibmabijuid ektui mat váikkuhit ahte meahccegeavaheapmi rievda gč. Sámedikki njuolggadusaid, nugo ođđa mohtorjohtolatláhtuid ásaheapmái Finnmarkkuopmodahkii. FeFo ii áiggo váldonjuolggadusaid mielde geavahit eananeaggátrievtti dárkkistit suohkaniid sierralohpepraksisa.

1.7 FeFo galgá leat hui doalahkes dakkár sisabahkkemiid ektui mat sáhttet guoskat sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Dakkár áššiin ferte álo vuos vuoigatvuođadiliid čielggadit ja dieđiheami vuođu viežžat ovddalgihtii mieđáhusa guoskevaš vuoigatvuođaeaggádiin.

1.8 FeFo galgá sihkkarastit einnostonvejolašvuođa ovttasbargoguimmiide. FeFos galgá leat lagas ovttasbargu daid almmolaš ja báikkálaš oassálastiiguin, geain lea hálddašanovddasvástádus Finnmarkku eatnamiid osiin.

2 Meahcci

Máhttu báikkálaš vieruiduvvan meahcceávkástallama birra galgá deattuhuvvot garrasit luondduriggodagaid hálddašeamis. Dasa lassin galgá FeFo dáhkidit Finnmarkku ássiide buori vejolašvuođa ávkkástallat mehciin almmá divrutkeahhtá meahccebuktagiid.

2.1 Bivdo- ja guolástanheiveheamit galget čađahuvvot gulahaladettiin báikkálaš geavaheaddjjoavvkuiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin

2.2 FeFo galgá searvágaid báikkálaš oassálastiiguin láchit álbmogii vejolašvuođa olgoáibmodoaimmaide.

2.3 Hálddašeami oktavuodas galgá lagasvuohta resurssaide ja báikkálaš álbmoga vieruiduvvan geavaheapmi deattuhuvvot garrasit.

2.5 Meahci mearkkašupmi identitehta ovddideaddjin ja ealáhusaid, meahcceávkástallama, báikkálaš bargosajiid ja vásáhusaid arenan galgá deattuhuvvot.

2.6 FeFo galgá váikkuhit dasa ahte bajásšaddi buolva movttiidahttojuvvo geavahit meahci/ávkkestallat ođasmuvvi resurssaiguin.

3 Ealáhusat

FeFo galgá ovddidit árbevirolaš ealáhusdoaimmaid vuođđuduvvon Finnmárkkuopmodaga resurssaide dainna lágiin ahte sámi kultuvra, boazodoallu, meahccegeavaheapmi, ealáhusdoaimmaheapmi ja servodateallin sihkarastojuvvo.

3.1 FeFo galgá eaiggátvuođas bokte váikkuhit dasa ahte resurssat ja árvvut hálddašuvvojit dainna lágiin ahte dat lea mielde loktemin fylkka ealáhusaid ja árvoháhkama, dalle go dat ii hehte dálá ealáhusaid.

3.2 Movttiidahttit báikkálaš eaiggáduššamii ja positiiva servodatovddideapmái

3.3 FeFo ii galgga searvat prošeavttaide main lea stuorra ruđalaš riska dahje prošeavttaide mat sáhttet šaddat vuostálagaid álgoálbmotrievttálaš ja olmmošrievttálaš standárdaiguin.

3.5 FeFo galgá vuhtiiváldit boazodoalu ja eanadoalu guohtuneanadárbbuid Finnmárkkus.

3.6 FeFo ii galgga searvat ealáhusovddideapmái mas leat negatiiva váikkuhusat sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii, erenoamážit doppe go vuoigatvuođat eai leat čielggaduvvon.

4 Gelbbolašvuohta ja gaskkusteapmi

FeFos galgá leat govda fágabiras ja dat galgá leat árijjalaš ja fitnolaš hálddašeaddji ja eanaeaiggát

FeFo galgá doallat oktilaš oktavuoda ja gulahallama gielddaide guoski mearrádusaid oktavuodas, ovdal stuorát gulaskuddamiid ja geavada rievdademiid oktavuodas.

4.1 Buot gulahallan galgá dáhpáhuvvat dárogillii ja sámegillii.

4.1 FeFo galgá lea rabaš organisašuvdna mii lea bures olámuttus álbmogii

4.2 FeFo galgá leat eambbo oidnosis ja juohkit eanet dieđuid iežas doaimma birra

4.4 FeFo galgá čađat nannet gelbbolašvuođa buot organisašuvnna dásiin

4.5 FeFos galgá leat árijjalaš gulahallan ovttasbargoguimmiiguin, geavaheaddjjoavkkuiguin ja vuoigatvuođaeaggádiiguin

4.6 Fefo galgá doaimmastis geavahit ja oainnusmahttit sámegiela

4.7 FeFo galgá vuođđudit iežas hálddašeami ja doaimma báikkálaš vásáhusmáhttui

4.8 FeFo galgá ovddidit ja das galgá leat gelbbolašvuohta árbevirolaš meahccegeavaheamis ja meahcceávkkestallamis, sihke dan várás ahte loktet iežas, muhto maiddái servodaga gelbbolašvuođa sámi diliid birra ja nannen dihtii iežas hálddašeami máhttovuodu.

5 Organisašuvdna

FeFo galgá leat geasuheaddji bargosadji, ja doaibmat fitnolaš bargoaddi

5.1 FeFo galgá rekrutteret, ovddidit ja oamastit alla gelbbolašvuoda guoskevaš giella- ja fágasurggiin

5.2 FeFo galgá sihkkarastit dásseárvvu ja čuovvut alla etihkalaš ja olmmošrievttálaš standárddaid

5.3 Doaimaplána gulaskuddamis mángga oassálastái nu go gielddaide, Sámediggái jna. galgá maiddái meannudit FeFo doaimaplána

Evttohus NSRs, Bargiidbellodagas, Árjas, ja Áarjel - Saemiej Gielh:s

Evttohus 2

Rievdadusat ráđi mearrádusárvalussii:

Vuosttaš cealkka rievdaduvvo dánin:

Sámedikki mearrádusa vuođul áššis SP 19/14 Finnmárkkulága čuovvoleapmi ja čujuhettiin Finnmárkkuopmodaga strategijadokumeantaevttohussii mearrida Sámediggi čuovvovaš prinsihpaid:

4. čuoggá 2. cealkka rievdaduvvo dánin: (čuokkis bisuhuvvo muđui nu mo ráđi árvalusas)

Servodat- ja ealáhusovddidanrolla fylkkas gullá vuosttažettiin politihkalaš orgánaide, nu go Sámediggái, fylkkadiggái ja gielddaide, dahje eará orgánaide mat ásahuvvon dakkár mihttomeriide.

5. čuoggá 1. cealkka rievdaduvvo dánin:

Go Finnmárkkulága ja eará lágaid vuođul sáhttet eatnamat vuvdojuvvot ja luohpaduvvot, ja go árvoštallojuvvu nu ahte gávpeovddideapmi ođasmuvvi resurssaid vuođul sáhtttá dáhpáhuvvat (gč. Sámedikki mearrádusa Áššis SP 019/14 čuokkis 8), de galget erenoamážit váldojuvvot vuhtii báikkálaš ovddut, báikkálaš eaiggátvuohta ja oalgeváikkuhusat buorin Finnmárkku ássiide ja earenoamážit vuođđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii.

Evttohus Nordkalotffolket:s, Toril B. Kåven bokte:

Evttohus 3

Bohtá ráđi mearrádusárvalusa sadjái:

Finnmárkkuopmodat (FeFo) hálddaša sullii 95 % Finnmárkku areálas. FeFo boađus viiddes barggus vuoigatvuođaiguin eatnamiidda ja čáziide Finnmárkkus ja ásahuvvui Finnmárkkulága vuođul 2006:s. FeFo lea sierra riektesubjeakta man váldobargamuššan lea hálddašit eatnamiid ja luondduriggodagaid lága vuođul, dássidis ja ekologalaččat ceavzilis vugiin buoremussan ássiide ja vuođđun sámi kultuvrii, ealáhusaide ja servodateallimii. Dat galgá leat vuođđun buot bargguide.

Finnmárkkukommišuvdna lea kártemin leat go oktasaš dahje oktagaslaš vuoigatvuođat Finnmárkkuopmodaga eatnamiin ja dán bargui lea stuorra beroštupmi.

Sámediggi lea ovttaoavilis FeFo višuvdnii ja bajimus dási mihttomearrái strategijadokumeanttas, muhto oaivvilda ahte berre spesifiserejuvvu nu ahte FeFo galgá lea deatálaš, jáhkehahti, einnostañvejolaš ja čalmmus servodatoassálasti.

Sámediggi oaivvilda viidáseappot ahte

1. Doaba álbmotdearvašvuohta berre váldojuvvot mielde čuoggái 2.5 momeantan mii berre

deattuhuvvot meahccehálddašeamis ja barggus olgoáibmoeallimiin.

2. Árbevirolaš sámi meahccegeavaheapmi ja meahcceealáhus galgá beassat doaibmat birgenláhkin dakko bokte ahte FeFo movttiidahtá dán kultuvrra ovddideami.

3. FeFo ii berre divrudit dakkár meahcebuktagiid go bivddu ja guolásteami, muhto bisuhit seamma haddedási go dál. Ii ge FeFo berre leat haddeláidesteadjin eanavuovdimis Finnmárkkus.

4. Sámediggi bivdá FeFo ráhkadit modeallaevttohusaid badjebázageavaheapmái ja daid máhcahit eaiggádiidda jagi 2016 mielde.

Sámediggi oaivvilda ahte FeFos lea buoridanvejolašvuohta gulahallamis fylkka ássiiguin ja oktavuodas gielddaiguin. Dat ferte leat oppalaš fokussuorgi FeFo strategijias.

Sámediggi evttoha čuovvovaš lasáhusaid strategijadokumentii:

Čuokkis 1.3 “dás maiddái govttolaš sivva vistehuksemii”.

Ođđa čuokkis 1.7 FeFo áigu leat doalahkes arealahálddašemiiguin dakkár guovlluin maid Finnmárkkukommišuvdna dahje riekteásahusat leat meannudeamen.

Ođđa čuokkis 1.8 FeFo galgá sihkkarastit einnostanvejolašvuođa ovttas dakkár almmolaš ja báikkálaš oassálastiiguin main lea hálddašanovddasvástádus Finnmárkku eatnamiid osiin.

Evttohus Ovddádusbellodagas, Aud Marthinsen bokte:

Evttohus 4

Boahká ráđi mearrádusevttohusa sadjái:

Sámediggi gávnna ahte Finnmárkkuoþmodat (FeFo) eanaeaiggádin hálddaša sullii 95 % Finnmárkku areálas. FeFo boadus viiddes barggus vuoigatvuoðaiguin eatnamiidda ja čáziide Finnmárkkus ja ásahuvvui Finnmárkkulága vuođul 2006:s.

Finnmárkkuoþmodaga rolla lea doaibmat hálddašanorgánan eatnamiid ja luondduriggodagaid várás Finnmárkkulága vuođul. Sámediggi háliida seamma vuoigatvuoða eatnamiid ja čáziid geavaheapmái buohkaide Norggas, maid dai Finnmárkkus. Davviguovlluid luondduriggodagat berrejit hálddašuvvot seamma láchkai go dakkár resurssat hálddašuvvojit riikkas muđui. Sámediggi oaivvilda seammás ahte demokratiija ja eaiggátvuohta doaimmahuvvo buoremusat go dat doaimmahuvvo nu lahka ássiid go vejolaš.

Finnmárkkulága mihttomearri lea láchit dasa ahte Finnmárkku eatnamat ja luondduriggodagat hálddašuvvojit dássidis ja ekologalaččat ceavzilis vugiin.

Sámediggi gávnna ahte gielddat hálddašanovttadahkan heivejit bures fuolahit dán vuhtiiváldima, nu mo gielddat dahket ollu eará bálvalusaid ektui iežaset ássiide dál. Sámediggi oaivvilda maiddái ahte dat uhcidivččii byrokratiija ja álkidahtášii doaibmama go gielddat ieža eaiggáduššet iežaset gieldda eatnamiid.

Danne evttoha Sámediggi ahte Finnmárkkuláhka fámuhttošii ja Finnmárkkuoþmodat heaittihuvvošii, ja ahte oþmodagat sirdojuvvojit guoskevaš gielldaide.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui dievasčoahkkinjođihangotti mearrádusárvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 050/15

Evttohus 5: Árras Isak Mathis O. Hætta, Dáloniid listu ja Nordkalottfolket

Sámediggi oaivvilda ahte:

Finnmárkkuopmodat galgá buoridit gulahallama ássiiguin ja gielddaiguin, go barget plánaiguin, de berrejit doallat eanet rabasčoahkkimiid.

Finnmárkkuopmodat ii galgga dulkot lasseeatnama eanadollui rievdaduvvon meahccegeavaheapmin.

Finnmárkkuopmodat ii galgga geavahit eanaeaiggátvuoigatvuođa dasa ahte stivret mohtorjohtolaga mehciin, dát váldi galgá leat gielddain.

Finnmárkkuopmodat ii galgga váldit mávssu muorračuohppamis.

Finnmárkkuopmodat lea bajidan láigodivadiid ja viessosadjehattiid, hattiid berre vuolidit.

Finnmárkkuopmodat galgá ovttas gielddaiguin gáržžidit johtti bissostalliid ja guollebivdiid bivdima.

Finnmárkkuopmodatgalgá árrjalaččat váikkuhit báikkálaš ealáhusovddideapmái.

Finnmárkkuopmodatgalgá árrjalaččat váikkuhit meahccegeavaheami/ealáhusaid ovddideapmái, nu ahte sii geat dárbašit bartta/rusttega besset hukset Finnmarkkuopmodahkii.

Finnmárkkuopmodatberre bearráigeahččat ahte ii ásahuvvo monopola čievrra/geđggiid/muoldda viežžama oktavuodas. Danne berre ásahit álbmotčievrvieččahagaid.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 03.12.15 dii. 17.45

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus:

Čuovvovaš árrasat leat bealálaččat meannudit ášši 50/15 Finnmarkkuopmodaga evttohus strategiiadokumeantan:

- Marit Kirsten Anti Gaup – dievasčoahkkimis
- Mathis Nilsen Eira – dievasčoahkkimis
- Hartvik Hansen – dievasčoahkkimis
- Ronny Wilhelmsen – plána- ja finánsalávdegottis ja dievasčoahkkimis

Bargiidbellodaga evttohus:

Kåre Olli lea bealálaš Finnmarkkuopmodaga meannudeamis iežas evttohusas strategiiadokumentii. Ággan dása lea go lahttu lea lagas fuolki FeFo direktivrii.

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui 25 jienain 6 jiena vuostá

Čállit:

Ellen Aina Eira

113/177

Bargiidbellodaga evttohus hilgojuvvui 16 jienain 15 jiena vuostá

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 4 hilgojuvvui 32 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 3 hilgojuvvui 31 jienain 3jiena vuostá
- Evttohus 5 hilgojuvvui 27 jienain 7 jiena vuostá
- Evttohus 1 mearriduvvui 29 jienain 5 jiena vuostá
- Evttohus 2 mearriduvvui 29 jienain 5 jiena vuostá
- Plána- ja finánsalávdegotti ráva mearriduvvui 29 jienain 5 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhus

Bargiidbellodat

FeFo eaiggáduvvo ollásit almmolašvuodas, ja leat Finnmárkku ássit mat eaiggádit FeFo ovttas. Gávpeológadussii gullá hálddašánlága 6.§ bealátkehtesvuoda birra.

Sámediggi lea válljen 3 áirasa ja 3 várrelahtu Finnmárkkuopmodaga stivrii, mat galget ovddastit sápmelaččaid. Dáid searvvis leat njealjis geat leat fásta sámediggeáirasat.

Nu go Bargiidbellodat ipmirda, de leat válljejuvvon áirasat bealátkehtes searvat cealkámušaid meannudeamis Finnmárkkuopmodaga strategiiaplánii Sámedikki dievasčoahkkimis.

Namuhuvvon stivralahtut galget ovddastit buot ássiid, maiddái sápmelaččaid Finnmárkkus, ja lea danin bealátkehtes meannudit strategiiaplána hálddašánlága 6.§ mielde.

Nu go Bargiidbellodat ipmirda lea Sámedikki várrelahttu Kåre Olli bealálaš meannudit cealkámušaid Finnmárkkuopmodaga strategiiaplánii Sámedikki dievasčoahkkimis.

Ággan dása lea namuhuvvon áirasa fuolkevuolta FeFo direktivrrain, čujuhit hálddašánlága 6.§:ii.

Nordkalottfolket searvá beavdegirjelasáhussii.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
	Vibeke Larsen, čoahkkinortnegii	
	Kirsti Guvsám, čoahkkinortnegii	
	Láilá Susanne Vars, čoahkkinortnegii	
	Vibeke Larsen, čoahkkinortnegii	
	Toril Bakken Kåven, čoahkkinortnegii	
1	Láilá Susanne Vars, áššejođiheadji	
2	Aud Marthinsen	
3	Beaska Niillas	Inger Eline Eriksen
	Beaska Niillas	
4	Kjetil Romsdal	Mariann Wollmann Magga
		Inger Eline Eriksen
	Kjetil Romsdal	
5	Sandra Márjá West	Inger Eline Eriksen

Čállit:

Ellen Aina Eira

		Láilá Susanne Vars
		Per Andersen Bæhr
	Sandra Márjá West	
6	Isak Mathis O. Hætta	
7	Gunnhild Engstad	Inger Eline Eriksen
	Gunnhild Engstad	
8	Ol Johan Gaup	
9	Per Erik Mudenia	Beaska Niillas
10	Mariann Wollmann Magga	
11	Beaska Niillas	John Kappfjell
		Láilá Susanne Vars
12	Per Andersen Bæhr	
13	Inger Eline Eriksen	Beaska Niillas
		Mariann Wollmann Magga
		Kirsti Guvsám
	Inger Eline Eriksen	
14	Silje Karine Muotka	
15	Beaska Niillas	
16	Per Mathis Oskal	
17	Silje Karine Muotka	
	Láilá Susanne Vars, áššejođiheaddji	

DC - Mearrádus:

Sámedikki mearrádusa vuodul áššis SP 19/14 Finnmárkkulága čuovvoleapmi ja čujuhettiin Finnmárkkuopmodaga strategiijadokumeantaevttohussii mearrida Sámediggi čuovvovaš prinsihpaid:

- Finnmárkkuopmodaga mihttomearrin lea ollásit dávistit finnmárkkulága ulbmila, ja ovdanboahit nu ahte lea govtolaš gaskavuohta ekonomalaš ceavzilisuhtii, buoremussan fylkka ássiide ja erenoamážit vuodđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii (gč. fml §§ 1, 3, 5 og 21).
- Finnmárkkuopmodaga posiitiiva ovdáneapmi dainna ahte dahkkojuvvojit vuodustuvvon mearrádusat rievdaduvvon meahccegeavaheamis ja gittaopmodaga geavaheamis ja eará, jotkojuvvo (gč. fml § 10, jf. § 4). Árvvoštallamiid oktavuodas galgá biddjojuvot erenoamáš deaddu sámi kultuvrra vuhtiiváldimii (gč. fml § 3, gč. ILO 169 art. 15 nr. 1 ja ml § 2, gč. SP art. 27).
- Báikkálaš álbmoga vuoigatvuodát ain beassat ávkkástallat luondduriggodagaiguin galget árvvusadnojuvot ja sihkkarastojuvvot ođasmuvvi resurssaid hálddašeami oktavuodas (gč. fml §§ 5 ja 21 ja § 3, gč. ILO 169 art.14). Galgá láchččojuvvot báikkálaš čatnaseapmái ovttasbarggu ja šiehtadusaid bokte báikkálaš álbmogiin ja vuoigatvuodáaiggiiguin ođasmuvvi resurssaid hálddašeami oktavuodas.
- Finnmárkkuopmodaga rolla lea doaimmat eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddašanorgánan finnmárkkulága vuodul. Servodat- ja ealáhusovddidanrolla fylkkas gullá vuosttažettiin politihkalaš orgánaide, nu go Sámediggái, fylkkadiggái ja gielddaide, dahje eará orgánaide mat ásahuvvon dakkár mihttomeriide. Danne lea váldonjuolggadussan ahte badjebáza máksojuvvo Sámediggái ja Finnmárkku fylkkadiggái (gč. fml. § 15).
- Go Finnmárkkulága ja eará lágaid vuodul sáhttet eatnamat vuvdojuvot ja luohpaduvvot, ja go árvvoštallojuvvo nu ahte gávpeovddideapmi ođasmuvvi resurssaid vuodul sáhttá dáhpáhuvat (gč. Sámedikki mearrádusa Áššis SP 019/14 čuokkis 8), de galget erenoamážit váldojuvvot vuhtii báikkálaš ovddut, báikkálaš eaiggátvuohta ja

oalgeváikkhusat buorrin Finnmárkku ássiide ja earenoamážit vuođđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Dáid strategalaš árvvoštilamiid oktavuođas galgá biddjojuvvot vuođđun ahte Finnmárkkuopmodat ii galgga searvat doaimmaide main lea stuorra ruđalaš riska. Danne ferte leat vuogádat dakkár riskastivremii mii addá vuođu ságaškuššamii Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagielddain.

- ILO-konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain ferte oazžut árijalaš dulkonrolla Finnmárkkuopmodaga doaimmas. Dat guoská maiddá Finnmárkkuopmodaga oaiviliid dahkamii Finnmárkkukommišuvnna raporttaid ektui ja daid čuovvleapmái. Sámediggeráđđi bidjá vuođđun dan vuođđooainnu ahte Finnmárkkuopmodat galgá váikkuhit dasa ahte sápmelaččaid ja eará oktagaslaš ja oktasaš vuoigatvuođat dohkkehuvvojit, ja ožžot nu nana báikkálaš stivrema go vejolaš.
- Doaimma dovdomearkan galgá leat stuorra rabasvuohta árvvoštallamiid ja mearrádusaid ektui. Jávohisvuođabákku julggaštusat dahje njuolggadusat eanet go dat mat čuvvot finnmárkkulágas ja hálddašanlágas eai leat ávkkálaččat. Doaimma- ja gávpediliid guoski jávohisvuođabággu mas lea gilvovohallamii guoski mearkkašupmi ii hehte ráđđádallamiid árvvoštallamiid birra Finnmárkku fylkkagielddain ja Sámedikkiin nammadaneiseváldin, ja masa guoská seamma jávohisvuođabággu (gč. fml § 18, gč. hálddašanlága § 13).
- Lagas ja rabas gulahallan galgá ovddiduvvot viidáseappot gaskal Sámedikki, Finnmárkku fylkkadikki ja Finnmárkkuopmodaga válggaid ja vuoruhemiid oktavuođas Finnmárkkuopmodaga doaimmas. Dasa gullá maiddá ráhkadit čuovvleaddji doaimplánaid Finnmárkkuopmodaga strategalaš plánii.

FeFo strategijadokumeantta sadjai bohtá:

Álggahus

Strategijja meroštallá guovddáš ulbmiliid, hástalusaid ja strategijaid Finnmárkkuopmodahkii ja FeFoi Finnmárkolága rámmaid siskkobealde.

FeFo lea iešheanálaš ja ovddasvástideaddji doaimma Finnmárkkulága ektui, ja lea dat mii stivre olles FeFo doaimma. Strategijja guhkes áiggi ektui, nugo oassin seamma plánain, ráhkaduvvojit doibmii doaimbidjoplánat mat áiggis áigái ođasmahttojuvvot.

FeFo geavahuvvo organisašuvnna namahussan oktan stivrrain ja bargiiguin. Finnmárkkuopmodat lea dat eatnamat ja resurssat maid FeFo hálddaša álbmoga bealis.

Višuvdna

FeFo galgá leat einnostanvejolaš ja ovddasvásttolaš hálddašeaddji, mii fuolaha eatnamiid ja resurssaid Finnmárkkus Finnmárkkulága mihttomeriid vuođul. FeFo galgá váikkuhit ceavziis servodatovdáneapmái ja nannet kulturmánnggabealatvuođa ja identitehta Finnmárkkus.

Bajit dási mihttomearri

Einnostanvejolaš, ovddasvásttolaš eanaeaiggát, mas lea ekologalaš, servodatlaš ja ekonomalaš ceavzilvuođa fokus agibeiperspektiivvas, fylkka ássiid bealušteaddjin ja erenoamážit vuođđun sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii.

Váldomihttomearri

- FeFo galgá hálddašit Finnmárkkuopmodaga dainna lágiin ahte šaddet positiivva lassiváikkhusat báikkálaš álbmogii ja sihkarastit sin ealáhusvuođu ja eallinvuogi Finnmárkkus.
- FeFo galgá fuolahit báikegottiid iešvuođaid, doarjut kulturvuđot ávkkástallama ja erenoamážit váikkuhit dasa ahte sámi servodatgáhttet ovdánit iežaset eavttuid vuođul.

Čállit:

Ellen Aina Eira

116/177

- FeFo galgá doaimmahuvvot beaktilit vai olaha dohkálaš ekonomalaš bohtosiid divrutkeahtá meahccebuktagiid.

Strategalaš guovddášárvvut

- Rabas

Deatalaš, jáhkehahtti, einnostañvejolaš ja čalmmus servodatoassálasti

- Luohttámuša duddjon

Lága, fágalaš máhtu ja árbedieđu vuođul deattuhettiin kvalitehta buot dásiin

- Ovddasvásttolaš

Finnmárkkuopmodat galgá hálddašuvvot agibeaiiperspektiivvas boahttevaš buolvvaid bealis

1 Eanan ja vuoigatvuođat

FeFo galgá Finnmarkku álbmoga bealis hálddašit ja doaimmahit Finnmarkkuopmodaga das gullevaš resurssaiguin

1.1 FeFo galgá hálddašit Finnmarkkuopmodaga nu ahte šaddet positiivva lassiváikkuhusat báikkálaš álbmogii ja sihkkarastit sin ealáhusvuođu ja eallinvuogi Finnmarkkus.

1.2 FeFo galgá lámhit báikegottiide kulturvuđot ávkkástallama ođasmuvvi resurssaiguin. FeFo galgá lámhit dakkár ceavzilis olgoáibmoeallimii, mii ii hehte árbevirolaš ealáhusaid ja meahccegeavaheami.

1.3 FeFo galgá searvágaid gielddaiguin, giliservodagaiguin, vuoigatvuođaeaiiggádiiguin ja eará guoskevaš oassálastiiguin sihkkarastit lága mihttomeari.

1.4 Finnmarkkuopmodaga hálddašeapmi galgá doaimmahuvvot dohkkehuvvon kommunála areálapláñaid mielde. FEFO galgá leat árijjalaš gulaskuddanbealli gielddaid areálapláñaid ektui.

1.5 Eanageavaheami ektui galgá váldonjuolggadusaid mielde dáhpáhuvvat láigošiehtadusa bokte.

1.6 FeFo galgá aktiivvalaččat váldit mearrádusa buot daid doaibmajuid ektui mat váikkuhit ahte meahccegeavaheapmi rievda gč. Sámedikki njuolggadusaid, nugo ođđa mohtorjohtolatláhtuid ásaheapmái Finnmarkkuopmodahkii. FeFo ii áiggo váldonjuolggadusaid mielde geavahit eananeaiiggátrievtti dárkkistit suohkaniid sierralohpepraksisa.

1.7 FeFo galgá leat hui doalahkes dakkár sisabahkkemiid ektui mat sáhttet guoskat sámi kultuvrii, bozodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Dakkár áššiin ferte álo vuos vuoigatvuođadiliid čielggadit ja dieđiheami vuođul viežžat ovddalgihtii mieđáhusa guoskevaš vuoigatvuođaeaiiggádiin.

1.8 FeFo galgá sihkkarastit einnostañvejolašvuođa ovttasbargoguimmiide. FeFos galgá leat lagas ovttasbargu daid almmolaš ja báikkálaš oassálastiiguin, geain lea hálddašanovddasvástádus Finnmarkku eatnamiid osiin.

2 Meahcci

Máhttu báikkálaš vieruiduvvan meahcceávkástallama birra galgá deattuhuvvot garrasit luondduriggodagaid hálddašeamis. Dasa lassin galgá FeFo dáhkidit Finnmarkku ássiide buori vejolašvuođa ávkkástallat mehciin almmá divrutkeahtá meahccebuktagiid.

2.1 Bivdo- ja guolástanheiveheamit galget čađahuvvot gulahaladettiin báikkálaš

geavaheaddjjoavkkuiguin ja vuoigatvuođaeaiiggádiiguin

2.2 FeFo galgá searválagaid báikkálaš oassálastiiguin láchčit álbmogii vejolašvuođa olgoáibmodoaimmaide.

2.3 Hálddašeami oktavuodas galgá lagasvuohta resurssaide ja báikkálaš álbmoga vieruiduvvan geavaheapmi deattuhuvvot garrasit.

2.5 Meahci mearkkašupmi identitehta ovddideaddjin ja ealáhusaid, meahcceávkástallama, báikkálaš bargosajiid ja vásáhusaid arenan galgá deattuhuvvot.

2.6 FeFo galgá váikkuhit dasa ahte bajásšaddi buolva movttiidahttojuvvo geavahit meahci/ávkástallat ođasmuvvi resurssaiguin.

3 Ealáhusat

FeFo galgá ovddidit árbevirolaš ealáhusdoaimmaid vuođđuduvvon Finnmárkkuopmodaga resurssaide dainna lágiin ahte sámi kultuvra, boazodoallu, meahccegeavaheapmi, ealáhusdoaimmaheapmi ja servodateallin sihkkarastojuvvo.

3.1 FeFo galgá eaiiggátvuođas bokte váikkuhit dasa ahte resurssat ja árvvut hálddašuvvojit dainna lágiin ahte dat lea mielde loktemin fylkka ealáhusaid ja árvoháhkama, dalle go dat ii hehte dálá ealáhusaid.

3.2 Movttiidahttit báikkálaš eaiiggáduššamii ja posiitiiva servodatovddideapmái

3.3 FeFo ii galgga searvat prošeavttaide main lea stuorra ruđalaš riska dahje prošeavttaide mat sáhttet šaddat vuostálagaid álgoálbmotrievttálaš ja olmmošrievttálaš standárdaiguin.

3.5 FeFo galgá vuhtiiváldit boazodoalu ja eanadoalu guohtuneanadárbbuid Finnmárkkus.

3.6 FeFo ii galgga searvat ealáhusovddideapmái mas leat negatiiva váikkuhusat sámi kultuvrii, boazodollui, meahccegeavaheapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii, erenoamážit doppe go vuoigatvuođat eai leat čielggaduvvon.

4 Gelbbolašvuohta ja gaskkusteampi

FeFos galgá leat govda fágabiras ja dat galgá leat árijjalaš ja fitnolaš hálddašeaddji ja eanaeaiiggát

FeFo galgá doallat oktilaš oktavuođa ja gulahallama gielddaide guoski mearrádusaid oktavuodas, ovdal stuorát gulaskuddamiid ja geavada rievdademiid oktavuodas.

4.1 Buot gulahallan galgá dáhpáhuvvat dárogillii ja sámegillii.

4.2 FeFo galgá lea rabaš organisašuvdna mii lea bures olámuttus álbmogii

4.3 FeFo galgá leat eambo oidnosis ja juohkit eanet dieđuid iežas doaimma birra

4.4 FeFo galgá čađat nannet gelbbolašvuođa buot organisašuvnna dásiin

4.5 FeFos galgá leat árijjalaš gulahallan ovttasbargoguimmiiguin, geavaheaddjjoavkkuiguin ja vuoigatvuođaeaiiggádiiguin

4.6 Fefo galgá doaimmastis geavahit ja oainnusmahttit sámegiela

4.7 FeFo galgá vuođđudit iežas hálddašeami ja doaimma báikkálaš vásáhusmáhttui

4.8 FeFo galgá ovddidit ja das galgá leat gelbbolašvuohta árbevirolaš meahccegeavaheamis ja meahcceávkástallamis, sihke dan várás ahte loktet iežas, muhto maiddá servodaga gelbbolašvuođa sámi diliid birra ja nannen dihtii iežas hálddašeami máhttovuođu.

5 Organisašuvdna

FeFo galgá leat geasuheaddji bargosadji, ja doaimmat fitnolaš bargoadi

5.1 FeFo galgá rekrutteret, ovddidit ja oamastit alla gelbbolašvuoda guoskevaš giella- ja fágasurggiin

5.2 FeFo galgá sihkarastit dásseárvvu ja čuovvut alla etihkalaš ja olmmošrievttálaš standárddaid

5.3 Doaimmaplána gulaskuddamis mángga oassálastái nu go gielddaide, Sámediggái jna. galgá maiddái meannudit FeFo doaimmaplána

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 03.12.15 dii. 19.20

Ášši 049/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 008/15	Plána- ja finánsalávdegoddi

Sámedikki bušeahtta 2016

	Áššennr. 15/1637
--	---------------------

Bealáš	Várrelahttu	
Inger Elin Kristina Utsi		li oktage várrelahttu sáhttán boahit
Kåre Ivar Olli		li oktage várrelahttu sáhttán boahit
Christina Henriksen	Kirsten Ellinor G. Utsi	
Jovna Zakarias Dunfjell	Malin Kristina Sandvik Wilks	

Meannudeamit

Politihkalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	20.10.15	SR
Plána ja finánsalávdegoddi	17. –	PFL
	20.11.15	
Sámedikki dievasčoahkkin	01. –	DC 049/15
	04.12.15	

Mildosat

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámedikki 2016 bušeahhta lea dohkkehuvvon mildosa 1 vuođul daid rievdadusaiguin maid dievasčoahkkin lea mearridan.

Plána- ja finánsalávdegoddi - 008/15

PFL - Mearrádus:

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Álggahus

Rámmat Sámedikki bušehtii leat addojuvvon ráđđehusa juolludusaid bokte stáhtabušehtas. Ollislaš juolludus Sámediggái 2016:s lea 434 miljon ru. Sámedikki ekonomalaš ja politihkalaš rámmaeavttut jahkái 2016 leat meannuduvvon áššis 49/15 Sámedikki plána- ja finánsalávdegottis.

Mearkkašumit

Lávdegotti lahtut, Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven, Olgešbellodaga Ellen Kristine Saba ja Ovddádusbellodaga Geir Are Winther, ovddidit čuovvovaš mearkkašumi:

Bušehttabarggus lea stuorra hástalussan go bušehtas ii sáhte lohkat makkár ruhtapoasttat leat čadnojuvvon sierra šiehtadusaide, olggobeale almmolaš ja priváhta instánssaiguin. Maiddái sierra organisašuvnnat ja prošeavttat namuhuvvojit, mat eai leat lagabuidda čilgejuvvon, ja mii erenoamážit ođđa áirasiidda buktá eahpesihkarvuođa. Berre geahčadit vejolašvuohta listet dahje bidjat juolgenohtaid prošeavttaide ja organisašuvnnaide mat sáhttet leat apmasat mearrideddjiide.

Hástaleaddji lea maiddái go ovttaskas poasttain ii čujuhuvvo ahte lea go dat ohcanvuđot vai fásta doarjja, dahje leat go ruđat mat mannet hálddahusa goluide prošeavttaid oktavuodas. Dát berre kommenterejuvnot teavsttas.

Dát lahtut bivdet merket bušehtas makkár ruhtapoasttat leat čadnojuvvon šiehtadusaide eará almmolaš ja priváhta organisašuvnnaiguin.

Evttohus

Norgga Sámiid Riikasearvvi (NSR) Kirsti Guvsám, Aili Guttorm, Laila Nystad, Pjera Heika Muotka ja Beaska Niillas ja Bargiidbellodaga sámediggejoavkku Vibeke Larsen, Knut Store ja Ronny Wilhelmsen evttohus

Evttohus 1

Tabealla 8.3 Čoahkketabealla – rámmaeavttut, oahppanbiras ja ovttasbargu oahpahusa birra Sirkumpolára oahppokonferánša/ministarčoahkkin rievdaduvvot leat Arctic Indigenous Education Conference (AIEC)

8.3.1 Sámioahpahusa fierpmádat - njuolggadoarjja

22401 Sirkumpolára oahppokonferánša/ministarčoahkkin rievdaduvvot leat Arctic Indigenous Education Conference (AIEC)

18. Tabeallaregisttar

Čállit:

Ellen Aina Eira

8.3.2 Sirkumpolára oahppokonferánsa/ministtarčoahkkin- prošeakta rievdaduvvot leat Arctic Indigenous Education Conference (AIEC)

Evttohus 2

Ođđa poasta 10.5 vuolde Sámi humána biologalaš ávdnasiid hálddašeapmi ja geavaheapmi:

Olggobeale bargojoavku, ráhkadit etihkalaš njuolggadusaid sámi humána biologalaš ávdnasiid hálddašeapmái ja geavaheapmái: 150 000,- ru.

Ruhta dasa válđojuvvo: 10.2 .3 doarjja dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide – ohcanvuđot doarjja unniduvvo 150 000,- ruvnnuin.

Ođđa tabealla 10.5 vuolde.

Evttohus 3

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 2. Strategijiat dasa gullevaš doaibmabijuiguin:

Čuovvovaš kuvlačuokkis sihkkojuvvo:

- Lágidit fierpmádatčoahkkimiid ja fágačoahkkimiid giellaguovddážiid várás.

Tabealla 5.2.1 sihkkojuvvo.

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 3. Strategijiat dasa gullevaš doaibmabijuiguin:

Gulahallan guovddáš eiseválddiiguin gielladili kártema ruhtadeami birra.

- Čađahit giellaiskkadeami sámegeiela geavaheami birra hálddahusgiellan.

Rievdaduvvo leat ná

- Gulahallan guovddáš eiseválddiiguin gielladili kártema ruhtadeami birra, ja giellaiskkadeami čađaheami birra sámegeiela geavaheami ektui hálddahusgiellan.

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 3. Strategijiat dasa gullevaš doaibmabijuiguin:

- Ovttas eará aktevrraiguin láchit terminologijja- ja báikenammakurssa.
- Gulahallama bokte allakuvllaiguin/universihtaiguin lágidit teminologijja ja báikenamaid čohkken- ja registrerenkurssa.
- Viežžat fáldadaga sámi oahppaásahusain maid lea namahuvvon fágagelbbolašvuohhta.

Rievdaduvvo leat ná

- Árvoštallat vejolašvuođa ovttas eará aktevrraiguin láchit terminologijja- ja báikenammakurssa, ovttas bargat allakuvllaiguin/universihtaiguin báikenamaid čohkkemis ja registreremis.

Tabealla 5.2.3 Sihkkojuvvo

5.4. Sámi giellageavaheaddjit:

Oassemihttomearri 2 sihkkojuvvo.

Tabealla 5.4.2 sihkkojuvvo

5.5.4 Giellaprošeavttat – ohcanvuđot doarjja

Čállit:

Ellen Aina Eira

Ođđa kuvlačuokkis vuoruhemiid vuollái:

- Sámi gielladoaibmabijut báikkálaš mediain.

Oassemihttomearri 2 sihkkovuođo.

Kap 2 Váldosisdoallu, nubbi teakstaoassi:

Čuovvovaš cealkka sihkkovuođo: Erenoamážit deattuhuvvojit ja vuoruhuvvojit 2016:s doaibmabijut mat gusket sámi mánáide ja nuoraide, ja ođđa doaibmabidju man ovdii Sámediggi áigu bargat lea mánáid sámedikki ásaheapmi. Prošeavtta mihttomearriin lea ovdánahttit demokratiija ja searvama mánáidgárddis.

Kap 6.3.8 Doarjja kulturdoaibmabijuide – ohcanvuđot doarjja

Ođđa kuvlačuokkis vuoruhemiid vuollái:

- Sierra luohiteprošeavttat

6.4 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Oassemihttomearri 4, Strategiiat dasa gulleavaš doaibmabijuiguin, ođđa kuvlačuokkis, ođđa strategiiat:

- Váikkuhit Várdobáikki sámi guovddáža ođđa vistti prošeakterema álggaheami.

7. Mánáidgárddit. Váldomihttomearri:

6. teakstaoassi sihkkovuođo: Sámediggi háliida bargat dan ala ahte ásahuvvo "Mánáid sámediggi". Doaibmabidju galgá ovdánahttit demokratiija ja searvama mánáidgárddis. Sámedikkis leat juo mánáidgárdekoaffarat ja dieđut nehtas ovdamearkka dihte sámi álbmotbeaivvi birra. Dán sáhtta geahčadit fárrrolaga ja ovddiduvvot viidáseappot.

7.3 Giellamovttiidahttin mánáidgárddis

7.3.2 Doarjja sámi giellaoahpahussii - njuolggadoarjja

Ođđa kuvlačuokkis:

Galgá váikkuhit:

- Ahte šaddá julevsami giellačeahppi/giellatjehppe Árrana mánnáigárdde/mánáidgárdái

7.4 Giellalávgunmálet. Mihttomearri:

2. teakstaoassi maŋimus cealkka: Sámediggi háliida bidjat fokusa erenoamážit julev- ja máttasámegielaide.

Rievdaduvvo leat ná: Sámediggi háliida bidjat fokusa erenoamážit julev- ja máttasámegielaide, ja márkasámi giellaguvlui.

7.8 Mánáid sámediggi:

Olles teakstaoassi sihkkovuođo

Tabella 7.8 sihkkovuođo

8.4 Oahpponeavvut, 8.4.4 Oassemihttomearri 3, Strategiiat dasa gulleavaš doaibmabijuiguin:

Ođđa cealkka maŋná nuppi teakstaoassi: Vuodđun biddjovuođo ahte Ovttas - Aktan - Aktesne

Čállit:

Ellen Aina Eira

vuodđoruhtadeapmi galgá boahit eará almmolaš ja/dahje eahpealmmolaš eiseváldiin. Sámedikki ruhtadeapmi galgá dađistaga unniduvvot.

9.4.1 Sámi dutkan:

Tabealla 9.4 sihkkovuvvo

9.4 Sámi dutkan. Oassemihttomearri 2:

- Árbediehtoguovddáš kárte, vuogádatlažžan bidjá ja gaskkusta sámi árbedieđuid oahpahusa, oahpu ja dutkama várás, ja luondduresurssaid hálddašeami várás.

Rievdaduvvo leat ná:

- Sámi árbedieđuid kárten, vuogádatlažžan bidjan ja gaskkusteapmi oahpahusa, oahpu, ja luondduresurssaid hálddašeami várás.

2. teakstaoasi maŋimuš cealkka sihkkovuvvo: Jagis 2016 várrejuvvo 1 150 000 ru dán bargui.

3. teakstaoassi sihkkovuvvo.

Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin, doaibmabidju strategiija vuolde rievdaduvvo:

- Gulahallama bokte Sámi allaskuvllain, sámi museaiguin ja kulturásahusaiguin váikkuhit guovddáža servodatdoaimma hábmema.

Rievdaduvvo leat ná:

- Gulahallama bokte Sámi allaskuvllain, sámi museaiguin ja kulturásahusaiguin árvoštallat vejolaš guovddáža servodatdoaimma, ja movt sámi árbedieđuid kártema, vuogádatlažžan bidjama ja gaskkusteami sáhtá gozihit.
- Gulahallamiin Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain váikkuhit dan ahte sámi árbediehtoguovddáš sáhtá ásahuvvot.

Poasttat Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles duhátrudnun)

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles duhátrudnun)
I) Gos váldojuvvo:	
12901 Gulaskuddan- ja fierpmádatčoahkkima gielddaide ja giellaguovddážiidda	-200
12500 Sámi giellakampánja	-200
12501 Nuoraidčoagganeamit	-200
12903 Terminologiija ja báikenammakursa	-200
Mánáid sámediggi	-400
17010 Doarjja girjjálašvuoda buvttadeapmái	-200

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
22400 Sámi oahpahusfierpmádat	-100
20201 Seminára lágádusaide mat ovddidit sámi oahpponeavvuid	-50
22000 <u>Ovttas - Aktan - Aktesne</u>	-500
22300 <u>Arbediehtoguoovddáš</u>	-1150
12902 Giellaiskkadeapmi	-500
40510 Ealáhuseallin, fitnodatovddideapmi, lotnolas- ja meahccealáhusat (juohkelágan ealáhuseallin)	-300
41011 <u>Sámi</u> mátkeealáhusat	-200
30000 Vuodđudus <u>Protect Sápmi</u>	-900
Oktiibuot váldojuvvo:	-5100

II) Juhkkojuvvojit čuovvovaš poasttaide:	
5.5.3 <u>Sámi</u> giellaguovddážit - njuolggadoarjja	
10100 Porsángu - <u>Sámi</u> giella- ja <u>kulturguoovddáš</u>	12
10101 Gáivuotna - <u>Sámi</u> giellaguovddáš	12
10102 Divttasvuotna - <u>Árran julevsáme guovdásj</u>	12
10103 Evenášši - <u>Várdobáiki sámi guovddáš</u>	12
10104 Unjárga - <u>Isak Saba guovddáš</u>	12
10105 Deatnu - <u>SEG OS</u>	12
10106 Romsa - <u>Gáisi Giellaguovddáš</u>	12
10107 Røros - <u>Aajege</u>	12
10108 Altá - <u>Alttá Sámi Giellaguovddáš</u>	12
10109 Luobát - <u>Astávuona giellagoahie</u>	12
10110 Snoasa - <u>Gielem nastedh</u>	12
10111 Røyrvik - <u>Gielearnie</u>	12
10112 Omasvuotna – <u>Omasvuona giellaguovddáš</u>	12

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
6.3.6 Doarjja sámi lágádusaide – ohcanvuđot doarjja	
17040 <u>Sámi lágádusat</u>	34
6.3.8 Doarjja kulturdoaimbajuid – ohcanvuđot doarjja	
17100 Kulturdoaimbajut	500
6.4.1 <u>Festiválat</u> - njuolggadoarjja	
15100 <u>Riddu Ridđu</u>	14
15103 <u>Karášjoga beassášfestivála</u>	10
6.4.2 <u>Teáhterat</u> - njuolggadoarjja	
15300 <u>Beaivváš Sámi -Našunálateáhter</u>	236
15301 <u>Aarielhsaemien Teatere AS</u>	24
15302 <u>Sámi mánáidteáhter</u>	4
6.4.3 <u>Museat</u> - njuolggadoarjja	
15500 <u>Arran Julevsame guovdasj</u>	260
15501 <u>Saemien Suije</u>	300
15503 <u>RidduDuottarMuseat</u>	400
15504 <u>Deanu ja Várjjaga museasüda</u>	240
15505 <u>Várdobáiki</u>	155
15506 <u>Davviálbmogiid guovddáš OS</u>	650
6.4.4 <u>Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustan-ásahusat</u> - njuolggadoarjja	
15000 <u>Arran julevsáme guovdasj, Divttasvuotna</u>	25
15001 <u>Sámi ođđaáigge dáiddaguovddáš, Karášjohka</u>	47
15002 <u>Davviálbmogiid guovddáš OS, Gáivuotna</u>	18

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
15003 Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, Billávuotna, juolgenohta b: 150000 ru várrejuvvo ovttasbargui earáiguin ovddidan dihte mearrasámi identitehta ja kultuvrra.	157
15004 <u>Sijti Jarne, Arborde</u>	18
15005 <u>Várdobáiki Evenášši/Skánit</u> juolgenohta c: dán supmis várrejuvvo 500000 ru vistti prošekterema álggaheapmái.	514
15006 Bihtánsámi viessu	10
15007 Oslo sámi viessu	51
15008 <u>Lásságámmri</u>	3
15011 <u>Saemien Sijte</u>	8
15012 <u>Alttá Sámi Siida</u>	6
15016 <u>Deanu ja Várjjaga museasiida</u>	6
6.5.1 Sámi valástallan - njuolggadoarjja	
15200 <u>Sámi Válašallan Lihttu - Norga (SVL-N)</u>	14
6.6.1 Sámi mediat - njuolggadoarjja	
17001 <u>Nuorttanaste</u>	13
17002 Nuoraidbláđđi S	18
17003 <u>Sámis</u>	4
17004 <u>Daerpiet Dierie/máttasámi girkeblláđđi</u>	1
6.7.1 Doarjja sámi girjebussiide - njuolggadoarjja	
15400 <u>Kárášjohka</u>	8
15401 <u>Porsángu</u>	8
15402 Guovdageaidnu	2
15403 Deatnu/Unjárga	21
15404 Gáivuotna	10

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
15405 Julevsámi	18
15406 Máttasámi	22
15407 Máttá-Romssa	7
15408 Máttá- <u>Trøndelága</u>	10
7.3.2 Doarjja sámi giellaoahpussii – njuolggadoarjja (OĐĐA)	
<u>Julevsáme giellatjehppe - Arran mánáigárdde/mánáidgárdi</u>	400
10.2 1 Geavaheaddjivuđot fáladat sámi vuorasolbmuide - njuolggadoarjja	
25000 Geavaheaddjivuđot fáladat sámi vuorasolbmuide	7
10.2.2 Sámi doavttersearvi - njuolggadoarjja	
25100 Sámi doavttersearvi	6
13.4.2 Doarjja sámi kulturealáhusaide – njuolggadoarjja (OĐĐA)	
<u>Sámi musihkkaávvuvahkku Alttás</u>	150
13.5.1 Doarjja <u>Duodjeinstituhtii</u> - njuolggadoarjja	
41030 Doarjja <u>Duodjeinstituhtii</u>	35
41030 Doarjja <u>Duodjeinstituhta</u> bagadeaddjai nuorta ja gaska Finnmákkus.	500
Oktiibuot:	5100

Evttohus Olgešbellodagas Ellen Kristina Saba bokte ja Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven bokte:

Evttohus 4

Ođđa teakstaoassi, bajimužžii 14. siiddus:

Ođđa teaksta manjimuš teakstaoassái:

Sámediggeráđis lea fápmudus eará láhkai geavahit gitta 5 % várrejuvvon ruđain bušeahntas.

Čállit:

Ellen Aina Eira

Fápmudus ii guoskka váikkuhangaskaomiide mat leat dievasčoahkkinjođihangotti geavahussii ja doaibmagoluide. Sámediggeráđđi galgá bušeahhtajagis dieđihit Sámedikki dievasčoahkkimii jos leat eará láhkai geavahan ruđaid.

3.2.5. Ohcanvuđot doarjja, siidu 14:

Ođđa teaksta, vuosttaš teakstaossi:

Ohcanvuđot doarjjaortnegiid hálddaša dievasčoahkkin dahje dat orgána masa dievasčoahkkin fápmuda válldi.

Ovttaskas ohcanvuđot doarjjaortnega spesifiseren lagabuidda, boahtá ovdan Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiid njuolggadusain. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dáid njuolggadusaid.

Sámediggeráđis lea fápmudus rievdadit ohcanáigemeriid.

Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás, lea váiddaorgána daid mearrádusaide maid sámediggeráđđi, dievasčoahkkin dahje dat orgána maid dá fápmudit válldi mearridit. Dievasčoahkkinjođihangotti mearrádusaide lea Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás váiddaorgána.

Doarjjastivrra ásahuvvo fas cuoŋománu 1. b. 2016 rájes. Seamma dáhtona rájes váldá doarjjastivrra badjelasas ohcanvuđot ruđaid hálddašeami mat juhkkovuvvojit kapihttaliin 4 , 6, ja 13 ja 15. Doarjjastivrras galget leat 5 lahtu, maid dievasčoahkkin vállje. Sámediggeráđđi ovddida ášši dievasčoahkkimii njukčamánu 2016 go guoská organiseremii, mandáhtii, fápmudusaid addimii ja lahtuid ja värrenlahtuid válljemii Doarjjastivrii.

Evttohus Olgešbellodagas áirasa Ellen Kristina Saba bokte ja Árjas áirasa Laila Susanne Vars bokte:

Evttohus 5

Evttohus rievdadit vuoruhemiid Sámediggeráđi bušeahttaevttohusa ektui:

Kap 1. Álggahus, ođđa manjimuš teakstaossi:

“Sámediggi čujuha ollu evalueremiidda mat leat dahkkojuvvon Sámedikki doarjjaortnegiid ektui, sihke ohcanvuđot ja njuolggadoarjja ortnegiid ektui mat juolluduvvojit sierranas orgánaide Sámedikki bušeahta bokte. Sámediggi lea dahkan ollu sihkkarastin dihte dakkár doarjjahálddašeami mii sihke lea dohkálaš almmolaš rievttalaš gáibádusaid ektui ja dasto sihkkarastá Sámedikki legitimizehta sámi álbmoga gaskkas. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu vel eanet bargat beavttálmahttin dihte doarjjahálddašeami.”

Nubbi teakstaossi tabealla vuolde kapihttalis 2 Váldosisdoallu ráđi evttohusas sihkkovuvvo.

Ođđa manjimuš teakstaossi kapihttali 2 Váldosisdoallu:

“Jagi 2016 bušeahtas lámččovuvvo proseassa buoridan dihte doarjjahálddašeami, geahčaduvvo earret eará áššemeannudanáigi, resursageavaheapmi, njuolggadusaid álkiduhttin, ohcamiid áššálaš ja rievttalaš ovtaárvosaš meannudeapmi. Árvvoštallojuvvon galggašedje go doarjjaortnegiid, maidda Sámediggeráđđái lea fápmuduvvon váldi hálddašit, hálddašit sierra fágalaš iešheanalís orgánat maidda dievasčoahkkin addá fápmudusa. Ovddiduvvo sierra áššin Sámedikki dievasčoahkkimii njukčamánu 2016 Sámedikki doarjjahálddašeami revideren, man váldomihttomearrin lea geahčadit movt Sámedikki doarjjahálddašeami sáhtášii rievdadit nu ahte mii buorebut gozihivččiimet min doarjjaortnegiid olahusjoavkkuid.”

Ođđa teakstaossi manjá 10. teakstaosi, kap 3 Rámmaevttut:

“Sámediggi háliida viidásetovddidit min doarjjaortnegiid vai dát ortnegat buoremus vuogi mielde gozihivčče sámi servodagaid dárbbuid. Sámediggi áigu sihkkarastit rabasvuoda ja einnostan vejolašvuoda min doarjjahálddašeamis, nu ahte mii geahččalivččiimet ođđa organiserenvugiid

doarjjahálddašeapmái, movt sihkkarastit dan ahte Sámedikki dievasčoahkkima mearrádušat čađahuvvošedje beaktilit.”

Rievdadusat čuoggás 3.2.4, boahťá ráđi evttohusa sadjái:

“Njuolga doarjjaortnegiid hálddaša sámediggeráđđi, dahje orgána masa sámediggeráđđi addá válđdi, dahje sierra orgánat maidda Sámedikki dievasčoahkkina fápmuda válđdi.

Ovttaskas njuolgga doarjjaortnegat spesifiserejuvvojit lagabuidda, njuolggadusain maid Sámedikki dievasčoahkkina mearrida Sámedikki njuolgga doarjjaortnegiid várás.”

Rievdadusat čuoggás 3.2.5, boahťá ráđi evttohusa sadjái:

“Ohcanvuđot doarjjaortnegiid hálddaša sámediggeráđđi dahje orgána masa sámediggeráđđi addá válđdi, dahje sierra orgánat maidda Sámedikki dievasčoahkkina fápmuda válđdi.

Ovttaskas ohcanvuđot doarjjaortnegat spesifiserejuvvojit lagabuidda, njuolggadusain Sámedikki njuolgga doarjjaortnegiid várás. Sámedikki dievasčoahkkina mearrida dáid njuolggadusaid, dahje sáhtta fápmudit válđdi mearridit njuolggadusaid Sámediggeráđđái dahje eará sierranas orgánaide.

Sámediggeráđđái ja vejolaš sierra orgánii, mii lea ožžon fápmudusa Sámedikki dievasčoahkkimis, addojuvvo fápmudus rievdadit ohcanáigemeeriid.

Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi lea váiddaorgána sámediggeráđi dahkan mearrádusaide, orgánii masa sámediggeráđđi lea fápmudan válđdi, dahje sierra orgánii masa Sámedikki dievasčoahkkina lea fápmudan válđdi. Čoahkkinođihangotti dahkan mearrádusaide lea Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi váiddaorgána.”

Kap 4 Álgoálbmogiid vuoigatvuđat ja riikkaidgaskasaš bargu:

Rievdadusat čuoggás 4.1.2 Hálldahusa resurssat:

Vuosttaš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- «Vuoigatvuđa- ja láhkabargu Norggas ja Sámis»

Maŋimuš kuvlačuokkis rievdaduvvot leat ná:

- «Juridihkalaš bagadeapmi, fágalaš veahkki ja gulahallan sámi vuoigatvuđaoamasteddjiiguin ja sámi organisašuvnnaiguin áigeguovdilis riekteáššiin.»

Ođđa kuvlačuoggát:

- «Finnmárkkulága čuovvoleapmi: Sámedikki válljen stivralahtuid erenoamáš čuovvoleapmi FeFo stivrras.»
- «WCIP čuovvoleapmi erenoamážit diehtujuohkinbarggu bokte sámi báikegottiin»
- «Áigeguovdilis láhkaproseassaid árrjalaš čuovvoleapmi»
- «Sámedikki mearrádusa Vuodđolága § 108 ođasmahttimis, árrjalaš fágalaš čuovvoleami.»

Rievdadusat čuoggás 4.2, oassemihttomeari 1 vuolde:

Vuosttaš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- «Konsulteret ráđđehusain dainna ulbmiliin ahta juksat ovttamielalašvuđa, vai Sámediggi ja sámi vuoigatvuđaoamasteaddjit ja eará njuolga guoskevaš sámi beroštumit sáhttet addit mieđáhusa ovdagihťii eana- ja resursavuoigatvuđaid láhkaevttohusaid oktavuodas.»

Sáhcočuokkis vuosttaš kuvlačuoggá vuolde sihkojuvvo ja sadjái biddjojuvvo dát:

«Bargat dan ala ahte álgoálbmotrievttálaš prinsihpat álgoálbmotsuodjaleami birra sámi kultuvrra ávnnaslaš kulturvuodus čađahuvvojit Norgga rievttis.»

Ođđa kuvlačuokkis:

- «Buot ođđa ealáhusdoaimma sámi guovlluin galgá leat ávkin sámi kultuvrii ja báikegottiide, iige galgga headuštít sámi árbevirolaš ealáhusaid.»

Maŋimuš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- «Fuolahit ahte stáhta eiseválddit álggahit positiivvalaš sierradoaimbajuid mat váikkuhit duohta dásseárvvu sámi minoritehta ja majoritehta gaskka Norggas.»

Ođđa kuvlačuokkis maŋŋá sáhcočuoggá:

- «Fuolahit ahte sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit eai meannuduvvo sierra láhkai, sihkarastit ahte sii ožžot seammalágan vejolašvuodaid ovdánit ja seammalágan riektesuoji.»

Ođđa kuvlačuokkis “Galgá váikkuhit” vuolde:

- «Suodjalit ja nannet sámi lotnolasealáhusaid, sámi meahcceealáhusaid ja ođasmuvvi resurssaid sámi árbevirolaš ávkkástallama riektesuoji.»

Oasseihttomeari 2 vuolde:

Ođđa kuvlačuoggát strategijaid vuolde:

- «Váikkuhit dan ahte Sámi parlamentáralaš ráđđái dohkkehuvvo stáhtus ON:s ja eará relevánta riikkaidgaskasaš forain demokrátalaččat válljejuvvon sámi álbmoga ovddasteaddjin.»
- «Sihkarastit oktiiordnema ja gulahallama sámi NGO:guin mat barget riikkaidgaskasaš áššiiguin.»

Oasseihttomeari 3 vuolde:

Kuvlačuokkis 2 «Strategijat dasa gullelaš doaimbajiguin» vuolde rievdaduvvo leat ná:

- «Ahte álgoálbmogiid kapasitehta, gelbolašvuotta ja searvan nannejuvvo arenain gos davviguovlopolitihka birra digaštallo, ja mearrádusat árttalaš áššiin dahkkojuvvojit, maid dái Árttalaš ráđis.»

Oasseihttomeari 4 vuolde:

Kuvlačuoggá 2 vuolde, ođđa vuosttaš ja nubbi sáhcočuokkis, bohtá ráđi evttohusa sadjái:

- «Váikkuhit álgoálbmotperspektiivva nannema nationála olmmošvuoigatvuođaásahusain.»
- «Árjjalaččat váikkuhit raporteremiidda álgoálbmotvuoigatvuođaid heiveheami birra nationála dásis riikkaidgaskasaš orgánaide.»

Sáhcočuoggát 2 ja 3 ráđi árvalussas rievdaduvvojit leat ná:

- «Addit doarjaga ásausaide ja organisašuvnnaide mat barget álgoálbmotáššiiguin riikkaidgaskasaš dásis.»
- «WCIP 2014 čuovvleapmi»

Nubbin maŋimuš kuvlačuokkis tabealla 4.2.2 vuolde WCIP čuovvleapmi – prošeakta, rievdaduvvo

leat ná:

- «Ahte álgoálbmogat eai vealahuvvo sin etnisitehta, agi, sohka beali, seksuála soju dahje eará doaimmahehttehusa geažil.»

Kap 5 Giella:

Kapihttala 5.2 vuolde, Ovddasvástádus sáme gielas.

Kuvlačuokkis «Mihttomeari» vuolde rievdaduvvo leat ná:

- «Sámedikkis ovttas sámi servodagain ja áhahusaiguin lea ovddasvástádus sáme giela ovddideamis.»

Kuvlačuokkis oassemihttomeari 1 vuolde:

- « Sámedikkis ovttas sámi servodagain ja áhahusaiguin lea ovddasvástádus sáme giela nannemis ja ovddideames.»

Ođđa vuosttaš sáhčočuokkis kuvlačuoggá vuolde oassemihttomeari 1 vuolde «Strategiijat dása gullelaš doaimbabiiguin»:

- «Váikkuhit dan ahte giellalávdegotti evttohus dahkkojuvvo dovddusin sámi servodagas, ja áhahuvvo gulahallan sámi giellabirrasiguin evttohusaid čuovvoleami birra.»

Ođđa kuvlačuoggát oassemihttomeari 1 vuolde čuoggá “galgá váikkuhit” vuolde:

- «Ahte sáme giela rámmaeavttut nannejuvvojit»
- «Bargat dan ala ahte biddjojuvvo lávdegoddi čielggadit nuorta- ja bihtánsámi giela ja kultuvrra dili birra, ovttasráđiid dáid giellajoavkkuid ovddastuslaš olbmuiguin/joavkkuiguin/ áhahusaiguin.»

Ođđa kuvlačuokkis “strategiijat dasa gullelaš doaimbabiiguin” vuolde:

- «Nannet Sámedikki diehtjuohkima mii guoská váiddavejolašvuodaide ja bearráigeahččanorgánii dan oktavuođas go giellavuoigatvuođat rihkkojuvvojit Sámedikki neahttasiidduin ja eará arenain.»

Kap 5.4 Giellageavaheaddjit:

Visot teaksta, earret sáhčočuoggá “Strategiijat dasa gullelaš doaimbabiiguin” vuolde oassemihttomeari 2 vuolde sirdojuvvo oassemihttomearrái 1. sáhčočuokkis ja tabealla sihkkujuvvojit.

Tabealla 5.4, Čoahketabealla – giellageavaheaddjit rievdaduvvo nu ahte “nuoraidčoagganeamit” sihkkujuvvo.

Oassemihttomearri 3 šaddá oassemihttomearrin 2.

Ođđa kuvlačuokkis ođđa oassemihttomeari 2 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaimbabiiguin”:

- «Bargat dan ala ahte sáme gielat bargooheccit positiivvalaččat vealahuvvojit virgáibidjanproseassain ja ahte sihkkarastojuvvo buoret bálká sáme giela gelbbolašvuoda ovddas.»

Kap 5.5 Sáme giela geavaheapmi:

Ođđa kuvlačuokkis oassemihttomeari 1 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaimbabiiguin”:

- «Bargat dan ala ahte eanet almmolaš bargit ohppet sáme giela.»

Ođđa kuvlačuokkis oassemihttomeari 2 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaimbabiiguin”:

Čállit:

Ellen Aina Eira

- «Movttiidahttit ovttasbargoprošeavttaid, maiddá oahppomátkkiid, organisašuvnnaiguin ja giellaguovddážiiguin riikkain gos leat lihkostuvvan giela ealáskuhttimis ovdamearkka dihte; Walesis, Israelis ja Baskerrikkas.»

Oassemihttomeari 2 vuollái “Strategijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin”, ođđa sáhčočkukis «Ovttas giellaguovddážiiguin, árvvoštallan sin rolla ... vuollái.

- «Bargat dan ala ahte ásahuvvo formála fierpmádat giellaguovddážiid gaskka.»

Oassemihttomeari 3 vuollái, ođđa manjimuš cealkka:

«Váikkuhit doarjaga arenaid ásahepmái mat nannejit giellasirdima sámegeielat boarrásiin nuoraide.»

Vuoruheamit 2016:s, kuvlačuokkis 1 rievdaduvvo leat ná:

- «Buorit giellaarenat, erenoamážit arenat mat nannejit giellasirdima boarrásiin nuoraide.»

Kuvlačuokkis 2 rievdaduvvo leat ná:

- «Giellaoahppandoaibmabijut rávisolbmuide, erenoamážit ođđaálgikursat/eará lohkanbaji kursat.»

Kuvlačuokkis 3 rievdaduvvo leat ná:

- «Gielladikšundoaibmabijut mánáide ja nuoraide, erenoamážit čoaggananvuđot giellalávgumat ja fáttarortnegat.»

Kuvlačuokkis 4 rievdaduvvo leat ná:

- «Giellaaplikašuvnnat mánáid ja nuoraid várás, erenoamážit giellaspealut nuoramus mánáid várás.»

Kuvlačuokkis 6 rievdaduvvo leat ná:

- «Terminologijaprošeavttaid ruhtadeapmi, erenoamážit oahpponeavvuid buvttadeami ja sámi juridihkalaš terminologijija oktavuodas.»

Kuvlačuokkis 8 rievdaduvvo leat ná:

- «Lohkan- ja čállinveahkki vuoras sámegeielat olbmuide ja giellagalledanortnegat vuoras sámi olbmuid várás.»

Kuvlačuokkis 10 rievdaduvvo leat ná:

- «Váikkuhit sátnegirjebarggu erenoamážit uhkiduvvon sámegeielaid várás, nu ahte bihtán- ja nuorta sámegeielat vuoruhuvvojit.»

Kuvlačuokkis 11 (manjimuš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- Ovddidanprošeavttat sámegeielat mediafálaldaga siskkobealde, maiddá sámegeielat lagašrádiofálaldat deatalaš giellagaskusteadjin.

Kap 6 Kultuvra

Ođđa lassecealkka, goalmát cealkka teakstaoasis 2 «Váldomihttomeari» vuolde:

«Sámediggi oaidná ahte leat dárbu doarjut sámegeielat lagašrádiofálaldaga.»

Rievdadus kuvlačuoggá 1 vuolde «vuoruheamit 2016.s»:

Čállit:
Ellen Aina Eira

- «Juoigan- musihkkaalmmuheamit, nu ahte sámi artisttat vuoruhuvvojit álggahandásis ja ovttasbargoprošeavttat sámi musihkkáriid/juigiid gaska.»

Ođđa kuvlačuokkis 2 «vuoruheamit 2016:s» vuollái:

- «Árjjalaččat bargat dan ala ahte olámuddui buktit ja ruovttoluotta fievrridit luohtearkiivva/čoahkkádusa maid museat ja priváhta vuođđudusat jdd. hálddašit daid rievttálaš luohteaigggádiidda dahje báikegottiide gosa luodit gullet.»

Ođđa kuvlačuokkis «vuoruhemiid 2016» vuollái:

- «Kulturdoaimbajut vuoras sámi olbmuid várás.»
- «Váikkuhit sámi dáiddáriid riikkaidgaskasaš fierpmádaga nannema.»
- «Kulturdoalut sámi mánáid várás.»

Oassemihttomearri 5, teaksta ráđi evttohusas sihkkovuvvo gitta «vuoruheamit 2016:s» rádjai, ja kuvlačuokkis «Váikkuhit dan ahte » sihkkovuvvo.

Ođđa kuvlačuokkis, oassemihttomeari 5 vuollái:

- «Ođđahutkandoaimmat mat váikkuhit ođđa sámi ásusaid ja sierralágan kulturgaskustanarenaid ovddideami.»

Ođđa teaksta ráđi árvalusa sadjái, oassemihttomeari 5 kuvlačuoggá vuollái:

«Ohcanvuđot doarjaortnet dáidda- ja kulturgaskustanarenaide lea priváhta organisašuvnnaid, eará eahpegávppálaš aktevrraid ja fitnodagaid várás. Ásusat mat ožžot njuolggadoarjaga Sámedikkis eai sáhte ocat doarjaga dán ortnegis.»

Tabella 6.4.5: nohta a) sihkkovuvvo.

Oassemihttomeari 5 vuolde, «Vuoruheamit 2016:s», ráđi evttohusas sáhcočuoggá vuolde, vuosttaš kuvlačuokkis sihkkovuvvo. Manjimuš kuvlačuokkis sihkkovuvvo. Guokte ođđa kuvlačuoggá bohtet ráđi evttohusa sadjái:

- «Kulturdoaimbajut ja prošeavtta sámi giliin dahje guovlluin gos eai vel leat ásusuvvon kulturviesut mat ožžot njuolggadoarjaga Sámedikki bušehtas.»

Ođđa teaksta oassemihttomeari 5 vuollái «Galgá váikkuhit» ráđi evttohusa sadjái:

- «Ahte ásusuvvojit sámi deaivvadanbáikkid ja kulturviesut, arenat kultuvrra gaskkusteamii ja ovddideami várás miehtá sámi guovllu.»

Kap 6.6 Sámi mediat

Oassemihttomeari 1 vuollái, «strategiijat dasa gullelaš doaimbajuiquin»:

Ođđa kuvlačuokkis:

- «Váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte váikkuhit sámegeielat lagašrádiofálaldaga ja sámegeielat TV-buvttademiid doarjuma deatálaš oassin áibmo- ja neahttavuđot sámi mediafálaldagas.»

Ođđa sáhcočuokkis kuvlačuoggá 2 vuollái:

- «Doarjja Guovdageainnu Lagašradio sámegeielat lagašrádio doibmii.»

Kap 7 Mánáidgárdit:

Ráđi árvalusas sihkkovuvvo 6. teakstaossi.

Čállit:

Ellen Aina Eira

Tabella 7.1.1: «Mánáid Sámediggi» sihkkovuvvo.

Kap 7.2 Mánáidgárddi sisdoallu:

«Strategijat dasa gullevaš doaibmabijuiguin», vuolde kuvlačuokkis 2, mañimuš sáhcočuokkis, ráđi árvalusa rievdaduvvo leat ná:

- «Váikkuhit sámi mánáidgárddiid ođđaásahemiid ruhtadeami.»

Olles kap 7.8 ráđi árvalusas sihkkovuvvo.

Kap 8: Vuodđooahpahas:

Kap 8.2,

Tabella 8.2.2 vuolde: postii «Doarjja árbedihtui ja sámi meahccegeavaheapmái vuodđoskuvllas» lasihuvvo 500.000 ru.

Oassemihttomeari 3 vuollái, ođđa cealkagat teakstaoassái kuvlačuoggá 1 vuolde:

«Oahpahas sámi árbedieđuin lea deatalaš eaktun sámi kultuvrra suodjaleapmái, viidáseappot gaskkusteapmái ja ovddideapmái. Máhttu sámi árbedieđuid birra lea deatalaš sámi mánáid identitehtii, sin giellaovdáneapmái ja sámi luondduhálddašeami nannemii ja ođasmuvvi resurssaid vuoigatvuodaid nannemii. Oahpahas sámi árbedieđuid birra váikkuhivččii dan ahte oahppit oččošedje buoret dieđuid sin iežas kultuvrra ja báikkálaš historjjá birra.»

Tabella 8.2.2 Doarjja árbedieđuide ja sámi meahccegeavahussii vuodđoskuvllas – ohcanvuđot doarjja: lasihuvvo 500.000,- ruvnuin.

Tabella 8.2.2 vuolde: Rievdadus «vuoruheamit 2016:s», čuovvovaš boahdá ráđi evttohusa sadjái:

- «Báikkálaš duodjeárbevierut ja duodjeávdnasiid viežžan.»
- «Árbevirolaš bivdu ja guolásteapmi, erenoamážit prošeavttat main buvttaduvvojit árbevirolaš guollebivdoreaidut ja daid geavaheapmi.»
- «Árbevirolaš biebmolesáhus ja biebmoráhkadeapmi, dás mielde maiddá dan duođašteapmi.»
- «Árbevirolaš sámi luonddudoahpagat/luondduformašuvnnaid doahpagat.»

Kap 11 Areálat ja biras

Kap 11.2 Areálaid hálddašeapmi

«Mihttomeari» vuolde, ođđa mañimuš teakstaoassi, boahdá lassin ráđi árvalussii:

«Sámediggi lea bidjan resursajoavkku ovddidit politihka sámi meahccegeavahusa várás. Resursajoavku berre árvoštallat movt dáláš njuolggadusat heađuštit sámi meahcceávkkestallama ja meahccealáhusaid. Dasto berre joavku geahčadit leat go Sámedikki iežas njuolggadusat, doarjjaortnegat ja hálddašeapmi heivehuvvon dán olahusjovkui. Deatalaš lea maiddá ahte joavku geahčadivččii movt fylkkamánni doaibma váikkuha sámi meahccegeavaheami ja movt gielddaid hálddašeapmi ovddida/heađušta dán lágan geavaheami. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu nannet organisašuvnnaid mat barget sámi meahccegeavaheddjiid beroštumiiguin. Resursajoavkku mandáhtaáigodat ferte guhkiduvvot guoskat olles jagi 2016.»

Tabella 11.2.

Sámi vuoigatvuodaid eará čuovvoleapmi, areálat ja resurssat: lasihuvvo 400.000,- ruvnuin.

Oassemihttomearri 1, ođđa kuvlačuokkis “strategijat dasa gullevaš doaibmabijuiguin” vuollái boahdá

Čállit:

Ellen Aina Eira

134/177

lassin ráđi árvalussii:

«Sámi meahccegeavaheddjiid beroštumit ja vuoigatvuođat fertejit oainnusmahttojuvvot almmolaš hálddašeamis ja Sámedikki iežas politihka ovddideames.»

Oassemihttomeari 3 vuollái, vuosttaš teakstaoassi, Protect Sápmi, lassi cealkagat (bohtá lassin ráđi árvalussii):

«Vuodđudus Protect Sápmi ferte eanet váikkuhit maiddá dan ahte sámi meahccegeavaheddjiid vuoigatvuođat gozihuvvojit ovddidanprošeavttaid oktavuodas, main sáhtá leat negatiivvalaš váikkuhus árbevirolaš sámi luondugeavaheapmái.»

“Sámediggi ferte váikkuhit ođđa friija riekteveahkkeortnega ovddideami, heivehuvvon sámi geavaheaddjjoavkkuide, dan gelbbolašvuođa vuođul maid heaittihuvvon Sis-Finnmárkku Riekteveahkkekantuvra lei háhkan.”

Tabealla 11.2.2

30500 Eará čuovvoleapmi... Dasa lasihuvvo 400.000,- ru lassin ráđi árvalusa lasáhusa ektui.

“Vuoruheamit 2016:s” vuollái (s.94), rievdadusat buot kuvlačuoggáin maid ráđđi lea evttohan:

- «Doarjja sierra doarjjaortnega bokte dainna ulbmilin ahte addit juridihkalaš veahki sámi vuoigatvuođaoamasteddjiide prinsihpalaš sámerievtálaš áššiin maid ferte fievrridit duopmostuoluide, áššiin mat galget ovddiduvvot Finnmarkkukommišuvdnii mat leat prinsihpalaččat sámi eana- ja resursavuoigatvuođaid goziheamis.»
- «Doarjja bagadallanortnegii ja ovdagihtii guorahallamii sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid ektui gáibádusaid oktavuodas mat ovddiduvvojit Finnmarkkukommišuvdnii, dás mielde maiddá erenoamáš oktasaš sámi gáibádusat mat ovddiduvvojit dáid vuoigatvuođaoamasteddjiid beales.»
- «Fierpmádaga ja organisašuvnnaid bargui addit doarjaga go guoská eana- ja resursavuoigatvuođaid dohkkeheapmái olles sámi guovllus.»

Rievdadus «galgá váikkuhit» vuolde, nubbi ja goalmát kuvlačuokkis, bohtá ráđi árvalusa sadjái:

- «Sámi eana- ja resursavuoigatvuođaid čilgema.»
- « Fierpmádaga ja organisašuvnnaid bargu eana- ja resursavuoigatvuođaid dohkkeheamis olles sámi guovllus.»

Gos ruhta válđojuvvo ráđi árvalusas

<u>Tabealla 5.4.2</u> 12501 Nuoraidčoagganeamit	-200
<u>Tabealla 6.3.10</u> 86501 Tráante 2017	-100
<u>Tabealla 6.4.1</u> 15104 Máttasámi kulturfestivála	-300
<u>Tabealla 6.4.1</u> 15107 Alttá sámi festivála	-150
<u>Tabealla 7.8.1</u> 22600 Mánáid Sámediggi	-400
	1 150

Eará láhkai vuoruheamit 2016 bušehtas

<u>Tabealla 6.6.1</u> ~~xxxxx~~ Guovdageainnu lagašradio (GLR)	250
<u>Tabealla 8.2.2</u> Árbedieđut ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas	500
<u>Tabealla 11.2</u> Sámi vuoigatvuođaid ja resurssaid eará čuovvoleapmi	400
	1 150

Evttohus Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven:

Evttohus 6:

Čállit:

Ellen Aina Eira

135/177

Evttohus 1:

3.3.2. Sámi dáiddárorganisašuvnnaid válđošiehtadus

Ođđa teakstaoassi, kapihttala loahpas:

Sámedikki dievasčoahkkin oažžu meannudeapmái cealkámušaid dáiddáršiehtadussii buori áiggis, juohke nuppi jagi, ovdal go ođđa šiehtadus hábmejuvvo. Sámediggeráđđái addojuvvo fápmudus šiehtadit dáiddáršiehtadusa cealkámušaid vuođul mat leat bohtán dievasčoahkkimis ja sámedikki politihkas dán suorggis.

3.3.3 Duoji válđošiehtadus

Ođđa teakstaoassi, kapihttala loahpas:

Sámedikki dievasčoahkkin oažžu meannudeapmái cealkámušaid duodješiehtadussii buori áiggis, juohke nuppi jagi, ovdal go ođđa šiehtadus hábmejuvvo. Sámediggeráđđái addojuvvo fápmudus šiehtadit duodješiehtadusa cealkámušaid vuođul mat leat bohtán dievasčoahkkimis ja sámedikki politihkas dán suorggis.

Evttohus 2

4.2 kapihtal. Álgoálbmogiid vuoigatvuođat ja riikkaidgaskasaš barggut

Oassemihttomearri 4, lasihit manjimussii cealkagis:

...Ja unnitloguálbmogat davviguovlluin.

Ođđa čuokkis strategijjat ja daidda guoski doaimbajjut:

- Eanet ovttasbargu gaskal organisašuvnnaid riikkarájáid rastá davvin, mas fáddán lea oktasaš ipmárdus, kultur- ja ealáhusovddideapmi.
- Eanet gelbolasvuohhta nubbi nuppi kultuvrra ja eallindábiid birra.

Ođđa tabealla 4.2.2: Ohcanvuođot doarjagat

50400 Oktasaš arenat Davvikalohttaovttasbargui

5.1 kapihtal. Sámegiela váikkuhangaskaoamit

Oassemihttomearri 3

Lasáhus manjimus teakstaoassái: ..., mii addá eanet oaivvilduvvon doaimbajjuid sihkkarastin dihte ahte sámegiella oažžu buoret eavttuid buot osiin sámegiela guovlluin. Danin čađahuvvo giellakárten individuáladásis miehtá guovllu, dainna áigumušain ahte oaidnit man stuora oassi sámi álbmogis leat sámegiela geavaheaddjit.

Strategijjat ja daidda guoski doaimbajjut:

Ođđa sáhcočuokkis:

- Čađahit giellaiskkadeami individuáladásis sámegiela geavaheami birra.

6. kapihtal, kultuvra

Oassemihttomearri 3.

6.3.5 vuoruheamit, vuosttaš čuokkis rievdaduvvo dánin:

Čállit:

Ellen Aina Eira

- Juolludit doarjaga sámi čáppagirjjálašvuođa almmuhemiide.

6. kapihtal, kultuvra.

Oassemihttomearri 6:

Ođđa nubbi čuokkis:

- Ealáskahttit mearrasámi kultuvrra.

Ođđa čuokkis 2016 vuoruhemiide, lasáhus:

- Ovttasbargoprošeavttat gaskal mearrasámi servviid ja kulturbargiid.
- Mearrasámi ja kvena ovttasbargodoaimmat.
- Gelbbolašvuođaloktejeaddji doaimmat mearrasámi kulturilbmaneamis nu go duojis, biebmoárbevieruin ja ávkkástallanárbevieruin.

Ođđa tabealla 6.3.8 čuoggá vuollái:

17200: Mearrasámi kultuvrra ovddideapmi ja nannen, 1 500 000 ruvnno.

7.7 kapihtal, Mánáid Sámediggi

Čuokkis sihkkovuođu ollásit.

9.4 kapihtal, Sámi dutkan

2. oassemihttomeari vuollái, nuppi teakstaoasi manjimus cealkka sihkkovuođu: "2016 jahkái várrejuvvo..." Cealkka sihkkovuođu.

10.6. Veahkaválddi vuostá dáistaleapmi lagaš oktavuodain.

Oassemihttomearri: Ođđa čuokkis strategijajide ja daidda doaibmabijut:

- Guottuidduddjonbargui kampánnjat ovttasbargus politiijain.

11.2 kapihtal, Areálaid hálddašeapmi

Oassemihttomearri 3 ja daidda guoski doaibmabijut ja juolludeamit, sihkkovuođu.

13.2 kapihtal, Vuodđoealáhusat

Oassemihttomearri 3:

Čuokkis rievdaduvvo dánin:

- Gánnáhahti ja geasuheaddji guolástanealáhus guolásteddiide geat háliidit álggahit ja nannet sin sisaboáđu riddolagas guolástemiin. Mearrasámi ealáhusaid nannen.

Ođđa oassemihttomearri 4:

- Nannet ja ovddidit mearrasámi ealáhusaid erenoamážit

Strategijiat:

- Buoridit guolle- ja reabbávuostáiváldima mearrasámi guovlluin.

- Buoridit lotnolasealáhusaid gaskal mearraguolásteami, eanadoalu ja meahcástanealáhusaid, nu go sáivaguollebivddu ja murjema.
- Váikkuhit fierpmádatovttasbargui gaskal ealáhusdoaimmaheddjiid mearrasámi guovlluin.
- Váikkuhit infrastruktuvrra nannemii mearrasámi guovlluin.

Ođđa tabealla:

40100 Ovddidit ja nannet mearrasámi ealáhusaid 2 500 000 ruvnno.

Ođđa oassemihttomearri 5.

- Ealli, gánnáhahti ja ceavzilis meahcástanealáhusat.

Strategiijat:

- Meahcástanrusttegiid investeren miehtá riika.
- Rekruterendoaimmat
- Gelbbolašvuoda lokten, guolástan-, bivdo- ja ávkkástallankurssat.
- Váikkuhit dasa ahte ásahuvvojit sáivaguollevuostáiváldinbáikkid.
- Veahkehit ovddidit ovttasbargoprošeavttaid gaskal meahcásteddjiid.

Ođđa tabealla:

40200 Ovddidit ja nannet meahcástanealáhusaid, 2 500 000 ruvnno.

13.6 kapihtal, Ealáhusovddidandoarjaga doaibmaguovlu (STN-guovlu)

Ulbmil lea ahte STN-guovllu ortnet galgá heaittihuvvot guovtti jagi sisa, dainna áigumušain ahte ruđat galget mannat sámi ealáhusaide vaikko gos riikkas dat leat.

Dassázii váldo fas ortnet atnui, muhto ahte gitta 15% rádjái juolludemiin sáhttet mannat ealáhusaide guovlluin mat eai leat STN-guovllus.

15.3 kapihtal, Rievdadit bajilčállaga: Doarjja sámi politihkalaš organisašuvnnaide

Tabealla 15.3

Ođđa čuokkis:

55100 Sámi politihkalaš organisašuvnnat, 500 000 ruvnno.

Ođđa teaksta 15.3 tabealla vuollái:

Sámi politihkalaš organisašuvnnat leat regionála organisašuvnnat mat barget politihkain ja politihkkahábmemiin sámi servodagas. Organisašuvdna sáhttá maid bargat kulturdoaimmaiguin ja oahpahušdoaimmahemiin.

Ortnega mihttomearri:

- Girjás organisašuvdnamáilbmi ja ovddidit politihkalaš beroštumi.

15.4 kapihtal, Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis.

Doarjjaoažžu ja doarjjaortnega olahusjoavku:

Čállit:

Ellen Aina Eira

Čuokkis rievdaduvvo dánin:

Organisašuvnnat bellodagain ja joavkkuin main lea ovddastus Sámedikkis, ja mat eai oaččo doarjaga 55000 poasta bokte.

17. kapihtal. Doaibmagolut hálddahusdásis

Ođđa manjimus cealkka:

Go geahččá ahte álo lea duohta njiedjan bušehtain, de lea dárbu beavttálmahtit hálddahusdási, ja evttohuvvo ahte šaddá 4,4% beaktileabbo 2015 bušehta rájes.

Poasta	Namahus	<i>NKF</i> <i>2016</i> <i>evttohus</i>	<i>Ráđi</i> 2016 bušeahhta	Erohus
1940	Doarjjastivra	1000	0	1000
12903	Giellaikkadeapmi - giellageavaheaddjit	800	0	800
15003	Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, <u>Billávuonas</u>	1000	603	397
15017	Mearrasámi šillju, <u>Porsággous</u>	350	160	190
15108	Sámi <u>music week</u> Alttás	150	0	150
15501	<u>Saemien Sijtje</u>	4549	4049	500
15505	<u>Várdobáiki</u>	2262	1862	400
15506	Davviálbmogiid guovddáš	2134	1734	400
17200	Mearrasámi kultuvrra ovddideapmi ja nannen	1500	0	1500
27200	<u>Veahkaváldi</u> lagaš oktavuodain, ovttasbargoprošeakta	500	0	500
40000	Doarjja vuoddoealáhusaide	7894	6000	1894
40100	Mearrasámi ealáhusaid ovddideapmi ja nannen	2400	0	2400

40200	Meahcceealáhusaid ovddideapmi ja nannen	2400	0	2400
41010	Ođđaásaheamit ja ealáhuskutkan	300	0	300
50400	Oktasaš arenat davvikalohttaovttasbarggus	500	0	500
55100	<u>Sámepolitiikkalaš</u> organisašuvnnat	500	0	500
56300	<u>Sáráhkká</u>	190	165	25
56400	Sámi <u>Nisson</u> Forum	400	175	225
	Oktiibuot	28829	14748	14081
		Buš 2016		
Poasta	Namahus	evttohus	Buš 2016	Erohus
15200	SVL-N	500	1 145	-645
15202	SVL-N AWG	500	1 000	-500
17	Hálddahusa doaibma	106 179	111 438	-5 259
1010	<u>Sámedikki</u> dievasčoahkkin	9500	11500	-2 000
1510	<u>Sámediggeráđđi</u>	8111	8611	-500
12000	Sámi <u>Giellagáldu</u>	2 500	3 000	-500
15204	FA <u>Sápmi</u>	200	305	-105
22300	Árbediehtoguovddáš	0	1150	-1 150
22600	Mánáid Sámediggi	0	400	-400
30000	<u>Protect Sápmi</u>	0	1 900	-1 900
45500	Giellaodastusa čuovvoleapmi	50	350	-300
50300	<u>doCihp</u>	50	105	-55
51100	WCIP čuovvoleapmi	300	1 000	-700
62000	Sámedikki politiikkalaš joavkkut	3407	3451	-44
62100	<u>Opposišuvnna</u> bargoeavttut	1767	1790	-23
	Oktiibuot	133 064	147 145	-14 081

Evttohus Ovddádusbellodat, Aud Marthinsen

Evttohus 7

Čuovvovaš evttohus bohtá ráđi evttohusa sadjá ollásit, ja galgá adnojuvvot ollislaš molssaektosaš evttohusan:

SÁMEDIKKI JAGI 2016 EKONOMALAŠ VUORUHEAMIT:

Sámedikki 2016 bušeahtta

	Ráđi evttohus	Ođđa evttohus	Erohus
Algoálbmogiid vuoigatvuodát ja riikkaidgaskasaš bargu	2029	0	2029
Giella	79 493	59 493	-20 000
Kultuvra	118 852	78 852	-40 000
Mánaidgárddit	12 055	12 055	0
Vuodđooahpahus	25 825	25 825	0
Alit oahppu ja dutkan	4 000	2 000	-2 000
Dearvašvuohta ja sosiála	3 853	1 926	-1 927
Areálat ja biras	3 100	1 550	-1 550
Kulturmuutosuodjaleapmi	3 150	1 575	-1 575
Ealáhusat	33 469	17 000	-16 469
Ovttasbargošiehtadusat	2 350	1 175	-1 175
Eará doaibmabijut	3 978	2 500	-1 478
Politiikalaš dási doaibmagolut	30 600	27 600	-3 000
Hálddahusa doaibmagolut	111 438	105 434	-6 004
Doaibmagoluid submi	434 192	336 985	-97 207

OPPALAČČAT BUŠEAHTA BIRRA

Sámedikki oainnu mielde leat biddjojuvvon vuodđun mealgat stuorát rámmat Sámedikki doibmii go dárbbaslaš. Buot bargosurggiid mas Sámediggi lea mielde, berre gieđahallat dábálaš norgga demokrátalaš hálldašanvuogádagas. Dan muddui go Sámedikki evttohus mielddisbuktá uhcit ruhtageavaheami go Sámedikki sisboađu, de dat ruđat biddjojuvvojit fondii dassážiigo dakkár dárbu čuožžila. Norgga vearromáksiid ruđat galget álo geavahuvvot buoremussan eanaš olbmuide.

Sámedikki politiikalaš dási doaimmaheapmi

Sámediggi oaivvilda ahte Sámedikki politiikalaš organiseren nu guhká go Sámediggi lea doaimmas, berre beavttálmahttojuvvot eanet. Sámedikki áigumuš lea evttojuvvon vuolidemiid vuodul lea doallat eanemusat njeallje čeahkkima 2016:s.

Sámedikki hálddahus

Sámedikki hálddahus váldá stuorra oasi Sámedikki bušeahtas. Sámedikkis šaddá Sámedikki doaimma vuolidemiid vuodul uhcit dárbu hálddahuslaš resurssaide. Sámedikki áigumuš lea oppalaččat beavttálmahttit Sámedikki bušeahta 5 proseanttain.

Váikkuhangaskaoamit

Sámediggi oaivvilda ahte almmolaš ruđaid juolludaneavttut berrejit gustot seamma láhkai buot joavkkuide. Dát guoská maiddá seamma lágan gieđahallamii sohkaabeale vuodul.

Daid doarjjaortnegiid maid Sámediggi hálldaša, berre sirdit dábálaš demokrátalaččat válljejuvvon hálldašanorgánaide Norggas.

Čállit:
Ellen Aina Eira

Sámediggi ovddida ášši vuosttaš njealjádasoasis 2016:s mas vuodđun Sámedikki váikkuhangaskaomiid juohkimii biddjojuvvojit dat prinsihpat mat bohtet ovdan dán bušeahttadokumeanttas.

Sámedikki jagi 2016 vuoruheamit:

- Vuodđudit váikkuhangaskaoapmegeavaheami eavttuide beroškeahttá čearddalašvuodas, oskkus, sohka bealis dahje álgo boahpmis
- Sámedikki hálldahusa uhcideapmi
- Bargat dan ala ahte Sámedikki doarjjaortnegat sirdojuvvojit dábálaš hálldašanvuogádahkii
- Ahte Sámediggi ieš máksá báikediđoštallamii, ii ge noađut doaibmabidjoeaiggáda.

VÁIKKUHANDASKAOAMIT

Sámediggi áigu uhcidit váikkuhangaskaoapmegeavaheami. Váikkuhangaskaomiid ealáhusovddideapmái berre bidjat daidda dábálaš ealáhusdiđolaš doarjjaortnegiidda, mat leat juo doaimmas.

Sámediggi lea vuostá doarjjaortnegiid mat lihccot olbmuid ja joavkkuid, ja oaivilda ahte almmolaš ruđaid eaktodáhtolaš organisašuvnnaide berre addit dainna lágiin ahte dat eai lihco olbmuid dahje joavkkuid, ja mat adde buot ássiide beroškeahttá čearddalašvuodas seamma vuogátvuodaid ja vejolašvuodaid.

Sierrašiehtadusat sámi dáiddárganisašuvnnaiguin sihkkojuvvojit ollásit.

GIELLA JA OAHPPU

Sámediggi atná dárogiela ja sáme giela ovttáarvosaš giellan. Dattetge lea eaktun našuvdnii ahte álbmogis lea oktasaš gielalaš vuodđu. Danne ferte dárogiella lea váldogiellan norgga skuvllas. Sáme giela hálldašanguovllu gielddain berre dattetge sáme giella fálojuvvo válljengiellan, ja sáme giela berre beassat válljet siidogiela sadjái. Dainna lágiin nannejuvvo sihke dárogiella váldogiellan, ja sáme giella. Doarvái sámi oahpponeavvut dakkár oahpahussii fertejit leat fidnemis. Sáme gielat oahpahusbargiid fidnen lea eaktun dasa ahte ohppiid válljenfriijavuoda sáhtttá čadahit.

Sámediggi ii háliit ahte sáme giela hálldašanguovllu gielddat galget oazžut oppalaš gohččuma ahte geavahit sáme giela, muhto ahte sii iežas galget beassat mearridit galgá go ja man muddui sáme giella galgá geavahuvvot. Sámediggi oaidná ahte giellahálldašanguovloortnet ii leat rivttes váikkuhangaskaoapmi dasa ahte buoridit ja bisuhit sáme giela geavaheami.

Ferte guorahallat vejolašvuoda čohkket iešguđet sámi giellašlájaid. Dat nannešii Sáme giela, seammás go livččii mealgat beaktileappot goluid dáfus.

Dál eat dieđe man stuorra oassi álbmogis hállet sáme giela. Dat mearkkaša ahte váikkuhangaskaoapmi dán suorggi mealgadii lea vuodđuduvvon gáddimii. Sámediggi áigu oaččuhit ráđdehusa kártet sáme gielagiid logu ja ássanbáikkiid. Sámediggi gávnnaha ahte bargu sámi gielain ja oahpuin gillá das go eai gávdno logut oppanassiige gallis dat geavahit sáme giela, dahje gallásis lea sáme giella eatnigiellan. Raporta “Sámi logut mitalit 6” čájeha hui čielgasit ahte dát lea hástalus.

Buoridan dihtii váikkuhangaskaoapmegeavaheami ja dan ulbmilolahusa ahte eanebut galget hállat sáme giela, lea áibbas dárbašlaš ahte Sámedikkis lea buoret fáktavuodđu iežas politiikkii.

Sámediggi bivdá ráđi váldit álgaga dasa ahte oazžut jahkásaš loguid mat mitalit geat hállet guđe sáme giela eatnigiellan ja gos Norggas sii ássat. Dás sáhtttá áinnas vilput suoma vuohkái dan registreret.

Prinsihpalaš vuodul háliida Sámediggi heaittihit buot stipeandaortnegiid oahpposuorggis, go dakkár ortnegat galget guoskat buohkaide.

Sámedikki jagi 2016 vuoruheamit:

- Ahte vuodđoskuvlaoahppit galget beassat válljet sámegiela válljenfágan, ja ahte dat boahtá siidogiela oahpahusa sadjái.
- Generaliseret buot stipeandaortnegiid
- Sihkkarastit sámi girjjálašvuoda ja oahpponeavvuid ođđaalmuhemiid, ja norgga ja olgoriikka filmmaid ja ráidduid dubbema mánáid várás
- Váikkuhit neahttavuđot ja digitála oahppanvuodđovuogádagaid
- Guorahallagohtit sámegiela geavaheddjiid logu
- Heaittihit giellahálddašanguovloortnega ja dan sadjái geavahit eanet ulbmillaš váikkuhangaskaoami
- Heaittihit giellaguovddážiid

SÁMI KULTUVRA

Sámediggi oaidná deatalažžan ja riggudahttin Norgii bisuhit sámi giela, kultuvrra ja árbevieruid dain guovlluin gos sápmelaččat árbevirolaččat leat ássan, ja gos sii leat doaimman. Dat bargu ahte dan sihkkarastit, berre dattetge dahkkojuvvot dábálaš álbmotválljen orgánaid bokte dahje orgánaid bokte mat dain leat vuolgán, ja eaktodáhtolaš vuodus. Dát guoská sihke valáštallamii, teáhterii, festiválaide, dáiddadoaimmaheapmái ja museaide.

Almmolašvuodas lea ovddasvástádus váikkuhit dasa ahte sámi giella, kultuvra ja sámi árbevierut bisuhuvvojit. Girjebusset bisuhuvvojit.

Sámedikki jagi 2016 vuoruheamit:

- Bargat dan ala ahte buohkat ožžot ávkki buot doarjjaortnegiin
- Konsolideregohtit sámi museaid

EALÁHUS

Vuodđun ealáhussuorggis, nu mo buot eará surggiin, lea Sámedikki prinsihppa ahte buot čearddalašjoavkkut galget gieđahallojuvvot seamma lánkai. Dat mearkkaša ahte buot ortnegat ovttaskas joavkkuid várás, galget heaittihuvvot.

Duodji

Duodji lea mielde bisuheamen sámi kultuvrra ja árbevieruid. Nu lea ge duodji deatalaš turismaángeruššamii sámi guovlluin. Sámediggi háliida bisuhit duoji fágaoahpahusa skuvllas. Seammás oaidná Sámediggi, nu mo boahtá ovdan dieđáhusas boahpteáiggi duoji birra, ahte ealáhusas leat hástalusat.

Sámedikki jagi 2016 vuoruheamit:

- Láhčit eanet ealáhusdiđolaš ja boahpteáiggediđolaš Duodjái

Mátkealáhus

Mátkealáhus lea deatalaš bargolašvuhtii ja árvoháhkamii olles riikkas, ja erenoamážit doaresbeale guovlluin. Norgga mátkealáhusas lea stuorra vejolašvuolta stuorrut, erenoamážit dannego Norggas

Čállit:

Ellen Aina Eira

leat erenoamáš kvalitehtat gelddolaš luondduin ja kultuvrrain mii galggašii leat geasuheaddjin ođđaáiggi mátkkošteaddjái.

Sámediggi oaivvilda ahte dát ealáhus ferte oažžut ollu stuorát saji ealáhuspolitihkalaččat, vai sáhtta buoridit dan rámmaeavttuid.

Sápmelaččain lea, Sámedikki oainnu mielde, eará ja gelddolaš eavttut unnitlohkojoavkun mátkeeallima oktavuodas, iežaset kultuvrrain ja árbevirolaš eallinvugiin. Lea maid deatalaš ahte láchčojuvvo dakkár mátkeealáhusa ovddeapmái go ovdamearkka dihtii skohtersafarii.

Sámediggi háliida eanet liberála doaladupmi mohtorjohtolahkii meahcis dálveáiggi. Geainnuid, main ii boltojuvvo muohta dálvet, ja boares máđijaid berre sáhttit geavahit skohterláhttun, dasa lassin ahte maiddái berre sáhttit ásahit eará láhtuid gos beassá vuodjit. Sámediggi lea ilus go Ovvádusbellodaga-Olgešbellodaga ráđdehus rahpá vejolašvuoda liberaliseremii dán suorggis.

Sámedikki jagi 2016 vuoruheamit:

- Nannet mearkagálvun Norga mátkemearrin, das maiddái sámi kultuvra
- Gieđahallat mátkeealáhusa seamma láchkai go eará gilvvohallanhearkkes ealáhusaid

AREÁLAT, KULTUVRA JA BIRASGÁHTTEN

Sámediggi háliida dakkár arealahálddašeami mii fuolaha olles álbmoga ja buot ealáhusaid, ja gáhte kulturmuittuid.

Beroštusriiddut leat guhkit áiggi vuolggahan hástalusaid arealahálddašeapmái mángga sajis. Finnmárkkuopmodat dálá hámis ferte heaittihuvvo, ja dan sadjái boahit dakkár guovlohálddašeapmi mii láchčá eanet báikkálaš álbmotválljen ieštivrejupmái. Arealahálddašanorgánain ii galgga leat láchkageatnegahttojuvvo čearddalaš ovdasteapmi.

DEARVVŠVUOHTA, SOSIÁLA JA FUOLAHUS

Sámediggi ii háliit prinsihpalaččat sierra bálvalusaid dearvvašvuoda, sosiála ja fuolahussuorggis. Dattetge ferte vuhtiváldit guovdiis duođaštuvvon geriatriija čuolbmačilgehusaid, nu go giellaváttisvuodaid. Almmatge lea deatalaš várrugasain ovddidit dakkár dearvvašvuoda, sosiála ja fuolahusfálaldaga mii mielddisbuktá erohusmeannudeami.

Evttohus Olgešbellodagas, Ellen Kristina Saba bokte:

Evttohus 8

Rievdadeamit Sámediggeráđi 2016 bušeahttaárvalusa ektui.

1. evttohus

5.2.3 Tearbma- ja báikenammakursa -200
Oassemihttomearri 5 sihkkojuvvo ollásit Sámediggeráđi bušeahttaárvalusa ektui.

6.7.2 Evalueren Doarjja sámi girjebussiid doarjagis -500
Tabealla 6.7.2 sihkkojuvvo ollásit Sámediggeráđi bušeahttaárvalusa ektui.

16.1 sámediggeráđi (1510) – vuoliduvvo 200 000 ruvnnuin -200

16.1 Doarjjastivra (1940) – Ođđa poasta 900

2. evttohus

4.2.2 WCIP- proševtta čuovvoleapmi -500

Čállit:

Ellen Aina Eira

144/177

Vuoliduvvo Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

5.3.2 Sámi Giellagáldu -500

Vuoliduvvo Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

7.3 Ohcanvuđot doarjagat *giellačeahppi/giellatjehppe/gielebarkije 750
Movttiidahttit mánáidgárdemánáid šaddat doaibmi sámegiela lassu giellaressursaid bokte.
Čujuhit evaluerenraportii sámedikki doarjjaortnegis mánáidgárddiide – ođđa poasta

6.4 Doarjja Vuonnamárkaniidda - Ođđa poasta 250

3. evttohus

6.3.4 Doarjja girjjálašvuoda buvttadeapmái -1000
Vuoliduvvo Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

8.4.1 Oahpponeavvuid buvttadeapmi (21000) 1000
Lasihuvvo Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

4. evttohus

7.8 Mánáid Sámediggi -400
7.8 čuokkis sihkkovuvvo ollásit Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

13.3.2 Nuorra ealáhushutkamat - Ođđa poasta 400
Ođđa čuokkis tabellii.

5. evttohus

9.5 Alit oahpu stipeandda evalueren -400
Čuokkis sihkkovuvvo ollásit Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

9.5 Alit oahpu stipeanda 400
Lasihuvvo Sámediggeráđi bušeahhtaárvalusa ektui.

6. evttohus

5.5.1 Revideret guovttagielatvuoda doarjaga 2016:s. Oažžut ruovttoluotta rehketoallogáibádusa olles doarjaga váste, ja sihkkut gáibádusa ahte galgá leat Sámedikki jienastuslogus.

12.3.1 2016 vuoruheamit, “registreren ja duođašteapmi” čuoggá vuollái, evttoha Olgešbellodat sihkkut buot 3 čuoggá, ja daid sadjái bidjat čuovvovaš čuoggá;

• Eanet dokumenteremat kulturmuittuin eai vuoruhuvvo 2016:s. Lea dárbu hálddašit, muohkadit ja gaskkustit dássáži registrerejuvvo kulturmuittuin.

Evttohus Áarjel-Saemiej Gielh Malin Kristina S. Wilks

Evttohus 9

Poasta 15501 Saemien Sijte lasihuvvo 500, 4049 gitta 4 549 rádjái.

Poasta 15011 Saemien Sijte lasihuvvo 200, 664 gitta 864 rádjái.

Čállit:
Ellen Aina Eira

145/177

Poasta 15600 Julev Film AS lasihuvvo 100, 743 gitta 843 rádjái.

Gokčan:

Poasta 22600 Mánáid Sámediggi vuoliduvvo 400:in.

Poasta 17010 Doarjja girjjálašvuoda buvttadeapmái vuoliduvvo 400:in

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat, ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusárvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 049/15

Mearkkašupmi: NSR-NSR/SÁB, Bargiidbellodat, Nordkalottfolket ja Åarjel-Saemiej Gielh, áراسiid Laila Nystad, Ronny Wilhelmsen, Toril Bakken Kåven ja Malin Wilks bokte

Árbevirolaš diehtu

Sámediggi oaidná dárbbu ahte Sámediggi gieđahallá ášši sámi árbedieđu birra 2016:s. Árbevirolaš diehtu lea dehálaš, sihke hálldahuslaš anus ja go galgá fievrividuvvot buolvvaid gaska. Sámediggi álggahii Árbediehtu, ovddasmanniprošeavtta mii lea bistán 3 jagi, ja masa dál lea ráhkaduvvon raporta. Sámediggi oaivvilda ahte dál ferte geahččat raporta ja árvoštallat mot dán barggu bargat viidásit. Barggus ferte geahččat makkár čuolmmat leat mat gusket Luondduvalljodatláhkii, Plána- ja huksenláhkii ja eará almmolaš hálldašeapmái. Lea dehálaš čielggadit daid iešguđetge ásusaid bargguid ja bargosurgiid rolla. Viidásit ferte čielggadit iešguđetge vugiid mot organiseret go bargá sámi árbedieđuin, vuoi dat bohtá ávkin buohkaide gollobeaktilis vugiin. Sámediggeráđi sáhtá sin ovdabarggus geahčadit buot beliid áššis mat leat dárbbaslaččat, vuoi dat šaddá buot buoremussan sámi álbmogii.

Poasta 6.3.8 Doarjja kulturdoaimmaide – ohcanvuđot doarjja ja sámi álbmotbeaivi

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš ávvudit min álbmotbeaivvi, ja áigu movttiidahttit vuoi lágiduvvojit iešguđetlágan doaimmat dien oktavuodas. Sámediggi áigu dan dihte čalmmustahttit ahte poasttas 6.3.8 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja, galgá leat vejolaš ohcat doarjaga ávvudeami doaluide. Ortneaga doarjjavuostáiváldit sáhttet leat fitnodagat, organisašuvnnat, priváhta olbmot ja suohkanat

Evttohus 10: Árasat Laila Nystad ja Ronny Wilhelmsen, NSR-NSR/SÁB ja Bargiidbellodat

4.2 Álgoálbmovuoigatvuodát ja riikkaidgaskasaš bargu. Oassemihttomearri 4.

- Čuovvolit WCIP 2013

Čállit:

Ellen Aina Eira

146/177

Rievdaduvvo dánin:

- Čuovvolit WCIP 2014

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 2. Strategijat dasa gullelaš doaimbajiiguin:

Čuovvovaš kuvlačuokkis sihkkovuvvo:

Lágidit fierpmádatčoahkkimiid ja fágačoahkkimiid giellaguovddážiid várás.

Tabealla 5.2.1 sihkkovuvvo.

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 3. Strategijat dasa gullelaš doaimbajiiguin:

- *Gulahallan guovddáš eiseválddiiguin gielladili kártema ruhtadeami birra.*

- *Čađahit giellaiskkadeami sámegeiela geavaheami birra hálddahusgiellan.*

Rievdaduvvo leat ná:

- *Gulahallan guovddáš eiseválddiiguin gielladili kártema ruhtadeami birra, ja giellaiskkadeami čađaheami birra sámegeiela geavaheami ektui hálddahusgiellan.*

5.2.2 Ovddasvástádus sámegeielas. Oassemihttomearri 3. Strategijat dasa gullelaš doaimbajiiguin:

- *Ovttas eará aktevrraiguin láchit terminologija- ja báikenammakurssa.*

- *Gulahallama bokte allakuvllaiguin/universitehtaiguin lágidit terminologija ja báikenamaid čohkken- ja registrerenkurssa.*

- *Viežžat fáaldaga sámi oahppaásahusain maid lea namahuvvon fágagelbbolašvuohta.*

Rievdaduvvo leat ná:

- *Árvvoštallat vejolašvuođa ovttas eará aktevrraiguin láchit terminologija- ja báikenammakurssa, ovttas bargat allakuvllaiguin/universitehtaiguin báikenamaid čohkkemis ja registreremis.*

Tabealla 5.2.3 Sihkkovuvvo

5.4. Sámi giellageavaheaddjit:

Oassemihttomearri 2 sihkkovuvvo.

Tabealla 5.4.2 sihkkovuvvo

5.5.4 Giellaprošeavttat – ohcanvuđot doarjja

Ođđa kuvlačuokkis vuoruhemiid vuollái:

Sámi gielladoaimbajut báikkálaš mediain.

Oassemihttomearri 2 sihkkovuvvo.

Tabealla 5.4.2 sihkkovuvvo.

Kap 2 Váldosisdoallu, nubbi teakstaossi:

Čuovvovaš cealkka sihkkovuvvo:

Erenoamážit deattuhuvvojit ja vuoruhuvvojit 2016:s doaibmabijut mat gusket sámi mánáide ja nuoraide, ja ođđa doaibmabidju man ovdii Sámediggi áigu bargat lea mánáid sámedikki ásaheapmi. Prošeavtta mihttomearrin lea ovdánahttit demokratiija ja searvama mánáidgárddis.

6.3. Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda, oassemihttomearri 6, 2016 vuoruheamit:

Vuosttaš kuvlačuokkis rievdaduvvo dánin:

- Doarjagat kulturlágidemiide mat ovddidit ja gaskkustit sámi dáidaga ja kultuvrra, mas váldodeaddu biddjojuvvo sámi kultuvrii, dás maiddá lágidemiide Sámi álbmotbeaivvi oktavuodas, mas váldodeaddu biddjojuvvo sámi kultuvrii.

Kap 6.3.8 Doarjja kulturdoaibmabijuide – ohcanvuđot doarjja

Ođđa kuvlačuokkis vuoruhemiid vuollái:

- Juoiganprošeavttat mánáid ja nuoraid várás, mat leat mielde nannemin sámi identitehta ja kultuvrra, ja vuodđun ovdáneapmái ja giellamovttiidahttimii. Prošeavttat main lea almmolaš mieluhtadeapmi vuoruhuvvojit.

Doarjagat kulturlágidemiide mat ovddidit ja gaskkustit sámi dáidaga ja kultuvrra, mas váldodeaddu biddjojuvvo sámi kultuvrii.

Rievdaduvvo dánin:

Doarjagat kulturlágidemiide mat ovddidit ja gaskkustit sámi dáidaga, kultuvrra ja girjjálašvuoda, mas deaddu biddjojuvvo sámi kultuvrii ja servodatdigaštallamii.

6.4 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Oassemihttomearri 4, Strategiiat dasa gulleavaš doaibmabijuiguin, ođđa kuvlačuokkis, ođđa strategiija:

- Váikkuhit Várdobáikki sámi guovddáža ođđa vistti prošekterema álggaheami.

7. Mánáidgárddit. Váldomihttomearri:

6. teakstaoassi sihkkojuvvo:

Sámediggi háliida bargat dan ala ahte ásahuvvo "Mánáid sámediggi". Doaibmabidju galgá ovdánahttit demokratiija ja searvama mánáidgárddis. Sámedikkis leat juo mánáidgárdekoaffarat ja dieđut neahtas ovdamearkka dihte sámi álbmotbeaivvi birra. Dán sáhtá geahčadit fárolaga ja ovddiduvvot viidáseappot.

7.3 Giellamovttiidahttin mánáidgárddis

7.3.2 Doarjja sámi giellaoahpahussii – njuolggadoarjja

Ođđa kuvlačuokkis:

Galgá váikkuhit:

- Ahte šaddá julevsami giellačeahppi/giellatjehppe Árrana mánnáigárdde/mánáidgárdái

7.4 Giellalávgunmállet. Mihttomearri:

2. teakstaoasi maŋimuš cealkka:

Sámediggi háliida bidjat fokusa erenoamážit julev- ja máttasámegielaide.

Rievdaduvvo leat ná:

Sámediggi háliida bidjat fokusa erenoamážit julev- ja máttasámegielaide, ja márkasámi giellaguvlvi.

7.8 Mánáid sámediggi:

Olles teakstaoassi sihkkovuvvo oktan čeahkketabeallain 7.8 ja tabeallain 7.8.1.

Tabealla 8.4.2 sihkkovuvvo

8.4 Oahpponeavvut, 8.4.4 Oassemihttomearri 2, Strategiiat dasa gullevaš doaibmabijuiguin:

Ođđa cealkka maŋŋá nuppi teakstaoasi:

Vuodđun biddjojuvvo ahte Ovttas - Aktan - Aktesne vuodđoruhtadeapmi galgá boahit eará almmolaš ja/dahje eahpealmmolaš eiseválddiin. Sámedikki ruhtadeapmi galgá dađistaga unniduvvot.

9.4.1 Sámi dutkan:

Tabealla 9.4 sihkkovuvvo

9.4.1 Sámi dutkan. Oassemihttomearri 2:

Árbediehtogovddáš kárte, vuogádatlašžan bidjá ja gaskkusta sámi árbedieđuid oahpahusa, oahpu ja dutkama várás, ja luondduressaid hálddašeami várás.

Rievdaduvvo leat ná:

Sámi árbedieđuid kárten, vuogádatlašžan bidjan ja gaskkusteapmi oahpahusa, oahpu, ja luondduressaid hálddašeami várás.

2. teakstaoasi maŋimuš cealkka sihkkovuvvo: *Jagis 2016 várrejuvvo 1 150 000 ru dán bargui.*

3. teakstaoassi sihkkovuvvo.

Strategiiat dasa gullevaš doaibmabijuiguin, doaibmabidju strategiija vuolde rievdaduvvo:

- *Gulahallama bokte Sámi allaskuvllain, sámi museaiguin ja kulturásahusaiguin váikkuhit govddáža servodatdoaimma hábmema.*

Rievdaduvvo leat ná:

- *Gulahallama bokte Sámi allaskuvllain, sámi museaiguin ja kulturásahusaiguin árvvoštallat vejolaš govddáža servodatdoaimma, ja movt sámi árbedieđuidkártema, vuogádatlašžan bidjama ja gaskkusteami sáhtá gozihit.*
- *Gulahallamiin Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain váikkuhit dan ahte sámi árbediehtogovddáš sáhtá ásahuvvot.*

13.3 juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcceealáhusat, árvoháhan ja ođđaásaheamit.

Čeahkketabealla 13.3 Čeahkketabealla - juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcceealáhusat, árvoháhan ja ođđaásaheamit:

Ealáhuseallin, lotnolas- ja meahcceealáhusat

Rivdaduvvo dánin:

Juohkelágan ealáhusat, lotnolas- ja meahcceealáhusat.

Tabealla 13.3.1.

Doarjja ealáhusaide, fitnodatovddideapmái ja lotnolas- ja meahcceealáhusaide - ohcanvuđot doarjja.

Rivdaduvvo dánin:

Doarjja juohkelágan ealáhusaide, fitnodatovddideapmái ja lotnolas- ja meahcceealáhusaide - ohcanvuđot doarjja.

40510 ealáhusat, fitnodatovddideapmi, lotnolas- ja meahcceealáhusat

Rivdaduvvo dánin:

40510 Juohkelágan ealáhusat, fitnodatovddideapmi, lotnolas- ja meahcceealáhusat.

Ođđa tabealla: 13.4.1.1 Doarjja sámi kulturealáhussii – njuolggadoarjja

Sámi musihkkafestiválaváhku Álttás / Sami music week Alta galgá váikkuhit dasa ahte:
- Eanet gelbbolašvuota ja fierpmádat sámi musihkkabirrasis.

17.1 Sámedikki hálddahas, goalmát teakstaossi

Oktiibuot juolluduvvo 111 438 ru hálddahusa doaibmagoluide.

Rivdaduvvo dánin:

Oktiibuot juolluduvvo 111 438 000 ru hálddahusa doaibmagoluide.

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
I) Gos váldojuvvo:	
12901 Gulaskuddan- ja fierpmádatčoahkkima gielladaide ja giellaguovddážiidda	-200
12500 <u>Sámi</u> giellakampánja	-200
12501 Nuoraidčoagganeamit	-200
12903 Terminologiiija ja báikenammakursa	-200
Mánaid sámediggi	-400
17010 Doarjja girjjálašvuoda buvttadeapmái	-200
22400 Sámi oahpahusfierpmádat	-100
20201 Seminára lágádusaide mat ovddidit sámi oahpponeavvuid	-50
22000 <u>Ovttas - Aktan - Aktesne</u>	-500
22300 <u>Arbediehtoguovddáš</u>	-1150
12902 Giellaikkadeapmi	-500
40510 Ealáhuseallin, fitnodatovddideapmi, lotnolas- ja meahcceealáhusat (juohkelágan ealáhuseallin)	-300
41011 <u>Sámi</u> mátkeealáhusat	-200
30000 Vuodđudus <u>Protect Sápmi</u>	-900
Oktiibuot váldojuvvo:	-5100

II) Juhkkojuvvojit čuovvovaš poasttaide:	
5.5.3 Sámi giellaguovddážit - njuolggadoarjja	
10100 Porsángu - Sámi giella- ja kulturguovddáš	12
10101 Gáivuotna - Sámi giellaguovddáš	12
10102 Divttasvuotna - Arran julevsáme guovdásj	12
10103 Evenášši - Várdobáiki sámi guovddáš	12
10104 Unjárga - Isak Saba guovddáš	12
10105 Deatnu - SEG OS	12
10106 Romsa - Gáisi Giellaguovddáš	12
10107 Røros - Aajege	12
10108 Altá - Alttá Sámi Giellaguovddáš	12
10109 Luobát - Astávuona giellagoahtie	12
10110 Snoasa - Gielem nastedh	12
10111 Røyrvik - Gielearnie	12
10112 Omasvuotna – Omasvuona giellaguovddáš	12

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
6.3.6 Doarjja sámi lágádusaide – ohcanvuđot doarjja	
17040 <u>Sámi</u> lágádusat	34
6.3.8 Doarjja kulturdoaimbajuide – ohcanvuđot doarjja	
17100 Kulturdoaimbajut	500
6.4.1 <u>Festiválat</u> - njuolggadoarjja	
15100 <u>Riddu Ridđu</u>	14
15103 <u>Karášjoga beassášfestivála</u>	10
6.4.2 <u>Teáhterat</u> - njuolggadoarjja	
15300 <u>Beaivváš Sámi -Našunálateáhter</u>	236
15301 <u>Áarielhsaemien Teatere AS</u>	24
15302 <u>Sámi mánáidteáhter</u>	4
6.4.3 <u>Museat</u> - njuolggadoarjja	
15500 <u>Arran Julevsame guovdasj</u>	260
15501 <u>Saemien Sijte</u>	300
15503 <u>RidduDuottarMuseat</u>	400
15504 <u>Deanu ja Várjjaga museasjida</u>	240
15505 <u>Várdobáiki</u>	155
15506 <u>Davviálbmogiid guovddáš OS</u>	650
6.4.4 <u>Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustan-ásahusat</u> - njuolggadoarjja	
15000 <u>Arran julevsáme guovdasj, Divttasvuotna</u>	25
15001 <u>Sámi ođđaáigge dáiddaguovddáš, Karášjohka</u>	47
15002 <u>Davviálbmogiid guovddáš OS, Gáivuotna</u>	18

Poasttat	Erohusat rádi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
15003 Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, Billávuotna, juolgenohta b: 150000 ru várrejuvvo ovttasbargui earáiguin ovddidan dihte mearrasámi identitehta ja kultuvrra.	157
15004 <u>Sijti Jarngi, Arborde</u>	18
15005 <u>Várdobáiki, Evenášši/Skánit</u> juolgenohta c: dán supmis várrejuvvo 500000 ru vistu prošeakterema álggaheapmái.	514
15006 Bihtánsámi viessu	10
15007 Oslo sámi viessu	51
15008 <u>Lásságámme</u>	3
15011 <u>Saemien Sijte</u>	8
15012 <u>Alttá Sámi Siida</u>	6
15016 Deanu ja Várjjaga museasáida	6
6.5.1 Sámi valástallan - njuolggadoarjja	
15200 <u>Sámi Valástallan Lihttu - Norga (SVL-N)</u>	14
6.6.1 Sámi mediat - njuolggadoarjja	
17001 <u>Nuorttanaste</u>	13
17002 Nuoraidbláđđi S	18
17003 <u>Sámis</u>	4
17004 <u>Daerpies Dierie/máttasámi girkobláđđi</u>	1
6.7.1 Doarjja sámi girjebussiide - njuolggadoarjja	
15400 Kárašjohka	8
15401 <u>Porsángu</u>	8
15402 Guovdageaidnu	2
15403 Deatnu/Unjárga	21
15404 Gáivuotna	10

Poasttat	Erohusat ráđi evttohusa ektui (olles <u>duhátruvdnun</u>)
15405 Julevsámi	18
15406 Máttasámi	22
15407 Máttá-Romssa	7
15408 Máttá- <u>Trondelága</u>	10
7.3.2 Doarjja sámi giellaoahpahussii – njuolggadoarjja (OĐĐA)	
<u>Julevsáme giellatjiehppe - Arran mánáidgárdde/mánáidgárdi</u>	400
10.2 1 Geavaheaddjivuđot fáladat sámi vuorasolbmuiide - njuolggadoarjja	
25000 Geavaheaddjivuđot fáladat sámi vuorasolbmuiide	7
10.2.2 Sámi doavttersearvi - njuolggadoarjja	
25100 Sámi doavttersearvi	6
13.4.2 Doarjja sámi kulturealáhusaide – njuolggadoarjja (OĐĐA)	
<u>Sámi musihkkaávvuvahkku Alttás</u>	150
13.5.1 Doarjja <u>Duodjeinstituhtti</u> - njuolggadoarjja	
41030 Doarjja <u>Duodjeinstituhtti</u>	35
41030 Doarjja <u>Duodjeinstituhta</u> bagadeaddjai nuorta ja gaska Finnmárkkus.	500
Oktiibuot:	5100

Evttohus 11: Áirasat Laila Nystad ja Ronny Wilhelmsen, NSR-NSR/SÁB ja Bargiidbellodat

5.5.3 Sámi giellaguovddážat – njuolggadoarjagat, poasta 10114 Doaibmadoarjja lasihit ru. 1.000.000,-

Dán gokčat sisa ná: 5.5.4 Giellaprošeavttat – ohcanvuđot doarjja, poasta 11000 unniduvvo 1.000.000
ruvnnuin.

13. Ealáhusat.

Lassiteaksta nubbin mañimus teakstaossin(s 109)

Meahcástanealáhusat leat mañimus logiid jagiid badjelgehččojuvvon sámi servodagain, ja dasa lea rámmaeavttuid riev dama dihte šaddan nu váttis dilli ahte olles ealáhuslea jávkame. Dát lea dáhphuvvan vaikko dá lea okta dain boarráseamos eallinvugiin, boarrásit go spesialiserejuvvon ealáhusat nu go boazodoallu ja eanadoallu. Meahcásteapmi lea ealáhusmii lea báikkiide čadnojuvvon.

Dan botta go eará ealáhusat leat ožžon nannejuvvot iežaset ealáhusaid ja ollu ealáhusain leat njuolgo šiehtadallamat stáhtain doaimmahanruhtaveahki birra, de lea meahcásteapmi šaddan ealáhus man birra eat huma. Meahcásteaddjit leat baicca massán rievtti doaimmahit iežaset ealáhusa, ja gevrejuvvojit eret iežaset árbevirolaš guovlluin. Dát lea nana ealáhus mas sáhtta leat buorre dienas, sihke ekonomalaččat, servodaga ektui, bargun olbmuide ja ekologalaččat.

Lea dárbu kártet ealáhusa vuoigatvuođaid, ja konkrehta doaimmain vai oaidná movt sáhtta hukset ealáhusa ja addit dasa seamma rámmaeavttuid ja vuoigatvuođaid go eará ealáhusain. Dát sáhtta leat riekti vánddardit mehciin, bivdit jávrriid, riekti ávkástallat ja geasehit meahccebuktagiid.

Lassi čuoggát, siidu 109:

- Meahcástanealáhusat
- Mearrasámi ealáhusat

13.3. Juohkelágan ealáhusat

Ođđa oassemihttomearri 1:

Sihkkarastit meahcásteapmái vuoigatvuođaid guolástit, gaskkustit ja čoakkildit.

Strategiija ja daid doaibmabijut:

- Kártet meahcástanealáhusa rievtti vánddardit, guolástit ja čoakkildit meahcis. Evalueret makkár lágat ja rámmaeavttut hehttejit meahcásteami, ja evttohit rievdadusaid.

NR 40520 Meahcástanealáhusaid kárten 500 000,-ruvno
12902 Giellaiskadeapmi: sihkkojuvvo oalát.

5.2. Ovddasvástádus sámi gillii
Oassemihttomearri 3,
"Giellaiskadeamičadahit ... birra" s. 27 – Čuokkis sihkkojuvvo.

12.13. Kulturmuittuid hálddašeapmi

Strategiijat ja daid doaibmabijut (siidu 100)

Ođđa čuokkis:

- Veahkehit sihkkarastit Iida- ja Lyra-museii Girenjárggas áimmahuššat guovllu mearrasámi kultuvrra sihke ovdal ja mañnil soađi áigge.

Bušeahhtaárvalus 2016

Evttohus 1

8.4	Oahpponeavvoportála Ovttas – Aktan – Aktasne	500 000,-
1510	Sámediggeráđđi	- 500 000.-
Evttohus 2		
22400	Sámegielloahpahusa fierpmádat	200 000,-
1510	Sámediggeráđđi	- 200 000,-
Evttohus 3		
Tabealla	8.2.2 Árbediehtu ja sámi meahccegeavaheapmi vuodđoskuvllas	500.000.-
Tabealla 16.1	Sámedikki dievasčoahkkin	- 500.000.-
Evttohus 4		
9.4.1 Sámi dutkan, Oassemihttomearri 2:		
Ođđa vuosttaš sáhčoauokkis “Strategiija dasa gullevaš doaibmabijuiguin” vuollái		
- Vuhtiiváldit gelbbolašvuodábirrassa mii lea ásahuvvon Sámi allaskuvlla prošeavtta bokte Árbediehtoguovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap.		
- Sámi allaskuvla, Sámediggi ja Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta fárrolaga ruhtadit Árbediehtoguovddáša ásahanbarggu.		
Tabealla 9.4.1 Árbediehtoguovddáš		
22300	Árbediehtoguovddáš	600.000.
Tabealla 13.3.3		
41011	Sámi mátkeealáhusat- prošeakta	- 600.000.-
Evttohus 5		
Poasta 30500		
Sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid eará čuovvoleapmi, postii lasihuvvo		400.000.-
Poasta 1510	Doaibmagolut hálddahusdásis	- 400.000.-
Evttohus 6		
11.2 Oassemihttomearri 3:		
“2016 vuoruheamit” vuolde rievdadit goalmát jorbačuoggá:		
- “Fierpmádat, organisašuvnnaid, servviid, giliservviid ja boazodoallosiiddaid bargui addit doarjaga mii guoská eana- ja resursavuoigatvuodaid dohkkeheapmái siskkobealde ja olggobealde Finnmárkku.”		
Rievdadit mañemus jorbačuoggá “Galgá váikkuhit” vuolde:		
- «Fierpmádat, organisašuvnnaid, servviid, giliservviid ja boazodoallosiiddaid barggu dohkkeheapmi eana- ja resursavuoigatvuodaide siskkobealde ja olggobealde Finnmárkku.»		
Evttohus 7		
Poasta 30000	Protect Sápmi vuodđudus lasihuvvo	600.000,-
Poasta 41000	Kulturealáhusa gelbbolašvuoda vuodul unniduvvo	- 600.000.-
Evttohus 8		
Kapihtal 11.2, Oassemihttomearri 3, vuosttaš teakstabihtá, Protect Sápmi, guokte ođđa lassečuoggá «2016 vuoruhemiid” vuollái:		

- Protect Sápmi vuodđudus galgá váikkuhit ahte sámi meahcásteddjiid, meahcástanealáhusaid ja boazodoallosiiddaid vuoigatvuođat vuhtiiváldojit sisabahkkemiid oktavuodas man sáhttet čuohcat sin vuoigatvuođaide.

- Doarjaga addit juridihkalaš veahkkái sámi vuoigatvuođalaččaide, das maiddá rievttálaš veahki sámi meahcásteddjiid, meahcceealáhusaid ja boazodoallosiiddaid bargui sihkkarastit sin iežaset vuoigatvuođaid, das maiddá boazodoallosiiddaid rievttálaš vuoigatvuođačielggadeapmi dálveguohtunvuoigatvuođaide ja boazosápmelaččaid vuoigatvuođaid goziheapmi boazologu muddema oktavuodas.

Evttohus 9

Kapihtal 2 Váldosisdoallu

Ođđa mañemus cealkka 3 teakstabihtta:

«Sámediggi oaidná dárbbu bargagoahtit nannet ja rievdadit iežamet bargovuogi sámi oahpahusfágalaš áššiiguin, ja dan vuolde ráhkadit vuodu áсахit sámi oahpahusdirektoráhta mii sáhtta nannet sámi oahpahusfágalaš barggu buot dásiin.»

Evttohus 10

Kapihtal 13.5 Duodji

Rievadit 2. sáhcočuoggá 2. jorbačuoggá vuolde “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” vuolde:

- «Váikkuhit bagadanvirggiid ja regionála ovddidanprošeavttaid ruhtadeami ja ovddideami, dan vuolde váikkuhit ahte bagadanvirggit biddjojit 100 % virgin»

Ođđa jorbačuokkis “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin» vuollái:

- «Nannet sámi árbevirolaš duojáriid rolla duodjeoahpahasas.»

Evttohus 11:

Kapihtal 6.6 Sámi mediat

Tabealla 6.6.1	Guovdageainnu Lagasradio - njuolggodoarjja	200.000
Tabealla 16.1	Sámedikki dievasčoahkkin	- 200.000.-

Laseteaksta Oassemihttomearri 1 vuollái, “strategiijat ja daidda guoski doaibmabijut”:
“Doarjja Guovdageainnu Lagasradio doaimmaheapmái sámegielat lagasradioin”

Evttohus 14: Áirasat Laila Susanne Vars ja Ellen Kristina Saba, Árja ja Olgešbellodat

Kap 1. Álggahus, ođđa mañimuš teakstaossi:

“Sámediggi čujuha ollu evalueremiidda mat leat dahkkojuvvon Sámedikki doarjjaortnegiid ektui, sihke ohcanvuđot ja njuolggadoarjja ortnegiid ektui mat juolluduvvojit sierranas orgánaide Sámedikki bušehta bokte. Sámediggi lea dahkan ollu sihkkarastin dihte dakkár doarjjahálddašeami mii sihke lea dohkálaš almmolaš rievttálaš gáibádusaid ektui ja dasto sihkkarastá Sámedikki legitimitihta sámi álbmoga gaskkas. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu vel eanet bargat beavttálmahttin dihte doarjjahálddašeami.”

Nubbi teakstaossi tabealla vuolde kapihttalii 2 Váldosisdoallu ráđi evttohusas sihkkorjuvvo.

Ođđa mañimuš teakstaossi kapihttalii 2 Váldosisdoallu:

“Jagi 2016 bušehtas lámččorjuvvo proseassa buoridan dihte doarjjahálddašeami, geahčaduvvo earret

Čállit:

Ellen Aina Eira

157/177

eará áššemeannudanáigi, resursageavaheapmi, njuolggadusaid álkiduhttin, ohcamiid áššálaš ja rievttalaš ovtaárvosaš meannudeapmi. Árvvoštallojuvvo galggašedje go doarjjaortnegiid, maidda Sámediggeráđđái lea fápmuduvvon váldi hálddašit, hálddašit sierra fágalaš iešheanalisa orgánat maidda dievasčoahkkinn addá fápmudusa. Ovddiduvvo sierra áššin Sámedikki dievasčoahkkimii njukčamánu 2016 Sámedikki doarjjahálddašeami revideren, man váldomihhtomearrin lea geahčadit movt Sámedikki doarjjahálddašeami sáhtášii rievdadit nu ahte mii buorebut gozihivččiimet min doarjjaortnegiid olahusjoavkkuid.”

Ođđa teakstaossi maŋŋá 10. teakstaossi, kap 3 Rámmaeavttut:

“Sámediggi háliida viidásetovddidit min doarjjaortnegiid vai dát ortnegat buoremus vuogi mielde gozihivčče sámi servodagaid dárbuid. Sámediggi áigu sihkkarastit rabasvuoda ja einnoston vejolašvuoda min doarjjahálddašeamis, nu ahte mii geahččalivččiimet ođđa organiserenvugiid doarjjahálddašeapmái, movt sihkkarastit dan ahte Sámedikki dievasčoahkkima mearrádusat čađahuvvošedje beaktilit.”

Rievdadusat čuoggás 3.2.4, boahtá ráđi evttohusa sadjái:

“Njuolga doarjjaortnegiid hálddaša sámediggeráđđi, dahje orgána masa sámediggeráđđi addá válddi, dahje sierra orgánat maidda Sámedikki dievasčoahkkinn fápmuda válddi.

Ovttaskas njuolgga doarjjaortnegat spesifiserejuvvojit lagabuidda, njuolggadusain maid Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida Sámedikki njuolgga doarjjaortnegiid várás.”

Rievdadusat čuoggás 3.2.5, boahtá ráđi evttohusa sadjái:

“Ohcanvuđot doarjjaortnegiid hálddaša sámediggeráđđi dahje orgána masa sámediggeráđđi addá válddi, dahje sierra orgánat maidda Sámedikki dievasčoahkkinn fápmuda válddi.

Ovttaskas ohcanvuđot doarjjaortnegat spesifiserejuvvojit lagabuidda, njuolggadusain Sámedikki njuolgga doarjjaortnegiid várás. Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida dáid njuolggadusaid, dahje sáhtá fápmudit válddi mearridit njuolggadusaid Sámediggeráđđái dahje eará sierranas orgánaide.

Sámediggeráđđái ja vejolaš sierra orgánii, mii lea ožžon fápmudusa Sámedikki dievasčoahkkimis, addojuvvo fápmudus rievdadit ohcanáigemeeriid.

Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi lea váiddaorgána sámediggeráđđi dahkan mearrádusaide, orgánii masa sámediggeráđđi lea fápmudan válddi, dahje sierra orgánii masa Sámedikki dievasčoahkkinn lea fápmudan válddi. Čoahkkinnjođihangotti dahkan mearrádusaide lea Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi váiddaorgána.”

Kap 4 Álgoálbmogiid vuoigatvuodát ja riikkaidgaskasaš bargu:

Rievdadusat čuoggás 4.1.2 Hálddahusa resurssat:

Vuosttaš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- «Vuoigatvuoda- ja láhkabargu Norggas ja Sámis»

Maŋimuš kuvlačuokkis rievdaduvvot leat ná:

- «Juridihkalaš bagadeapmi, fágalaš veahkki ja gulahallan sámi vuoigatvuodaoamasteddjiiguin ja sámi organisašuvnnaiguin áigeguovdilis riekteáššiin.»

Ođđa kuvlačuoggát:

- «Finnmárkkulága čuovvoleapmi: Sámedikki válljen stivralahtuid erenoamáš čuovvoleapmi FeFo stivrras.»
- «WCIP čuovvoleapmi erenoamážit diehtujuohkinbarggu bokte sámi báikegottiin»
- «Áigeguovdilis láhkaproseassaid árrjalaš čuovvoleapmi»
- «Sámedikki mearrádusa Vuodđolága § 108 ođasmahttimis, árrjalaš fágalaš čuovvoleami.»

Rievdadusat čuoggás 4.2, oassemihttomeari 1 vuolde:**Vuosttaš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:**

- «Konsulteret ráđđehusain dainna ulbmiliin ahta juksat ovttamielalašvuođa, vai Sámediggi ja sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit ja eará njuolga guoskevaš sámi beroštumit sáhttet addit mieđáhusa ovdagihitii eana- ja resursavuoigatvuođaid láhkaevttohusaid oktavuođas.»

Sáhcočuokkis vuosttaš kuvlačuoggá vuolde sihkkojuvvo ja sadjái biddjojuvvo dát:

«Bargat dan ala ahte álgoálbmotrievttálaš prinsihpat álgoálbmotsuodjaleami birra sámi kultuvrra ávnnaslaš kulturvuođus čađahuvvojit Norgga rievttis.»

Ođđa kuvlačuokkis:

- «Buot ođđa ealáhusdoaimma sámi guovlluin galgá leat ávkin sámi kultuvrii ja báikegottiide, iige galgga heađuštit sámi árbevirolaš ealáhusaid.»

Mañimuš kuvlačuokkis rievdaduvvo leat ná:

- «Fuolahit ahte stáhta eiseválddit álggahit posiitivalaš sierradoaimbajuid mat váikkuhit duohta dásseárvvu sámi minoritehta ja majoritehta gaskka Norggas.»

Ođđa kuvlačuokkis mañná sáhcočuoggá:

- «Fuolahit ahte sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit eai meannuduvvo sierra láhkai, sihkkarastit ahte sii ožžot seammalágan vejolašvuođaid ovdánit ja seammalágan riektesuoji.»

Ođđa kuvlačuokkis “Galgá váikkuhit” vuolde:

- «Suodjalit ja nannet sámi lotnolasealáhusaid, sámi meahcceealáhusaid ja ođasmuvvi resurssaid sámi árbevirolaš ávkkástallama riektesuoji.»

Oassemihttomeari 2 vuolde:

Ođđa kuvlačuoggát strategijaid vuolde:

- «Váikkuhit dan ahte Sámi parlamentáralaš ráđđái dohkkehuvvo stáhtus ON:s ja eará relevánta riikkaidgaskasaš forain demokrátalaččat välljejuvvo sámi álbmoga ovddasteaddjin.»
- «Sihkkarastit oktiiordnema ja gulahallama sámi NGO:guin mat barget riikkaidgaskasaš áššiiguin.»

Oassemihttomeari 3 vuolde:

Kuvlačuokkis 2 «Strategiijat dasa gullevaš doaibmabijuiguin» vuolde rievdaduvvo leat ná:

- «Ahte álgoálbmogiid kapasitehta, gelbbolašvuohta ja searvan nannejuvvo arenain gos davviguovlopolitihka birra digaštallo, ja mearrádusat ártkalaš áššiin dahkkojuvvojit, maiddái Ártkalaš ráđis.»

Oassemihttomeari 4 vuolde:

Kuvlačuoggá 2 vuolde, ođđa vuosttaš ja nubbi sáhcočuokkis, boahtá ráđi evttohusa sadjái:

- «Váikkuhit álgoálbmotperspektiivva nannema nationála olmmošvuoigatvuođaásahusain.»
- «Árjjalaččat váikkuhit raporteremiidda álgoálbmotvuoigatvuođaid heiveheami birra nationála dásis riikkaidgaskasaš orgánaide.»

Sáhcočuoggát 2 ja 3 ráđi árvalusas rievdaduvvojit leat ná:

- «Addit doarjaga ásausaide ja organisašuvnnaide mat barget álgoálbmotáššiiguin riikkaidgaskasaš dásis.»
- «WCIP 2014 čuovvleapmi»

Nubbin manjimus kuvlačuokkis tabeallaid vuolde 17.siiddus:

- «Ahte álgoálbmogat eai vealahuvvo sin etnisiitehta, agi, sohkaheami, seksuála soju dahje eará doaibmahehttehusa geažil.»

Kap 5 Giella:

Kapihttala 5.2 vuolde, Ovddasvástádus sámegeiela.

Kuvlačuokkis «Mihttomeari» vuolde (s.20) rievdaduvvo leat ná:

- «Sámedikkis ovttaš sámi servodagain ja ásausaiguin lea ovddasvástádus sámegeiela ovddideamis.»

Kuvlačuokkis oassemihttomeari 1 vuolde:

- « Sámedikkis ovttaš sámi servodagain ja ásausaiguin lea ovddasvástádus sámegeiela nannemis ja ovddideames.»

Ođđa vuosttaš sáhcočuokkis kuvlačuoggá vuolde oassemihttomeari 1 vuolde «Strategiijat dasa gullevaš doaibmabijuiguin (s.20)»:

- «Váikkuhit dan ahte giellalávdegotti evttohus dahkkojuvvo dovddusin sámi servodagas, ja ásašuvvo gulahallan sámi giellabirrasiguin evttohusaid čuovvleami birra.»

Ođđa kuvlačuoggát oassemihttomeari 1 vuolde čuoggá “galgá váikkuhit” vuolde (s.21):

- «Ahte sámegeiela rámmaeavttut nannejuvvojit»
- «Bargat dan ala ahte biddjojuvvo lávdegoddi čielggadit nuorta- ja bihtánsámi giela ja kultuvrra

dili birra, ovttasráđiid dáid giellajoavkkuid ovddastuslaš olbmuiguin/joavkkuiguin/ áhahusaiguin.»

Ođđa kuvlačuokkis “strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” vuolde (s.23):

- «Nannet Sámedikki diehtjuohkima mii guoská váiddavejolašvuodaide ja bearráigeahččanorgánii dan oktavuodas go giellavuoigatvuođat rihkkovuvvojit Sámedikki neahttasiidduin ja eará arenain.»

Kap 5.4 Giellageavaheaddjit:

Visot teaksta, earret sáhcočuoggá “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” vuolde oassemihttomeari 2 vuolde sirdovuvvo oassemihttomearrái 1. sáhcočuokkis ja tabealla sihkkovuvvojit.

Tabealla 5.4, Čoahketabealla – giellageavaheaddjit rievdaduvvo nu ahte “nuoraidčoagganeamit” sihkkovuvvo.

Oassemihttomearri 3 šaddá oassemihttomearrin 2.

Ođđa kuvlačuokkis ođđa oassemihttomeari 2 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” (s.28):

- «Bargat dan ala ahte sámegeielat bargooheccit positiivvalaččat vealahuvvojit virgáibidjanproseassain ja ahte sihkkarastovuvvo buoret bálká sámegeiela gelbbolašvuoda ovddas.»

Kap 5.5 Sámegeiela geavaheapmi:

Ođđa kuvlačuokkis oassemihttomeari 1 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” (s.29):

- «Bargat dan ala ahte eanet almmolaš bargit ohppet sámegeiela.»

Ođđa kuvlačuokkis oassemihttomeari 2 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin” (s.31):

- «Movttiidahttit ovttasbargoprošeavttaid, maiddá oahppomátkkiid, organisašuvnnaiguin ja giellaguovddážiiguin riikkain gos leat lihkestuvvan giela ealáskuhttimis ovdamearkka dihte; Walesis, Israelis ja Baskerrikkas.»

Oassemihttomeari 2 vuollái “Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin”, ođđa sáhcočuokkis «Ovttas giellaguovddážiiguin, árvvoštallan sin rolla ... vuollái (s.31).

- «Bargat dan ala ahte áhahuvvo formála fierpmádat giellaguovddážiid gaska.»

Oassemihttomeari 3 vuollái, ođđa manjimuš cealkka:

«Váikkuhit doarjaga arenaid ásaheapmái mat nannejit giellasirdima sámegeielat boarrásiin nuoraide.»

Vuoruheamit 2016:s (s.32), kuvlačuokkis 1 rievdaduvvo leat ná:

- «Buorit giellaarenat, erenoamážit arenat mat nannejit giellasirdima boarrásiin nuoraide.»

Kuvlačuokkis 2 rievdaduvvo leat ná:

- «Giellaoahppandoaimbajut rávisolbmuide, erenoamážit ođđaálgikurssat/eará lohkanbaji kurssat.»

Kuvlačuokkis 3 rievdaduvvo leat ná:

- «Gielladikšundoaimbajut mánáide ja nuoraide, erenoamážit čoaggananvuđot giellalávgumat ja fáttarortnegat.»

Kuvlačuokkis 4 rievdaduvvo leat ná:

- «Giellaaplikašuvnnat mánáid ja nuoraid várás, erenoamážit giellaspealut nuoramus mánáid várás.»

Kuvlačuokkis 6 rievdaduvvo leat ná:

- «Terminologijaprošeavttaid ruhtadeapmi, erenoamážit oahpponeavvuid buvttadeami ja sámi juridihkalaš terminologija oktavuodas.»

Kuvlačuokkis 8 rievdaduvvo leat ná:

- «Lohkan- ja čállinveahkki vuoras sámeielat olbmuide ja giellagalledanortnegat vuoras sámi olbmuid várás.»

Kuvlačuokkis 10 rievdaduvvo leat ná:

- «Váikkuhit sátnegirjebarggu erenoamážit uhkiduvvon sámeielaid várás, nu ahte bihtán- ja nuorta sámeielat vuoruhuvvojit.»

Kuvlačuokkis 11 (manjimuš kuvlačuokkis) rievdaduvvo leat ná:

- Ovddidanprošeavttat sámeielat mediafálaldaga siskkobealde, maidái sámeielat lagašrádiofálaldat deatalaš giellagaskusteadjin.

Kap 6 Kultuvra

Ođđa lassecealkka, goalmát cealkka teakstaoasis 2 «Váldomihtomeari» vuolde:

«Sámediggi oaidná ahte leat dárbu doarjut sámeielat lagašrádiofálaldaga.»

Rievdadus kuvlačuoggá 1 vuolde «vuoruheamit 2016.s»:

- «Juoigan- musihkkaalmmuheamit, nu ahte sámi artisttat vuoruhuvvojit álggahandásis ja ovttasbargoprošeavttat sámi musihkkáriid/juigiid gaskka.»

Ođđa kuvlačuokkis 2 «vuoruheamit 2016:s» vuollái:

- «Árjjalaččat bargat dan ala ahte olámuddui buktit ja ruovttoluotta fievriddit luohtearkiivva/čoahkkádusa maid museat ja priváhta vuodđudusat jdd. hálddašit daid rievttálaš luohteeaiggádiidda dahje báikegottiide gosa luodit gullet.»

Ođđa kuvlačuokkis «vuoruhemiid 2016» vuollái:

- «Kulturdoaimbajut vuoras sámi olbmuid várás.»

- «Váikkuhit sámi dáiddáriid riikkaidgaskasaš fierpmádaga nannema.»
- «Kulturdoalut sámi mánáid várás.»

Oassemihttomeari 5, teaksta ráđi evttohusas sihkkovuvvo gitta «vuoruheamit 2016:s» ráđjai, ja kuvlačuokkis «Váikkuhit dan ahte » vuolde sihkkovuvvo.

Ođđa kuvlačuokkis, oassemihttomeari 5 vuollái:

- «Ođđahutkandoaimmat mat váikkuhit ođđa sámi ásusaid ja sierralágan kulturgaskkustanarenaid ovddideami.»

Ođđa teaksta ráđi árvalusa sadjái, oassemihttomeari 5 kuvlačuoggá vuollái (s. 42):

«Ohcanvuđot doarjaortnet dáidda- ja kulturgaskkustanarenaide lea priváhta organisašuvnnaid, eará eahpegávppálaš aktevrraid ja fitnodagaid várás. Ásusat mat ožžot njuolggadoarjaga Sámedikkis eai sáhte ocat doarjaga dán ortnegis.»

Tabealla 6.4.5: nohta a) sihkkovuvvo.

Oassemihttomeari 5 vuolde, «Vuoruheamit 2016:s», ráđi evttohusas sáhcočuoggá vuolde, vuosttaš kuvlačuokkis sihkkovuvvo. Maŋimuš kuvlačuokkis sihkkovuvvo. Guokte ođđa kuvlačuoggá bohtet ráđi evttohusa sadjái:

- «Kulturdoaimbajut ja proševtta sámi giliin dahje guovlluin gos eai vel leat ásusuvon kulturviesut mat ožžot njuolggadoarjaga Sámedikki bušehtas.»

Ođđa teaksta oassemihttomeari 5 vuollái «Galgá váikkuhit» (s.42) ráđi evttohusa sadjái:

- «Ahte ásusuvvojit sámi deaivvadanbáikkid ja kulturviesut, arenat kultuvrra gaskkusteami ja ovddideami várás miehtá sámi guovllu.»

Kap 6.6 Sámi mediat

Oassemihttomeari 1 vuollái, «strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin» (s. 50):

Ođđa kuvlačuokkis:

- «Váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte váikkuhit sámegeielat lagašrádiofálaldaga ja sámegeielat TV-buvttademiid doarjuma deatálaš oassin áibmo- ja neahttavuđot sámi mediafálaldagas.»

Ođđa sáhcočuokkis kuvlačuoggá 2 vuollái:

- «Doarjja Guovdageainnu Lagasrádio sámegeielat lagasrádio doibmii.»

Kap 7 Mánáidgárdit:

Ráđi árvalusas sihkkovuvvo nubbi teakstaoassi (s.54).

Tabealla 7.1.1: «Mánáid Sámediggi» sihkkovuvvo.

Kap 7.2 Mánáidgárddi sisdoallu:

«Strategiijat dasa gullelaš doaibmabijuiguin», vuolde kuvlačuokkis 2, maŋimuš sáhcočuokkis,

ráđi árvalusa rievdaduvvo leat ná:

- «Váikkuhit sámi mánáidgárddiid ođđaásahemiid ruhtadeami.»

Olles kap 7.8 ráđi árvalusas sihkkovuvvo.

Kap 8: Vuodđooahpahas:

Kap 8.2,

Tabealla 8.2. vuolde: postii «Doarjja árbedihtui ja sámi meahccegeavaheapmái vuodđoskuvllas»

Oassemihttomeari 3 vuollái, ođđa cealkagat teakstaoassái kuvlačuoggá 1 vuolde:

«Oahpahas sámi árbedieđuin lea deatalaš eaktun sámi kultuvrra suodjaleapmái, viidáseappot gaskkusteapmái ja ovddideapmái. Máhttu sámi árbedieđuid birra lea deatalaš sámi mánáid identitehtii, sin giellaovdáneapmái ja sámi luondduhálddašeami nannemii ja ođasmuvvi resurssaid vuoigatvuođaid nannemii. Oahpahas sámi árbedieđuid birra váikkuhivččii dan ahte oahppit oččošedje buoret dieđuid sin iežaset kultuvrra ja báikkálaš historjjá birra.»

Tabealla 8.2.2 Doarjja árbedieđuide ja sámi meahccegeavahussii vuodđoskuvllas – ohcanvuđot doarjja:

Tabealla 8.2.2 vuolde: Rievdadus «vuoruheamit 2016:s», čuovvovaš boahtá ráđi evttohusa sadjái:

- «Báikkálaš duodjeárbevierut ja duodjeávdnasiid viežžan.»
- «Árbevirolaš bivdu ja guolásteapmi, erenoamážit proševttat main buvttaduvvojit árbevirolaš guollebivdoreaidut ja daid geavaheapmi.»
- «Árbevirolaš biebmolasáhus ja biebmoráhkadeapmi, dás mielde maiddá dan duođašteapmi.»
- «Árbevirolaš sámi luonddudoahpagat/luondduformašuvnnaid doahpagat.»

Kap 11 Areálat ja biras

Kap 11.2 Areálaid hálddašeapmi

«Mihttomeari» vuolde, ođđa mañimuš teakstaoassi, boahtá lassin ráđi árvalussii:

«Sámediggi lea bidjan resursajoavkku ovddidit politihka sámi meahccegeavahusa várás. Resursajoavku berre árvvoštallat movt dáláš njuolggadusat headuštii sámi meahcceávkkestallama ja meahccealáhusaid. Dasto berre joavku geahčadit leat go Sámedikki iežas njuolggadusat, doarjjaortnegat ja hálddašeapmi heivehuvvon dán olahusjovkui. Deatalaš lea maiddá ahte joavku geahčadivččii movt fylkkamánni doaibma váikkuha sámi meahccegeavaheami ja movt gielddaid hálddašeapmi ovddida/headušta dán lágan geavaheami. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu nannet organisašuvnnaid mat barget sámi meahccegeavaheddjiid beroštumiiguin. Resursajoavkku mandáhtaáigodat ferte guhkiduvvot guoskat olles jagi 2016.»

Tabealla 11.2.

Oassemihttomearri 1, ođđa kuvlačuokkis “strategiijat dasa gullevaš doaibmabijuiguin” vuollái

boahdá lassin ráđi árvalussii:

«Sámi meahccegeavaheddjiid beroštumit ja vuoigatvuođat fertejit oainnusmahttojuvvot almmolaš hálddašeamis ja Sámedikki iežas politihka ovddideames.»

Oassemihttomeari 3 vuollái, ođđa nubbi teakstaossi, lassicealkka:

Sámediggi ferte veahkin ásahit ođđa friddja riekteveahkkeortnega mii lea heivehuvvon sámi geavaheddjiide, gelbbolašvuođa mielde maid dál heaittihuvvon Sis-Finnmárkku Riekteveahkkekantuvrras lei huksen.”

Tabealla 11.2.2

“Vuoruheamit 2016:s” vuollái (s.92), rievdadusat buot kuvlačuoggáin maid ráđdi lea evttohan:

- «Doarjja sierra doarjjaortnega bokte dainna ulbmilin ahte addit juridihkalaš veahki sámi vuoigatvuođaoamasteddjiide prinsihpalaš sámerievtálaš áššiin maid ferte fievrridit duopmostuoluide, áššiin mat galget ovddiduvvot Finnmarkkukommišuvdnii mat leat prinsihpalaččat sámi eana- ja resursavuoigatvuođaid goziheamis.»
- «Doarjja bagadallanortnegii ja ovdagihtii guorahallamii sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid ektui gáibádusaid oktavuođas mat ovddiduvvojit Finnmarkkukommišuvdnii, dás mielde maddái erenoamáš oktasaš sámi gáibádusaid mat ovddiduvvojit dáid vuoigatvuođaoamasteddjiid beales.»
- «Fierpmádaga ja organisašuvnnaid bargui addit doarjaga go guoská eana- ja resursavuoigatvuođaid dohkkeheapmái olles sámi guovllus.»

Rievdadus «galgá váikkuhit» vuolde, nubbi ja goalmát kuvlačuokkis, boahdá ráđi árvalusa sadjái:

- «Sámi eana- ja resursavuoigatvuođaid čilgema.»
- « Fierpmádaga ja organisašuvnnaid bargu eana- ja resursavuoigatvuođaid dohkkeheamis olles sámi guovllus.»

Evttohus 15: Árras Jon Tomas Bransfjell, Áarjel-Saemiej Gielh

Sámedikki 2016 bušeahtta

Poasta 15501 Saemien Sijte lasihuvvo vel 200 000 ruvnnuin.

6.3.4 Doarjja girjjálašvuođa buvttadeapmái

Poasta 17010 Doarjja girjjálašvuođa buvttadeapmái vuoliduvvo 200 000 ruvnnuin.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 03.12.15 dii. 09.10

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus:

Čuovvovaš áirasat leat bealálaččat meannudit ášši 49/15 Sámedikki bušeahtta 2016:

- Jovna Zakarias Dunfjell – plána- ja finánsalávdegottis ja dievasčoahkkimis
- Christina Henriksen – dievasčoahkkimis
- Inger Elin Utsi – dievasčoahkkimis
- Kåre Olli – dievasčoahkkimis

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 7 hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá
- Evttohus 6 hilgojuvvui 32 jienain 4 jiena vuostá
- Evttohus 4 hilgojuvvui 30 jienain 6 jiena vuostá
- Evttohus 12 hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá

- Evttohus 8
  - 1. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 2. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 3. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 4. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 5. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 6. evttohus hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá

- Evttohus 13
  - 1. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 2. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 3. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 4. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 5. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 6. evttohus hilgojuvvui 29 jienain 7 jiena vuostá
  - 7. evttohus hilgojuvvui 29 jienain 7 jiena vuostá
  - 8. evttohus hilgojuvvui 29 jienain 7 jiena vuostá
  - 9. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 10. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
  - 11. evttohus hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá

- Evttohus 14 hilgojuvvui 28 jienain 8 jiena vuostá
- Evttohus 15 hilgojuvvui 32 jienain 4 jiena vuostá

- Evttohus 1 mearriduvvui 23 jienain 13 jiena vuostá
- Evttohus 2 mearriduvvui 23 jienain 13 jiena vuostá
- Evttohus 11 mearriduvvui 23 jienain 13 jiena vuostá
- Evttohus 10 mearriduvvui 23 jienain 13 jiena vuostá

- Plána- ja finánlávdegotti ráva mearriduvvui 30 jienain 6 jiena vuostá

- Evttohus 3 gessojuvvon
- Evttohus 5 gessojuvvon
- Evttohus 9 gessojuvvon

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihka
1	Laila Nystad, áššejođiheaddji	
2	Ronny Wilhelmsen	Inger Eline Eriksen
		Kirsti Guvsám
		Láilá Susanne Vars

Čállit:
Ellen Aina Eira

	Ronny Wilhelmsen	
3	Kirsti Guvsám	Toril Bakken Kåven
		Mariann Wollmann Magga
		Per Andersen Bæhr
	Kirsti Guvsám	
4	Jon Tomas Bransfjell	Vibeke Larsen
		Kirsti Guvsám
		Ronny Wilhelmsen
	Jon Tomas Bransfjell	
5	Aud Marthinsen	Piera Heaika Muotka
		Inger Eline Eriksen
		Ellen Kristina Saba
	Aud Marthinsen	
6	Sandra Márjá West	
7	Láilá Susanne Vars	Viktor Inge Paulsen
		Vibeke Larsen
		Sandra Márjá West
	Láilá Susanne Vars	
8	Toril Bakken Kåven	Ellen Kristina Saba
		Inger Eline Eriksen
		Kirsti Guvsám
	Toril Bakken Kåven	
9	Per Andersen Bæhr	Láilá Susanne Vars
		Inger Eline Eriksen
		Mariann Wollmann Magga
	Per Andersen Bæhr	
10	Isak Mathis O. Hætta	Toril Bakken Kåven
		Láilá Susanne Vars
		Ellen Kristina Saba
	Isak Mathis O. Hætta	
11	Knut Inge Store	Ellen Kristina Saba
		Kirsti Guvsám
		Piera Heaika Muotka
	Knut Inge Store	
12	Viktor Inge Paulsen	Inger Eline Eriksen
		Ellen Kristina Saba
		Láilá Susanne Vars
	Viktor Inge Paulsen	
13	Ellen Kristina Saba	Piera Heaika Muotka
		Kirsti Guvsám
		Vibeke Larsen
	Ellen Kristina Saba	
14	Kjellrun Wilhelmsen	Sandra Márjá West
		Mariann Wollmann Magga
		Jon Tomas Bransfjell
15	Per Mathis Oskal	Kirsti Guvsám
16	Vibeke Larsen	Aud Marthinsen
		Láilá Susanne Vars
		Kirsti Guvsám
	Vibeke Larsen	
17	Kirsten Ellinor Guttorm Utsi	
18	John Kappfjell	

19	Marit Kirsten Anti Gaup	
20	Inger Eline Eriksen	
21	Nora Marie Bransfjell	
22	Láilá Susanne Vars	
23	Mariann Wollmann Magga	
24	Ann-Mari Thomassen	
25	Lilly Roska	
26	Malin Kristina Sandvik Wilks	
27	Piera Heaika Muotka	
28	Tor Gunnar Nystad	
29	Inger Eline Eriksen	
30	Mathis Nilsen Eira	
31	Ronny Wilhelmsen	
32	Laila Nystad	
33	Jon Tomas Bransfjell	
34	Ellen Kristina Saba	
35	Mariann Wollmann Magga	
36	Piera Heaika Muotka	
37	Ellen Kristina Saba	
38	Nils Ante Oskal Eira	
39	Láilá Susanne Vars	
40	Isak Mathis O. Hætta	
41	Ellen Kristina Saba	
42	Kirsti Guvsám	
43	Vibeke Larsen	

DC - Mearráduš:

Sámedikki 2016 bušeahitta lea dohkkehuvvon mildosa 1 vuođul daid rievdadusaiguin maid dievasčoahkkin lea mearridan.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 03.12.15 dii. 17.45

Ášši 051/15	Sámedikki dievasčoahkkin
-------------	--------------------------

Gaske-Nøørjen Samienskovle - gáibáduš bisuhit oahpahusfálaldaga

	Áššenr. 15/5280
--	--------------------

Bealálaš	Várrelahttu	
Jørn Are Gaski		li oktage várrelahttu sáhtán boahit
Nora Marie Bransfjell		li oktage várrelahttu sáhtán boahit

Čállit:
Ellen Aina Eira

Meannudeamit

Politiikalaš dássi Sámediggeráđđi	Beaivi 26.10.05	Áššennr. R 109/05
Sámedikki dievasčoahkkin	1. – 4.12.15	DC 51/15

Mildosat

Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Ráđđehus lea buktán ovttá evttohusa 2016 stáhtabušehtas mii mielddisbuktá ahte Gaske-Nøørjen Samienskovle/ sameskolen i Midt –Norge ruhtadeapmi loahpahuvo. Skuvla heaittihuvvo go 2015/2016 skuvlajahki nohká.

Sámediggi ii leat ovttaoavilis ráđđehusain dán evttohussii. Sámediggi ii leat leamaš konsultašuvnnain ovdal go mearrádus dahkkui, vaikko dát váikkuha negatiivvalaččat oahpahusfálaldahkii lullisámegiela ohppiide geain lea vuoigatvuohta oážžut oahpahusa sámegiela. Sámediggi garrasit moaitá eisseváldiid gieđahallama áššis, ja navdá dát rihkku Stáda geatnegasvuođa ráđđádallat Sámedikkiin áššin mat čuhcet njuolga sámi álbmogii.

Sámedikki mielas lea deatálaš sihkkarastit ahte buot sámi oahppit ožžot oahpahusfálaldaga sámegiela. Sivas go ruovttuskuvllain váilot oahpaheaddjit geain lea lullisámegiela gelbbolašvuohta, de fertejit oážžut sámegiela oahpahusa gáiddusoahpahemiin. Odne ožžot 50 % ohppiin geain lea lullisámegiela oahpahusa gáiddusoahpahemiin. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt – Norge lea okta dain stuorimusain mat fáallet gáiddusoahpahusa lullisámegiela. Oahppit eai leat fysalaččat dán skuvllas juohke beavvi, muhto beali skuvlajagis leat skuvllas gáiddusoahpahusa oahppit geat oassálastet giellačoagganemiin. Muđui skuvlajagis ožžot sii oahpahusa lullisámegiela šearpma bokte ruovttuskuvllas. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge lea leamaš ja lea ain deatálaš aktevera sámi oahpahusa dáfus.

Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge dieđuid mielde leat skuvllas 23 oahppi vuodđoskuvlla dásis geat ožžot oahpahusa máttasámegiela ja 3 oahppi joatkkaskuvladásis. Dasa lassan leat sis 10 oahppi Ruotas geat ožžot oahpahusa lulli. Sis leat maid 9 oahppi geat ožžot oahpahusa davvisámegiela norgga bealde ja 4 ruota bealde. Skuvllas eai leat leamaš fásta oahppit 2011 rájes. Fásta oahppit leat ollesáigge oahppit skuvllas.

Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittiheapmi mearkkaša ahte sullii 50% lullisámi ohppiin masset iežaset lullisámi giella oahpahusa, oahpahus man lea váttis fállat eará sajiin go váilot lullisámegiela gelbbolašvuohta ja oahpaheaddjit dán áigge servodagas. Dasa lassan bohtá stuora oassi lullisámi gelbbolašvuođabirrasis mii dál lea jávkat jus Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittihuvvo. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittiheapmi bohtá váikkuhit negatiivvalaččat lullisámegiela dillái guhkit áigái.

ON nállevealahanlávdegoddi (CERD) lea cealkán iežas konkluderejeaddji áicamiin Norgga birra, beaiváduvvo borgemánu 28. beavvi 2015 vuorjašumi go raporttat čájehit ahte oahpahus sámegiela ii leat doarvái gáhttejuvvo ja ahte skuvllat eai álo ollašuite geatnegasvuođa addit oahpahusa sámegiela go váilot oahpponeavvut, ruhtadeapmi ja oahpaheaddjit. (gč. čuoggá 27).

Lávdegoddi rávve ahte Norga nanne dan mihtto meari ahte sihkkarastit sámegeielaid ovdáneami ja seailluheami, earenoamážit daid gielaid mat áitojuvvon, sihkkarastimiin ahte sámegeieloahpahusgáibádusat ollášuvvojit ja sihkkarastit oahpponeavvuid ja olmmošlaš resurssaid skuvllaide (gč, čuoggá 28). Lullisámegeiella lea UNESCO duođalaččat áitojuvvon gielaid listtus.

Raporta Sámi logut mitalit 8: 1/2015, mitala ahte ohppiid lohku geain lea lullisámegeiella vuosttašgiellan ja nubbingiellan njiedjá. Lullisámi vuosttašgiellaohppiid lohku lea njiedjan 20 oahppis 15 oahppái diimmá rájes. Go buohtastahtta ohppiidloguin geain lea davvisámegeiella vuosttašgiellan, de lea dat lohku lassánan ovttain, 877:s 878 rádjái. Lullisámi nubbingiellaohppiid lohku lea njiedjan 66 rájes 59 rádjái diimmá rájes. Davvisámi nubbingiellaohppiid lohku lea njiedjan 1070 rájes 1065 rádjái seamma áigodagas. Sámegeielohppiid logu njiedjan, earenoamážit lullisámi ohppiid lohku, fuolastuhtta Sámedikki.

Dilli mas lullisámi oahpahuš lea dál, ja CERD vuordámušat geatnegahttet našunálastáhtaid bidjat johtui doaimmaid mat sihkkarastet sámegeielaid ovdáneami, earenoamážit julevsámegeiella ja lullisámegeiella. Lea duođalaš ahte Norga baicca evttoha doaimma mii mearkkaša ahte earenoamáš ja deatalaš oahpahušfálaldat lullisámegeielas hedjona.

Sámediggi gáibida ahte Stuoradiggi fuolaha lullisámegeiella dárbbu buori eallindilálašvuođa ja bisuha ain Gaske-Nøørjen samienskolvle/ sameskolen i Midt –Norge doaimma.

Sámedikki dievasčoahkkin - 051/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 03.12.15 dii. 19.25

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus:

Čuovvovaš áirasat leat bealálaččat meannudit ášši 51/15 – Gaske-Nøørjen Samienskovle - gáibádus bisuhit oahpahušfálaldaga:

- Jørn Are Gaski – dievasčoahkkimis
- Nora Marie Bransfjell – dievasčoahkkimis

Dievasčoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 30 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Sámediggeráđi mearrádusárvalus mearriduvvui 28 jienain 2 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihka
1	Silje Karine Muotka, áššejođiheaddji	
2	Aud Marthinsen	
3	Vibeke Larsen	
4	Kirsti Guvsám	
5	Jovna Zakarias Dunfjell	

Čállit:

Ellen Aina Eira

170/177

Silje Karine Muotka, áššejođiheaddji	
---	--

DC - Mearrádus:

Ráđđehus lea buktán ovttá evttuhusa 2016 stáhtabušehtas mii mielddisbuktá ahte Gaske-Nøørjen Samienskovle/ sameskolen i Midt –Norge ruhtadeapmi loahpahuvo. Skuvla heaittihuvvo go 2015/2016 skuvlajahki nohká.

Sámediggi ii leat ovttaoavilis ráđđehusain dán evttuhussii. Sámediggi ii leat leamaš konsultašuvnnain ovdal go mearrádus dahkkui, vaikko dát váikkuha negatiivvalaččat oahpahusfálaldahkii lullisámegielas ohppiide geain lea vuoigatvuohta oazžut oahpahusa sámegielas. Sámediggi garrasit moaitá eisseváldiid gieđahallama áššis, ja navdá dát rihkku Stáda geatnegasvuođa ráđđádallat Sámedikkiin áššin mat čuhcet njuolga sámi álbmogii.

Sámedikki mielas lea deatalaš sihkkarastit ahte buot sámi oahppit ožžot oahpahusfálaldaga sámegielas. Sivas go ruovttuskuvllain váilot oahpaheaddjit geain lea lullisámegiengelbbolašvuohta, de fertejit oazžut sámegieloahpahusa gáiddusoahpahemiin. Odne ožžot 50 % ohppiin geain lea lullisámegiella oahpahusa gáiddusoahpahemiin. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt – Norge lea okta dain stuorimusain mat fáillet gáiddusoahpahusa lullisámegielas. Oahppit eai leat fysalaččat dán skuvllas juohke beavvi, muhto beali skuvlajagis leat skuvllas gáiddusoahpahuoahppit geat oassálastet giellačoagganemiin. Muđui skuvlajagis ožžot sii oahpahusa lullisámegielas šearpma bokte ruovttuskuvllas. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge lea leamaš ja lea ain deatalaš aktevra sámi oahpahusa dáfus.

Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge dieđuid mielde leat skuvllas 23 oahppi vuodđoskuvlla dásis geat ožžot oahpahusa máttasámegielas ja 3 oahppi joatkkaskuvladásis. Dasa lassin leat sis 10 oahppi Ruotas geat ožžot oahpahusa lulli. Sis leat maid 9 oahppi geat ožžot oahpahusa davvisámegielas norgga bealde ja 4 ruota bealde. Skuvllas eai leat leamaš fásta oahppit 2011 rájes. Fásta oahppit leat ollesáigge oahppit skuvllas.

Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittiheapmi mearkkaša ahte sullii 50% lullisámi ohppiin masset iežaset lullisámi giellaohpahusa, oahpahus man lea váttis fállat eará sajiin go váilot lullisámegiengelbbolašvuohta ja oahpaheaddjit dán áigge servodagas. Dasa lassin boahtá stuora oassi lullisámi gelbbolašvuođabirrasis mii dál lea jávkat jus Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittihuvvo. Gaske-Nøørjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge heaittiheapmi boahtá váikkuhit negatiivvalaččat lullisámegiela dillái guhkit áigái.

ON nállevealahanlávdegoddi (CERD) lea cealkán iežas konkluderejeaddji áicamiin Norgga birra, beaiváduvnon borgemánu 28. beavvi 2015 vuorjašumi go raporttat čájehit ahte oahpahus sámegielas ii leat doarvái gáhttejuvnon ja ahte skuvllat eai álo ollašuite geatnegasvuođa addit oahpahusa sámegielas go váilot oahpponeavvut, ruhtadeapmi ja oahpaheaddjit. (gč. čuoggá 27).

Lávdegoddi rávve ahte Norga nanne dan mihttomeari ahte sihkkarastit sámegielaide ovdáneami ja seailluheami, earenoamážit daid gielaide mat leat áitojuvnon, sihkkarastimiin ahte sámegieloahpahusgáibádusat ollášuvvojit ja sihkkarastit oahpponeavvuid ja olmmošlaš resurssaid skuvllaide (gč, čuoggá 28). Lullisámegiella lea UNESCO duođalaččat áitojuvnon gielaide listtus.

Raporta *Sámi logut muitalit 8: 1/2015*, muitala ahte ohppiid lohku geain lea lullisámegiella vuosttašgiellan ja nubbingiellan njiedjá. Lullisámi vuosttašgiellaohppiid lohku lea njiedjan 20 oahppis 15 oahppái diimmá rájes. Go buohtastahtá ohppiidloguin geain lea davvisámegiella vuosttašgiellan, de lea dat lohku lassánan ovttain, 877:s 878 rádjái. Lullisámi nubbingiellaohppiid lohku lea njiedjan 66 rájes 59 rádjái diimmá rájes. Davvisámi nubbingiellaohppiid lohku lea njiedjan 1070 rájes 1065 rádjái seamma áigodagas. Sámegiellohppiid logu njiedjan, earenoamážit lullisámi ohppiid lohku, fuolastuhtá Sámedikki.

Dilli mas lullisámi oahpahus lea dál, ja CERD vuordámušat geatnegahttet našunálastáhtaid bidjat johtui doaimmaid mat sihkkarastet sámegielaide ovdáneami, earenoamážit julevsámegiela ja lullisámegiela. Lea duođalaš ahte Norga baicca evttuha doaimma mii mearkkaša ahte earenoamáš ja

deatalaš oahpahusfálaldat lullisámegielas hedjona.

Sámediggi gáibida ahte Stuoradiggi fuolaha lullisámegiela dárbbu buori eallindilálašvuoda ja bisuha ain Gaske-Nöörjen samienskove/ sameskolen i Midt –Norge doaimma.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 03.12.15 dii. 19.35

Ášši 052/15	Sámedikki dievasčoahkkin
Ášši 004/15	Sámedikki valgalávdegoddi

Sámedikki fágálávdegottiid ovtastusa rievdadeapmi

	Áššnr. 15/2925
--	-------------------

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššnr.
Válggalávdegoddi Sámedikki dievasčoahkkin	1. – 4.12.15	52/15

Mildosat

Áššečilgehus

Sámedikki fágálávdegottiid otná čoahkádus:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi
Jođiheadji Mariann Wollmann Magga, Bargiidbellodat
Nubbinjođiheadji Mathis Nilsen Eira, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Tor Gunnar Nystad, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Nora Marie Bransfjell, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Christina Henriksen, Norgga sámiid riikasearvi/Sámeálbmot bellodat
Lahttu Marit Kirsten A. Gaup, Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal, Bargiidbellodat
Lahttu Inger Eline Eriksen, Árja
Lahttu Kjetil Romsdal, Nordkalottfolket
Lahttu Arthur Tørfoss, Ovddádusbellodat
Lahttu Per Andersen Bæhr, Johttisápmelaččaid listtu
Lahttu Marie Therese Aslaksen, Sámit lulde
Lahttu Isak Mathis Hætta, Dáloniid listtu

Čállit:
Ellen Aina Eira

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi
Jodíheaddji Ellinor Marita Jåma, Áarjel-Saemiej Gielh
Nubbinjodíheaddji Viktor Inge Paulsen, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Sandra Márjá West, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Nanna Thomassen, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Inger Elin Kristina Utsi, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Johan Vasara, Bargiidbellodat
Lahttu John Kappfjell, Bargiidbellodat
Lahttu Lisa-Katrine Mo, Bargiidbellodat
Lahttu Jørn Are Gaski, Bargiidbellodat
Lahttu Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket
Lahttu Lars Oddmund Sandvik, Árja
Lahttu Hartvik Hansen, Árja
Lahttu Lars Filip Paulsen, Olgešbellodat

Plána- ja finánsalávdegoddi
Jodíheaddji Kirsti Guvsám, Norgga sámiid riikasearvi
Nubbinjodíheaddji Ronny Wilhelmsen, Bargiidbellodat
Lahttu Anita P. Ravna, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Laila Nystad, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Piera Heiaka Muotka, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Niillas Beaska, Norgga sámiid riikasearvi/Sámii álbmotbellodat
Lahttu Vibeke Larsen, Bargiidbellodat
Lahttu Knut Store, Bargiidbellodat
Lahttu Laila Susanne Vars, Árja
Lahttu Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket
Lahttu Aud Marthinsen, Ovddádusbellodat
Lahttu Ellen Kristine Saba, Olgešbellodat
Lahttu Jovna Zakarias Dunfjell, Áarjel/Saemiej Giehl

Válgalávdegotti árvalus:

Válgalávdegotti evttoha čuovvovaš rievadusaid Sámedikki fágalaávdegottiin:

Norgga sámiid riikasearvi:

Beaska Niillas lea otne Plána- ja finánsalávdegottis ja sirdá Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddi (BFOL). Son evttohuvvo maid ođđa nubbinjodíheaddjin lávdegottis.

Viktor Inge Paulsen lea otne Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddi ja sirdá Plána- ja finánsalávdegoddi.

Bargiidbellodat:

Marit Kirsten Anti Gaup lea otne Ealáhus- ja kulturlávdegottis ja sirdá Plána- ja finánsalávdegoddi.

Vibeke Larsen lea otne Plána- ja finánsalávdegottis ja sirdá Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddi.

Lisa-Katrine Mo lea otne Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegottis ja sirdá Ealáhus- ja kulturlávdegoddi.

Sámedikki fágalaávdegottiid ođđa čoahkádus:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi:

Jodíheaddji Mariann Wollmann Magga, Bargiidbellodat
Nubbinjodíheaddji Mathis Nilsen Eira, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Tor Gunnar Nystad, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Nora Marie Bransfjell, Norgga sámiid riikasearvi

Čállit:

Ellen Aina Eira

Lahttu Christina Henriksen, Norgga sámiid riikasearvi/Sámeálbmot bellodat
Lahttu Lisa-Kathrine Mo, Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal, Bargiidbellodat
Lahttu Inger Eline Eriksen, Árja
Lahttu Kjetil Romsdal, Nordkalottfolket
Lahttu Arthur Tørfoss, Ovddádusbellodat
Lahttu Per Andersen Bæhr, Johttisápmelaččaid listtu
Lahttu Marie Therese Aslaksen, Sámit lulde
Lahttu Isak Mathis Hætta, Dáloniid listtu

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi
Jođiheaddji Ellinor Marita Jáma, Áarjel-Saemiej Gielh
Nubbinjođiheaddji Beaska Niillas, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Sandra Márjá West, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Nanna Thomassen, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Inger Elin Kristina Utsi, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Johan Vasara, Bargiidbellodat
Lahttu John Kappfjell, Bargiidbellodat
Lahttu Vibeke Larsen, Bargiidbellodat
Lahttu Jørn Are Gaski, Bargiidbellodat
Lahttu Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket
Lahttu Lars Oddmund Sandvik, Árja
Lahttu Hartvik Hansen, Árja
Lahttu Lars Filip Paulsen, Olgešbellodat

Plána- ja finánsalávdegoddi
Jođiheaddji Kirsti Guvsám, Norgga sámiid riikasearvi
Nubbinjođiheaddji Ronny Wilhelmsen, Bargiidbellodat
Lahttu Anita P. Ravna, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Laila Nystad, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Piera Heiaka Muotka, Norgga sámiid riikasearvi
Lahttu Viktor Inge Paulsen, Norgga sámiid riikasearvi/Sámii álbmotbellodat
Lahttu Marit Kirsten A. Gaup, Bargiidbellodat
Lahttu Knut Store, Bargiidbellodat
Lahttu Laila Susanne Vars, Árja
Lahttu Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket
Lahttu Aud Marthinsen, Ovddádusbellodat
Lahttu Ellen Kristine Saba, Olgešbellodat
Lahttu Jovna Zakarias Dunfjell, Áarjel/Saemiej Giehl

Sámedikki dievasčoahkkin - 052/15

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 04.12.15 dii. 11.45

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 28 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Válgalávdegotti evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

Sáhkavuorru	Replihkka
-------------	-----------

Čállit:

Ellen Aina Eira

1	Mathis Nilsen Eira, áššejođiheaddji	
---	--	--

DC - Mearrádus:

Sámediggi mearrida čuovvovaš rievdadusaid Sámedikki fágálávdegottiid čoahkkádušas:

Norgga sámiid riikasearvi:

Beaska Niillas lea otné Plána- ja finánsalávdegottis ja sirdá Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddái (BFOL). Son evttohuvvo maid ođđa nubbinjođiheaddjin lávdegottis.

Viktor Inge Paulsen lea otné Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddái ja sirdá Plána- ja finánsalávdegoddái.

Bargiidbellodat:

Marit Kirsten Anti Gaup lea otné Ealáhus- ja kulturlávdegottis ja sirdá Plána- ja finánsalávdegoddái.

Vibeke Larsen lea otné Plána- ja finánsalávdegottis ja sirdá Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegoddái.

Lisa-Kathrine Mo lea otné Bajásšaddan, fuolahus- ja oahppolávdegottis ja sirdá Ealáhus- ja kulturlávdegoddái.

Sámedikki fágálávdegottiid ođđa čoahkkádušas:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi:

Jođiheaddji Mariann Wollmann Magga, Bargiidbellodat
 Nubbinjođiheaddji Mathis Nilsen Eira, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Tor Gunnar Nystad, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Nora Marie Bransfjell, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Christina Henriksen, Norgga Sámiid Riikasearvi/Sámeálbmotbellodat
 Lahttu Lisa-Kathrine Mo, Bargiidbellodat
 Lahttu Per Mathis Oskal, Bargiidbellodat
 Lahttu Inger Eline Eriksen, Árja
 Lahttu Kjetil Romsdal, Nordkalottfolket
 Lahttu Arthur Tørfoss, Ovddádusbellodat
 Lahttu Per Andersen Bæhr, Johttisápmelaččaid listtu
 Lahttu Marie Therese Aslaksen, Sámit lulde
 Lahttu Isak Mathis Hætta, Dáloniid listtu

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi

Jođiheaddji Ellinor Marita Jåma, Áarjel-Saemiej Gielh
 Nubbinjođiheaddji Beaska Niillas, Norgga sámiid riikasearvi
 Lahttu Sandra Márjá West, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Nanna Thomassen, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Inger Elin Kristina Utsi, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Johan Vasara, Bargiidbellodat
 Lahttu John Kappfjell, Bargiidbellodat
 Lahttu Vibeke Larsen, Bargiidbellodat
 Lahttu Jørn Are Gaski, Bargiidbellodat
 Lahttu Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket
 Lahttu Lars Oddmund Sandvik, Árja
 Lahttu Hartvik Hansen, Árja
 Lahttu Lars Filip Paulsen, Olgešbellodat

Plána- ja finánsalávdegoddi

Jođiheaddji Kirsti Guvsám, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Nubbinjođiheaddji Ronny Wilhelmsen, Bargiidbellodat
 Lahttu Anita P. Ravna, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Laila Nystad, Norgga Sámiid Riikasearvi
 Lahttu Piera Heiaka Muotka, Norgga Sámiid Riikasearvi

Čállit:

Ellen Aina Eira

Lahttu Viktor Inge Paulsen, Norgga Sámiid Riiikasearvi
Lahttu Marit Kirsten A. Gaup, Bargiidbellodat
Lahttu Knut Store, Bargiidbellodat
Lahttu Laila Susanne Vars, Árja
Lahttu Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket
Lahttu Aud Marthinsen, Ovddádusbellodat
Lahttu Ellen Kristine Saba, Olgešbellodat
Lahttu Jovna Zakarias Dunfjell, Áarjel/Saemiej Giehl

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 04.12.15 dii. 11.50.

Vuollaičállit lea lohkan čoahkkingirjji, ja gávnahan ahte čoahkkingirjái fievrriduvvon mearrádušat leat nu movt Sámediggi mearridii.

Karášjohka, 01.12.2015 - 04.12.2015

Dievasčoahkkinjođihangoddi

Jørn Are Gaski
Jođiheaddji

Anita Persdatter Ravna
nubbinjođiheaddji

Mathis Nilsen Eira

Aud Marthinsen

Marie Therese Nordsletta Aslaksen